

Міністерство освіти і науки України
Український державний університет імені Михайла Драгоманова

Кваліфікаційна наукова
праця на правах рукопису

ХОДУНОВА ВІКТОРІЯ ЛЕОНІДІВНА

УДК 373.2.091.12.011.3-051:[37.015.31:7]

ДИСЕРТАЦІЯ

**ТЕОРІЯ І МЕТОДИКА ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ
КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ
ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ**

13.00.07 – теорія і методика виховання

Подається на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук

Дисертація містить результати власних досліджень. Використання ідей,
результатів і текстів інших авторів мають посилання на відповідне джерело

_____ В. Л. Ходунова

Науковий консультант: **Рідей Наталія Михайлівна**

доктор педагогічних наук, професор

Київ – 2024

АНОТАЦІЯ

Ходунова В. Л. Теорія і методика виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора педагогічних наук за спеціальністю 13.00.07 – теорія і методика виховання. – Український державний університет імені Михайла Драгоманова, Київ, 2024.

У дисертації сформульовано й науково обґрунтовано засади теорії і методики виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. Здійснено структурно-логічний та дефінітивний аналіз офіційного трактування представлення (оприлюднення) майже 20-ти мов країн Світу сформульовано авторське визначення поняття «виховання». Встановлено класифікаційні ознаки критеріїв змісту й структури визначення поняття «виховання». Розроблено й обґрунтовано концепцію і семантичну систему організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. Розроблено, обґрунтовано й верифіковано модель семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО; методики – організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладу дошкільної освіти та її диференційованої діагностики праксеологічної перевірки. Сформульовано у авторському трактуванні дефініції «художньо-естетична культура педагогічних працівників ЗДО», «процес виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО», «організація виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти». Обґрунтовано, розроблено та запропоновано матрицю класифікаційних ознак рівнів оцінювання складових категорій процесу виховання. Обґрунтовано та удосконалено зміст і структуру процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. Розроблено методологічний зміст, структуру та методичне забезпечення мультимодусу «Організація виховного

процесу художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти». Розкрито сучасне бачення превалюючих моделей систем виховання для забезпечення формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. Розроблено процедуру експертного оцінювання релевантності педагогічного експерименту. Розвитку набули методологія системного управління в теоретичних і методичних аспектах організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО та методологія педагогічних досліджень теорії і методики виховання.

Ключові слова: культура, естетична культура, художня культура, виховання, художньо-естетична культура, педагогічні працівники закладу дошкільної освіти.

ABSTRACT

Khodunova V. L. Theory and method of education of artistic and aesthetic culture of pedagogical employees of preschool educational institutions. – Qualifying scientific work as a manuscript.

Dissertation for obtaining the scientific degree of Doctor of Pedagogical Sciences on the specialty 13.00.07 – theory and methods of education. - Ukrainian State University named after Mykhailo Drahomanov, Kyiv, 2024.

The dissertation formulates and scientifically substantiates the principles of theory and methods of education of artistic and aesthetic culture of pedagogical employees of preschool educational institutions. A structural-logical and definitive analysis of the official interpretation of the presentation (promulgation) of almost 20 foreign languages was carried out, and the author's definition of the concept of "education" was formulated. The classification features of the criteria of the content and structure of the definition of the concept of «education» have been established. The concept and semantic system of organizing the education of artistic and aesthetic culture of preschool pedagogical employees has been developed and substantiated. The model of the semantic system of the organization of education of artistic and aesthetic culture of pedagogical employees of educational institutions was developed, substantiated and verified, methods of organization of the process of education of artistic and aesthetic culture of pedagogical employees of the preschool educational institutions and its differentiated diagnosis of praxeological verification. Formulated in the author's interpretation of the definition «"artistic and aesthetic culture of the pedagogical employees of preschool educational institutions», «the process of education of artistic and aesthetic culture of pedagogical employees of preschool educational institutions», «organization of education of artistic and aesthetic culture of pedagogical employees of preschool educational institutions». The matrix of classification features of the assessment levels of the component categories of the educational process is substantiated, developed and presented. The content and structure of the process of education of artistic and aesthetic culture of pedagogical

employees of preschool educational institutions have been substantiated and improved. The methodological content, structure and methodological support of the multi-mode «Organization of the educational process of artistic and aesthetic culture of pedagogical employees of the preschool educational institutions» have been developed. The modern vision of prevailing models of educational systems to ensure the formation of artistic and aesthetic culture of the pedagogical employees of preschool educational institutions is revealed. A procedure for expert assessment of the relevance of a pedagogical experiment has been developed. A procedure for expert assessment of the relevance of a pedagogical experiment has been developed. The methodology of system management in the theoretical and methodological aspects of the organization of the education of artistic and aesthetic culture of pedagogical employees of preschool educational institutions and the methodology of pedagogical studies of the theory have developed.

Key words: culture, aesthetic culture, artistic culture, education, artistic and aesthetic culture, pedagogical employees of preschool educational institution.

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Монографії

1. **Ходунова В.Л.** Професійна компетентність працівників закладів дошкільної освіти: ключові дефініції крізь призму наукових досліджень. *Управління системами післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія/* за заг. ред. Н.М. Рідей. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. С. 500-510.
2. **Ходунова В.Л.** Культура: теоретичні підходи до тлумачення поняття. *Методологія неперервної освіти та наукового дослідження: колективна монографія/* за заг. ред. Н.М. Рідей, Е.В. Лузік. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. С. 401-415.

Статті у наукових фахових виданнях України

3. Сергієнко В., **Ходунова В.** Підготовка фахівців дошкільної освіти в умовах зміни освітньої парадигми: досягнення, протиріччя, перспективи. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: збірник наукових праць.* 2018. Вип. 8 (1). С. 16-26.
4. **Khodunova V.L.** Development of general culture in preschool teachers by means of multimedia = Розвиток загальної культури педагогів закладів дошкільної освіти засобами мультимедіа. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія: збірник наукових праць.* 2019. Том 81(4). С. 64-70.
5. **Ходунова В.Л.** Використання мультимедійних ресурсів для підвищення професійної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.* 2020. № 1. С.110-116.
6. **Ходунова В.Л.** Дистанційне навчання педагогічних працівників

закладів дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип 24. (2). С. 241-245.

7. **Ходунова В.Л.** Історичні передумови розвитку неперервної освіти педагогічних працівників закладів дошкільної освіти в Україні (1917-1985 рр.). *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 34. С. 17-22.

8. **Ходунова В.Л.** Правове регулювання професійної діяльності педагогічних працівників дошкільної освіти. *Наука і техніка сьогодні. Серія: Педагогіка*. 2022. № 7 (7). С. 220-233.

9. **Ходунова В.Л.** Генезисні витоки поняття «еліта» у просторі наукового дискурсу. *Наукові інновації та передові технології. Серія: Педагогіка*. 2022. № 9 (11). С. 240-251.

10. **Ходунова В.Л.** Естетична культура: теоретичний аспект. *Наукові перспективи. Серія: Педагогіка*. 2022. № 5(23). С. 469-483.

11. **Ходунова В.Л.** Візуалізація: новий поворот у сучасній культурі. *Актуальні питання в сучасній науці. Серія: Педагогіка*. 2022. № 3(3). С. 411-424.

12. **Ходунова В.Л.,** Олексієнко О. В. Методологічні аспекти нарощення потенціалу понятійно-категоріального апарату духовної культури та її системний мультидисциплінарний аналіз. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2022. № 2 (13). С. 47-54.

13. **Ходунова В.Л.** Теоретичний аналіз сутності художньої культури. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки / за заг. ред. В. Є. Бенери*. Кременець: ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2022. Вип. 15. С. 161-171.

14. **Ходунова В.Л.** Науковий пошук у теорії виховання: пріоритети, досягнення, проблеми. *Вісник науки та освіти. Серія: Педагогіка*. 2022. № 5(5). С.469-503.

15. **Ходунова В.Л.** Гра в системі професійного становлення сучасного фахівця. *Наукові інновації та передові технології. Серія: Педагогіка*. 2023. № 1(15). С.460-471.

16. **Ходунова В.Л.** Художньо-естетичне виховання педагогічних працівників ЗДО. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* 2022. Вип. 207. С. 350-354.

17. **Ходунова В.Л.** Педагогічні технології: інтерпретація поняття. *Вісник науки та освіти. Серія: Педагогічні науки.* № 1(7) 2023. С. 660-677.

18. **Ходунова В.Л.** Гейміфікація як інновація в освіті. *Наукові інновації та передові технології. Серія: Педагогічні науки.* 2023. № 2(16). С. 407-418.

19. **Ходунова В.Л.** Інноваційний потенціал ігрових технологій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* Запоріжжя. 2023. № 86. С.97-101.

20. **Ходунова В.Л.** Архітектоніка культури в аксіологічному вимірі *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Педагогічні науки.* 2023. №1(54). С. 33-37

21. **Ходунова В.Л.** Генеза поняття «цінність»: теоретико-методологічний аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* 2023. № 60 (4). С.231-235.

22. **Ходунова В.Л.,** Олексієнко А. В., Назарчук О. М., Калініченко Т. М. Роль освіти в сучасному світі: дослідження трансформації професії педагога. *Академічні візії.* 2023 № (18). С.1-9.

***Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях,
віднесених до міжнародних наукометричних баз даних***

23. **Khodunova V.L.** Professional-personal qualities as a basis for development of professional competence of the educator = Професійно-особистісні якості як основа розвитку професійної компетентності педагога. *Zhytomir Ivan Franko State University Journal. Pedagogical Sciences.* 2019. Vol. 4 (99). pp. 13-19. (*Index Copernicus*).

24. **Ходунова В.Л.** Реалізація компетентнісного підходу як одного з інструментів професійного розвитку працівників закладів дошкільної освіти.

Молодий вчений. 2019. № 2 (66). С. 140-143. (**Google Scholar, Index Copernicus, OUCI, Vernadsky National Library, Research Bible, CrossRef**).

25. Рідей Н., Цимбал С., Снегірьов І., Фендьо О., **Ходунова В.** Актуальні проблеми у сфері цивільного захисту: дотримання стратегій інноваційного розвитку економіки України. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2022. №4 (45). pp. 416–424. (**Web of Science**)

26. Ridei N., Tymoshenko V., Tytova N., **Khodunova V.**, Biletska A. Organization of Professional Training of Communication Management and Communications Specialists = Організація професійної підготовки фахівців з управління комунікацій та зв'язку. *Journal of Education, Technology and Computer Science*. 2022. №. 3 (33). pp. 109-117. (**Index Copernicus**).

27. Ridei N., **Khodunova V.**, Voronova G., Tsymbal S., Bondar N. A social and philosophical analysis of the values of European education = Соціально-філософський аналіз цінностей європейської освіти. *Amazoni ainvestiga*. 2022. Vol. 11 (58). pp.194-201 (**Web of Science**).

28. Ridei N., Tytova N., Snegirew I., Tsymbal S., **Khodunova V.** Socio-cultural forms of sustainable harmonization of civilizational perspectives in political discourse: implementation in public administration and management in Ukraine = Соціокультурні форми сталої гармонізації цивілізаційних перспектив у політичному дискурсі: впровадження в державне управління та менеджмент в Україні. *Synesis*. 2023. V. 15 (4). pp.360-373. (**Web of Science**).

29. Ridei N., Tytova N., **Khodunova V.**, Sydorenko T., Voronova G., Communication strategies in the management of socio-cultural activities: analysis and optimization of the impact of globalization on regional development in Ukraine = Комунікаційні стратегії в менеджменті соціокультурної діяльності: аналіз та оптимізація впливу глобалізації на регіональний розвиток в Україні. *Credit activity problems of theory and practice*. 2024. Т.1 № 54 pp. 509-524. (**Web of Science**).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

30. **Ходунова В.Л.** Професійна компетентність сучасного працівника закладу дошкільної освіти. *Основні напрями розвитку педагогічної науки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. 07-08 грудня 2018 р., Рівне. С.170-172.

31. **Ходунова В.Л.** Формування професійної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти в системі неперервної освіти. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. 04-05 жовтня 2018 р., Слов'янськ. С. 191-195.

32. **Ходунова В.Л.** Професійна компетентність працівників закладу дошкільної освіти у контексті сучасної наукової парадигми. *Роль інновацій в трансформації образу сучасної науки: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції*. 28-29 грудня 2018 р., Київ. С. 78-81.

33. **Ходунова В.Л.** До проблеми професійного розвитку вихователів закладів дошкільної освіти. *Педагогічні науки; історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень: збірник матеріалів науково-практичної конференції*. 29-30 березня 2019 р., Дніпро. С. 54-59.

34. **Ходунова В.Л.** Освіта дорослих як важлива складова неперервної освіти. *Wiadomości o postępie naukowym i rzeczywistych badaniach naukowych współczesności: kolekcja prac naukowych «ΛΟΓΟΣ» z materiałami Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji*, Kraków, 17 czerwca 2019 r. Tom 6. pp.74-78.

35. **Ходунова В.Л.** Теоретичні основи освіти дорослих. *Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Інновації в освіті: сучасні методи та їх практичне застосування*. 21-22 червня 2019 р., Харків. С. 68-73.

36. **Ходунова В.Л.** Неперервна освіта у міжнародному освітньому просторі. *Challenges in science of nowadays Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference*. 26-28 December 2019, Washington (USA). pp. 133-139.

37. **Ходунова В.Л.** Мультимедійна компетентність як передумова розвитку професійної компетентності педагога. *Priority directions of science development: The 3rd International scientific and practical conference*. 28-29 December 2019, Lviv, Ukraine. С. 477-481.

38. **Ходунова В. Л.** Неперервна педагогічна освіта як філософська категорія. *Problems and achievements of modern science: coll. of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with materials of the International scientific-practical*. 13 December 2019, Valetta, Republica Malta. Vol. 3. pp. 51-55.

39. **Ходунова В.Л.** До питання про професійну компетентність педагогічних працівників ЗДО: сутність і зміст. *Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень: збірник матеріалів науково-практичної конференції*. 20 березня 2020 р., Херсон. С. 82-84.

40. **Ходунова В.Л.** Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти як складової неперервної освіти: аналіз законодавчої бази України. *Science, society, education: topical issues and development prospects: abstracts of the 5th International scientific and practical conference*. 12-14 April 2020, Kharkiv, Ukraine. pp. 508-512.

41. **Ходунова В.Л.** Ретроспектива розвитку компетентнісного підходу. *Innovative development of science and education. The 2nd International scientific and practical conference ISGT Publishing House*. 26-28 April 2020, Athens, Greece. pp. 376-380.

42. **Ходунова В.Л.** До питання періодизації становлення системи неперервної освіти педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Наукове забезпечення технологічного прогресу XXI сторіччя: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. 01 травня 2020 р., Чернівці. Т. 4. С. 19-22.

43. **Ходунова В.Л.** Інформаційно-комунікаційна компетентність педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. 14 травня 2020 р., Глухів. С. 257-259.

44. **Ходунова В.Л.** Мультимедійні технології в освітньо-інформаційному середовищі закладу дошкільної освіти. *The 6th International scientific and practical conference «Science, society, education: topical issues and development prospects»*, 10-12 May 2020, Kharkiv, Ukraine. pp. 654-657.

45. **Ходунова В.Л.** Компетентнісний підхід в системі післядипломної педагогічної освіти України. *Сучасні стратегії розвитку університету в контексті євроінтеграції: матеріали XXV міжнародної науково-практичної конференції*. 21 – 22 травня 2020 р., Київ. С. 163-169.

46. **Ходунова В.Л.** Комп'ютерна грамотність педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Public communication in science: philosophical, cultural, political, economic and IT context: collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with proceedings of the international scientific and practical conference*. 15 May 2020, Houston USA, V. 4. pp.55-57.

47. **Ходунова В.Л.** Дистанційне навчання педагогічних працівників закладів дошкільної освіти: нова освітня реальність. *Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві: матеріали міжнародної науково-практичної конференції НПУ імені М.П. Драгоманова*. 29-30 травня 2020 р., Київ. С. 289-292.

48. **Ходунова В.Л.** Інформаційна культура як важлива складова неперервної освіти педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *«European scientific discussions» Potere della ragione Editore: the 6-th International scientific and practical conference*, 25-27 April 2021, Rome, Italy. pp.301-305.

49. **Ходунова В.Л.** Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти засобами мультимедійних технологій (на прикладі Фінляндії). *Formation of innovative potential of world science: collection of scientific papers «SCIENTIA» with proceedings of the i international scientific and theoretical conference*. 7 May 2021, Tel Aviv, State of Israel. V.2, pp.60-62.

50. **Ходунова В.Л.** Проблема культури в сучасному науковому просторі. *Матеріали міжнародної конференції «Дошкільна освіта в епоху постмодернізму: європейський досвід, інноваційні практики»*. НПУ імені М.П. Драгоманова. 27-29 жовтня 2022 р., Київ. С.14-17.

51. **Ходунова В.Л.** Естетична культура педагогічних працівників закладу дошкільної освіти як особистісна категорія: наукова інтерпретація. *Current Issues and Prospects for the Development of Scientific Research Scientific Collection «Inter Conf»*, 19-20 October 2022, Orléans, France. pp. 127-134.

52. **Ходунова В.Л.** Духовна культура: до генези поняття. *Modern science: innovations and prospects*. 11-13 December 2022, Stockholm, Sweden. С.286-290.

53. **Ходунова В.Л.** Дослідження окремих аспектів генезису поняття «культура». *Scientific Trends and Trends in the Context of Globalization: 5th International scientific and practical conference*. 19-20 February 2023, Умео, Швеція. С.169-175.

54. **Ходунова В.Л.** Генезисні витoki поняття «гра». *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XXIX Міжнародної науково-практичної конференції*. 07 лютого 2023р., Теплице (Чехія). С. 342-347.

55. **Ходунова В.Л.** Культурологічний підхід у формуванні художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників закладу дошкільної освіти. *Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність: матеріали III Міжнародної наукової конференції*. 18 серпня 2023, Житомир. С. 211-213.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

56. **Ходунова В.Л.** Неперервність професійного розвитку педагогічних кадрів на засадах освітнього менеджменту і маркетингу. *Мультимодусні засади післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія / за заг. ред. Н.М. Рідей, В.П. Сергієнко*. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. С. 635-641.

57. **Ходунова В.Л.** Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти засобами мультимедійних технологій (на прикладі Фінляндії, Швеції, Норвегії, Данії). *Theoretical foundations of the functioning of Education. Ways to improve the effectiveness of educational activities: collective monograph* / Baranovska O. – etc. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P.148-154.

58. **Ходунова В.Л.** Правовий аналіз нормативного регулювання неперервної педагогічної освіти: міжнародний і вітчизняний досвід. *Pedagogy and psychology of postmodernism: values, competence, digitalization: Collective monograph* / edition of professor Anna Tsvietkova – Aerzen: Heilberg IT Solutions UG (haftungsbeschränkt) InterGING Verlag, 2021. pp. 54-67.

59. **Ходунова В.Л.** Досвід використання інноваційних педагогічних технологій у навчанні майбутніх вихователів під час воєнного стану. *Теоретичні і технологічні засади професійної підготовки здобувача вищої освіти до формування соціально успішної особистості у дитинстві: колективна монографія* / за заг. ред. проф. В. П. Андрущенко. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 322-340.

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	19
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	37
1.1. Структурно-логічний аналіз тезаурусу виховання художньої й естетичної культури у майбутніх педагогічних працівників.....	37
1.2. Дефінітивний аналіз понятійно-категоріального апарату процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.....	68
<i>Висновки до першого розділу.....</i>	78
<i>Список використаних джерел до першого розділу.....</i>	84
РОЗДІЛ 2. МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	98
2.1. Правове та технічне регулювання процесу виховання у системі неперервної освіти педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.....	98
2.2. Семантика, компаративістика та методика організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.....	119
<i>Висновки до другого розділу.....</i>	154
<i>Список використаних джерел до другого розділу.....</i>	159
РОЗДІЛ 3. КОНЦЕПЦІЯ ТА СЕМАНТИЧНА СИСТЕМА	

ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	165
3.1. Превалюючі моделі систем виховання, підходи і принципи формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти....	165
3.2. Розробка та обґрунтування концепції та моделювання семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти	239
<i>Висновки до третього розділу.....</i>	<i>283</i>
<i>Список використаних джерел до третього розділу.....</i>	<i>290</i>
РОЗДІЛ 4. ЗМІСТОВНО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МУЛЬТИМОДУСУ «ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ».....	305
4.1. Архітектоніка виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти та аспекти їх соціалізації	305
4.2. Зміст і структура мультимодусу «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти».....	342
<i>Висновки до четвертого розділу.....</i>	<i>371</i>
<i>Список використаних джерел до четвертого розділу.....</i>	<i>377</i>
РОЗДІЛ 5. ВЕРИФІКАЦІЯ МОДЕЛІ СЕМАНТИЧНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ	

ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ.....	382
5.1 Матриця класифікаційних ознак рівнів оцінювання складових категорій виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників.....	382
5.3 Праксеологічний аналіз моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти....	396
<i>Висновки до п'ятого розділу.....</i>	<i>446</i>
<i>Список використаних джерел до п'ятого розділу... ..</i>	<i>449</i>
ВИСНОВКИ.....	451
ДОДАТКИ.....	462

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ЗВО – заклад вищої освіти (вищий навчальний заклад)

ЄС – Європейський Союз

ЗДО – заклад дошкільної освіти

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ОС – освітній ступінь

БКДО – Базовий компонент дошкільної освіти

ЄКТС – Європейська кредитно трансферна-накопичувальна система

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Сучасний розвиток суспільства в умовах глобальних геополітичних змін в соціокультурній сфері – трансформацій ментальності та мислення, деконструкції усталених цінностей і естетичних ідеалів вимагає футуристичного розуміння культури, яка вже оперує іншими категоріями щодо традиційного розуміння культурного й художньо-естетичного потенціалу. Культура постає запорукою сталого розвитку, пронизуючи всі аспекти життєдіяльності, від розуміння та творчого використання матеріальних і духовних надбань, освоєння навколишньої дійсності й мистецтва за законами краси, свободи творчості та форм соціокультурного самовираження. Особливої актуальності нині набуває потреба у фахівцях дошкільної галузі – первинної ланки освітньо-наукової системи України.

Панєвропейський конгрес з глобальної освіти, який організовано Центром Північ-Південь Європи (2022р.) декларував актуальність перспектив трансформаційної освіти як ключової, освітньої екосистеми, яка забезпечує соціальні гарантії правового захисту і безпеки життя в умовах соціальної турбулентності, а також формує нові параметри якості. Підкреслено необхідність залучення молоді до організації освітнього й виховного процесів та управління ними. Проєкт Ради Європи та Європейського Союзу (далі – ЄС) «Глобальна освіта, мережа та діалог» (iLegend) окреслив абриси її орієнтації на виховання освітян, молодих педагогів і політиків для усвідомлення глобальних проблем (небезпек) і розуміння їх соціально-економічних, політичних та екологічнобезпечних культурних взаємозв'язків у віднайдені стратегій виховання на засадах сталості. Бачення ключової ролі глобальної освіти та трансформації її до футуристичного статусу актуалізує рушійні механізми: розробки концепцій політики довгострокових стратегій, застосування еталонної рамкової системи компетенцій Ради Європи для Демократичної культури (RFCDC) щодо активізації відповідальності, залучення молоді до прийняття

організаційно-управлінських рішень, поширення практики інклюзії, спроможність управляти викликами цифровізації та зайнятості, визначення Глобальної освіти як трансформаційного підходу її удосконалення. Однією зі стратегічних сфер розбудови глобальної освіти вбачаємо професійну підготовку та розвиток педагогічних працівників – вихователів. Концептуалізуємо підтримку розвитку освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм для сталого розвитку у пріоритетних аспектах демократичного громадянства/культури, недискримінації, розлогій доступності й інклюзивності якісної освіти впродовж життя на принципах етики, естетики та прозорості чесності. Відповідно до актуальних суспільних запитів педагогічні працівники закладів дошкільної освіти (далі – ЗДО) є координаторами реалізації процесу формування ціннісно-уявлювальних категорій соціокультурних універсалій «молодої особистості». У зв'язку зі зазначеним актуалізується необхідність наповнення методологічного потенціалу, принципів, напрямів та умов цілеспрямованого виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Наукове дослідження визначається світовими й вітчизняними нормативно-правовими документами: конвенцією ООН про права дитини (1989р.); рекомендації Європейського Парламенту та Ради (ЄС) «Про основні компетенції для навчання протягом усього життя» 2006/962/ЄС (2006 р.); стандартами та керівними принципами забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти (2009 р.). *Правове регулювання у сфері освіти* закладено в Конституції України (1996), Законах України: «Про освіту» (2017 р.), «Про вищу освіту» (2017 р.), «Про дошкільну освіту» (2021 р.), «Про охорону дитинства» (2021 р.), «Про культуру» (2022 р.), «Державній національній програмі «Освіта» (Україна XXI століття (1996 р.), Національній доктрині розвитку освіти (2002 р.), Базовому компоненті дошкільної освіти (2021 р.), «Про наукову і науково-технічну діяльність» (2016 р.), у соціальній сфері – закони України про соціальний захист, Державної програми «Національний план дій щодо реалізації Конвенції ООН про права дитини» (2017 р.), Концепції

художньо-естетичного виховання учнів у загальноосвітніх навчальних закладах та Комплексної програми художньо-естетичного виховання у загальноосвітніх та позашкільних навчальних закладах (2004 р.).

До плеяди українських вчених, у роботах яких досліджується проблема оновлення парадигмальних підходів до *виховного процесу* у системі освіти належать В. Андрущенко, В. Бех, О. Биковська, О. Дубанесюк, Н. Дем'яненко, І. Зязюн, В. Кремень, О. Коберник, В. Бобрицька, Г. Троцко, М. Євтух, В. Лозова, А. Нісімчук, Л. Канішевська, Г. Пустовіт, В. Тернопільська, І. Трухін, О. Шпак та ін. *Загальнопсихологічні аспекти культури* розглядали О. Гуменюк, В. Заслуженюк, Г. Костюк, С. Максименко, В. Моляко, В. Рибалка, М. Садова, В. Семиченко, Ю. Трофімов, А. Фурман та ін. *Актуальними у контексті дослідження є праці, які присвячено проблемі соціалізації особистості* Т. Андрущенко, О. Безпалько, М. Безуглої, І. Беха, Р. Вайноли, Є. Головахи, О. Гомонюк, М. Вовк, А. Капська, А. Козир, О. Комаровська, С. Коновець, О. Красовська, С. Криштанович, Л. Масол, О. Матвієнко, Н. Миропольської, Н. Мойсеюк, О. Наконечної, О. Отич, Г. Падалки, Л. Панченко, В. Паньків, В. Папушиної, Н. Рідей, О. Рудницької, С. Сбруєва, О. Хижної. *Питаннями професійної підготовки майбутніх педагогів дошкільної галузі у закладах вищої освіти* опікувалися вчені: Н. Абашкіна, Л. Артемова, А. Богуш, Г. Беленька, Г. Борин, В. Бутенко, Н. Гавриш, І. Дичківська, О. Ємчик, А. Залізняк, Л. Зданевич, С. Іванчук, Г. Іванюк, К. Крутій, Т. Кучай, О. Листопад, Т. Лісовська, І. Мардарова, О. Монке, С. Нечай, І. Онищук, О. Семенов, С. Слюсарук-Літвін, Т. Танько, Г. Цветкова, Х. Шапаренко та ін. *Особливості підготовки майбутніх фахівців дошкільної галузі до педагогічного супроводу мистецьких видів діяльності* представлено у науковому доробку О. Гевко, Н. Голоти, С. Коновець, Т. Котелянець, Ю. Малікової, Ю. Малежик, С. Матвієнко, І. Новоселецької, О. Половіної, О. Попович, О. Соцької, Г. Сухорукової, Г. Тарасенко та ін.

Аналіз психолого-педагогічної літератури дозволив виділити низку **суперечностей** на теоретичному рівні між: зрослими потребами сучасного

суспільства до рівня культури особистості й недостатнім урахуванням цієї потреби у системі виховання у вищій школі; вимогами до майбутніх педагогічних працівників ЗДО і недостатньою обґрунтованістю теорії і методики їх виховання художньо-естетичної культури; *на методичному рівні* між: необхідністю імплементації еталонної Референтної системи Ради Європи компетенцій для демократичної культури (RFCDC) щодо активізації й відповідальності у громадянському суспільстві та недосконалості методологічного базису теорії й методики виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників у забезпеченні реалізації ключових векторів ролі виховання для формування – аксіологічного потенціалу гідності Людини у полікультурному різноманітті, наративів шанобливого ставлення до соціокультурної інноватики, уміння критичного і наукового мислення й рефлексії, розкритті когнітивного потенціалу рівноправного й міжкультурного навчання та виховання; наявністю у майбутніх фахівців дошкільної галузі інтеграційних знань і недостатньою увагою до міждисциплінарної – мультимодусної інтеграції галузей наук і знань як передумови виховання художньо-естетичної культури.

Отже, актуальність проблеми, її недостатня розробленість у педагогічній теорії та практиці, потреба усунення виявлених суперечностей зумовили вибір теми дисертації **«Теорія і методика виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти».**

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертацію виконано відповідно до тематичного плану Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (2018–2024 рр.) та відображено наукові дослідження у межах зведеного плану науково-дослідних робіт сфери освіти, науки та інноватики «Теоретичні та методичні основи формування системи післядипломної освіти на засадах сталого розвитку» (ДР 0117U004914, 2016–2019 рр.) та «Освітня політика якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм для сталого розвитку» (ДР 0122U000046 2022–2024 рр.).

Тему дисертаційної роботи «Теорія і методика виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти» затверджено Вченою радою Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (протокол № 3 від 29 вересня 2022 р.).

Мета дослідження: розроблення, обґрунтування та праксеологічна перевірка семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Відповідно до мети визначено **завдання дослідження:**

1. Здійснити структурно-логічний та дефінітивний аналіз тезаурусу та понятійно-категоріального апарату виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

2. Обґрунтувати семантику та розробити зміст, структуру і методику організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти на основі компаративного аналізу експериментальної площадки дослідження у закладах вищої освіти.

3. Розробити та обґрунтувати концепцію, семантичну систему та однойменну модель організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

4. Сформувати критеріальний апарат диференційованої діагностики праксеологічної перевірки організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО у визначених організаційно-педагогічних умовах.

5. Розробити методологічний зміст, структуру та методичне забезпечення мультимодусу «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти».

6. Здійснити праксеологічний аналіз моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

7. Здійснити експертне оцінювання ефективності моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Об'єкт дослідження – процес виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Предмет дослідження – семантична система організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Концепція дослідження. Основоположною концептуальною ідеєю дослідження є нарощення методологічного потенціалу теорії і методики організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО як:

– *соціально-філософського* феномену превалюючих парадигм концепцій, стратегій Освіти – «для всіх», «впродовж життя», «для сталого розвитку», «майбутнього» та «демократичної культури глобальної освіти»;

– забезпечення *систематичної синергії* конкретно-наукового та мультидисциплінарного організаційно-методичного та інформаційно-технологічного супроводу системи організації виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників ЗДО, цілеспрямованої на наслідування, набуття й розвиток – цінностей Миру, Волі, Віри, Духу незламності українського народу з метою сталого розвитку на засадах демократичної культури глобальної освіти розкриття академічного потенціалу *аксіологічного футуризму* виховання для нинішніх і прийдешніх поколінь;

– збереження, забезпечення й відтворення, у контексті *соціокультурної інноватики*, національної інтелектуальної, природоохоронної та художньо-естетичної спадщини держави, її академічних (наукових) шкіл виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО різноманітних соціокультурних форм організації процесів освітньо-науково-пізнавального та виховного в ЗВО для пролонгованої професійної, соціальної зайнятості й самозайнятості згідно акмеологічного, культурологічного, соціально-

економічного, екологічнобезпечного бачення «майбутнього» особистістю педагога та громадянина, його соціального статусу та відповідальності;

– розбудова та продукування ефективних систем, програм і планів організації виховання, розроблення портативних освітніх, освітньо-наукових, консалтингово-дорадчих, рекреаційних та ревіталізаційних стратегій виховання для реалізації правових гарантій соціального захисту і *безбар'єрності* виховання художньо-естетичної культури у майбутніх педагогічних працівників ЗДО як частини національного та світового культурного надбання;

– дієвого соціокультурного механізму реалізації *солідарності і консолідації* Плану дії Ради Європи для України (2005, 2023рр.) у воєнний та повоєнний стани згідно європейських стандартів (розбудови архітектури плюралістичного, достовірного інформаційного простору зі збалансованістю правових гарантій та політичних пріоритетів (освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм ЗВО); гарантій гендерної рівноправності та уникнення і захисту потерпілих від насильства, прав дитинства; запобігання дискримінації, підтримки інклюзії й безпеки меншин; рівноважного балансу соціального захисту потерпілих від воєнної агресії; гарантування участі громадськості у забезпеченні стійкості демократизації на усіх рівнях; сприяння провладним та інституційним органам підтримки гарантій права на здобуття освіти, достойного виховання, відновлення міцності освітньо-наукових систем, їх інклюзивності та соціальної згуртованості у набутті якості освіти, якості й безпеки життя з правом пролонгованої зайнятості; пропагування культурної, академічної та природоохоронної спадщини фундаменталізації розбудови й розвитку культурмистецького потенціалу); Нової стратегії соціальної згуртованості (2010р.) як умови динамічного розвитку та соціальної справедливості, демократизації, безпеки, сталого розвитку з врахуванням Стандартів Ради ЄС (Рекомендації Комітету міністрів Ради ЄС державам-членам про доступ молоді до соціальних прав, також прав на роботу, участь в громадському самоврядуванні; Хартія Ради ЄС з освіти для демократичного громадянства та дотриманням прав людини) у

механізмах інвестування згуртованого суспільства, нарощення спільної соціальної відповідальності, забезпечення суспільного діалогу громадянської активності, соціальної й академічної мобільності в ухваленні демократичних рішень та розбудови безпечного майбутнього для нинішніх і прийдешніх поколінь; Плану дій Ради Європи для України на 2023-2026 роки «Стійкість, відновлення та відбудова».

Для вирішення поставлених завдань було застосовано комплекс **методів дослідження**: *теоретичні* – матетики (наукового пізнання): індуктивний (зі формування загальних захисних положень зі притаманних закономірностей окремим предметам пізнання, зокрема структурно-змістовим складовим семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО), раціоналістичний (розроблення та добір принципів раціональної організації управління, системних видів, форм, методів організації виховної діяльності, організаційно-методичних заходів, організаційно-педагогічних умов раціональної організації процесу виховання художньо-естетичної культури), діалектичний (дослідження мистецтва у раціональному дискурсі наукової логіки вивчення суб'єктивного благополуччя особистості педагога та встановлення логічних форм розвитку змісту організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, його пізнання та забезпечення дослідження якостей безпеки життєдіяльності соціокультурних форм), феноменологічний (встановлення феноменологічної структури і змісту місії виховання, соціально-філософського та психолого-педагогічного дуального феномену художньо-естетичної культури педагогічних працівників, феномену соціокультурних надбань академічної й природоохоронної спадщини і їх ролі у формуванні соціокультурних універсалій майбутніх фахівців), системний (встановлення системних взаємин у складових концептах підсистемах, етапах, циклах навчання та виховання педагогічних працівників ЗДО, а саме взаємозалежностей системи знань (мультимодусу «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів

дошкільної освіти») і виховної діяльності за призначенням функцій системної методології виховання; визначення особливостей системи орієнтованих на організацію діяльності як способу пізнання, навчання щодо архітектоніки, структурно-, логічної, організаційної й семантичної будови і засобу педагогічної/виховної діяльності);

аналізу за видами аналітичної діяльності: за типом об'єкта дослідження та галузі науки і знань – педагогічний аналіз (вивчення процесу виховання), за типом методу – системний (структурно-, логічний, функціональний, організаційний для визначення стану і розвитку семантичної системи організації виховання); компаративний (встановлення характерних особливостей освітньо-професійних програм, планів підготовки і виховної роботи педагогічних працівників ЗДО); праксеологічний (верифікація ефективності системи організації виховання художньо-естетичної культури майбутніх фахівців); контент-аналіз (прикладні дослідження текстової інформації нормативно-правових актів регулювання в сфері освіти, науки й інноватики, також змісту процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО);

емпіричні – спостереження (соціологічні, культурологічні, психолого-педагогічні: нестандартизовані, структуровані, зовнішні, ситуативні, лабораторні, систематичні, епізодичні, випадкові, панельні, наглядові) щодо організаційно-педагогічних і виховних особливостей ефективності семантичної системи організації виховання, також особистих характеристик здобувачів освіти, розкритих у процесі виховання художньо-естетичної культури; опис (наукового переказу естетичного, духовного, чуттєво-емоційного базису на симіотичну мову обробки даних; абрисів проектування концептуальної й імітаційної моделей); параметральна метрика (визначення показників і параметрів диференційованого оцінювання за категоріальним апаратом праксеології системи, процесу, методики та релевантності); аналогії (формування часткових, загальних і концептуальних висновків захисних положень наукової новизни); концептуальне та імітаційне моделювання

(проектування моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО); експеримент (педагогічний, соціальний – створення організаційно-педагогічних умов для об'єкта дослідження (процесу виховання) та встановлення особливостей функціоналу, тенденцій закономірностей та верифікації дослідження) теоретичний, мисленєвий, практичного досвіду;

організаційні – регламентаційні та організаційно-стабілізуючі (визначення, підтримка, забезпечення та покращення архітектури семантичної системи для досягнення бажаної якості підготовки й розвитку педагогічних працівників зі сформованими соціокультурними універсаліями художньо-естетичної культури; встановлення функціональних повноважень за відповідальними учасниками освітнього й виховного процесів, закріплення функціоналу у системних видах виховної діяльності, координаційно-субординаційної взаємодії й відповідальності суб'єктів і об'єктів організаційно-педагогічного/виховного впливу);

організаційно-педагогічні – порівняльний (поперечний скринінг) для встановлення динаміки виховних функцій шляхом компаративістики властивостей процесу і системи їх розвитку на етапах дослідження, навчання і виховання; лонгітюдний (горизонтальний скринінг) детермінованих досліджень тенденцій закономірностей розвитку та формування особистості педагогічного працівника; комплексний (диференціація підходів для вивчення об'єкта);

статистичні – математичні, імітаційні та статистичні – математичного моделювання для розробки та перевірки семантичної системи виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО; обробка, якісний та кількісний аналіз отриманих експериментальних даних для узагальнення та формулювання висновків за результатами дослідження.

Наукова новизна одержаних результатів. Дисертаційні положення, що найбільшою мірою розкривають новизну дослідження, полягають у тому, що *вперше* :

- *сформульовано й науково обґрунтовано* засади теорії і методики організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО;
- *розроблено й обґрунтовано* концепцію і семантичну систему організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО; матрицю класифікаційних ознак рівнів оцінювання складових категорій виховання;
- *розроблено, обґрунтовано й верифіковано* модель семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО; методики – організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО та її диференційованої діагностики праксеологічної перевірки;
- *розроблено, обґрунтовано й апробовано* мультимодус «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти»;
- *сформульовано* у авторському трактуванні дефініції «виховання», «художньо-естетична культура педагогічних працівників ЗДО», «процес виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО», «організація виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО»;
- *обґрунтовано, розроблено та запропоновано* матрицю класифікаційних ознак рівнів оцінювання складових категорій процесу виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників (за напрямками – особисті прагнення активізації досягнення суб'єктивного благополуччя; освіченість, досвід та розвиток компетенцій особистості; соціалізація, мобільність і спроможність пролонгованої зайнятості особистості; духовність, зрілість, естетичний розвиток для якісних перетворень життя особистості; природа, аксіологія, семантика культури у соціокультурній діяльності та/або житті особистості), критеріальний апарат диференційованої діагностики виховання художньо-естетичної культури педагогічних

працівників ЗДО (за критеріями – мотиваційний, когнітивний, суспільний, художньо-естетичний (модерний, культурформувальний) та естетично-просторовий (аксіологічно моделюючий – футуристичний), рівнями – прекаріативний, несформований, достатній середній, потенційний модерний та естетично-ефективний), організаційно-педагогічні умови семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО (демократична культура глобальної освіти; екологічна культура і менеджмент та безбар'єрність виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО);

- *розкрито* хронологічні аспекти правового регулювання процесу виховання у системі неперервної освіти педагогічних працівників закладів дошкільної освіти;

- *обґрунтовано та удосконалено* зміст і структуру процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО; *розкрито* сучасне бачення превалюючих моделей систем виховання для забезпечення формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО;

- *уточнено* у ході дефінітивного аналізу діагностики моделей полімовне тлумачення поняття «виховання» за основними категоріями його трактування;

- *удосконалено* структуру та семантичний зміст спецкурсів та факультативів «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників закладів дошкільної освіти», «Художньо-естетична культура»;

- *розвитку* набули методологія системного управління в теоретичних і методичних аспектах організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО та методологія педагогічних досліджень теорії і методики виховання.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у тому, що створено й упроваджено в ЗВО авторські: семантичну систему організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників

закладів дошкільної освіти; «Методику організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти»; мультимодус «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти» – забезпечення інтегрованого комплексу навчальних дисциплін галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ОС «Бакалавр» та ОС «Магістр» («Українська культура», «Етика та естетика», «БЖД», «Педагогічна творчість», «Вступ до спеціальності», «Основи наукових знань», «Методика ознайомлення дітей з мистецтвом», «Вікова фізіологія і валеологія», «Основи природознавства з методикою виховання до сталого розвитку», «Культура мовлення і виразне читання», «Педагогічна взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною», «Методика і технології соціалізації дітей дошкільного віку», «Арт-терапія в роботі з дітьми», «Екологічна культура і менеджмент», «Універсальний дизайн в дошкільній освіті»), спецкурси та факультативи «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти», «Художньо-естетична культура», практик (культурологічна, навчальна і виробнича); «Методику диференційованої діагностики праксеологічної перевірки організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти».

Практичне значення для науковців, педагогів, практиків мають методологічні напрацювання теоретичних і методичних аспектів виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників: неперервності професійного розвитку педагогічних кадрів на засадах освітнього менеджменту; програмного забезпечення формування соціокультурних універсалій у педагогічних працівників ЗДО; дефінітивного удосконалення методології культури; міжнародного та вітчизняного досвіду правового та технічного регулювання неперервної освіти, які розкрито в колективних монографіях «Мультимодусні засади післядипломної освіти для сталого розвитку», «Забезпечення природничо-гуманітарного циклу науково-

методичної системи формування професійних компетентностей зі сталого розвитку у викладачів на засадах концепції неперервної освіти впродовж життя», «Методологія неперервної освіти та наукового дослідження», «Theoretical foundations of the functioning of Education. Ways to improve the effectiveness of educational activities: collective monograph», «Pedagogy and psychology of postmodernism: values, competence, digitalization», «Теоретичні і технологічні засади професійної підготовки здобувача вищої освіти до формування соціально успішної особистості у дитинстві». Практичний науково-методичний доробок орієнтовано на освітньо-практичний та освітньо-науковий рівні та ступені професійної підготовки бакалаврів, магістратів і PhD-здобувачів освіти галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 «Дошкільна освіта», галузі знань 02 Мистецтво і культура спеціальності 028 «Менеджмент соціокультурної діяльності», а також для системи неперервної освіти і реалізації стратегій освіти – для сталого розвитку, впродовж життя; безбар'єрності, демократичної культури глобальної освіти майбутнього.

Основні положення та результати дослідження впроваджено у освітній процес Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (акт впровадження № 251 від 25.04.2024 р.), Волинський національний університет імені Лесі Українки (довідка № 03-24/01/1124 від 11.04.2024 р.), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, (довідка № 447/01 від 26.03.2024р.), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (довідка № 01-23/87 від 09.04.2024 р.) та Бердянського державного педагогічного університету (довідка №51-08/229 від 08.04.2024 р.).

Особистий внесок здобувача. Усі запропоновані до захисту наукові положення дисертації належать автору. У колективних монографіях: «Мультимодусні засади післядипломної освіти для сталого розвитку» у підрозділі «Парадигма сталості інформаційного суспільства» автором проаналізовано інноваційні підходи та механізми розробки моделей, змісту, технологій професійного розвитку педагогічних кадрів у системі

післядипломної освіти [1]; «Забезпечення природничо-гуманітарного циклу науково-методичної системи формування професійних компетентностей зі сталого розвитку у викладачів на засадах концепції неперервної освіти впродовж життя розкрито питання програмного забезпечення ЗДО; «Управління системами післядипломної освіти для сталого розвитку» у підрозділі «Управління системами післядипломної освіти» уточнено сутність поняття професійна компетентність працівника закладу дошкільної освіти крізь призму наукових досліджень [3]; «Методологія неперервної освіти та наукового дослідження» у розділі «Методологічні підходи теоретичного тлумачення тезаурусу культури» розглянуто загальнонаукові положення щодо феномену поняття культура [4]; «Theoretical foundations of the functioning of Education. Ways to improve the effectiveness of educational activities» на прикладі країн Північної Європи уточнено методику розвитку професійної компетентності педагогічних працівників ЗДО засобами мультимедійних технологій [5]; «Pedagogy and psychology of postmodernism: values, competence, digitalization» подано аналіз правового нормативного регулювання неперервної педагогічної освіти [6]; «Теоретичні і технологічні засади професійної підготовки здобувача вищої освіти до формування соціально успішної особистості у дитинстві» у розділі «професійна підготовка практичного психолога і педагога до формування соціальної успішності особистості дитини дошкільного і молодшого шкільного віку» представлено досвід використання інноваційних педагогічних технологій у навчанні майбутніх вихователів під час воєнного стану [7].

У тезах [30, 31, 32, 39] уточнено зміст ключових дефініцій професійної компетентності та критерії сформованості професійної компетентності майбутнього педагога; окреслено шляхи індивідуальної професійної траєкторії вихователя дошкільної освіти [33]; розкрито пріоритетні напрями та тенденції розвитку післядипломної педагогічної освіти в умовах трансформації суспільства; теоретичні новації в освіті дорослих [34, 35, 40]; представлено історичне становлення неперервної освіти педагогічних працівників закладів

дошкільної освіти [42]; зарубіжний досвід реалізації системи безперервної освіти [36]; мультимедійна компетентність як передумова розвитку професійної компетентності педагога [37]; проаналізовано наукові праці обґрунтованих учених-філософів у дослідженнях концепції неперервної освіти [38]; узагальнено численні наукові дослідження до визначення поняття «інформаційно-комунікаційна компетентність» педагогічних працівників закладів дошкільної освіти [43, 48]; застосування мультимедійних технологій в освітньо-інформаційному середовищі закладу дошкільної освіти [44, 49]; розкрито проблему використання компетентнісного підходу в системі освіти [41, 45]; розглянуто проблему комп'ютерної грамотності як складової професійної компетентності вихователя закладу дошкільної освіти [46]; висвітлено актуальність проблеми дистанційного навчання [47]; обґрунтовано архітектоніку культури, її понятійно-категоріальний апарат [50, 53]; розглянуто проблему виховання естетичної культури педагога дошкільної освіти в контексті психолого-педагогічних знань [51]; охарактеризовано унікальність впливу духовної культури на особистість, забезпечення соціокультурного розвитку соціуму [52]; схарактеризовано культурологічний підхід у формуванні художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників закладу дошкільної освіти. [54].

Апробація матеріалів дисертації. Основні теоретичні положення та практичні результати обговорювалися на міжкафедральних семінарах, щорічних звітно-наукових конференціях Українського державного університету імені Михайла Драгоманова 2016-2024 рр. Провідні положення дослідження обговорено на симпозіумах, семінарах, круглих столах, міжнародних науково-практичних конференціях: «Основні напрями розвитку педагогічної науки» (Рівне, Україна, 2018 р.), «Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій» (Слов'янськ, Україна, 2018 р.), «Роль інновацій в трансформації образу сучасної науки» (Київ, 2018 р.), «Теорія і практика розвитку наукових знань» (Київ, Україна, 2018 р.), «Педагогічні науки; історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень» (Дніпро, Україна, 2019 р.),

«Педагогічні науки; історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень» (Корк, Ірландія, 2019 р.), «Інновації в освіті: сучасні методи та їх практичне застосування» (Харків, Україна, 2019 р.), «Виклики науки сучасності» (Вашингтон, США, 2019 р.), «Пріоритетні напрями розвитку науки» (Львів, Україна, 2019 р.), «Проблеми та досягнення сучасної науки» (Валетта, Мальта, 2019 р.), «Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень» (Херсон, Україна, 2020 р.), «Наука, суспільство, освіта: проблеми та перспективи розвитку» (Харків, Україна, 2020 р.), «Інноваційний розвиток науки та освіти» (Афіни, Греція, 2020 р.), «Наукове забезпечення технологічного прогресу XXI сторіччя» (Чернівці, Україна, 2020 р.), «Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти» (Глухів, Україна, 2020 р.), «Наука, суспільство, освіта: проблеми та перспективи розвитку» (Харків, Україна, 2020 р.), «Сучасні стратегії розвитку університету в контексті євроінтеграції» (Київ, Україна, 2020 р.), «Публічна комунікація в науці: філософський, культурний, політичний, економічний та ІТ-контекст» (Хьюстон, США, 2020 р.), «Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві» (Київ, Україна, 2020 р.), «Наука, суспільство, освіта: актуальні питання та перспективи розвитку» (Харків, Україна, 2020 р.), «Європейські наукові дискусії» (Рим, Італія, 2021 р.), «Формування інноваційного потенціалу світової науки» (Тель-Авів, Ізраїль, 2021 р.), «Дошкільна освіта в епоху постмодернізму: європейський досвід, інноваційні практики» (Київ, Україна, 2022 р.), «Актуальні проблеми та перспективи розвитку наукових досліджень» (Орлеан, Франція, 2022 р.), «Сучасна наука: інновації та перспективи» (Стокгольм, Швеція, 2022 р.), «Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку» (Тепліце, Чехія, 2022), «Наукові тенденції та тренди в умовах глобалізації» (Умео, Швеція, 2023 р.), «Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність» (Житомир, Україна, 2023р.).

Кандидатську дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата педагогічних наук за спеціальністю 13.00.01 – загальна педагогіка та історія

педагогіки на тему «Навчання як умова активізації творчості в образотворчій діяльності дошкільників» було захищено у 1995 р. у Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського (Одеса, Україна). У тексті докторського дослідження матеріали кандидатської роботи не використовуються.

Публікації. Основні теоретичні та практичні результати здійсненого дослідження відображено у 60 публікаціях, серед них 2 монографії (колективні); 20 статтях у наукових фахових виданнях України у галузі педагогіки, 8 статей у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях, віднесених до міжнародних наукометричних баз даних (із них 3 – включено до наукометричної бази Index Copernicus, 5 – до наукометричної бази Web of Science), 26 працях, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації, 4 колективних монографіях, які додатково відображають наукові результати дисертації.

Структура й обсяг роботи. Дисертація складається з анотації українською й англійською мовами, вступу, п'яти розділів, висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел і додатків. Загальний обсяг дисертації відповідає вимогам, серед них відповідного тексту в осяжному об'ємі.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

1.1 Структурно-логічний аналіз тезаурусу виховання художньої й естетичної культури

Концептуально-стратегічне обґрунтування необхідності формування художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО як феномену організації процесу виховання здійснено на основі структурно-логічного аналізу тезаурусу дослідження, критеріальним розумінням якого є процес підбору, розгляду, упорядковування, структурування, систематизації наукових знань щодо тлумачення понять «художньої» й «естетичної культури» у академічних надбаннях теорії та методики виховання з метою виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО в ЗВО.

Визначено, що тезаурус – спосіб представлення наукових знань, що співвідносяться із завданням їх систематизації [1]; систематизований набір даних, що допомагає орієнтуватися в певній галузі знань, відповідає його інформаційно-пошуковій ролі [2].

При наповненні наукового тезаурусу використано принципи: науковості, історизму, цілісності, систематизації, творчого моделювання [3].

У логіці контент-аналізу тезаурусу виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогів ЗДО поточнено зміст ключових понять дослідження – «виховання», «культура», «естетична культура», «художня культура».

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що проблема формування досліджується в площині різних підходів: методології, теорії і технології виховання В. Андрущенко [4], В. Бех [5], О. Биковська [6], О. Дубанесюк [7], Н. Дем'яненко [8], І. Зязюн [9], В. Кремень [10], О. Коберник [11], В. Бобрицька [12], Г. Троцько [13], М. Євтух [14], В. Лозова [15], Л.

Канішевська [16], Г. Пустовіт [17], В. Тернопільська [18], І. Трухін та О. Шпак [19] та ін.

Проаналізовано семантику поняття «виховання». Визначено, що виховання як культурні універсалії – явище, яке властиве для всіх існуючих видів культур, незалежно від локалізації цих культур у часі та просторі чи їх соціального устрою.

Зафіксовано, що поняття «виховувати» спочатку означало турботу сім'ї про дітей. Це припущення підтверджується зверненням до етимологічних досліджень, які фіксують, що до кінця XVII – початку XVIII ст. поняття «виховання» виражало лише дії «вигодувати», «виростити». У XVIII ст. з'являється нове значення поняття «виховання», засноване на метафоричному перенесенні – «турбота про освіту, про розумовий та моральний розвиток когось», іншими словами – «живити духовно». У середині XIX ст. поняття «виховання» визначається як: турбота про матеріальні та духовні потреби дитини; годувати та одягати дитину до відповідного віку; наставляти, навчати всьому, що потрібно для життя.

Поняття «виховання» походить від латинського дієслова «*educō*» - «вирощувати», «виробляти», «годувати», «живити», «виховувати». Перший толковий словник С. Джонса (1755 р.) визначає поняття «виховання» англійським «*to educate*», поняття «виховувати» – «*education*» як виховання манер, годування (з англ. – *formation of manner in youth, the manner of breeding youth, nature*).

Поняття «виховання» походить від латинського дієслова «*educō*» – «вирощувати», «виробляти», «годувати», «живити», «виховувати». Перший толковий словник С. Джонса (1755 р.) визначає поняття «виховання» англійським «*to educate*», поняття «виховувати» – «*education*» як виховання манер, годування (з англ. – *formation of manner in youth, the manner of breeding youth, nature*) [20].

Згідно Словника фразеологізмів української мови, поняття «виховання» розуміється як «вчити розуму»; «наставляти, повчати кого-небудь»; виховувати

дитину відповідно до усталених норм та звичаїв: «доводити/довести до розуму»; «наставляти, повчати кого-небудь» [21].

Сьогодні поняття «виховання» розглядається як процес і як результат виховання, переважно дітей.

Тлумачний словник української мови подає поняття виховання як сукупність знань, культурних навичок і переконань, що відображають загальний рівень духовного розвитку особистості та являють собою результат систематичного впливу та навчання [22].

Енциклопедія сучасної України відображає семантику поняття «виховання» як вплив суспільства на особистість; як спеціально організований і науково інструментований процес створення умов для розвитку особистості цілеспрямовану дію процесу виховання на дитину з боку педагога/вихователя; і поняття «виховувати» [23].

З метою уточнення «точки докладання сил вихователя» використовуються поєднання «прикметника та іменника» - «естетичне виховання», «моральне виховання», «трудове виховання», «патріотичне виховання» та ін. Локалізація процесу виховання визначається прикметником-«сімейне виховання», «дошкільне виховання», «шкільне виховання» та ін.

Поняття «виховання» трактовано як організований, науково обґрунтований, інструментований процес впливу суспільства на особистість [23]; як сукупність знань, культурних навичок і переконань, що відображають загальний рівень духовного розвитку особистості та являють собою результат систематичного впливу та навчання [24]; як підготовка людини до професійного, суспільного та культурного життя; планомірний вплив сім'ї та освітніх закладів на вихованця [25, с.14].

Розлогове педагогічне тлумачення «виховання» полягає у формуванні особистості дитини під впливом педагогічної діяльності колективу закладу освіти, та розуміємо як процес, який ґрунтується на сучасних парадигмах та теоріях, а також на прогресивному педагогічному досвіді. У локальному педагогічному трактуванні «виховання» – ціленаправлена виховна робота

педагога з метою здобуття бажаної виховної мети в колективі вихованців. Узагальнено, що «виховання» в обмеженому значенні – спеціально сформований процес, який заключається в плеканні визначених рис якостей особистості, процес управління її розвитком, що відбувається у співпраці з вихователем – вихованцем [27, с.14].

Схарактеризовано сутність поняття «виховання» у напрямках наукового пізнання у їхній органічно-перспективній сукупності:

– у філософському баченні як дорослішання дитини в соціокультурному й культурному просторі. За німецьким філософом Г. Гегелем, виховання є найвищим актом розуму, в якому всі ідеї збираються, а естетичний акт стає найвищою формою краси, яка переважає над іншими способами зовнішнього виразу [28];

– у соціологічному баченні «виховання» тлумачиться як вплив соціального середовища на особистість, в результаті якого засвоюється соціальний досвід, знання, зразки і норми поведінки, цінності культури; вплив на людину всього суспільства і дійсності, яка містить в собі не лише позитивну спрямованість, а й конфлікти та протиріччя [29, с. 398]; конкретно історичне явище, яке тісно пов'язане з соціально-економічним, політичним і культурним розвитком суспільства, з етносоціальними і соціально-психологічними особливостями народу, сутність якого виявляється у залученні до світу людських цінностей і норм взаєностосунків між людьми; відкрита соціальна система, що забезпечується у взаємодії з іншими соціальними системами, головною з яких є суспільство як цілісна система та органічна єдність взаємодії індивідів, спільнот, соціальних інститутів й організацій; містить ознаки соціальних взаємодій, соціальних відносин, соціальної організації, що дає можливість розглядати виховання як соціально-культурний феномен [30];

– у психологічному баченні «виховання» є результатом взаємодії внутрішніх психічних процесів, які під зовнішніми впливами, самовихованням, саморозвитком і самореалізацією утворюють сукупність вродженого і набутого та виявляють індивідуальність особистості, створюють умови для її розвитку і

готують до майбутньої громадської й трудової діяльності; «розглядаючи виховання як процес, що здійснюється при взаємодії вихователів і вихованців, психологія вивчає закономірності саморозвитку в умовах спеціально організованої виховної системи, для забезпечення не пасивного пристосування дитини до притаманних форм соціального буття, не підведення її під усталені соціальні стандарти, а цілеспрямованого становлення та розвитку кожного індивідууму для творця себе і обставин» [31, с. 5].

З'ясовано, що у сучасних теоретичних концепціях, поняття «виховання» трактується як процес, що залежить від пріоритетних напрямків галузі науки та знань освіти країни, особистісних, ціннісних та професійних якостей педагога; досягнення певної мети і результату цілеспрямованого процесу [32, с. 5-6]; багатогранний аспект з ознаками соціальної організації та взаємодії [33, с.26]; процес, спрямований на оволодіння особистістю культурними цінностями [34, с. 7]; виховання свободою, самореалізацією у вчинках, відповідальності, саморегуляції, формуванні досвідченості та самовизначеності [35]; вплив нормативів та зовнішніх впливів на людину [36]; триада зв'язків формату людського щастя – саморозвиток, самовдосконалення, самореалізація дитини як особистості [37, с. 5]; процес набуття навичок до саморозвитку, самопізнання та самореалізації; один із чинників розвитку дитини [38, с.25].

Суттєвим є наукова апропріація «виховання» як «виховного впливу» на набуття саморозвиткового базису, на базі якого генерується досвід, переконання та ментальність, а процес «виховання» охоплює одночасно навчання і виховання, тобто весь освітній процес [39].

За концептом І. Беґа, проблема виховання є поєднанням загальнолюдських та національних культурних пріоритетів, наявних у виховному просторі, яка зачасту перебуває в центрі дослідницької уваги, оскільки від її науково обґрунтованого вирішення залежить загальний рівень культурного розвитку суб'єкта виховного впливу [40].

Виховний «вплив» розглядаємо як дії педагога на свідомість, волю, емоції вихованців, на організацію їхнього життя та діяльність в інтересах формування

у них необхідних якостей і забезпечення успішного досягнення поставлених цілей.

Актуалізовано різноманітність підходів до визначення видів «виховного впливу»: *індивідуально-специфічний* – виховний вплив вихователя чи батьків, які особистими діями «передають» власні характеристики; *функціонально-рольовий* – вплив вихователя, що пов'язаний з описом певної особи, демонстрації можливої поведінки у різних ситуаціях; *цільовий* вплив, орієнтований на певних дітей, та їх особистісні якості, вчинки; *нецілеспрямований* – вплив який не орієнтовано на конкретний об'єкт; *прямий* – безпосередній вияв власної позиції і пов'язаних з нею вимог до дитини; *постійний* – дії вихователя, спрямовані на формування особистості вихованця, але якими вихователь не оперує вільно, оскільки не здатний ані змінити, ні реконструювати впродовж певного часу (сім'я, соціальний стан, освіта тощо); *опосередкований* – вплив вихователя на створення необхідних умов, у яких формується особистість вихованця та проявляються його особистісні якості (соціально-психологічний клімат колективу, різновиди діяльності, певні ритуали тощо); *змінний* – дії вихователя, які регулюються і вдосконалюються ним (створення учнівських колективів, опрацювання навчальних програм і планів виховних заходів, обґрунтування методики застосування заохочення і примусу та змісту організації конкретних виховних заходів тощо).

Ідеї науковців – представників цілеспрямованої, спеціальної організованої взаємодії вихователя і вихованця переконують: вплив у вихованні є діяльністю вихователя в цілісному процесі соціальної взаємодії, що призводить до зміни певних аспектів індивідуальності вихованця, його поведінки та свідомості, формою здійснення функцій педагогів; вплив системи дій вихователів на вихованців є результатом формування системи ціннісних орієнтацій і відповідної їй поведінки; взаємодія сторін не самоціль, а найважливіший засіб успішного рішення освітньо-виховних і розвиваючих завдань; порозуміння у взаємодії педагогів і вихованців, у процесі їх взаєморозвитку; систематичне, постійне здійснення комунікативних дій

педагогів, які мають на меті викликати відповідну реакцію відгуку дитини; це вплив і на дитину, причому викликана реакція зумовлює відповідну реакцію взаємодії.

Констатовано, що усталення наративів «виховного впливу» на формування загального рівня культури педагога/вихователя безпосередньо криється у багатогранності виховного простору (пізнавально-творчому, художньо-естетичному, предметно-перетворювальному, духовно-комунікативному), принципами організації якого є демократизація, гуманізація та індивідуалізація соціобуття вихованців [41].

На думку вітчизняної науковиці О. Отич, виховання є цілеспрямованою, спеціально організованою взаємодією вихователя і вихованця у виховному просторі, що характеризується певним рівнем духовних перетворень, сприяє внутрішньому перетворенню – преображенню суб'єктів виховної діяльності, які, одухотворяючи виховне середовище, також духовно змінюються і зростають [42, с.130].

Окреслено тенденції науково-педагогічного усвідомлення поняття «виховання» як процесу, що є базисом саморозвитку і самореалізації суб'єктів [43]; соціального розвитку особистості [44]; зміною свідомості особистості [45]; стимулювання учасника освітнього процесу успішним рішенням виховних завдань [46, с.18]; формування всебічно і гармонійно розвиненої особистості [47]; взаєморозвиток у взаємодії педагогів та вихованців [48]; фізичного, психічного і соціального становлення особистості [49, с. 66]; взаємодії педагога і вихованця у процесі духовного перетворення у послідовності професійного удосконалення здобувачів відповідного освітнього рівня [152, с.128].

Цінною для осмислення взаємодії вихователя і вихованця є думка М.Подберезського, щодо загальних і специфічних властивостей, які відповідають сфері їх реалізації: взаємозв'язок соціальних, психологічних і власне педагогічних підходів до організації педагогічних взаємодій; послідовність, безперервність і одночасну дискретність педагогічних взаємодій; спрямованість на передавання знань, умінь суспільного досвіду підростаючому

покоління для соціального відтворення суспільства; необхідність створення умов для самоактуалізації й самореалізації кожного суб'єкта, залученого до системи педагогічних взаємодій; діалектичний взаємозв'язок з процесом спілкування і його інформативною, інтерактивною й перцептивною функціями як основою педагогічного процесу; закономірну асиметричність позицій суб'єктів педагогічної взаємодії, яка створює підстави для розвитку й саморозвитку суб'єктів й об'єктів у педагогічному просторі [50].

Розкрито, що процес «виховання» базується на мультифакторності ознак: цілеспрямованість, відповідність соціально-культурним та загальнолюдським цінностям; неперервність впродовж життя; ініціативність, креативність, мобільність, конкурентоспроможність, соціальна активність, формування життєвої компетентності, здатність до постійного саморозвитку, самоосвіти та самореалізації [51].

У теоретично-педагогічній парадигмі представлення поняття «виховання» розглядається як проєкція відповідних чинників, а саме: об'єктивні чинники – узвичаєння соціально-історичних особливостей, культурних традицій країни та систему освіти; суб'єктивні – формування собистісних якостей педагога, рівень професіоналізму останнього, особливості психологічних та ціннісних орієнтацій всіх учасників процесу виховання [52].

Завдяки здійсненню структурно-логічного та дефінітивного аналізу (табл. 1.1) офіційного потрактування представлення (оприлюднення) майже 20-ти мов країн Світу сформульовано авторське визначення поняття «виховання».

Таблиця 1.1

**Діагностика моделей дефінітивного аналізу
полімовного тлумачення поняття виховання**

№ п/п	Країна	Поняття «виховання»	Визначення поняття «виховання»	Переклад поняття «виховання» українською	Критерії
1.	Сполучене королівство Великої Британії	upbringing	the way in which you are treated and educated when young, especially by your parents,	виховання дитини батьками, вплив на поведінку та прийняття моральних рішень	I

№ п/п	Країна	Поняття «виховання»	Визначення поняття «виховання»	Переклад поняття «виховання» українською	Критерії
			especially in relation to the effect that this has on how you behave and make moral decisions		
2.	Республіка Болгарія	възпитание	процес, при който се цели формиране на личностни качества, отношение към света, норми и форми на поведение	процес спрямований на набуття <u>особистісних якостей</u> , ставлення до світу, норм і форм поведінки	III
3.	Грецька Республіка	εκπαίδευση	ηδιαδικασίαμετάδοσηςγνώσηςκαιεμπειρίαςκαθώςκαιηκαλλιέργειακαιανάπτυξητωνδεξιοτήτωνκαικανοτήτωνενόςατόμουσεσχολείαήμειάλλουςτρόπους, προκειμένουνακαταστείκανόστιςεπαγγελματικέςκαιάλλεςμετέπειταυποχρεώσειςτου συστημική και συστηματικήδιδασκαλία	процес передачі <u>знань і досвіду</u> , культивування навичок і здібностей людини в школах або в інший спосіб, з метою формування його життєвих компетентностей та <u>виконання соціальних і професійних обов'язків</u>	II
4.	Королівство Іспанія	educación	traducción al proceso de construcción de conocimientos y refinamiento de lasfacultadeshumanas	процес <u>формування знань</u> і вдосконалення людських <u>здібностей</u>	II III
5.	Італійська Республіка	formazione scolastica	l'educazione è l'attività, influenzata nei diversi periodi	розвиток і <u>формування знань</u> , розумових, соціальних і	I

№ п/п	Країна	Поняття «виховання»	Визначення поняття «виховання»	Переклад поняття «виховання» українською	Критерії
			storici dalle varie culture, volta allo sviluppo e alla formazione di conoscenze e facoltà mentali, sociali e comportamentali in un individuo	поведінкових здібностей особистості	III
6.	Кітайська Народна Республіка	教養	教養，表現在行為方式中的道德修養狀況。它是社會影響、家庭教育、學校教育、個人修養的結果，尤指在家庭中從小養成的行為的道德水準，屬於他律教化顯現。禮貌是指言語動作謙虛恭敬的表現；教養一般是指文化和品德的修養	формування морального стану, що проявляється в поведінці; результат соціального впливу сім'ї, школи та особистого вдосконалення; стосується моральних норм поведінки, вироблених у сім'ї з дитинства; вияв гетерономної етики, скромності та поваги у спілкуванні та діях; <u>культура моральних якостей</u>	I III
7.	Латвійська Республіка	audzināšana	plašāizpratnē – mērķtiecīgiorganizēts cilvēciskais process, kas virzīts uz sociālās kultūras piederības nodrošināšanu un audzināšanu, uz jauno paaudžu	організований процес, спрямований на <u>передачу соціального культурного досвіду</u> від покоління до покоління, <u>ціннісна орієнтація</u> та саморегуляцію	II

№ п/п	Країна	Поняття «виховання»	Визначення поняття «виховання»	Переклад поняття «виховання» українською	Критерії
			ērtīborientācijuunp ašregulācijasveidoš anuungarīgumaizko pšanu. Audzināšanasproce sāviedošanasattīstās nozīmīgapersoņiba sattiexmepretcilvē ku, cilvēkdarbu, kultūrasvērtībām, dabu, sabiedrību, valsti. Tasnodrošinaiespēj ukļūtparpilntiesīgie msabiedrībaslocekļ iem, pašiemnoteiktsavud zīviunbūtatbildīgie mparto	нового покоління, дотримання його гідності; розвиток шанобливого ставлення до особистості до людей, людської праці, культурних цінностей, природи, суспільства, держави; уможливорює становлення як повноправного члена суспільства для визначення життєвої траєкторії та відповідальності шан обливого ставлення до особистості до людей, людської праці, культурних цінностей, природи, суспільства, держави; уможливорює становлення як повноправного члена суспільства для визначення життєвої траєкторії та відповідальності	III IV
8.	Королівство Нідерландів	opvoeding	(sociologie) het proceswaarin iemand wordt gevormd naar de normen van diens opvoeders, endaarneemestal de samenleving waarin hij leeft	процес, в якому здійснюється <u>формування</u> особистості відповідно до суспільних стандартів	I
9.	Федеративна Республіка Німеччина	erziehung	einesozialeInteraktionzwischen Menschen. Unterstützung und Förderung des heranwachsenden Menschen. Der aktiveBeitrag, den	<u>соціальна</u> взаємодія між <u>людьми</u> , підтримка та заохочення підростаючого покоління, активний внесок батьків у розвиток	I

№ п/п	Країна	Поняття «виховання»	Визначення поняття «виховання»	Переклад поняття «виховання» українською	Критерії
			die Eltern in diesem Prozess leisten		
10.	Республіка Польща	wychowanie	całokształt działań użyczących kształtowanie człowieka pod względem moralnym, umysłowym i fizycznym; przygotowywanie kogoś do życia w społeczeństwie. kultura, ogłada, zdolność do właściwego zachowania daw.	<u>система діяльності, орієнтована на моральне, психічне та фізичне формування людини; підготовка до життя в суспільстві, виховання культурних манер</u>	I IV
11.	Португальська Республіка	educação	a acção ou o processo de dar ou receber conhecimentos gerais, de modo a desenvolver o poder de raciocínio e julgamento e, geralmente, preparar intelectualmente a si mesmo ou a outros para a vida adulta	дія або процес надання/здобуття або <u>отримання загально наукових знань з метою розвитку здатності міркувати та формувати судження у власній інтелектуальній підготовці до дорослого життя</u>	II IV
12.	Республіка Словенія	Vzgoja	oziroma vzgajanje pomeni namerno delovanje odraslega človeka usmerjeno v drugega (ponavadi otroka, mladostnika). grezamedčloveški odnos, pri čemer se pravi daje določeno vedenje in v večji meri ali na drugi način kot drugi v odnosu.	<u>цілеспрямована дія дорослого, спрямована на іншого (як правило, на дитину, підлітка); міжособистісні стосунки, коли перший усвідомлює масштаби своїх дій більшою мірою або іншим способом, ніж інші учасники стосунків</u>	II I

№ п/п	Країна	Поняття «виховання»	Визначення поняття «виховання»	Переклад поняття «виховання» українською	Критерії
13.	Республіка Сербія	Васпитање	јепроцеспланског и систематскогусавршавањасензомоторних, интелектуалних, емоционалних, моралних и духовнихсвојстава и способности детета, али и одраслог. као облик социјализације, васпитањејеусмерено на уобличавањепонашања у социјалнопожељномсмеру. Овај процесможебитииндивидуалан и групни. премасвом предмету, васпитањеможебитифизичко, интелектуално, морално, естетско или религијско	процес планомірного і систематичного вдосконалення сенсомоторних, інтелектуальних, емоційних, моральних , духовних властивостей і здібностей дитини і дорослої людини; на <u>формування поведінки</u> в <u>соціально бажаному</u> напрямку; предметом є фізичне, інтелектуальне, моральне, естетичне вдосконалення	I III
14.	Турецька Республіка	eđitim	çocukların ve gençlerin topluma yaşayışında yerlerini alması için gerekli bilgileri, becerileri ve anlayışlarını elde etmelerine, kişiliklerini geliştirmelelerine okullarında ve dışında, doğrudan veya dolaylı yardım etme, terbiye	пряма чи опосередкована допомога дітям і молоді в школі та поза нею для <u>отримання необхідних знань, навичок і розуміння</u>, та самовосконалення віднайдення місця в суспільному <u>житті</u>	III IV
15.	Фінляндська Республіка	kasvatus	kasvattaja tahallaan kasvatusta, jota ei ole tarkoitus opettaa, vaan kasvattajan on	навмисні та ненавмисні <u>дії вихователя</u>, що	II

№ п/п	Країна	Поняття «виховання»	Визначення поняття «виховання»	Переклад поняття «виховання» українською	Критерії
			jotkavaikuttavatih misyksilönkehittym iseen	впливають на розвиток людської особистості	IV
16.	Французька Республіка	éducation	action d'élever, de former un enfant, de développersesfacult ésintellectuelles et morales ; résultat de cette action	результат діяльності зі формування та навчання дитини, розвитку її інтелектуальних і моральних здібностей	II III
17.	Республіка Хорватія	obrazovanje	odgojjesistemskina stavomorganiziranp roceskojimseizgrađ ujupozitivneosobin eličnosti, stavovi, pogledna životisvijet, tekarakterneimoral ne, radneidruštvenevrij ednosti. Unastaviseostvaruj edosljednomrealiza cijomkonkretnihod gojnihzadataka. Samoodgojseostvar ujevlastitimdjelova njemsvakogpojedin c	систематичний процес, організованого навчання, який формує позитивні риси особистості, погляди на життя і світ, а також характер і моральних, трудових і соціальних відносини	III IV
18.	Королівство Швеція	uppfostran	handledningunderu ppväxtåren	репетиторство в роки навчання	II
19.	Японська Держава	育成	後継者を育成す る	виховання послідовників	IV
20.	Угорщина	Nevelés	A neveléseredetiértel mébenaz a céltudatoséstervsze rű, családban, iskolában, ifjúságiszervezetek benfolyótevékenys ég, amelyarrairányul, hogy a felnövekvőnemzed éket a társadalomhasznos, építőtagjáváformálj	цілеспрямована та планомірна діяльність сім'ї, школи, молодіжних організацій, яка спрямована на виховання підростаючого покоління.	III

№ п/п	Країна	Поняття «виховання»	Визначення поняття «виховання»	Переклад поняття «виховання» українською	Критерії
			а. Antropológiaitény, mivel a nevelésazemberiéle tegyikalapvető, csakrájellemezőtevé kenysége		

Розглянемо їх національні потлумачення: виховання дитини батьками, вплив на поведінку та прийняття моральних рішень (Сполучене Королівство Великої Британії); процес спрямований на набуття особистісних якостей, ставлення до світу, норм і форм поведінки (Республіка Болгарія); процес передачі знань і досвіду, культивування навичок і здібностей людини в школах або в інший спосіб, з метою формування його життєвих компетентностей та виконання соціальних і професійних обов'язків (Грецька Республіка); процес формування знань і вдосконалення здібностей (Королівство Іспанія); процес формування знань і вдосконалення людських здібностей (Італійська Республіка); формування морального стану, що проявляється в поведінці; результат соціального впливу сім'ї, школи та особистого вдосконалення; стосується моральних норм поведінки, вироблених у сім'ї з дитинства; вияв гетерономної етики, скромності та поваги у спілкуванні та діях; культура моральних якостей (Китайська Народна Республіка); організований процес, спрямований на передачу соціального культурного досвіду від покоління до покоління, ціннісна орієнтація та саморегуляція нового покоління, дотримання його гідності; формування і розвиток шанобливого ставлення особистості до людей, людської праці, культурних цінностей, природи, суспільства, держави; уможлиблює становлення як повноправного члена суспільства для визначення життєвої траєкторії та відповідальності (Латвійська Республіка); процес, у якому здійснюється формування особистості відповідно до суспільних стандартів (Королівство Нідерландів); соціальна взаємодія, підтримка та заохочення підростаючого покоління, активний внесок батьків у їх розвиток

(Федеративна Республіка Німеччина); система діяльності, орієнтована на моральне, психічне та фізичне формування людини; підготовка до життя в суспільстві, виховання культурних манер (Республіка Польща); дія або процес надання/ здобуття загально-наукових знань з метою розвитку здатності міркувати та формувати судження у власній загальній інтелектуальній підготовці до дорослого життя (Португальська Республіка); цілеспрямована дія дорослого, спрямована на іншого (як правило, на дитину, підлітка); міжособистісні стосунки, коли перший усвідомлює масштаби своїх дій більшою мірою або іншим способом, ніж інші учасники стосунків (Республіка Словенія); пряма чи опосередкована допомога дітям і молоді в школі та поза нею для отримання необхідних знань, навичок і розуміння, та самовдосконалення, віднайдення місця в суспільному житті (Турецька Республіка); навмисні та ненавмисні дії вихователя, що впливають на розвиток людської особистості (Фінляндська Республіка); результат діяльності зі формування та навчання дитини, розвитку її інтелектуальних і моральних здібностей (Французька Республіка); систематичний процес організованого навчання, який формує позитивні риси особистості, погляди, на життя і світ, а також характер моральних, трудових і соціальних відносин (Республіка Хорватія); репетиторство в роки навчання (Королівство Швеція); виховання послідовників (Японська Держава).

Завдяки діагностиці моделей дефінітивного полімовного тлумачення поняття «виховання» встановлені класифікаційні ознаки критеріїв змісту й структури категорій визначення: I – статус, стандарт, манери, поведінка; II – когнітивність, інтелектуальний розвиток; III – аксіологічність, квалітологічність, духовність; IV – природовідповідність, життєспроможність, життєздатність, безпека життя; V – культура.

Термін «культура» походить від латинського слова «cultura», що означає «господарювання», «обробка», «вироснування».

У мистецтвознавстві поняття «культура» використовується для охоплення всіх аспектів людського існування, віддзеркалюючи різноманіття

суспільних інтересів, цінностей та творчих проявів (побут, політика, наука, освіта, мистецтво, моральність тощо).

У розлогодому розумінні «культура» трактується як цінність, що узагальнює довготривалий досвід і характеризує рівень розвитку на певному етапі суспільно-економічних формацій, конкретних суспільств, націй і народностей, а також різних сфер людської життєдіяльності. У вузькому розумінні культура виражає прояви життя людей у різноманітних моделях поведінки, засобах і продуктах їхньої діяльності, як-от ідеї, ідеали, норми та цінності; також охоплює такі категорії, як освіченість і вихованість [24].

Здійснено ретроспективний розгляд історичних контекстів зумовленості потрактування культури, уточнено його наукову інтерпретацію як: – цінність, що узагальнює довготривалий досвід і характеризує рівень розвитку на певному етапі суспільно-економічних формацій конкретних суспільств, націй і народностей; – специфіку життя людей відповідно ідеям, ідеалам, нормам та цінностям; рівня освіченості та культурної вихованості [25]; – сукупність матеріальних і духовних надбань, що відбивають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини [55]; – інтегровану якість особистості/здатність до сприймання, оцінювання культурних цінностей, також їх створення [56]; загальну культуру особистісного мовлення носіїв конкретної мови [57]; – культури як середовище, в якому здійснюється становлення особистості особистість [58] самоідентифікація та менталітет нації [59]; – естетичну цілісність особистості [60]; – становлення особистості в історичному вимірі як суб'єкта духовної діяльності [61].

Згідно думки автора культурологічного бестселера «Занепад Європи» О. Шпенглера, культура переживає етапи зародження, формування, злету і падіння, при цьому ідеальна тривалість життя культури обмежується одним тисячоліттям [72];

Класичне розуміння культури, на переконання В. Кизими, ототожнює її з історією, в такому визначенні поняття і «культура» і «історія» стають практично синонімами [65, с.18].

На основі аналізу соціальних умов, ретроспективного розгляду історичних контекстів зумовленості культури, розкрито зміст та особливості осмислення культури на ключових етапах суспільно-історичного розвитку.

Поняття «культура», яке вперше було використане М. Катонем, у значенні «агрокультура». поступово набуває різних термінологічних визначень – «виховання», «цивілізація», «освіта», «формування».

Філософськими концепціями Сократа, Платона, Аристотеля визначено конструктивні погляди щодо ціннісної спрямованості культури, пов'язаної із суспільною практикою. У середньовіччі культура у своєму суспільно-історичному розвитку тяжіє до канонізації, утвердження догматичних положень теології, протиставлення проявам земного і небесного, тілесного й духовного, емоційного і раціонального. Домінуючим принципом та нормою культури в епоху Класицизму є духовна краса та естетична свідомість людини. Трактати філософа та мовознавства Г. Гердера визначають «культуру» як «самостійний і важливий феномен буття людства». З огляду на догматичні погляди філософів епохи Відродження – В.Віндельбанда та Г. Ріккerta, «культура» набуває самостійного і важливого феномена «буття людства», і розглядається як непізнаний світ Природи, створеної Богом, та створений людиною світ культури, що призвело до поділу її на «науку про природу» та «науку про культуру» [66].

Предметом суспільної уваги в епоху Просвітництва є виховання громадянина, його політичної, моральної та естетичної свідомості. Основоположними ідеями цього часу є розуміння «культури» як: виховання естетичного смаку, в якому важлива роль належить мистецтву; різноманітність і залежність прекрасного від контексту та індивідуальних особливостей людини; інструмент для розуміння світу; знання, вірування, мистецтво, мораль, закони, звичаї, здібності та звички, які людина здобуває та розвиває, функціонуючи як член суспільства. Засновник німецької філософії І.Кант наголошує на важливості виховання культури, встановленні гармонійних суспільних відносин та подоланні протиріч між суспільними та особистісними

ціннісними орієнтаціями, інтересами та ідеалами. Американський культуролог Е. Кассіер підкреслює, що культура надає людині не лише інструменти для розуміння світу, а й дещо додаткове – «структурні умови вищої форми суспільства». Згідно з Е. Тайлором, засновником культурної антропології, культура містить «знання, вірування, мистецтво, мораль, закони, звичаї, здібності та звички, які людина здобуває та розвиває, функціонуючи як член суспільства» [67, с. 410].

З XVIII століття поняття «культура» інтерпретується як освіченість, вихованість людини у суспільстві, що утверджує визначення культури як різновиду (матеріальної, духовної, художньої) людської діяльності. Ідеї німецького філософа О. Шпенглера стосовно культури є цікавими для розуміння її сутності. Філософ розглядає культуру як неповторний творчий імпульс, який проявляється в дуже широкому діапазоні: від творчості до безпліддя, від героїчних діянь до механічної роботи; зазначає, що культура чітко проявляє себе не в науці та філософії, а в «жорстких» формах архітектури, техніки, ідеології та інших аспектах цивілізації. Важливою рисою культури, за О. Шпенглером, є її «космічність», оскільки вона охоплює всі аспекти життєдіяльності, від філософії та літератури до фінансових операцій і ведення війни. Культура розвивається поетапно, проходячи стадії зародження, формування, злету і падіння – ідеальна тривалість життя культури, на думку О. Шпенглера, обмежується одним тисячоліттям [63]. Антрополог Ф. Боас пов'язує сутність культури з «характером» та «духом», відносною самоцінністю кожної окремо взятої культури [68].

В епоху постмодернізму культура притерпіває суттєві трансформації, актуалізується проблема раціонального, нераціонального та ірраціонального, об'єктом наукових дискурсів стає людина і її естетичне сприйняття оточуючого світу в умовах створення, соціальних криз та проблемних ситуацій.

Посилаючись на праці К. Прокоф'євої, визначаємо, що «культура – це неоднозначне, полісемантичне, багатозмістове поняття, яке стосується людини та її діяльності, має характер відтворювання та визначає людське у людині,

ступінь, міру її формування, розвитку, «реалізацію соціальних сил у різній діяльності, містить природні об'єкти, предмети, створені людиною, і духовні явища» [74, с. 132].

Зазначимо, що визначення поняття «культури» і дотепер залишається за межами дискурсу, різниться залежно від рівнів наукового пізнання.

У вимірі *філософського* *потрактування* поняття «культура» представлено у різноманітних структурних модифікаціях, таких як: філософсько-антропологічна – еволюція, віра, та ментальність, розглядається як сутність та значення людського існування; філософсько-історична – результат взаємодії філософських ідей та історичних обставин, що визначають та направляють розвиток людства; філософсько-просвітницька – як результат історичного розвитку людства [74].

Наукова інтерпретація «культури» як *соціологічної категорії*, представлено як: соціальне явище, що відображає якісну характеристику суспільства, цінності, норми, традиції, звичаї, що впливають на духовне життя особистості; творчий процес орієнтований на розуміння людиною навколишнього світу і власної сутності (дослідження, мистецтво, літературу, музику та інші форми творчості, які допомагають людині розуміти світ і виражати свої ідеї); засіб ставлення до навколишнього світу, набуття світоглядних установок, визначення власних цінностей, ідеалів, переконань та ставлення до навколишнього світу; правила поведінки засвоєння етичних, моральних та соціальних норм, необхідних для орієнтації людини в соціумі [76].

Під критеріальним розумінням психології культури розуміється аналіз поведінки людей, яка пов'язана з їх належністю до різних культурно-історичних епох, етносів і культурних практик. Доцільно згадати напрацювання американських антропологів А. Кробера і К. Клакхона, які передбачають, що культура викликає інтерес тоді, коли впливає на поведінку, оскільки психологи спочатку розглядають свій предмет дослідження, переважно, через призму поведінки, а потім розширюють свій інтерес і на культуру» [77].

У результаті структурно-логічного аналізу понятійно-категоріального апарату структурних і функціональних видів культурної діяльності та культурних взаємин між людиною і суспільством, диференційовано культури на: *загальнолюдську культуру*, що формується протягом всієї історії людства і ґрунтується на загальнолюдських цінностях (істина, краса, добро, справедливість та інші); *народну культуру* (аматорська або фольклор) – формується народними творцями, які не мають спеціальної професійної освіти, яка пов'язана з життям широких мас, представлена у казках, легендах, міфах, піснях, танцях та живопису; *побутову культуру* – формується через специфіку життя народів, які тривалий час перебувають на конкретній території; *традиційну культуру* – ґрунтується на регулюванні через звичаї, традиції та установи; *національну культуру* – сукупність конкретних цінностей, норм поведінки та вірувань, що визначають певну етнічну, національну відмінність конкретної країни [79]; *елітарну культуру* – артефакти, які є важкодоступними для широкої громадськості, але виявляють особливий інтерес для культурної еліти через свою вишуканість [80].

Розкрито усталені ознаки класифікації культури за формами вияву на індивідуальну, групову та масову; *індивідуальна культура* – культурні вияви конкретної людини (смак у мистецтві, літературні вподобання, або інші індивідуальні прояви культурного впливу); *групова культура* заснована на культурних виявах, що визначаються спільною ідентичністю групи; *масова культура* поширюється інформаційними носіями, базується на засадах стандартизації та уніфікації, несе мінімальну художню та духовну цінність [78].

Залежно від масштабів і форм взаємодії різних суб'єктів з оточенням виокремлено *матеріальну та духовну форми культури*: *матеріальна культура* – сукупність фізичних об'єктів, які виникають внаслідок людської трудової діяльності, як-от інфраструктура (споруди, будівлі) інструменти, книги, продукти, одяг і прикраси, відомі як артефакти (від лат. *arte* – *штучний*, і *factus* – *створений*), мають для людей як функціональне, так і символічне значення [71]; *духовна культура* – нематеріальні об'єкти, галузь людської діяльності, що

охоплює різні аспекти духовного життя (релігія, мистецтво, філософія, наука, мораль, право та політика) як на рівні окремої особистості, так і на рівні суспільства в цілому (політична, правова, моральна, естетична, релігійна, наукова, філософська) [81].

Зауважимо, що матеріальну культуру розглядаємо з точки зору її впливу на розвиток людини – як культуру праці та матеріального виробництва, культуру охорони навколишнього середовища, топосу (місце проживання), ставлення до фізичного здоров'я (фізична культура); духовну культуру як складне утворення, що охоплює пізнавальну, інтелектуальну, філософську, моральну, художню, правову, педагогічну, релігійну культури, що утворюють норми, правила, еталони, моделі і норми поведінки, закони, цінності, ритуали, символи, міфи, знання, ідеї, звичаї, мови [82].

З огляду на наукове осмислення щодо синкретизму матеріальної і духовної культури, розкрито бачення *духовної культури*, коли «тільки людина, яка обдарована духовно, може мати проникливий розум, гармонійні почуття та тверду волю»; будь-яка розбіжність між цими аспектами духу викликає деформації в життєдіяльності людини як цілісної істоти.

Тематична спрямованість досліджень акцентує увагу на «*духовній культурі*» як: інтеоріоризації внутрішнього світу людини, що передбачає проникливий розум, гармонійні почуття, тверду волю [86]; досягнення суспільства в галузі ідеології, моралі, релігії [87]; вільну гру розуму, почуттів, прагнення до пізнання, філософського споглядання [88]; сукупність духовних надбань, що відбивають історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини, втілюючись у результатах продуктивної діяльності [89]; національну свідомість, духовну єдність поколінь [90, с.63]; професійна майстерність і звичаї [91].

Найвизначнішим результатом розвитку духовної культури особистості, на переконання американського соціолога О. Тоффлера є володарювання «розуму, спокою, безпеки, багатства, доброчесності, взаємодопомоги, витонченості, науки, доброзичливості» [94].

Визначено феномен «культури» у компіляції джерельної бази відповідно до типів організації життя та діяльності людини: *загальна культура* – проявляється у вчинках особистості, включає *педагогічний* рівень мистецтва педагога та його діяльність щодо самого себе, співробітників, учнів/дітей, а також громадськості, виявляється у щоденних ситуаціях; *організаційна культура* – формація матеріальних і духовних досягнень, що відзначаються «історично досягнутим рівнем розвитку суспільства та людини і втілюються в результативних проявах продуктивної діяльності»; *соціально-педагогічна культура* – суспільна практика педагогічної діяльності, яка співвідноситься з віком та сферою життєдіяльності і виявляється щоденно; *педагогічна культура* – опанування педагогічним досвідом та його застосування у фаховій діяльності; *професійна культура* є невід’ємною частиною загальної фахової діяльності, відображає досягнення науки і практики; виявляється у духовно-моральному здоров’ї суспільства, емоційному сприйнятті навколишнього середовища та суспільному прогресі.

Культуру особистості визначаємо як рівень оволодіння певною галуззю знань або діяльності; міра розвитку людини, оскільки вона розкриває не тільки і не стільки об’єм засвоєних людиною цінностей суспільної життєдіяльності, скільки власне спосіб, яким людина залучається до цих цінностей. Культура втілює стиль мислення і характеризує освіченість (ширину і глибину знань), вихованість; інтелігентність (вміння чітко висловити свою думку, уважно слухати, зробити вірний зустрічний рух, з гідністю і у відповідності до обставин вести себе); рівень розвитку творчих сил і здібностей людини; удосконалення, облагороджування фізичних та значною мірою духовних сил людини, культивування духу, тобто процес і результат освіти та виховання; сукупність матеріальних і духовних предметів людської діяльності, організаційних форм, процесів, обставин і видів людської діяльності; джерело і продукт поведінки людини; конкретні умови формування окремої особистості.

З’ясовано, що нині особливо важливою для дослідників, публіцистів і мислячої громадськості є проблема локальних спільнот і етики *культури*

спілкування – уніфікована особливість поведінки людей, обумовлені морально-етичними нормами (цінності, норми, звичаї, традиції) [95, с.8].

Поняття «*культури мовного спілкування*» охоплює багатовимірне явище, котре наводить систему «рівнів» – перший враховує високорозвинені пізнавальні процеси; другий – поєднує мовні та позамовні знання. Мовна культура, в свою чергу, виступає засадничим елементом-механізмом, спрямованої на виховання національного патріотизму, створення етичних норм для міжнаціонального спілкування [95].

Культура безпеки життєдіяльності являє собою сукупність життєво-фахових цінностей, які визначають дії, поведінку та взаємовідносини особистості в умовах професійної діяльності [92].

Екологічну культуру розглядаємо як: інтегративне утворення в структурі загальної культури, сприяє освоєнню багатства екологічно значущих ціннісних підходів до природи в рамках інтелектуальних, емоційних та вольових проявів особистості [96]; напрям людської діяльності та мислення, що визначається як «сталій розвиток» – раціональне використання ресурсів, збереження екосистем, екологічна відповідальність, соціокультурний розвиток та ефективне управління розвитком [97]; самостійне керівництво та використання своїх внутрішніх ресурсів у взаємодії з конкретним природним оточенням [98]; усвідомлення соціокультурних та природних факторів, які формують сприйняття та взаємодію людини з навколишнім середовищем [99]; навички та практичний досвід у вирішенні екологічних проблем, зокрема на місцевому та усіх рівнях організації навколишнього середовища та за типами природокористування [100].

Засадничим елементом культури є *академічна культура* – дотримання встановлених традицій, канонів та зразків у практиках та діяльності; вказує на почесний, видатний або високий статус, який пов'язаний з академічною спільнотою, прагненням до досягнення вищих стандартів якості та відповідності найкращим практикам; в широкому сенсі, втілює академічез надбання, які традиційно асимілюють знання, культуру та науку; охоплює широкий проєкційний спектр, від взаємозв'язку з організаційною культурою в

умовах глобалізації у результатах реалізації місії вищої освіти та науки в сучасному інноваційному наукових знань [101].

Закцентовано, що критеріальним розумінням специфіки *академічної культури* є результат історичної трансформації суспільства; своєрідний комплекс соціальних норм і цінностей, який відтворюється в конкретній соціальній системі та регіональному контексті; цінності, явища, процеси та взаємини, що характерні виключно для академічної спільноти і притаманні викладачам, дослідникам і студентам ЗВО [102].

Зокрема, у науковій періодиці поняття «академічна культура» розширюється поняттям «інституційна» і визначається як синтез академічного етосу та організаційних особливостей, що формують загальні підходи до організації праці, посадових компетенцій, процедури прийняття рішень, сприйняття та вирішення конфліктів всередині академічної спільноти [104].

Учений О. Ващенко вважає, що засадничим елементом академічної культури є дотримання встановлених традицій, канонів та зразків у практиках та діяльності, вказує на її почесний, видатний або високий статус, який пов'язано з академічною спільнотою, а також на прагнення до досягнення вищих стандартів якості та відповідності найкращим практикам [105].

З'ясовано, що універсальність сучасної культури потребує оволодіння *академічною інформаційною культурою*, яка носить комплексний характер та спрямовується на: розвиток бібліографічної компетентності; вміння здійснювати електронний пошук; академічну комунікацію, зокрема участь у конференціях, використання академічної риторики, дотримання професійної етики для авторів і викладачів (дрес-код, мережевий етикет, етика, практика електронно-інформаційної комунікації); академічну мобільність, яка включає студентську, викладацьку та наукову мобільність; академічний менеджмент (академічний фандрайзинг та проєктрайтинг); неперервну освіту та пролонговану зайнятість [103].

Констатовано, що «культура» – суспільно-соціальне явище, що відображає його якісну характеристику та примножує духовне життя людини;

культура – творчий процес, спрямований на пізнання людиною навколишнього світу і самої себе у світі, де домінує наука і мистецтво; *культура* – самопізнання людини, набуття нею світоглядних установок; *культура* охоплює сутність матеріальних і духовних цінностей людини; *культура* створює необхідні для орієнтації людини в соціумі правила і норми поведінки; *культура* є домінантним фактором формування людських сутнісних сил, людяності, реорганізації її природжених захоплень, потреб, емоцій на справжні людські.

Чильне місце у концептуалізації культури відіграє «естетична культура», яка формує рамки для аналізу культури і допомагає розкрити її сутність, принципи та цінності, а також розуміння їх взаємозв'язку з усіма сферами людського існування.

В інтерпретації поняття «естетична культура» йдеться, зокрема, про *філософський, аксіологічний та діяльнісний підходи*.

Серед *філософських позицій* виділено – єдність індивіда та суспільства, краси й добра [106]; культ абстрактної людини як вищої істоти; єдність індивіда та суспільства, а також значення краси й добра в цьому контексті [107]; розумна організація європейської культури, її структури та процеси [108]; трансляція соціального досвіду та соціальної пам'яті в рамках суспільства [109].

Аксіологічний підхід акцентує увагу на: створенні ціннісних орієнтацій і пріоритетів; суспільному пізнанні, що включає в себе розуміння загальних законів розвитку природи та суспільства [110]. Представники аксіологічного підходу зауважують, що існує єдина культура людства, яку можна уявити у вигляді піраміди загальнолюдських цінностей [111]; немає загальнолюдської культури, але існує безліч не пов'язаних між собою культурно-історичних систем – самобутніх, замкнених та рівноправних систем цінностей [112]; нормальне функціонування культури передбачає безпосереднє життєве проявлення і чуттєве сприйняття цінностей для суб'єкта; культура стає справжньою, коли вона впроваджується в життя, у звички особистості, проявляється у всій соціальній діяльності.

У межах діяльнісного підходу естетична культура виступає з одного боку, як «людська, неприродна дійсність загалом або її фрагмент, прояв тощо», з іншого – як процес реалізації творчих сил та духовного потенціалу особистості [112].

Антропологічний підхід зосереджений на цілісному розумінні естетичної культури, її самоцінності та визнанні рівноцінності всіх світових культур. У рамках даного підходу естетична культура розглядається як цінність самої людини, спосіб життя, творчість та ідентичність (культурні системи, звичаї, вірування, мова, мистецтво тощо); систему цінностей, спрямованих на інтеграцію суспільства та підтримку функціонування своїх інститутів; як особлива форма суспільного пізнання, що полягає в осмисленні дійсності через визначення у загальнених поглядів на світ, місця та роюдини в ньому, ерез пізнання загальних законів розвитку природи, суспільства і людського мислення [1].

За *соціологічним підходом*, естетична культура представляє собою соціальну категорію, що ґрунтується на духовному розвитку, охоплює загальні естетичні цінності і рівень естетичного сприйняття навколишнього світу, виражає потребу особистості у сприйнятті, відчутті та оцінці світу та самої себе «за законами краси»; заснована на унітарності художньо-творчого процесу, художньо-естетичних ідей, естетичного досвіду та світогляду, естетичних понять та уявлень, необхідних для плідної взаємодії людини зі світом прекрасного в мистецтві [113]; являє собою системний комплекс специфічних способів і форм соціальної інтеграції, організації, пізнання, комунікації, оцінки та самоідентифікації, який має здатність до самовідтворення, адаптації і прогресивного розвитку [114].

Естетична культура як *культурологічна категорія*, пов'язана з функціонуванням духовних цінностей, художньої творчості, розвитком дизайну, окремих видів і жанрів мистецтва, діяльності за законами краси. Має безпосередній зв'язок із художньо-творчим процесом, естетична культура створює необхідні умови для акумулювання художньо-естетичних ідей,

творчих програм, збагачує естетичний досвід і світогляд митців, впливає на естетичні поняття та уявлення, необхідні для плідної взаємодії людини зі світом прекрасного в мистецтві, художній та дизайнерській творчості [135].

За теоретичною концепцією академіка В. Андрущенко, говоримо про наявність так званого «високого рівня» естетичної культури, який базується на розвитку *свідомості*, завдяки чому предметний світ наділено ціннісним смислом, позиціонує культурні явища та предмети на конкретних «орбітах» у ціннісно-смысловому просторі Людини та Всесвіту, формується на основі традицій, моральних норм, громадської думки, настроїв, поглядів, звичаїв, смаків тощо. У структурі свідомості виділяємо такі компоненти як: *сприйняття* – здатність спостерігати та помічати найсуттєвіше, відображення як зовнішньої, так і внутрішньої краси об'єкта, явища чи процесу; *почуття* – емоційні переживання людини виражають прояви дійсності, закріплюються в різних видах діяльності і відзеркалюють її сприйняття та оцінку прекрасного чи художнього; *судження* – вираження оцінки, враження чи думки, які виникають внаслідок особистого сприйняття; *смак* – особисте судження і вподобання людини стосовно прекрасного, характеризується емоційним і оціночним ставленням, має вибірковий, особистий характер; *ідеал*, що є критерієм якості, за яким особистість оцінює навколишню дійсність [116].

Представники вітчизняного науково-педагогічного середовища, як-от І. Андрущук та Л. Фірсова вважають, що на процес виховання естетичної культури впливає розуміння та розвиненість його емоційно-естетичної сфери, а також наявність необхідних естетичних знань. При цьому можливим стає формування здатності оцінювати красу та потворне, високе та низьке, трагічне та комічне як у житті, так і в мистецтві, відповідно до «законів краси» [118]. На цьому, зокрема, наголошує С. Максименко. На думку автора, сприйняття краси в природі, праці, гармонії в різних аспектах життя є важливими чинниками, які впливають на моральні цінності особистості [119]. На думку О. Отич, успіх виховання естетичної культури у підростаючого покоління значною мірою залежить від емоційно-естетичної сфери педагога, зовнішнього прояву

внутрішнього змісту його особистості [120]. Дослідниця в галузі художньої культури особистості Н. Миропольська, пов'язує естетичність зі здатністю стимулювати духовність і високі вчинки, протистояти культивуванню примітивних поглядів і смаків [121].

Художню культуру визначено складником естетичної культури, яка зумовлює усвідомлення і розуміння мистецтва, культурних надбань, оцінку художніх цінностей, здатність створювати красу навколишньої дійсності.

У ході структурно-логічного аналізу встановлено, що поняття «художня культура» збагачено науковцями у таких характеристиках: духовно-практична діяльність людини, спрямована на створення, поширення та освоєння творів мистецтва [122]; сукупність процесів і явищ духовної та практичної діяльності [123]; підсистема єдиної загальнолюдської культури, що функціонує в певному суспільстві, зумовлює суб'єктно-особистісний аспект історії, сприяє формуванню соціальної активності учасників історичних подій [124]; складне, багатопланове утворення, яке охоплює всі види мистецтва, процес художньої творчості та його результати; систему заходів зі створення, збереження та поширення художніх цінностей [125]; покликана формувати внутрішній світ людини, сприяти розвитку самопізнання людини в суспільно- історичному, соціальному, національному розумінні [126].

Незважаючи на різноманітність вищеперерахованих концептуальних трактувань поняття художньої культури, більшість вчених підтверджують, що художня культура є галуззю культури, яка розглядається як складне утворення, яка об'єднує всі види мистецтва [127]. Відповідно, у сучасному науковому контексті поняття «художня культура» використовується як синонім до поняття «мистецтво».

Мистецтво визначається як одна з форм суспільної свідомості, яка виражається у створенні конкретних чуттєвих образів, що відображають дійсність з врахуванням певних естетичних ідеалів. В більш загальному розумінні мистецтво також може означати високу майстерність або досконале вміння у якійсь справі або галузі [128].

Закон України «Про культуру» визначає мистецтво як творчу художню діяльність у сферах: літератури, архітектури, скульптури, живопису, графіки, декоративно-вжиткового мистецтва, музики, танцю, театру, кіно та інші види діяльності людини, що відображають дійсність у художніх образах [130].

Енциклопедичні словники трактують «мистецтво» як відтворення навколишнього світу в різних творах художньої діяльності; створення конкретних чуттєвих образів, що відображають дійсність з врахуванням певних естетичних ідеалів створення конкретних чуттєвих образів, що відображають дійсність з врахуванням певних естетичних ідеалів; високий рівень професіоналізму й майстерності у галузі образотворчої діяльності; естетичне освоєння світу та його відтворення в художніх образах з опорою на творчу уяву; знакова семіотична галузь культури, яка позначена узальнювати сенс життя з галуззю світу [128].

Українська вчена Л. Паньків, у своєму дослідженні розкриває етимологію поняття «мистецтво», а саме: походить від німецького *meister* (майстер), яке в свою чергу пов'язується з латинським *magister* (вчитель, начальник), що утворене шляхом поєднання слів *magis* (великий) та *histor* (знавець, умілець), а згодом – *histrion* (актор). Семантично поняття «мистецтво» є надзвичайно багатозначним. У численних спробах мислителі різних часів намагались окреслити його сенс за ознаками: «відображення дійсності», «вираження почуттів», «потреба у красі й досконалості», «засіб самовираження» [131].

На думку вченого В. Скуратівського, фундаментальною рисою мистецтва є його орієнтація на конкретність світу у зв'язку із «стратегемами» культури, які визначає вічне існування мистецтва в історичному просторі від давнини до сучасності, сприяє пошуку істиностей та сенсу життя, формує ідеали та цінності; у всій різноманітності жанрів і видів мистецтво виступає каталізатором творчого потенціалу особистості, ніби примушуючи її переживати й усвідомлювати ці цінності, за умови глибоко індивідуального переживання, «перетворення» їх у власній душі» [144].

Досліджено описи видів мистецтв, які розглядаються як форми творчої діяльності, що склалися історично та мають здатність художньої реалізації життєвого змісту в дослідженні.

Перші тлумачення про природу різних видів мистецтв знаходимо в працях Г. Лессінга, автор розкриває принципову відмінність видів мистецтв «за предметом» [132]. Згодом уявлення про види мистецтв, за Г. Гегелем, визначено їхню стильовою характеристикою: суворість (нехтує привабливістю та витонченістю форм) [133]; ідеальність (передає життєдайність і реалістичність зображуваного прекрасного); приємність (відповідає потребам глядача та спрямований на те, щоб справляти зовнішнє враження та подобатися йому). У подальшому розвитку види мистецтв, І. Кант класифікує словесні види мистецтва (красномовство і поезія); пластичні мистецтва, які включають в себе мистецтва чуттєвої правди, такі як скульптура та архітектура, і мистецтво чуттєвого споглядання, наприклад, живопис; мистецтва гри відчуттів (музика). У найзагальнішому плані мистецтво представлено класичними видами – архітектура, живопис, скульптура, графіка, література, музика, хореографія, театр [134].

Визначення сутності художньої культури як мистецтва дає змогу зробити висновок про роль мистецтва у формуванні особистості: людина зі сформованою художньою культурою, здатна до осягнення втілення ідеї у твори мистецтва (Г. Підкурганна); вплив на внутрішній світ особистості, виховання почуття прекрасного, розвиток образного мислення, уяви, асоціативної пам'яті (О. Отич) (Н. Гатеж); вміння робити висновки, порівнювати, зіставляти на основі особистісних переживань, почуттів від зустрічі зі творами мистецтва, формування ціннісних орієнтацій, вміння оцінювати навколишній світ «за законами краси» (Н. Миропольська); оволодіння духовними цінностями, естетичними почуттями, переживаннями (В. Томашевський); зміна психічного стану, характеру й мотивів діяльності, активізація творчої активності особистості (Т. Андрущенко); духовне виховання людини через естетичність

Природи; вплив на свідомість через призму цінностей художніх образів (Л. Паньків).

У сучасній мистецтвознавчій літературі склалася певна класифікація мистецтв. Види мистецтва розглядаємо як форми творчої діяльності, які характеризуються здатністю художньої реалізації змісту, що різняться способами та матеріалами втілення (слово, звук, рухи, образотворчі матеріали тощо) [136].

Окрім традиційної класифікації (архітектура, живопис, скульптура, графіка, література, музика, хореографія, театр) [136] мистецтво представлено такими видами як: генетичне (за походженням виду); структурне (за просторовою або часовою ознакою); психологічне (за пріоритетом об'єктивних або суб'єктивних чинників у творчому процесі або ж на основі способів сприймання творів певного виду мистецтва); експресивне (за способом вираження або зображення дійсності), функціональна (утилітарність чи не утилітарність); семіотичне (на основі мовних засобів певного мистецтва); матеріальний (за матеріалом, що використовується для художнього висловлювання); візуальні мистецтва (традиційні образотворчі мистецтва та медіаційні й інформаційні); акціонізм (сучасні процесуально-видовищні мистецтва (хепенінг, перформанс) [137].

Узагальнення численних наукових джерел дало підстави розглядати художню культуру як галузь культури, яка розуміється як складне утворення, що об'єднує різні види мистецтва, процес і явища художньої творчості та його результати, а також систему заходів зі створення, збереження та розповсюдження художніх цінностей.

1.2. Дефінітивний аналіз понятійно-категоріального апарату процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти

Завдяки дефінітивного аналізу понятійно-категоріального апарату

процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО під поняттям «педагогічні працівники дошкільної освіти» розуміємо інтерпретацію професійних характеристик – «педагоги», «асистенти педагогів», «освітяни» або «вихователі сімейного типу» «педагоги», «асистенти педагогів», які різняться в залежності від країни, в якій працюють особи, залучені до сфери дошкільної освіти; типу послуг які надають ці особи; кваліфікації, які мають та функцій, які вони виконують.

Мультифакторність поняття «працівник закладу дошкільної освіти» в європейському дошкільлі дозумовлює необхідність його узгодження загальним розумінням термінів – з англ. «practitioner» (професіонал, практикуючий дошкільний педагог, вихователь дитячих садків або раннього дитинства, вихователь, практик догляду за дітьми, вчитель раннього дитинства, педагогічний персонал) функції яких полягають у безпосередньому наставництві у групі дітей на рівні дитячого закладу та сім'ї. Асистент – це особа, яка підтримує основного практикуючого педагога з групою дітей щодня. Назва посади зазвичай прямо вказує на те, що ця роль має функцію підтримки (наприклад, з англ. – *pedagog medhelper* у Королівстві Данії) або що це пов'язано з доглядом за дітьми (наприклад, німець. – *Kinderpfleger/-innen* у Федеративній Республіці Німеччині) [129].

Поточнено, що в українському освітньому просторі поняття «працівник закладу дошкільної освіти» вживається поряд із поняттям «вихователь», «вихователь закладу дошкільної освіти», «вихователь дітей дошкільного віку», «фахівець дошкільної освіти», «педагог-дошкільник», «працівник дошкільної освіти», «педагог дошкільної освіти» тощо [143].

Встановлено, поняття статусу «вихователь» об'єднує реалізацію професійної ролі і громадянські особистісної позиції, відповідальність за умови життя і розвиток особистості дитини і наголошує на тому, що взаємини вихователя і вихованців залежать від систем виховання, усталених в певних історичних умовах [25].

Доцільно додати, що одним із стандартизованих є поняття, яке подано у

законодавчій базі України. Так, у Законі України «Про вищу освіту» (ст. 47) [140] зазначено, що «педагогічні працівники – це особи, які за основним місцем роботи у ЗВО першого і другого рівнів акредитації професійно займаються педагогічною діяльністю; Законі України «Про загальну середню освіту» (ст. 24), «педагогічними працівниками» визнано осіб, які за основним місцем роботи у закладах вищої освіти першого і другого рівнів акредитації професійно займаються педагогічною діяльністю [142].

Новою редакцією Закону України «Про дошкільну освіту» (ст.27 Закону №2628-III від 02.04.2022) *педагогічним працівником закладу дошкільної освіти* визначено особу з високими моральними якостями, яка має вищу педагогічну освіту за відповідною спеціальністю та/або професійну кваліфікацію педагогічного працівника, забезпечує результативність та якість роботи, а також фізичний і психічний стан якої дозволяє виконувати професійні обов'язки [138].

З'ясовано перелік професій, які мають право здійснювати освітню діяльність в закладах дошкільної освіти (згідно з Державним класифікатором професій [139]: директор (завідуючий), вихователь-методист, вихователь дітей дошкільного віку; 3320 фахівці дошкільної освіти, 3330 асистент вихователя, 3340 вихователь, 2332 вихователь закладу дошкільної освіти, 5131 гувернер, 2351.2 вихователь-методист, 2332 методист дошкільного виховання, 23143 організатор культурно-дозвіллевої діяльності, а також узгоджено Міжнародною стандартною класифікацією професій (ISCO-08) – 234 початкова школа та раннє дитинство, 2342 вихователь дітей раннього віку; здобувачі ОС «Магістр» зі освітньою кваліфікацією – Магістр дошкільної освіти. Керівник (директор) закладу дошкільної освіти можуть працевлаштуватися відповідно на посаді – 1210.1 директор дошкільного вихованого закладу, 1229.1 завідувач відділу (у складі управління освітою), 1229.4 директор (завідувач) дошкільного навчального закладу, 1493 менеджер (управитель) систем якості (012 Дошкільна освіта), 2332 методист дошкільної освіти/виховання, 2351.2 (20305) вихователь-методист, 3320 фахівці з дошкільної освіти/виховання.

Істотні зміни до обсягу і згідно рівнів виконання професійних обов'язків педагогічними працівниками закладів дошкільної освіти в Україні внесено до Нової редакції Закону України «Про дошкільну освіту» (№2628-III від 02.04.2022). Зокрема, ст. 20 прописує право вихователів бути членами педагогічної ради закладу і брати участь у обговоренні нагальних питань навчання і виховання дітей; ст. 27 закріплює за вихователями юридичний статус учасників освітнього процесу; ст. 29 окреслює права і обов'язки педагогічних працівників у сфері дошкільної освіти; ст. 30 унормовує педагогічне навантаження, оплату праці та відпочинок працівників у сфері дошкільної освіти; ст. 31 розкриває питання трудових відносин в системі дошкільної освіти; ст. 32 право вихователів на атестацію тощо [138].

Відтак, здійснення дефінітивного аналізу уможлиблює правомірність ужитку поняття «педагогічний працівник закладу дошкільної освіти» у позначеннях різних категорій для забезпечення галузі дошкільної освіти.

Чільне місце у концептуалізації парадигми виховання займає поняття «художньо-естетична культура педагогічних працівників закладу дошкільної освіти», яка є важливою складовою культури.

Розуміння поняття художньо-естетичної культури педагога дошкільної освіти переважно має теоретичний характер, а не обмежується конкретними нормами. Так, Закон України «Про освіту» визначає лише поняття «компетентності» педагога частини 1 (в пункті 15 ст. 1), де акцентування уваги на поняття «культури» як важливого елементу його особистісного становлення, вираження та відповідності [141].

Поміж тим, важливо враховувати, що художньо-естетична культура є ключовим критерієм для успішної та позитивної взаємодії формату «педагог – дитина».

Безпосередньо Закон України «Про вищу освіту» не визначає належним чином процес набуття відповідних художньо-естетичних компетентностей, зокрема, частині 1, пункті 13 зазначається лише поняття викладацької

компетентності без подальших конкретизацій (зі змінами від 15.03.2022 року). [140].

З метою реалізації цілей дослідження важливо визначити професійне поле необхідного обсягу художньо-естетичної культури у фаховості педагогів дошкільної галузі. Також, доцільно відзначити відсутність науково-доктринальної і дискурсивно-теоретичної розробленості реалізації проблеми організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Безпосередні або опосередковані напрацювання вітчизняних вчених інтерпретують художню культуру в наукового та професійно-педагогічного (якісного) контекстів [145]; зв'язку між художньо-педагогічною та художньо-естетичною підготовкою майбутніх педагогів [145]; процесу формування професійно-педагогічних та професійно-художніх компетентностей у майбутніх викладачів/педагогів/вихователів сентенцій «художньо-естетична культура» та інші [146].

Зарубіжні дослідження представлено роботами учених – Дж. Бленк, яка розглядає специфіку естетичного навчання дітей дошкільного віку з позиції викладача [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**]; К. Шульте, К. Томпсон, доробки яких стосуються використання технологій комунікативно-технологічної та комунікативно-художньої взаємодії у процесі взаємодії у ланцюгу «педагог-дитина» [149].

Констатовано, що науково-педагогічні, нормативні та інституційні дискурси не призвели до узгодженої дефініції терміну «художньо-естетична культура педагогічного працівника».

Відповідно до теоретичних поглядів А. Микуліної, художньо-естетичну культуру педагога слід розглядати як його освіченість у галузі культури мистецтва і здатність фахівця аналізу до морально-естетичних уявлень. Художньо-естетична культура відображає внутрішній світ педагога, формує його траєкторію як творця культурно-педагогічних та науково-навчальних цінностей. Художньо-естетична культура педагогів виступає як надбудовою

значимих численними складових – оволодіння мистецтвом, художньою творчістю і імміграцією до участі у художньо-зображувальних мистецьких подій тощо [145].

Грунтуючись вище зазначеному, художньо-естетичну культуру педагогічних працівників ЗДО розглядаємо як сукупність/єдність організаційних, творчих, наукових уявлень педагогів у розумінні особливостей роботи з дітьми дошкільного віку, безпосередньо у формуванні У процесі взаємодії з дітьми дошкільного віку останній отримує художньо-естетичних навиків, які становлять частину світосприйняття педагогів.

Тлумачення поняття художньої культури немає чіткого визначення при правовому регулюванні організації виховання у закладах освіти. У Законі України «Про культуру» [130] відсутні визначення таких термінів, як «художня культура» чи «естетична культура».

Законодавство узагальнює подібну діяльність, орієнтуючись на приналежність до «мистецтва», і це не забезпечує набуття педагогами художньо-естетичних компетентностей культури при здобутті вищої освіти.

Термін «художня культура» О. Рудницька розглядає як духовно-практичний процес створення, розповсюдження та освоєння мистецьких норм, правил та об'єктів, а художню культуру педагогів визначає як включеність їх до ціннісно-орієнтаційних та ретроспективно-історичних (ретроспективно-ідеологічних) норм, які впливають на творчий процес формування культурних цінностей [150].

Вирішення педагогічної проблеми виховання художньо-естетичної культури є екзистенційною, оскільки особисті цінності, оцінки «добра» та «зла» як антагоністів у формі симулякрів, ідеали ціннісно-орієнтаційного спілкування та приватно-публічної комунікації, якими володіє педагог, автоматично переносяться на дошкільника в умовах інтенсивного опанування дитиною особливостей навколишнього середовища та специфіки її світовідчуття. Результати подібної акції можуть викликати як позитивні, так і негативні наслідки, бо це залежить від особистості педагога. Художньо-естетичний фах

передбачає «навчання прекрасному», що підкреслює важливість педагогічного відбору осіб для роботи в дошкільних, повних середніх та закладах вищої освіти. Формування художньо-естетичної культури педагогічного працівника дошкільної галузі включає не лише взаємодію у форматі «педагог – дитина», але й розвиток особистості педагога.

Зауважено, що при вихованні художньо-естетичної культури варто враховувати вікові та професійні рамки, з одного боку, це стосується майбутніх педагогічних працівників дошкільної галузі, а з іншого — педагогічних працівників ЗДО, від амплітуди здатності розвивати та створювати надбання та витвори краси, втілювати і пропагувати інтереси у сфері мистецтва, від розуміння до оцінювання художніх цінностей.

Оскільки формування художньої культури відбувається на кожному етапі вікового розвитку творчої особистості, уточнимо, в якому віковому діапазоні вживання цього терміну є доцільним. Процес формування художньої культури розпочинається на етапі дитинства, який триває до 7 років. У цей період художнє спілкування виступає формуючою силою, здійснюється в ігровій формі та відтворює поведінку і дії дорослих. З раннього віку дитина освоює елементи культури через наслідування та взаємодію з оточуючими. Гра виступає основним і продуктивним засобом пробудження та розвиненості творчих здібностей та розвитку уяви, а також перших вражень у дитини від зустрічі з прекрасним.

Досвід, який діти дошкільного віку отримують через спілкування та діяльність, формує у них просте естетичне сприйняття дійсності та мистецтва. На наступних вікових етапах духовне та практичне освоєння системи культурних цінностей продовжується і тісно пов'язано зі засвоєнням спеціальності, професійної майстерності, а також культурно-естетичного рівня фахівців у галузі дошкільної освіти.

Найвищим рівнем соціально-виховного, ціннісно-соціального та орієнтаційно-ціннісного розвитку, у відношенні як до окремої особистості, так і до певної групи осіб, О. Рудницька визнає художньо-естетичну культуру. Вчена

акцентує думку щодо художньої культури як передтечі естетичної культури та інформаційного потенціалу, що в межах якого відбувається духовно-збагачувальна та духовно-комунікативна взаємодія. Результатом цього процесу, як правило, є «передача інформації від педагога до здобувачів художньо-естетичних цінностей». Отже, асимільована інформація формує, уявлення про добро та зло, визначає позитивно-негативне ставлення до світу, служить мірилом особистої ідентифікації та персонально-ідеологічної автентичності [150].

Згідно з теоретично-дискусійного трактування, педагог є похідним втілювачем ідей у сфері художньої культури. Грунтуючись на власному досвіді, застосування і пропагування художньо-культурних творів та продуктів, педагог створює основу для передачі знань про культурно-естетичні виміри світових, академічних, культурних і мистецьких надбань цивілізаційної й природної спадщини іншим особам, виступає в ролі споживача художньої культури, оскільки педагог виробляє власну ідеологію, культурно-особистісних, історико-прецедентних та розумово-сприйнятливих у різних сферах суспільної діяльності. Отже, художньо-естетична культура педагога сприяє реформуванню «культурного броунівського руху» та створенню нових ціннісно-уявних категорій культурних компетентностей, які передаються дитині дошкільного віку через взаємодію у форматі «вихователь-дитина». Педагогічно-художня активність педагогічних працівників виявляється через здатність успішно впроваджувати певні культурні наративи дітям дошкільного віку.

Ввищенаведені концепції утворюють самостійний напрямок досліджень і теоретичних уявлень, який можна визначити як «культурологію педагогічної підготовки педагогів». Щодо останньої, по-перше, вона слугує засобом у визначенні педагогом власної особистісної позиції. По-друге, сприяє побудові ефективної комунікації із здобувачами освіти на різних рівнях (дошкільний, повний середній, вищий), враховуючи їхні потреби, рівень знань та навичок.

Апарат особистих потреб дошкільника є філософською категорією, за словами Т. Голінської, також «процес педагогічної діяльності як безпосередній

процес формування ціннісних категорій особистості дошкільного віку», які у подальшому трансформуються в підлітково-розвиткові і, у кінцевому підсумку, усвідомлено-конкретизовані уявлення про мистецтво, а також світорозуміння [151].

Відтак, художньо-естетична культура педагогів в процесі роботи в ЗДО може бути розглянута як процес впровадження «філософії сприйняття» творів мистецтва, духовних цінностей, історичних надбань та тощо. Успішний педагог виявляє сенс персональному внутрішньому, естетичному, та індивідуальному розумінні культури як невід'ємної складової архетипу особистості. У контексті гнучкої константи потреб, переконань і почуттів особистості, зокрема дошкільника, важливим є адекватне спрямування, яке забезпечує особистість педагогічного працівника. За таких умов він постає координатором процесу формування «молодої особистості».

Можна погодитися із науковою апропріацією О. Отич, яка характеризує художню культуру як професійно-комунікативний симулякр, яку педагог виявляє проявляє у власній професійній комунікації та діяльності та виступає як певний образ або симуляція, яка відображає рівень його освіченості, творчості, та вміння взаємодіяти з іншими через мистецтво та естетичний досвід. Як наслідок, художньо-естетичні компетентності педагогів є сукупністю інтелектуально-емоційних, професійно-вольових та морально-етичних переконань у контексті трансформацій проєкції компетентності та включають педагогічну здатність до застосування власного художнього досвіду, розуміти емоції та волю, а також дотримуватися етичних норм і цінностей під час взаємодії з дітьми та іншими учасниками освітнього процесу [152].

Сформовані знання, уміння та навички педагогів є найважливішими вимірами особистості, які забезпечують дотримання стандартам, особливо - в виховній роботі з дітьми дошкільного віку, із урахуванням їхньої чутливості та лабільності морально-психічного архетипу останніх. Важливого значення також набуває питання емоційного контакту між педагогом і дошкільником, враховуючи не тільки художньо-естетичні, а й психолого-педагогічні навички

фахівця. Успішний емоційний взаємозв'язок між педагогом і дошкільником вимагає від педагога емоційної відкритості, розуміння індивідуальних особливостей кожної дитини та вміння створювати сприятливий психологічний клімат для їх розвитку.

Законодавчі рнгламенти відображають важливість розгляду процесу педагогічної роботи через світоглядну, розвитково-інтелектуальну та емоційно-вольову проєкції. В цьому контексті знання забезпечують художньо-естетичні компетенції. Згідно з пунктом 15 частини 1 статті 1 Закону України «Про освіту», компетентність педагога розглядається як динамічне поєднання ціннісно-орієнтаційних, соціальних та ідеологічних навичок. Компетентність визначено як вміння ефективно взаємодіяти з оточуючим соціальним середовищем, з особливим акцентом на художньо-естетичний аспект (ст.1, ч.1, п.13.). Питання компетентності у законі представлено статично, оскільки зосереджено на конкретних знаннях, уміннях, навичках, поглядах та переконаннях педагога, що проєктує динаміку та розвиток компетентностей в ході професійної діяльності та може не відзначатися системністю [141].

Потрібно зауважити, що зарубіжна доктрина трактує поняття «художньо-естетичної культури» як взаємодію між педагогом та дітьми дошкільного віку. Зокрема, К. Томпсон та К. Шульте досліджують освітній процес у дошкільних закладах, акцентуючи увагу на значущості гри. Дослідники вважають, що категорії мистецтва, естетики та гри взаємопов'язані, а «емоційне дитинство», яке супроводжується об'єктно-зображувальним та комунікативно-невимушеним впливом педагога, сприяє формуванню «акцепту психологічної довіри» і, відповідно, підвищує ефективність навчання. Автори також вказують на обопільність у взаємодії «педагог – дошкільник», яка сприяє ефективності передачі ціннісно-орієнтаційних вподобань від педагога до дитини [149].

Введення у навчання художньо-естетичного циклу дисциплін скоріше є соціальним кроком, а не ієрархічним, і його реалізація передбачає факультативно-комунікативний підхід, а не обов'язково-предметний. За таких умов, за думку вчених, психологічне сприйняття інформації від дошкільника

підвищується, оскільки він асоціює художньо-естетичне навчання не за оцінкою та обмеженнями, а за творчим та інтелектуальним процесом, що дозволяє розвинути власні уміння, навички та потенціал в інклюзивному контексті. Педагоги, які забезпечують художньо-естетичний цикл виступають в ролі орієнтаторів для світоглядних переконань дошкільника, відповідно до теорії персонально-людської індивідуальності. Схожу концепцію підтримує Дж. Бленк, але з доктринально-теоретичними відмінностями, який ідентифікував формування художньо-естетичних компетенцій у дошкільника як результат впливу не лише особистості педагога, але й його індивідуальних поглядів. Вказує, що ключовим аспектом у викладанні художньо-естетичного ремесла та розвитку відповідних компетентностей є особисті культурні погляди, які взаємодіють і відображають об'єктивну реальність через індивідуально-розумову активність представників різних поколінь.

Отже, аналіз особливостей художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО дозволив сформулювати: по-перше, художньо-естетична культура педагогічних працівників ЗДО визначено як комплекс знань, умінь та навичок, спрямованих на ціннісно-орієнтовану діяльність, яку педагог реалізує під час встановлення психологічно-профільної взаємодії з дітьми дошкільного віку; по-друге, особливості формування художньо-естетичної культури педагога пов'язані не тільки з отриманням спеціалізованих знань в ЗВО, але і з сукупністю особистих уявлень, знань та навичок, які є моделлю його особистості; по-третє, успішність педагогічної діяльності залежить не тільки від особистісно-психологічних вмінь педагога, але і від рівня особистісного сприйняття художньо-естетичних конотацій.

Висновки до першого розділу

У ході структурно-логічного аналізу тезаурусу виховання художньої й естетичної культури та дефінітивного аналізу понятійно-категоріального апарату виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО здійснено оцінку поняття «виховання» у напрямках наукового пізнання:

філософського – розуміється як процес зростання та розвитку дитини в соціальному й культурному оточенні; соціологічного – тлумачиться як вплив соціального оточення на формування особистості, що призводить до усвідомлення соціального досвіду, засвоєння знань, прийняття зразків та норм поведінки, а також усвідомлення цінностей культури, охоплюючи не лише позитивні аспекти, а й конфлікти та протиріччя; відкрита соціальна система, яка забезпечується взаємодією з іншими соціальними системами, головною з яких є органічна єдність взаємодії індивідів, спільнот, соціальних інститутів і організацій; психологічного – сприймається як результат взаємодії внутрішніх психічних процесів, які формуються під впливом зовнішніх чинників, і охоплює елементи самовиховання, саморозвитку та самореалізації; – розлогого педагогічного трактування «виховання – формування особистості дитини під впливом педагогічної діяльності колективу закладу освіти», як процес ґрунтується на сучасних парадигмах та теоріях, а також на прогресивному педагогічному практично-корисному досвіді.

Завдяки здійсненню структурно-логічного та дефінітивного аналізу офіційного трактування представлення (оприлюднення) майже 20-ти мов країн Світу розкрито еаціональні бачення поняття «виховання».

Встановлено класифікаційні ознаки критеріїв змісту й структури його визначення поняття «виховання» у п'яти категоріях: I – статус, стандарт, манери, поведінка; II – когнітивність, інтелектуальний розвиток; III – аксіологічність, квалітологічність, духовність; IV – природовідповідність, життєспроможність, життєздатність

Відповідне місце у дослідженні посідає спроба уніфікації тезаурусу поняття «культура». Встановлено, що в сучасних дискурсах виділяють наступні аспекти культури – генетичний, аксіологічний, гуманістичний, нормативний та соціологічний. Розкрито бачення, що «культура» це неоднозначне, полісемантичне, багатозмістове поняття, яке характеризується як сукупність матеріальних і духовних надбань, що віддзеркалюють історично досягнутий рівень розвитку суспільства й людини та втілюються у результатах продуктивної

діяльності; життя людей, яке виражається в поліманітності моделей поведінки та у засобах і продуктивності їхньої діяльності: в ідеях, взірцях, ідеалах, нормах, стандартах, цінностях і соціокультурних універсаліях. Визначено, що комплексна багаторівнева будова системи культури (загальнолюдська – елітарна, народна, масова) обумовлюється: її функціональним різноманіттям у взаєминах людини і суспільства (традиційна, корпоративна, професійна, спеціальна культура); морфологією та динамікою культурогенезу та розвитку культури (загальнолюдська, елітарна, народна, масова та художня); міжособистісною та суспільною взаємодіями шляхом асиміляції моральних норм та правових принципів. Встановлено, що досягнення певного рівня культури передбачає набуття знань, оволодіння відповідною системою символів та знаків, а також опанування мовами для комунікації та ознайомлення з різними галузями наук і знань та видами культури і мистецтва, які відображають символічно-знакову функцію культури. Схарактеризовано унікальність впливу духовної культури на особистість, що виявляється в стимулюванні її самовизначення, саморозвитку, самовдосконалення, духовного зростання в забезпеченні соціокультурного розвитку. Вказано, що культура має визначальну роль у формуванні якості й безпеки життєдіяльності, добробуту та злагоди співіснування в контексті сталого розвитку.

На основі аналізу соціальних умов, ретроспективного розгляду історичних контекстів зумовленості цивілізаційного розвитку, розкрито зміст та особливості осмислення культури у ключових суспільно-історичних етапах: ціннісної та практичної спрямованості культури (Античність); духовної краси та її естетичного усвідомлення людиною (Класицизм); диференціації культури на «науку про природу» та «науку про культуру» (Відродження); гармонійного розвитку людських здібностей та майстерності (Просвітництво); освіченості і вихованості (XVIII ст.); процесності оновлення культури (XIX–XXI ст.). Зазначено, що культура виконує функцію передачі соціального та пізнавального досвіду через покоління та історичні епохи, відіграє ключову роль у трансляції культурної спадщини у процесі соціалізації.

Встановлено, що у сучасному науковому обігу поняття «художня культура» використовується у близькому значенні до терміну «мистецтво» як однієї з форм суспільної свідомості, виду соціокультурної діяльності, яка відображає світосприйняття у конкретно-чуттєвих образах, відповідно до певних естетичних взірців. Охарактеризовано унікальність впливу мистецтва на духовний розвиток особистості, формування її внутрішнього світу, потреби особистості сприймати, відчувати, оцінювати та перетворювати Світ й власну індивідуальність «за законами краси». Диференційовано у класифікаційних ознаках видів мистецтва за способами матеріального втілення у його класифікації: генетична (за походженням виду); структурна (за просторовою або часовою ознакою); психологічна (за пріоритетом об'єктивних або суб'єктивних чинників у творчому процесі або ж на основі сприйняття творів певного виду мистецтва); експресивна (за способом вираження або зображення дійсності); функціональна (утилітарність/ не утилітарність); семіотична (на основі мовних, програмних, інформаційних засобів конкретного виду мистецтва); матеріальна (за матеріалами, які слугують виразом художньої естетики).

Актуалізовано, з точки зору філософії, культурології, педагогічних джерел, різноманітність підходів до визначення поняття «естетична культура». У вимірі діяльнісного підходу естетичну культуру окреслено як процес реалізації творчих сил, духовного потенціалу особистості. Наукова інтерпретація естетичної культури як культурологічної категорії, представлено функціонуванням духовних цінностей, художньої творчості, розвитком окремих видів і жанрів мистецтва, діяльності за законами естетики краси. Естетична культура як суспільна категорія обґрунтовується як духовне утворення, інтегральний компонент загальної культури, сукупність естетичних цінностей і рівень естетичного ставлення до навколишнього світу, що характеризує здібності, таланти і потреби особистості у сприйнятті, відчуттях, оцінюванні та для соціокультурного перетворення в епоху постмодерну.

Досліджено феноменологію художньо-естетичної культури як науково-термінологічного виміру та професійно-педагогічної якості. Зазначено, що «процес виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладу дошкільної освіти» розглядаємо як свідому позицію послідовного, логічного, академічного професійного розвитку та компетентнісного збагачення майбутніх педагогів, професійна діяльність яких спрямовується на становлення компетентностей дитини, їх позитивного заохочення до духовно-морального та художньо-естетичного розвитку. Визначено, що особистість педагогічного працівника постає координатором процесу формування «молодої особистості» за умов персонального внутрішньо-змістовного, естетично-світового та індивідуально-художнього розуміння (усвідомлення) культури як невід'ємної складової архетипу особистості. Виявлено, що специфіка набуття соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників пов'язані не лише із отриманням профільних знань у ЗВО, але і з комплексом персональних уявлень, знань та умінь майбутніх педагогів та є моделлю соціокультурної універсалізації їх пролонгованої зайнятості.

Актуалізовано, що держава забезпечує доступну та безкоштовну дошкільну, повну загальну середню, професійну, фахову передвищу та вищу освіту, регулює право на життя, опіку та підтримку й на незалежне вираження власних поглядів відповідно до Конвенції про права дитини. Систематизовано рівні профільної загальної середньої освіти: початкова, базова середня, профільна середня освіта. Набуття профільної середньої освіти має академічний та професійний напрям. Кожен громадянин України має право на вищу освіту та здобути дипломи молодшого бакалавра, бакалавра, магістра, доктора філософії/доктора мистецтва. Ідентифіковано, що громадяни України мають право на безпечне для їх життя та здоров'я навколишнє природне середовище. Крім того, вони зобов'язані виконувати обов'язки у сфері охорони навколишнього природного середовища: зберігати природу, здійснювати охорону та раціонально використовувати її ресурси згідно законодавчих вимог і

дотримуватись принципів безпеки життєдіяльності. Актуалізовано стратегію активного сприяння громадянами щодо запобігання та уникнення погіршення екологічних та соціальних ситуацій і станів виникнення загроз для здоров'я.

Список використаних джерел до першого розділу

1. ISO 2788-1986. Documentation – Guidelines for the establishment and development of monolingual thesauri URL: <https://www.iso.org/standard/7776.html> (date of access: 06.11.2023).
2. Кунанець Н., Кут В., Ковалюк Т. Вибір способу представлення знань в інформаційній системі дистанційного бібліотечного обслуговування осіб із особливими потребами. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2017. № 864. С. 257–262.
3. Сисоєва С. О. Сфера освіти як об'єкт наукового дослідження. *Освітологія: витоки наукового напрямку* : монографія/ за ред. В. О. Огнев'юка; авт. кол.: В. О. Огнев'юк, С. О. Сисоєва, І. В. Соколова та ін. Київ: Едельвейс, 2012. С. 139– 155.
4. Андрущенко В., Михальченко М. Сучасна соціальна філософія: в 2 т . Київ: ГЕНЕЗА, 2006 368 с.
5. Бех В. П. Соціальна робота і формування громадянського суспільства : монографія / В. П. Бех, М. П. Лукашевич, М. В. Туленков ; Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ: НПУ імені М. П. Драгоманова, 2008. 599 с.
6. Биковська О. Трудове виховання в позашкільних закладах у сучасних економічних умовах (на прикладі гуртків науково-технічного профілю): дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 – теорія та методика трудового навчання. Київ, 2000. 198 с.
7. Дубасенюк О.А. Теорія і практика професійної виховної діяльності педагога: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. Івана Франка, 2005. 367 с.
8. Дем'яненко Н.М. Автономія університету як умова інтернаціоналізації вищої освіти: українські історичні практики і виклики сьогодення. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної*

- академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогіка. Кременець: ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка. 2020. Вип. 13. С.6-22.*
9. Зязюн І.А. Освітні парадигми та педагогічні технології у вимірах філософії освіти. *Науковий вісник Миколаївського державного університету імені В.О. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. 2010. Вип. 1.28. С. 21-27.*
 10. Кремень В.Г. Філософія національної ідеї: Людина. Освіта. Соціум. Вид. перероб. Київ: Грамота, 2010. 576 с.
 11. Коберник О.М. Управління виховним процесом у загальноосвітньому навчальному закладі: монографія. Київ: Науковий світ, 2003. 230 с.
 12. Бобрицька В.І. Національні пріоритети виховання молоді для орієнтирів здорового способу життя. *Методологія неперервної освіти та науковогодослідження : монографія/ за ред. Н.М. Рідей, Е.В. Лузік. Київ: ТОВ ЦП «Компринт», 2020. С. 425-450.*
 13. Троцько Г.В. Теоретичні та методичні основи підготовки студентів до виховної діяльності у вищих педагогічних навчальних закладах: дис... д-ра пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти; 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки; Харківський держ. педагогічний ун-т ім. Г.С.Сковороди. Харків, 1996. 421с.
 14. Євтух М.Б. Проблеми виховання в педагогічній системі Януша Корчака. *Теоретичні питання культури, освіти та виховання: збірник наукових праць /Київ. нац. лінгв. ун-т та ін. Київ, 2002. Вип. 23. С.3-11.*
 15. Лозова В.І., Троцько Г.В. Теоретичні основи навчання і виховання: навчальний посібник: 2-е видання, виправлене і доповнене. Харків: ОВС, 2002. 400 с.
 16. Канішевська Л. В. Виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл-інтернатів у позаурочній діяльності: монографія. Київ: ХмЦНП, 2011. 368 с.
 17. Пустовіт Г. П. Позашкільна освіта і виховання : теоретико-дидактичний аспект : монографія. Миколаїв: Ольвія, 2009. 561 с.

- 18.Тернопільська В.І. Система виховання соціально-комунікативної культури учнів загальноосвітньої школи у позаурочній діяльності: автореф. ... док. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання. 2009. Київ. 23с.
- 19.Трухін І.О., Шпак О.Т. Основи шкільного виховання: навчальний посібник. Київ: «Центр навчальної літератури», 2004. 368 с.
- 20.Johnson S. A Dictionary of the English language. London, 1755.
- 21.Словник фразеологізмів української мови / упоряд. В.Білоноженко. Київ: Наукова думка, 2008. 1104 с.
- 22.Тлумачний словник української мови: 10000 слів/укл. Л. О. Ващенко та ін. Київ: Довіра, 2012. 488 с.
- 23.Енциклопедія Сучасної України Інституту енциклопедичних досліджень НАН України [Електронне видання]. URL: <https://cutt.ly/JeIKEWsm> (дата звернення 23.06.2023).
- 24.Енциклопедія історії України: в 10-ти т./ НАН України, Ін-т історії України; редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін.. Київ: Наук. думка, 2003—2013. Т. 1: А-В / авт. кол.: Абашина Н. С. та ін. 2003. 671с.
- 25.Гончаренко С. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с
- 26.Тлумачний словник української мови: 10000 слів/ укл. Л. О. Ващенко та ін. Київ: Довіра, 2012. 488 с.
- 27.Волкова Н. П. Педагогіка: навчальний посібник: видання 2-ге, перероблене, доповнене. Київ: Академвидав, 2007. 616 с.
- 28.Ткачук О. В. Психологія художніх здатностей: монографія. Одеса, 2012. 372 с.
- 29.Шарата Н., Кедіс О. Художньо-естетичне виховання студентської молоді Миколаївського національного аграрного університету. *Науковий вісник МНУ імені в. О.Сухомлинського. Педагогічні науки*. Миколаїв, 2018. № 1. С.398-402.

30. Психологічна енциклопедія/упоряд О. Степанов. Київ: Академвидав, 2006. 424 с.
31. Лохвицька Л. В. Особистість дошкільника: Дорога до Я-морального: навчальний посібник. Тернопіль: Мандрівець, 2016. 408 с.
32. Довідник з виховної роботи зі студентами / В.І. Тернопільська, Т.В. Коломієць, І.О. Піонтківська. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2014. 264 с.
33. Лозова В. І., Троцько Г. В. Теоретичні основи виховання і навчання: навчальний посібник. Харків: Основи, 2002. 400 с.
34. Матвій-Лозинська Ю. О. Полікультурне виховання майбутніх фахівців туристичної галузі у процесі позааудиторної діяльності. автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання. Тернопіль, 2013. 25 с.
35. Канішевська Л. В. Теоретико-методичні основи виховання соціальної зрілості старшокласників загальноосвітніх шкіл інтернатів у позаурочній діяльності. автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання. Київ, 2011. 39 с.
36. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: науково-методичний посібник Київ: МАУП, 2000. 312 с.
37. Кремень В. Трансформація особистості в освітньому просторі сучасної цивілізації. *Професійно-технічна освіта*. 2009. №1. С. 3–6.
38. Ягоднікова В. В. Теорія і практика формування інноваційної спрямованості виховного процесу загальноосвітньої школи. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання. 2016, Одеса. 526 с.
39. Педагогіка / Галузьяк В. М., Сметанський М. І., Шахов В. І. Вінниця: РВВ ВАТ „Віноблдрукарня”, 2001. 200 с.
40. Бех І. Д. Особистісно-орієнтована модель виховання як науковий конструкт. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2002. Вип. 3. URL: http://library.udpu.org.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/3/vupysk_21.pdf (дата звернення: 07.11.2023).

41. Бех І. Д. Виховання особистості. Вибрані наукові праці: в 2-х т. Чернівці: Букрек, 2015. Т. 1. 840 с.
42. Отич О. М. Виховання як духовне преображення особистості. *Вісник післядипломної освіти. «Серія «Педагогічні науки»*. 2019. №8. С.125-135.
43. Мосейюк Н. Є. Педагогіка: навч. посіб. Київ, 2007. 655 с.
44. Педагогіка: хрестоматія /уклад.: А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. Київ: Знання-Прес, 2003. 700 с.
45. Москаленко В. В. Психологія соціального впливу: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2007. 448 с.
46. Антоненко І. Ю. Психолого-педагогічні особливості педагогічної взаємодії. *Проблеми сучасної психології*. Кам'янець-Подільський, 2009. Вип. 6, Ч. 1. С. 14–22.
47. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ: Академія, 2000. 544 с.
48. Дичківська І. М. Основи педагогічної інноватики: навчальний посібник. Рівне: РДГУ, 2001. 233 с.
49. Кузьмінський А.І., Омеляненко В.Л. Педагогіка: підручник. Київ: Знання, 2007. 447 с.
50. Подберезський М.К. Специфічні особливості педагогічних взаємодій в умовах вищих навчальних закладів. *Педагогіка та психологія*. Харків: Курсор, 1999. № 40, С. 3-13.
51. Сироечко О.В. Музично-естетичне виховання підлітків засобами народно-інструментального виконавства у позашкільних навчальних закладах: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання. Вінниця: Вінницький держ. пед. ун-т ім. М. Коцюбинського, 2020. 247 с.
52. Петриченко Л. О. Теоретико-методологічні засади управління якістю освіти у вищому педагогічному навчальному закладі: монографія. Харків. 2012. 520 с.
53. Енциклопедія історії України/ НАН України. Інститут історії України гол. ред. В. А. Смолій. Київ: Наукова думка, 2008. 568 с.

54. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
55. Побережна Л. Л. Розвиток естетичної культури студентів музично-педагогічних факультетів засобами української музики: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 – теорія і методика навчання музики і музичного виховання. 2001. Київ. 18 с.
56. Гамрецький І. С. Формування культури публіцистичного мовлення в учнів загальноосвітньої школи: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 – теорія і методика навчання (української мови). Київ, 2000. 203 с.
57. Могильний А. П. Культура і особистість: монографія. Київ: Вища школа, 2002. 303 с.
58. Русанівський В. М. Мовна картина світу в етнокультурній парадигмі. *Мовознавство*. 2004. № 4. С. 7.
59. Брук П. Жодних секретів. Думки про акторську майстерність і театр. Переклад з англ. Львів: 2005. 136 с.
60. Arnold M. Culture and Anarchy, edited by J. Dover Wilson. Cambridge University Press, 1935.
61. Дельєж Робер. Нариси з історії антропології: Школи, автори, теорії. Переклад з франц. Євгена Марічева. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 287 с.
62. Чжу Цзюньцяо Формування вокальної культури майбутніх учителів музичного мистецтва у процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ, 2016. 299 с.
63. Шпенглер О. Філософський енциклопедичний словник. Київ: Інститут філософії імені Григорія Сковороди НАН України: Абрис, 2002. 742 с.
64. Ходунова В. Л. Естетична культура: теоретичний аспект. *Наукові перспективи*. 2022. №5(23). С. 469-483.
65. Кизима В. В. Культурологія і сучасна методологія гуманітарного пізнання. *Вісн. НАН України*. 2001. № 5. С. 13-25.

- 66.Ходунова В. Дослідження окремих аспектів генезису поняття «Культура». *Scientific Collection «InterConf+»: with the Proceedings of the 5th International Scientific and Practical Conference «Scientific Trends and Trends in the Context of Globalization»* (February 19-20, 2023, Umeå). Vol. (30(143)). pp. 169–175.
- 67.Ходунова В. Л. Культура: теоретичні підходи до тлумачення поняття. *Методологія неперервної освіти та наукового дослідження: колективна монографія/за заг. ред. Рідей Н. М., Лузік Е. В. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020, С. 401-415.*
- 68.Boas F. *Anthropology and Modern Life*. 1st Edition. 2021. 226p.
- 69.Левчук Л. Т., Панченко В. І., Оніщенко О. І., Кучерюк Л. Ю. *Естетика: підручник*. Київ: Вища шк., 2006. 431 с.
- 70.*Енциклопедія освіти / за заг. ред. В. Г. Кременя*. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
- 71.Ходунова В. Л. Культура: теоретичні підходи до тлумачення поняття. *Методологія неперервної освіти та наукового дослідження: колективна монографія/за заг. ред. Рідей Н. М., Лузік Е. В. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020, С. 401-415.*
- 72.*Континент Європа: науковий збірник, присвячений 80-річчю виходу у світ праць О.Шпенглера «Занепад Європи» / ред.: Ю. Вільчинський; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Львів, 2000. 173 с.*
- 73.Овчарук О. В. *Особистість у просторі культури: навчальний посібник*. Київ, 2019. 136 с.
- 74.Прокоф'єва К. А. *Поняття культури: методологія вивчення. Альманах Національного гірничого ун-ту*. 2005. С. 131– 145.
- 75.Шинкарук В. І. *Філософський енциклопедичний словник*. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
- 76.Подольська Є. А., Лихвар В. Д., Іванова К. А. *Культурологія: навчальний посібник*. Київ. 2003. 288 с.

77. Kroeber A.L., Kluckhohn C. Culture, a Critical Review of Concepts and Definitions. *Papers of the Peabody Museum of American Archeology and Ethnology*. Cambridge, 1952. P. 155-169.
78. Гриценко Т.Б. та ін. Культурологія: навчальний посібник. Київ, 2007. 392 с.
79. Тюрменко І. І. Культурологія: теорія та історія культури. Київ, 2010. 370 с.
80. Вовканич С. Еліта — найбільш конвертована валюта. *Віче*. 1997. № 5. С.123—124.
81. Попович М. В. Культура в розмаїтості понять, явищ і схем поступу. *Енциклопедія історії України*. 2008. № 5. С. 477—478.
82. Термінологічний словник з культурології/ Н. Ю. Больша, Н. І. Фімчук. Київ: МАУП, 2004. 144 с.
83. Закович М. М. Культурологія: українська та зарубіжна культура: навч. посіб. Київ, 2007. 567 с.
84. Сотська Г., Шмельова Т. Словник мистецьких термінів. Херсон: «Стар», 2016. 52 с.
85. Подольська Є. А., Лихвар В. Д., Іванова К. А. Культурологія: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2003. 288 с.
86. Андрущенко В. П. Михальченко М. Л. Сучасна соціальна філософія. 2-е вид., переробл. і доп. Київ: Генеза, 1996. 370 с.
87. Чукут С. А. Генеза духовної культури (управлінський вимір): монографія; Українська Академія державного управління при Президентові України. Київ: УАДУ, 1999. 256 с.
88. Рудницька О. Художня культура у виховній діяльності вчителя. *Prace Naukowe. Pedagogika*. 2001. 8-9-10, С.713-716
89. Соя О.М. Формування культури самостійної роботи майбутніх учителів математики засобами інноваційних технологій: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Вінниця, 2016. 290 с.

- 90.Павлюк С.П. Українська національна культура в контексті сучасних глобалізаційних процесів. Вісник НАН України. 2013. № 5. С. 62-65.
- 91.Головко Б. Філософська антропологія. Київ: Віпол, 1997. 240 с.
- 92.Петухова Т. А. Підготовка майбутніх учителів до формування культури безпеки життєдіяльності в учнів основної школи: автореф. ... канд.пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ, 2010. 210 с.
- 93.Дельєж Р. Нариси з історії антропології: Школи, автори, теорії / Пер. з фр. Євгена Марічева. Київ: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. 287 с.
- 94.Тоффлер О. Третя хвиля: хрестоматія; уклад. В. Лях. Київ: Либідь, 1996. 374 с.
- 95.Стельмахович М.Г. Мовний етикет. *Культура слова*, 1981. Вип. 20. С. 7 – 12.
- 96.Тарасенко Г.С. Екологічна естетика в системі проф. підготовки вчителя. Вінниця, 1997. 110 с.
- 97.Крисаченко В. С. Екологічна культура: навч. посіб. Київ: Заповіт, 1996. 352 с.
- 98.Рідей Н. М. Ступенева підготовка майбутніх екологів: монографія. Херсон, 2010. 558 с.
- 99.Хилько М.І. Екологічна культура. Київ, 1999. 36 с.
100. Основи екології. Екологічна економіка та управління природо-користуванням: підр./наук.ред. Л.Г. Мельник та М.К. Шапочка. Суми, 2005. 759 с.
101. Тлумачний словник української мови: 10000 слів/ укл. Л. О. Ващенко та ін. Київ: Довіра, 2012. 488 с.
102. Хоружий Г. Ф. Академічна культура: монографія. Тернопіль, 2012. 320 с.
103. Сопова Д. О. Академічна чесність як складова професійної підготовки майбутніх фахівців в університетах Європейського Союзу:

- дис. ... д-ра філософії: 011 Науки про освіту (Освітні, педагогічні науки). Київ, 2020. 228с.
104. Добко Т. Академічна культура як необхідна передумова ефективного управління сучасним університетом в умовах автономії. *Дух і літера*, 2008. №19. С. 93–102.
105. Тлумачний словник української мови: 10000 слів; укл. Л. О. Ващенко та ін. Київ: Довіра, 2012. 488 с.
106. Шинкарук В.І. Конфуціанство. Київ:Абрис, 2002. 742 с.
107. Таран Л. В. Конт Огюст. Енциклопедія сторії України .Київ, 2009. 560 с.
108. Вебер Макс Протестантська етика і дух капіталізму. Переклад з англ. О. Погорілий. Київ: Наш Формат, 2018. 216 с.
109. Дельєж Робер. Нариси з історії антропології / пер. з фр. Євгена Марічева. Київ, 2008. 200 с.
110. Радкевич О. П. Розвиток правової культури педагогічних працівників закладів професійної освіти: теорія і практика: монографія. Київ: Майстер Книг, 2020. 400 с.
111. Галушко К. Ю. Віндельбанд Вільгельм [Електронний ресурс] // Енциклопедія історії України: Т. 1: А-В / Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. - Київ: Наукова думка 2003. 688 с. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Vindelband_V (дата звернення 04.12.2023).
112. Тойнбі А. Дослідження історії. Том 1./Пер. з англ. В. Шовкуна. Київ: Основи, 1995. 614 с.
113. Андрущенко В. Поняття культури: філософський дискурс на рубежі століть. Вісник Інституту розвитку дитини. 2014. Вип. 33. С. 5-9.
114. Томашевський В. В. Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти: дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 – терія і методика професійної освіти. Хмельницький, 2020. 792 с.

115. Бованенко О. О. Формування художньо-естетичної культури студентів педагогічних університетів у процесі декоративно-прикладної діяльності: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.07. Київ, 2018. 284 с.
116. Губерський Л., Андрущенко В., Михальченко М. Культура. Ідеологія. Особистість: методологосвітоглядний аналіз. Київ : Знання України, 2009. 578 с.
117. Юрій М.Ф. Людина і світ. Київ. 2006. 460 с.
118. Андрушук І. В. Педагогічні умови формування естетичної культури майбутніх викладачів спеціальних дисциплін професійного навчального закладу швейного профілю. *Професійно-художня освіта України*: зб. тез наук. міжнар. наук.-практ. конф. Черкаси: Черкаський ЦНТЕІ, 2007. № 4. С. 147–153.
119. Максименко С.Д. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2008. 272 с.
120. Отич О. М. Естетичні та етичні засади особистісного розвитку педагога *Естетика і етика педагогічної дії*. Київ-Полтава, 2011. С. 46-57
121. Миропольська Н. Є. Мистецтво слова в структурі художньої культури учня: теорія і практика. Київ: Парламентське видавництво, 2002. 204с.
122. Рудницька О. Основи викладання мистецьких дисциплін. Київ, 1998. 183с.
123. Шейко В.М., Тишевська Л.Г. Історія української культури: навч. посіб. Київ: Кондор, 2006. 264 с.
124. Семашко О.М. Соціологія мистецтва: навчальний посібник. Київ. 2003. 266с.
125. Закович М.М., Зязюн І.А., Смашко О.М. Культурологія: українська та зарубіжна культура: навчальний посібник. Київ: Знання, 2009. 589 с.
126. Семенюк А. Ю. Формування художньої культури майбутніх художників-конструкторів у процесі професійної підготовки: дис. ...

- канд. пед. наук:13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Одеса, 2019. 251 с.
127. Васик М. В. Словник термінів і понять з художньої культури. Шепетівка, 2011. С. 26.
128. Корінний М. М. Енциклопедичний словник з культури. Київ: Україна, 2012. 384 с
129. European Commission / EACEA / Eurydice, 2023. Structural indicators for monitoring education and training systems in Europe – 2023: Early childhood education and care. Eurydice report. Luxembourg: Publications Office of the European Union., 10 p.
130. Закон України «Про культуру». (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2011, № 24, ст.168). *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2778-17#Text> (дата звернення 23.09.2023).
131. Паньків Л. І. Теоретико-методичні засади формування художніх орієнтацій старшокласників у процесі музично-театральної діяльності: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.07 – теорія та методика виховання. Київ, 2021. 608 с.
132. Лессінг Г. Зарубіжні письменники. *Енциклопедичний довідник* : у 2 т. / за ред. Н. Михальської та Б.Щавурського. Тернопіль : Навчальна книга, 2006. С. 44.
133. Панасюк О. Романтична та інтенціональна форми мистецтва: метаісторичний зріз, культурна ідентифікація. *Trajectoriâ Nauki = Path of Science*. 2017. Vol. 3, №5. P.5.1-5.12.
134. Guyer P. Kant&s Conception of Fine Art. *The Journal of Aesthetics and Art Criticism*. 1994. Vol. 52, № 3. pp. 275-285.
135. Масол Л. М., Ничкало С. А., Веселовська Г. І., Оніщенко О. І. Художня культура України: навчальний посібник. Київ, 2006. 239 с.
136. Горщенко Ю. А. Розвиток естетичних оцінних суджень майбутніх учителів початкової школи в процесі вивчення мистецьких дисциплін:

- дис. ... канд. пед. наук:13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Одеса, 2015. 264 с.
137. Шмельова Т. В. Специфіка класифікації мистецтв у сучасній науці. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка*. 2013. Вип. 3. С. 167–179.
138. Закон України «Про дошкільну освіту» №2628-III від 02.04.2022. *Верховна Рада України. Законодавство України*. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення 23.09.2024).
139. Наказ Держспоживстандарту України 28.07.2010 № 327 «Національний класифікатор України класифікатор професій ДК 003:2010 № 327 від 28.07.2010». *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va327609-10#Text> (дата звернення 23.09.2023).
140. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 року(зі змінами від 15.03.2022 року). *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 23.09.2023).
141. Закон України «Про освіту»: прийнятий 05 верес.2017 року № 2145-VIII (у ред. від 01.01.2023 р.). *Відомості Верховної Ради. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 23.09.2023).
142. Закон України «Про загальну середню освіту» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2020, № 31, ст.226). *Відомості Верховної Ради. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text> (дата звернення 23.09.2023).
143. Мельник Н. І. Наукові підходи до професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету. імені О. Довженка: збірник наукових праць*. 2016. Вип. 32. С. 17-27.

144. Скуратівський В. Л. Культурні цінності. *Енциклопедія Сучасної України* / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк та ін., 2016. [Електронний ресурс]. URL: <https://esu.com.ua/article-51489> (дата звернення 24.07.2023).
145. Микуліна А. Художня культура як наукове поняття та професійна якість педагога. *Педагогічні науки* 2016. № 69 (2). С. 100-104.
146. Цзі Лей Культура художньо-педагогічного спілкування як фундаментальна основа професійної підготовки майбутнього вчителя образотворчого мистецтва. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 16: Творча особистість вчителя : проблеми теорії і практики : зб. наук. праць. Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. Вип. 31 (41). С. 25-31.
147. Зарічна Т., Райкова Т. Педагогіка вищої школи. Запоріжжя: ЗДМУ, 2016. 122 с.
148. Blank J. Aesthetic education in the early years: exploring familiar and unfamiliar personal-cultural landscapes. *Contemporary Issues in Early Childhood*, 2012. Vol. 13 (1). pp. 50-62.
149. Thompson C. M., Schulte C. M. Communities of practice: art, play and aesthetics in early childhood. *Springer International Publishing*. 2018. 236 p.
150. Рудницька О. Основи викладання мистецьких дисциплін. Київ Експрес, 1998. 183 с.
151. Голінська Т.М. Естетичний розвиток молодших школярів засобами синтезу мистецтв: монографія. Херсон: Айлант. 2007. 320 с.
152. Отич О. Основи педагогічної майстерності викладача професійної школи Імекс-ЛТД, 2014. 208 с.

РОЗДІЛ 2.

МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

2.1. Правове та технічне регулювання процесу виховання у системі неперервної освіти педагогічних працівників закладів дошкільної освіти

Прогресивним і нині є ствердження В. Вернадського, який зазначав, що спасіння України полягає у необхідності забезпечення розвитку освіти та сучасних наукових знань, що виступають умовою не лише суспільного поступу, національної безпеки й стабільності держави [1].

З'ясовано, що освіта є пріоритетною сферою в Україні, яка регулюється як національним, так і міжнародним законодавством [2].

Відповідно до Закону України «Про освіту» освіта є основою інтелектуального, культурного, духовного, соціального, економічного розвитку суспільства і держави; основою розвитку особистості, суспільства, нації та держави, запорука майбутнього України; визначальним чинником політичної, соціально-економічної, культурної та наукової життєдіяльності суспільства; відтворює і нарощує інтелектуальний, духовний та економічний потенціал суспільства; є стратегічним ресурсом поліпшення добробуту людей; забезпечення національних інтересів, зміцнення авторитету і конкурентоспроможності держави на міжнародній арені [3].

Згідно Закону України «Про освіту» (ст. 2, 4, 7) право на якісну та доступну освіту надається кожному її громадянину. Компонентами неперервного освітнього процесу є: дошкільна, повна загальна, середня та позашкільна освіта, спеціалізована та професійна підготовка, фахова передвища та вища освіта, освіта дорослих та післядипломна освіта.

Законом України «Про освіту» (ст. 18) передбачено здійснення масштабних реформ у галузі неперервної освіти педагогічних працівників: унормовано освіту дорослих, у розділі «Освіта дорослих» зазначено, що «освіта

дорослих є складовою навчання впродовж життя, спрямованою на реалізацію права кожного громадянина України на неперервне навчання» та органічно поєднується з усіма іншими ланками неперервної освіти з урахуванням пріоритетів суспільного розвитку, особистісних потреб та потреб економіки; введено поняття «академічна свобода», «індивідуальна освітня траєкторія», «компетентність», «якість освіти», «якість освітньої діяльності»; передбачено нові види (формальна, неформальна та інформальна) та форми здобуття освіти, серед яких, крім інституційних – очної (денної, вечірньої), заочної, виділені дистанційна, мережева та дуальна; у ст. 51 запроваджено добровільну сертифікацію педагогічних працівників.

Розкрито, що модернізація системи підготовки педагогічних працівників дошкільної освіти передбачає переосмислення традиційних функцій професійної діяльності, реалізацію прогресивних ідей в розвитку дошкільної освіти, адже згідно з ст. 17, п. 4 Закону України «Про освіту», «неперервна освіта передбачає набуття нових та вдосконалення раніше набутих компетентностей на основі здобутої вищої або професійної освіти та практичного досвіду». Вивчення провідних мотивів неперервної освіти педагогічних працівників ЗДО, є пріоритетом педагогічних досліджень, які підтверджують очікування ключових мотивів навчання у прагненні до вирішення важливих професійних проблем на основі використання набутих знань та обміну життєвим і професійним досвідом з іншими суб'єктами освітнього процесу.

Вимоги до професійних знань, необхідний рівень професійної підготовки педагогічних працівників ЗДО, визначено Законом України «Про освіту», у ст. 58 («Завдання та обов'язки»; «Повинен знати»; «Кваліфікаційні вимоги»). Відповідно до ст. 56 педагогічні та науково-педагогічні працівники зобов'язані постійно підвищувати професійний рівень, педагогічну майстерність та загальну культуру. Законодавство визнає та регулює право громадян на неперервну освіту шляхом формальної, неформальної та інформальної освіти та створює умови для розвитку суб'єктів освітньої діяльності.

Законом України «Про освіту» встановлено основні форми організації освітнього процесу у системі неперервної освіти: спеціалізації – профільну спеціалізовану підготовку з метою набуття особою здатності виконувати завдання та обов'язки, що мають особливості в межах спеціальності; перепідготовки – освіту дорослих, спрямовану на професійне навчання з метою оволодіння іншою (іншими) професією (професіями); підвищення кваліфікації – набуття особою нових та/або вдосконалення раніше набутих компетентностей у межах професійної діяльності або галузі знань; стажування – набуття особою практичного досвіду виконання завдань та обов'язків у певній професійній діяльності або галузі знань; стажування за кордоном (ст. 60). Однією із форм неперервної освіти є отримання наукового ступеня, доктора філософії або доктор наук.

Законом України «Про вищу освіту» (ст. 3, п.2) сталий розвиток суспільства визначено необхідною передумовою та метою неперервної освіти. Врегульовано право отримання вищої освіти незалежно від участі в політичних партіях, суспільних та духовних громад; інтернаціонального об'єднання та об'єднання програми вищої освіти України з ЄС вищої освіти, при умові зберігання, піднесення здобутків й передових звичаїв загальнонаціональної вищої школи; наступності перебігу отримання вищої освіти; урядової допомоги в підготовці професіоналів з вищою освітою для першочергових сфер економічної діяльності, спрямованості провідних освітньо-наукових досліджень та освітнього й виховного процесів забезпечення в університетах рефлексивної діяльності; підтримка у проведенні державно-приватного партнерства та об'єму фахової підготовки професіоналів з вищою освітою [4].

Законом України «Про вищу освіту» передбачено освітні ступені здобуття вищої освіти: початковий; перший (бакалавр); другий (магістр); третій (науковий ступінь) (ст.5 п.1). В результаті отримання вищої освіти випускникам присуджують такі кваліфікації: молодший бакалавр; бакалавр; магістр; доктор філософії/мистецтва (ст.4 п.2, ст.7 п.1). Навчання здійснюється відповідно Стандарту вищої освіти, який визначено як комплекс умов до

навчальних програм вищої освіти відповідних спеціальностей і спеціалізацій (ст.10 п.1).

Розкрито, що систему вищої освіти, відповідно ст. 11 Закону України «Про вищу освіту» утворюють: інституції вищої освіти усіх типів; ступені і рівні вищої освіти; галузі знань та спеціалізації; освітні та наукові програми; дозвіл на запровадження наукової програми та ліцензії на впровадження вищої освіти, установи, які виконують регулюючу функцію в галузі вищої освіти; учасники освітнього процесу.

Законом України «Про вищу освіту» сформульовано забезпечення якості вищої освіти, система якої, відповідно ст. 16 п.1, гарантує: якість освітньої діяльності та якості вищої освіти; системи зовнішньої організації якості освітнього процесу та якості вищої освіти; забезпечення якості діяльності Національного агентства із якісної організації вищої освіти та відповідних органів оцінювання та забезпечення якості вищої освіти.

Головними завданнями ЗВО, відповідно ст.2, п. 1 Закону України «Про вищу освіту» є: отримання вищої освіти певного ступеня за обраними спеціалізаціями; підготовка наукового персоналу вищої спеціальності та застосування релевантних підсумків науково-дослідного процесу; співпраця для задоволення загального та економічного піднесення країни через ефективну реалізацію; підтримка індивідуальності в ході патріотичного, юридичного та екологічного виховання, встановлення в співучасників освітнього процесу духовних ідеалів, суспільної діяльності, громадянської позиції, здоров'язберігаючого стилю життя, здатність незалежно міркувати і саморегулювати в умовах соціальної турбулентності; організація цілісної єдності навчальної, інтелектуальної та інноваційної діяльності; формування потрібних вимог з метою здійснення студентами власних умінь та навиків; захист і зростання духовних, цивілізованих, інтелектуальних надбань та здобутків суспільства; розповсюдження наукових знань серед населення країни, поліпшення інтелектуального, психоемоційного потенціалу стратифікаційних категорій населення; упорядкування транскордонних, конфесійних

взаємозв'язків та розвиток інтернаціональної діяльності у сфері просвітництва, освіти, науки, спорту, мистецтва і культури; дослідження соціальних потреб у певних кваліфікаціях на ринку; сприяння соціальній та професійній зайнятості випускників.

Виокремлено форми організації освітнього процесу, які визначено Законом України «Про вищу освіту» (ст. 50 п. 1), а саме: навчальні заняття; самостійні та практичні роботи; контрольні заходи; основними видами занять процесу (ст.51, п.2) виділяють види: лекції, лабораторні роботи, практичні роботи, семінарські роботи, індивідуальні заняття, консультації (ст. 57 п.1 закону реалізовано право на: академічну свободу; академічну мобільність з метою проведення професійної діяльності; забезпечення фахової поваги та достоїнства; обиратися до установ самоврядування, до вченої ради ЗВО; на певні умови праці, підвищувати кваліфікаційний рівень, право на користування інформаційними джерелами; збереження прав інтелектуального власності.

Окреслено шляхи реалізації неперервної освіти у Законі України «Про вищу освіту»: створення інтегрованих навчальних планів та програм; встановлення більш тісного зв'язку між середньою загальноосвітньою, професійно-технічною, вищої школою та закладами післядипломної освіти; формування потреб і здатності до самоосвіти відповідно до інтелектуальних можливостей особистості; оптимізація системи перепідготовки і підвищення кваліфікації.

Констатовано, що в Національній доктрині розвитку освіти [5] та Галузевій концепції розвитку неперервної освіти педагогічних працівників (як така, що слугувала опорою на початках педагогічних досліджень) [5] наголошено на тому, що в Україні має забезпечуватися прискорений, випереджувальний інноваційний розвиток освіти, а також повинні створюватися умови для забезпечення виховного процесу у системі неперервної освіти, самоутвердження та самореалізації особистості протягом життя». Акцент у законодавчих документах здійснено на вихованні самостійності у здобуванні освіти впродовж життя та застосовуванні їх в практичній діяльності; вихованні

поваги до національних освітніх традицій; гнучкості у реагуванні на суспільні зміни і прогностичність та інноваційність.

Провідне місце у Законі України «Про професійний розвиток працівників» відведено покращенню стандартів підготовки до професійної діяльності педагогічних працівників, з пролонгованою зайнятістю (ст. 3). Вагомими чинниками професійності педагогічних працівників визначено: розширення бази знань із закордонних практик та моделей освіти; упровадження мотивованого навчання; сприяння творчості та самостійності тощо [7].

У Розділі III ст. 13 Закону України «Про охорону праці» (1992) [7] визначено принципи управління охороною праці та обов'язки роботодавців щодо забезпечення умов праці відповідно до нормативно-правових актів на кожному робочому місці, в усіх структурних підрозділах, дотримання прав працівників. Роботодавці зобов'язані організувати дієву систему управління охороною праці, яка включає: відповідні служби та відповідальних осіб для вирішення питань охорони праці, інструкції щодо їхніх обов'язків, прав та відповідальності за виконання покладених на них функцій, контроль їх додержання; розроблення і та реалізацію заходів для досягнення нормативів та підвищення рівня охорони праці за участю всіх сторін колективного договору; забезпечення систематичного виконання профілактичних заходів; впровадження інноваційних технологій, досягнень науки і техніки, автоматизації виробничого процесу, вимог ергономіки, передового досвіду з галузі охорони праці; забезпечення належного утримання будівель і споруд, виробничого обладнання та моніторинг їх технічного стану; усунення причин нещасних випадків, професійних захворювань, здійснення профілактичних заходів; аудит охорони праці, лабораторні дослідження умов праці, оцінювання технічного стану виробничого обладнання, атестація робочих місць щодо відповідності нормативно-правовим актам, вживання заходів до усунення небезпечних і шкідливих факторів; розроблення та затвердження положень, інструкцій з охорони праці, які діють у межах підприємства; контроль за

дотриманням працівниками технологічних процесів, правил поводження з машинами, механізмами, устаткуванням, використанням засобів захисту та виконанням професійних обов'язків відповідно до вимог з охорони праці; організацію заходів популяризації безпечних методів праці та співпраці з представниками структурних підрозділів з охорони праці; вживання термінових заходів для надання допомоги потерпілим та залучення професійних аварійно-рятувальних служб. Роботодавець має понести безпосередню відповідальність за порушення цих вимог. Навіть у випадках укладення трудових договорів для виконання дистанційної або надомної роботи, роботодавці зобов'язані систематично проводити інструктаж (навчання) працівників з питань охорони праці, протипожежної безпеки при використанні обладнання та засобів, рекомендованих або наданих роботодавцями.

Відповідно ст.14 обов'язки працівника щодо додержання вимог законодавства з охорони праці включають: дбайливе ставлення до власної безпеки та здоров'я, а також до безпеки та здоров'я оточуючих під час виконання професійних обов'язків або перебування на території підприємства; знання та дотримання вимог законодавства з охорони праці, правил поводження з машинами, механізмами, обладнанням та використовувати засоби колективного, індивідуального захисту; проходження попередніх та періодичних медичних оглядів; усвідомлення безпосередньої відповідальності за порушення вимог охорони праці. Під час виконання професійних обов'язків за трудовим договором дистанційно, працівник самостійно визначає своє робоче місце та відповідає за забезпечення нешкідливих умов праці, а роботодавець відповідає за належний технічний стан обладнання та засобів виробництва, що передаються працівнику. Робоче місце, визначене працівником для надомної роботи, має розташовуватися у відповідній закріпленій зоні, бути оснащеним технічними засобами: виробничими та невиробничими фондами, інструментами, приладами, інвентарем, необхідними для виробництва продукції, надання послуг, які передбачені установчими документами.

Важливою умовою забезпечення сталого економічного та суспільного розвитку країни є збереження природних ресурсів, їхнє раціональне використання, дотримання принципів екологічної безпеки життєдіяльності людства. Задля досягнення цієї мети в Україні організовано заходи з екологічного виховання, спрямовані на захист живої та неживої природи, охорону життя та здоров'я громадян, зменшення негативних наслідків забруднення повітря, досягнення гармонійного взаємозв'язку між людиною та природою, збереження, раціональне використання та відновлення природних ресурсів.

Метою екологічної політики відповідно до Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (2019 р.) [8] визначено впровадження екосистемного підходу до соціально-економічного розвитку України, спрямованого на забезпечення прав громадян на чисте і безпечне довкілля, збалансоване використання ресурсів та збереження екосистем. Державна екологічна політика включає: збереження кліматичної системи для мінімізації ризиків здоров'ю та довкіллю; досягнення Цілей Сталого Розвитку (ЦСР) (2015 р.); підтримання збалансованого розвитку економічних, екологічних та соціальних галузей; інтеграцію екологічних вимог у державне планування та прийняття рішень: партнерство зацікавлених сторін; запобігання надзвичайним ситуаціям за допомогою аналізу екологічних ризиків; підтримання екологічної рівноваги та підвищення рівня безпеки; відповідальності за порушення екологічного законодавства; застосування принципів запобігання шкоди довкіллю та «забруднювач платить»; відповідальність органів виконавчої влади та місцевого самоврядування за доступність і точність екологічної інформації; стимулювання скорочення викидів, модернізації виробництва, вдосконалення системи екологічних податків; впровадження ефективної інформаційної політики та новітніх засобів комунікації у галузі охорони довкілля.

Державна екологічна політика реалізовується завдяки принципам відкритості, підзвітності та гласності органів влади, залученню громадськості

до формування політики, дотриманню екологічних прав громадян, заохоченню екологічно відповідального бізнесу, запобіганню екологічній шкоді, міжнародній співпраці та євроінтеграції. Інструменти реалізації екологічної політики включають: міжсекторальне партнерство, залучення всіх зацікавлених сторін, включаючи державні органи, місцеве самоврядування, бізнес, науковців та громадськість; інформування та комунікації задля підвищення обізнаності громадськості щодо діяльності влади у галузі охорони довкілля, впровадження нормативних актів, принципів сталого споживання та виробництва; державне регулювання, яке встановлює науково обґрунтовані обмеження на використання природних ресурсів і забруднення довкілля, впроваджує інтегрований дозвіл на забруднення згідно з Директивою 2010/75/ЄС про промислове забруднення; стратегічне екологічне оцінювання та оцінювання впливу на довкілля запобігають негативним тенденціям забруднення природи та забезпечують відповідність нормам законодавства з охорони природних ресурсів; екологічне управління, аудит, сертифікацію та маркування продукції для підвищення екологічної ефективності діяльності суб'єктів господарювання та покращення екологічних характеристик продукції; екологічний облік для забезпечення виявлення, реєстрації, узагальнення інформації щодо діяльності підприємств природоохоронної галузі для сприяння прийняттю ефективних управлінських рішень; технічне регулювання та облік у сфері охорони довкілля задля безпеки довкілля та здоров'я населення, вимоги до процесів, товарів та послуг, відповідно до європейських норм; адаптацію законодавства України у галузі охорони довкілля до норм ЄС, спрямовану на досягнення національних пріоритетів і забезпечення виконання багатосторонніх екологічних угод; освіти для сталого розвитку як методологічного підґрунтя неперервної екологічної освіти, підтримання діяльності позашкільних закладів, еколого-натуралістичних центрів та природничих секцій; економічні та фінансові механізми, включно з екологічною модернізацією підприємств і стимулювання розвитку екологічного підприємництва задля забезпечення стабільного фінансування природоохоронної діяльності та сприяння залученню

міжнародних донорів і приватного капіталу; комплексний моніторинг стану довкілля та контроль у галузі охорони природних ресурсів для запобігання правопорушень, моніторингу стану довкілля, зменшення тиску на бізнес і залучення громадськості до контролю; міжнародне співробітництво у сфері охорони довкілля для забезпечення виконання міжнародних зобов'язань України та розширення співпраці.

Відповідно до Закону України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» [Ошибка! Источник ссылки не найден.] виокремлено стратегічні цілі:

- формування екологічних цінностей сталого споживання та виробництва: впровадження екологічної освіти, підвищення обізнаності суспільства про біорізноманіття, реалізація екологічних досліджень, врахування наукових рекомендацій при прийнятті рішень, розвиток партнерства між секторами суспільства, залучення громадськості до прийняття рішень, забезпечення дотримання екологічних прав громадян;

- забезпечення сталого розвитку природно-ресурсного потенціалу: впровадження стратегії збалансованого лісоуправління, вдосконалення системи кадастрів природних ресурсів, створення обґрунтованої системи платежів за використання ресурсів, зменшення втрат біорізноманіття, збереження та відновлення видів флори і фауни, протидія незаконній торгівлі об'єктами дикої природи, збільшення природно-заповідного фонду, зменшення негативного впливу урбанізації, збереження та відновлення рослинного світу, управління водними ресурсами, сталий розвиток земельних ресурсів, прозорість у сфері надрокористування, стимулювання екологічного управління підприємствами, запровадження системи зелених закупівель, дослідження зони відчуження, розвиток інфраструктури управління відходами, впровадження електронного урядування в екологічній сфері, оновлення промислової та комунальної інфраструктури;

- інтеграція екологічної політики у соціально-економічний розвиток: удосконалення стратегій з покращення якості повітря, води, збереження

озонового шару, запобігання зміні клімату, управління відходами, обмеження використання пластику, зменшення промислового забруднення, збереження біорізноманіття, контроль за хімічними речовинами, інтеграція екологічної складової у політики розвитку, стимулювання екологічно чистого виробництва, впровадження низьковуглецевого розвитку, включення питань біорізноманіття у стратегічні документи, розвиток екологічного управління та сертифікації;

- зниження екологічних ризиків: зменшення забруднення повітря і води, регулювання промислового вилову водних ресурсів, зменшення впливу на екосистеми морів, покращення якості ґрунтів, управління екологічними ризиками, контроль за інвазійними видами, використання безпечних пестицидів, зменшення винесення радіонуклідів, запобігання випуску ГМО, захист критичної інфраструктури, заміщення природних ресурсів відходами, розвиток управління відходами та хімічними речовинами;

- удосконалення природоохоронного управління: впровадження принципів належного врядування, діалог із зацікавленими сторонами, укріплення інституційної спроможності, впровадження екологічного обліку, розвиток природоохоронного законодавства, посилення відповідальності за екологічні порушення, науково-інформаційна підтримка рішень, кіберзахист екологічних інформаційних ресурсів, посилення контролю за дотриманням екологічного законодавства, розмежування функцій охорони довкілля та господарської діяльності, розподіл повноважень на різних рівнях, цільове фінансування природоохоронних заходів, удосконалення кадрової політики та підготовки фахівців.

Розглянуто основні положення Конвенції про права дитини (ст. 1), у якій наголошено, що дитиною є особа, яка не досягла вісімнадцятирічного віку. Ключовими напрямками Конвенції є виховання обдарованості, інтелектуальних та фізичних здібностей дітей; виховання пошани до батьків дитини, культурної самобутності та національних надбань держави; виховання поваги дитини до усвідомленого життя в незалежній країні в мирі, дружніх відносинах між

різними народностями, етнічними групами виховання бережливого ставлення до навколишнього середовища (ст.29) [9].

Виокремлено первинну ланку системи освіти - дошкільна галузь, яка є обов'язковою складовою неперервної освіти в Україні у Законі України «Про дошкільну освіту» (ст. 4, п.1) [11].

Відповідно Закону України «Про дошкільну освіту» (ст. 7) представлено основні завдання виховання дітей дошкільного віку, які полягають у підтримці та посиленні фізичного, психологічного та морального здоров'я дошкільника; виховання в дітей почуття любові та поваги до рідного краю, поваги до родини; ощадливому ставленні до національних звичаїв та традицій, державної мови; розвитку індивідуальності дошкільника, формування творчих здібностей, набуття соціального досвіду. Законом окреслено основні права дитини у сфері дошкільної освіти - безкоштовне та безпечне перебування дитини в державних і комунальних ЗДО, захист дитини від всяких негативних впливів (ст.28).

Істотні зміни до обсягу і рівнів виконання професійних обов'язків педагогічними працівниками ЗДО в Україні встановлено Законом України «Про дошкільну освіту». Зокрема, ст. 20 визначає право вихователів бути членами педагогічної ради закладу і брати участь у обговоренні нагальних питань навчання і виховання дітей; ст. 27 за вихователями юридично закріплює статус учасників освітнього процесу; у ст. 29 окреслено права і обов'язки педагогічних працівників у сфері дошкільної освіти; ст. 30 унормовує педагогічне навантаження, оплату праці та відпочинок працівників у сфері дошкільної освіти; ст. 31 розкриває питання трудових відносин в системі дошкільної освіти, а ст. 32 право вихователів на щорічну атестацію тощо.

Нині на розгляд представлено новий законопроект «Про дошкільну освіту» (№ 8030), який розроблено з метою забезпечення безбар'єрного доступу до якісної дошкільної освіти, основними положеннями якого дитину визначено стейкхолдером всіх інституцій дошкільної галузі, центром прийняття організаційно-управлінських рішень; зазначено, що система дошкільної освіти повинна бути спрямована на розвиток, навчання і виховання дітей дошкільного

віку у безпечних умовах (при необхідності інклюзивного, спеціального середовища) [12].

Уперше законопроектом «Про дошкільну освіту» № 8030 визначено обсяг безоплатної дошкільної освіти, що гарантується Конституцією України (до 11 годин/день) [2]; збільшено академічні свободи педагогічних працівників ЗДО; скорочено робочий час та обсяг педагогічного навантаження педагогічних працівників ЗДО; збільшено час на організаційну та методичну роботу; гарантовано відпочинок поза робочого часу.

Визначено сім нових форм організації – яслі, дитячий садок, мобільний дитячий садок, спеціальний дитячий садочок, сімейний дитячий садочок, центр педагогічного партнерства, центр розвитку дитини. Запропоновано мережеву (дистанційну) форму здобуття освіти, або педагогічний патронаж [12].

Вперше було підняте питання визначення Державного стандарту дошкільної освіти у Державній національній програмі «Освіта» («Україна XXI століття») [13] та необхідності розробки нової методології розвитку національної освіти, фундаментом якої є дошкільна ланка, яку орієнтовано на європейський освітній простір та на цілісний розвиток майбутніх громадян України. Програмою започатковано новий педагогічний і науковий термін «Базовий компонент дошкільної освіти» (1992), який вперше було введено в педагогічний обіг у 1998 році, другий варіант – у 2012 році, нову редакції Базового компонента дошкільної освіти було затверджено у 2021 році.

Підкреслено, що однією із основних засад Базового компонента дошкільної освіти (далі – БКДО) є ідея солідарної відповідальності держави та фахівців педагогічної освіти у догляді та розвитку дітей раннього і дошкільного віку [13]. Закладено в БКДО рівні освіченості, вихованості дітей дошкільного віку, які вимагають від педагогічних працівників постійного самовдосконалення в оволодінні сучасними та перспективними методами й формами організації освітнього процесу на принципах науковості та систематичності; визначено вимоги до обов'язкових компетенцій і підсумків виховання та навчання дітей дошкільного віку, умови формування

компетентностей, які здобуваються згідно європейських норм якості освіти. Метою освітнього процесу визначено – захист гідності та поваги дошкільної освіти виявлення характеристик і вимог до ступеня розвитку, обізнаності і виховання дошкільника, сприяння покроковості здобуття дошкільної освіти й початкової.

Окреслено основні напрями організації освітнього процесу: основні положення здійснення стандартів дошкільної освіти; умови впровадження БКДО; відповідальність родини за виховання дітей; співпраця ЗДО з сім'ями дошкільників; педагог/вихователь як фахівець, який стимулює процес та виховання та навчання дошкільника, зміст та формування навчального процесу; виховний та навчальний осередок ЗДО; послідовність поміж дошкільною й початковою освітою при здійсненні можливостей розвитку дитини; зобов'язання спільноти у створенні досяжної і відмінної дошкільної освіти; формування компетенцій дошкільника в ЗДО.

Синхронізовано зв'язки між категоріями - цінності дошкільної освіти, напрями освіти, процес формування досвіду дитини в різних видах діяльності та результат (компетентність). Передбачено формування ключових компетентностей у дитини за відповідними освітніми напрямами: «Особистість дитини» (рухова, здоров'язберезувальна, особистісна компетентності); «Дитина в сенсорно-пізнавальному просторі» (предметно-практична, сенсорно-пізнавальна, логіко-математична, дослідницька компетентності); «Дитина в природному довкіллі» природничо-екологічна компетентність, навички орієнтовані на сталий розвиток; «Гра дитини» (ігрова компетентність; емоційно-ціннісне ставлення; обізнаність в іграх, мовний етикет, лідерство; організованість, самоаналіз, взаєморозуміння, застосування набутих знань); «Дитина в соціумі» (соціально-громадянська компетентність, емоційно-ціннісне ставлення); «Мовлення дитини» (мовленнєва, художньо-мовленева, комунікативна компетентність); «Дитина у світі мистецтва» (мистецько-творча компетентність). Варіативну частину стандарту БКДО спрямовано на формування таких компетентностей як: спортивно-ігрова компетентність;

цифрова компетентність; мовленнєва компетентність (основи грамоти, розуміння базової іноземної мови); прояв соціальної компетентності й навичок фінансової грамотності; хореографічна компетентність.

Продемонстровано принципи наступності дошкільної та початкової освіти: сформовані положення, критерії, основні види освітньої діяльності, які відповідають віковим особливостям дітей, поступовість у формуванні компетентностей дошкільників та учнів початкових класів (творчість, талант, енергійність; вміння управляти емоційним станом; виражати і аргументувати свої погляди та переконання; ретельне обмірковування; ухвалення постанов; вирішення проблемних питань; взаємодія з педагогом).

Дошкільна освіта дітей дошкільного віку дошкільної освіти реалізується відповідно до вимог чинних освітніх програм для використання в ЗДО різних типів і форм власності. Основні освітні програми розроблено на замовлення державних органів управління освітою, спеціально створеними за наказом цих органів авторськими колективами та робочими групами.

Вимоги до освітніх програм містяться у ст. 33 Закону України «Про освіту» та ст. 23 Закону України «Про дошкільну освіту». Освітня програма представляє собою комплекс освітніх елементів та компонентів, які ЗДО планує та організовує з метою досягнення дітьми конкретних результатів; метою освітньої програми визначено – сприяння розвитку та навчанню дітей; завдання - підготовка до подальшої освіти та школи життя взагалі; структурою програми є загальний обсяг навантаження та очікувані результати навчання для дітей; перелік, зміст, тривалість і логічну послідовність освітніх галузей та/або предметів, дисциплін, а також послідовність їх вивчення; форми організації освітнього процесу; опис й інструменти системи внутрішнього забезпечення якості освіти; інші складові освітньої програми, які можуть бути включено за рішенням дошкільного закладу.

Поряд з обов'язковою умовою самостійного розроблення власної освітньої програми ЗДО нині жодним документом не передбачено. У Законі України «Про освіту» вказано, що ЗДО можуть використовувати типові або інші освітні

програми, які розробляються та затверджуються відповідно до правовастановних вимог (ч.3. ст. 33) [3].

Інститутом цифровізації освіти НАПН України визначено основні критерії розподілу освітніх програм на види, відповідно до чинної законодавчої бази: за концептуальними засадами (традиційні, альтернативні, інноваційні); за пріоритетністю використання (основні, додаткові); за особливостями спрямування й змістового наповнення (комплексні, парціальні); за призначенням (загальні, спеціальні, профільні, експериментальні); за рівнем впровадження (загальноукраїнські, регіональні, локальні).

Загальнонаціональні програми рекомендовано для використання у практиці дошкільної освіти на всій території України за умови їх відповідності інваріантній та варіативній складовій змісту дошкільної освіти та можливого широкого запровадження незалежно від регіональної специфіки.

Відповідно інструктивного листа МОН (від 14.08.2023 № 1/12038-23), педагогічні працівники ЗДО можуть обирати освітні програми з переліку навчальної літератури та програм, рекомендованих Міністерством освіти та науки України для використання в освітньому процесі ЗДО [13].

Вибір освітніх програм здійснено педагогічними колективами з урахуванням багатьох чинників, таких як бажання батьків, ресурси закладу, а також результати попередньої роботи. Можливість одночасного використання кількох програм з різних напрямів освіти в одному ЗДО уможливорює більш якісне задоволення потреб дітей та забезпечує їх розвиток та навчання. На основі освітніх програм ЗДО складає та затверджує план роботи, що конкретизує організацію освітнього процесу (ч. 7 ст. 23. Закону України «Про дошкільну освіту») [11].

Зазначимо, що нормативно-правову базу щодо професійного становлення молодих педагогів дошкільної галузі сформовано у законодавчих актах [15], а саме: Закон України «Про зайнятість населення» [15], Закон України «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю» [17]; «Порядок

працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням» [17]; Закон України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» [18]; «Положення про порядок бронювання на підприємствах, в організаціях і установах робочих місць для працевлаштування громадян, які потребують соціального захисту» [20].

Важливим нині день залишається питання забезпечення рівного доступу до якісної дошкільної освіт дітей з особливими освітніми потребами. Реформування освіти в напрямі інклюзії підтверджується численними змінами в законодавстві України та узгоджується з основними міжнародними документами у сфері забезпечення прав дітей, зокрема зі ст.24 «Освіта» Конвенції ООН (ст.24) «Конвенція про права осіб з інвалідністю» [21]

Інклюзивне навчання в ЗДО здійснюється за індивідуальною програмою розвитку – письмовим документом, який загалом є угодою між педагогічним колективом і батьками чи опікунами дитини. Він закріплює вимоги до організації навчання дитини з особливими освітніми потребами, зокрема визначає характер освітніх послуг і форм підтримки. Складовою індивідуальної програми розвитку дитини з є індивідуальний освітній план, який визначає послідовність, форму і темп засвоєння дитиною компонентів освітньої програми.

Програмно-методичний супровід змісту дошкільної освіти дітей з особливими освітніми потребами, здійснюється за всеукраїнськими програмами і методиками, рекомендованими МОН України.

В умовах практичної реалізації державності обов'язковим є впровадження в практику вітчизняної економіки міжнародних та Європейських стандартів.

Так, «Професійний стандарт керівника (директора) закладу дошкільної освіти» визначає напрями неперервної освіти керівника (директора) закладу дошкільної освіти як: здатність до саморефлексії та самооцінювання; усунування недоліків власної діяльності шляхом обрання форм, способів професійного

розвитку; визначення умов та ресурсів професійного розвитку впродовж життя; орієнтування на основні принципи, функції; форми і методи самоосвіти; визначення відповідності рівня власних професійних компетентностей вимогам професійного стандарту та визначення труднощів, Документ регулює принципи управління якістю дошкільної освіти, а саме орієнтацію на замовника; лідерство; задіяність персоналу; процесний підхід; поліпшення; прийняття рішень на підставі фактичних даних; керування взаємостосунками та взаємовідносинами [22].

Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» основними завданнями неперервної освіти вихователів ЗДО визначає: планування власного професійного розвитку відповідно до визначених цілей; критичного вибору видів, форм, програм та суб'єктів підвищення кваліфікації відповідно до власних професійних потреб та вимог законодавства; здатності до саморефлексії та самооцінювання власної професійної діяльності; розвиток умінь відстежувати динаміку та результати власної професійної діяльності та виявляти труднощі, усувати недоліки власної професійної діяльності; визначати стратегічні цілі індивідуального професійного розвитку та самоосвіти відповідно до власних професійних потреб; відстежувати зміни в системі освіти, враховувати їх у проєктуванні власної професійної діяльності та плануванні професійного розвитку; Стандарт визначає умови та критерії для встановлення відповідності професійної кваліфікації особи вимогам до роботи на посаді вихователя закладу дошкільної освіти, а також втілює сучасний підхід до визначення переліку трудових функцій та трудових дій/операцій, опису загальних і професійних компетентностей вихователя закладу дошкільної освіти [22].

Напрями технічного регулювання неперервної освіти в Україні відображено у Законі України «Про стандартизацію» [23]; ДСТУ 1.1:2015 «Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Словник термінів» [24]; Законах України «Про освіту» (№2145-VIII, від 28.05.2023р.) та «Про вищу освіту» (№1556-VII, від 28.05.2023р.), які

відзначають провідні освітні тенденції й стратегії неперервного професійного розвитку, що є складовою частиною освіти впродовж життя, цілісність і наступність системи освіти, сприяють інтеграції у міжнародний освітній та науковий простір.

Цілісність і наступність системи освіти, інтеграцію з ринком праці, сприяння неперервній освіті, а також інтеграція у міжнародний освітній та науковий простір, зі державноприватним партнерством визнано пріоритетом державної політики у ст. 6 Закону України «Про освіту» [3].

Серед найважливіших стандартів, який визначає вимоги до системи управління якістю – міжнародний стандарт ISO 9001:2015 (з англ. – «Quality Management Systems загальн Requirements»), який із 2016 року запроваджений в Україні як державний – ДСТУ ISO 9001:2015 «Системи управління якістю. Вимоги» [25].

Даний стандарт містить вказівки щодо системи управління якістю, яка гарантує переконання замовників та законодавчі й регламентувальні вимоги; формування політики у сфері якості та планування дій для їх досягнення, функції, обов'язки та повноваження в межах організації, дії стосовно ризиків і можливостей, ресурси для моніторингу та метрики вимірювання.

Вимоги загальні стандарту призначено для застосування у будь-якій установі, незалежно від її типу чи призначення організації, а також від виду послуг, які надаються.

Актуальність стандарту засвідчено у принципах управління якістю освітою: орієнтація на замовника, лідерство, задіяність персоналу, процесний підхід, поліпшення, прийняття рішень на підставі фактичних даних, керування взаємостосунками та взаємовідносинами.

Методика розробки стандартів складається зі структурних елементів – сфери застосування, нормативних посилань, терміни і визначення понять, середовища організації, лідерство, планування, підтримання системи управління, виробництво, оцінювання дієвості, поліпшування [25].

Вимоги до систем менеджменту ЗДО та вищої освіти, центрів професійного навчання та дистанційного навчання визначено ISO 21001:2018 «Освітні організації. Системи менеджменту для освітніх організацій», метою якого є покращення якості послуг та виправдання очікувань тих, хто їх отримує. Включає терміни, спеціально призначені для освіти, такі як: «учень» (включаючи «інші бенефіціари»), «навчальна програма», «курси», «результати навчання», «оцінки», «продукти» [26]. Особливістю ISO 21001:2018 є взаємодія між установою як постачальником послуг і його учнями. Стандарт ґрунтується на принципах планування, виконання, перевірки і прийняття необхідних заходів (англ. – Plan-Do-Check-Act або PDCA).

Професійний розвиток і освіта впродовж життя шляхом формальної освіти регламентується Стандартом ISO 29993:2017. Визначено вимоги до форм неформальної освіти: очна (курси підвищення кваліфікації, тренінги тощо), очно-дистанційна (поєднання очної та дистанційної форм навчання – очно-дистанційні курси), додаткові курси, а також самооцінювання. [ISO 29993:2017 Learning services outside formal education – Service requirements; Послуги з навчання неформальної освіти та навчання – Основні вимоги до постачальників (провайдерів) послуг [27] та ISO 29994:2021 «Освітні та навчальні послуги – Вимоги до дистанційного навчання» - містить вимоги до надання послуг з дистанційної освіти закладами формальної освіти. Даний стандарт спрямований на максимальне використання можливостей, які можуть принести нові технології, а також на підвищення якості програм навчання і поліпшення доступу до них [28].

Державна «Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення ДСТУ 4163-2020» поширюється на організаційно-розпорядчі документи: організаційні (положення, статuti, посадові інструкції, штатні розписи, договори); розпорядчі (постанови, рішення, накази, розпорядження); інформаційно-аналітичні (акти, довідки, доповідні записки, пояснювальні записки, службові листи тощо). Розроблено вимоги до їх розробленн, офрмлення та виготовлення [28] .

Вимоги до належного оформлення творчих робіт у системі неперервної освіти (рефератів, звітів, підручників, посібників, оформлення додатків тощо) розроблено Державним стандартом України «Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення ДСТУ 3008-95». Вимоги Стандарту поширено на звіти про науково-дослідну роботу (дослідження, розроблення) або окремі етапи робіт, що виконуються у сфері науки і техніки [29].

Національним стандартом України ДСТУ ISO 21001:2019 «Освітні організації. Системи управління в освітніх організаціях. Вимоги та настанови щодо застосування» введено поняття «вигодонабувач» – особа або група осіб, що користується продуктами та послугами освітньої організації, набуває розвиток компетентностей [30].

Прийнято ряд нормативно-правових актів, урегулювання неперервної освіти педагогічних працівників ЗДО в умовах воєнного стану : Закон України «Про затвердження Указу Президента України «Про введення воєнного стану в Україні» [32]; Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» [32]. Ст. 57-1 «Державні гарантії в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» гарантує суб'єктам освітнього процесу: організацію освітнього процесу в дистанційній формі або в будь-якій іншій формі, що є найбільш безпечною для його учасників; збереження місця роботи, середнього заробітку.

Закон «Про внесення змін до статті 51 Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників ЗДО у питанні надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу» в межах неперервної освіти пропонує педагогічним працівникам ЗДО напрями ознайомлення із теорією й практикою психолого-педагогічної підтримки учасникам освітнього процесу [34].

Лист МОН № 1/3371-22 від 06.03.22 року «Про організацію освітнього процесу»; Лист МОН від 02.04.2022 р. №1/3845-22 «Про рекомендації для

працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні» спрямовує педагогічних працівників закладів дошкільної освіти на оволодіння новими формами організації освітнього процесу в ситуації, коли ЗДО повністю або частково припиняє діяльність у зв'язку з військовими діями [34].

2.2 Семантика, компаративістика та методика організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти

Особливості організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО розкрито крізь призму методики організації та методології даного процесу. Останню, зокрема, визначаємо як складову естетично-регулятивного та класифікаційно-мистецького опанування педагогічними працівниками ЗДО основ комунікації з дітьми дошкільного віку.

Педагогічна майстерність в сучасній семантичній парадигмі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО проєктуються через смислову, ціннісну та соціально-ціннісну категорії.

Смислова категорія опанування семантичного виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО розкрито за допомогою відображення реального досвіду вихователя, його особистісного самосприйняття. Освітній процес як форма педагогічної взаємодії, потребує від вихователя трансформації наявного життєвого та академічного досвіду у результативні досягнення дошкільником. Відтак, семантично методична парадигма виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО орієнтується на педагогічну самостійність та на встановлення педагогічно-приватного контакту «вихователь-дитина».

Ціннісна категорія опанування семантичного виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, в свою чергу, представлено згідно акмеологічного бачення сформованості фахової позиції мінімальних стандартів педагогічної обізнаності, соціальної взаємодії та репродукування

соціально-психологічних якостей на сприйнятливую психологію дитини дошкільного віку. Ціннісна категорія, включає в себе складові *ціннісно-свідомого*, покликаного формувати у вихователя та, як наслідок, у дитини дошкільного віку особистих, комунікативних та об'єктивно-суб'єктивних компетентностей.

Соціально-ціннісна складова концентрується на способах та механізмах естетизації дитини дошкільного віку на принципах самосприйняття та соціального сприйняття становлення духовних цінностей — як педагогом, так і дитиною у контексті «педагог та дитина».

Стилістична парадигма індивідуального соціально-ціннісного опанування семантичного виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО розкрито згідно актуалізації професійної підготовки та розвитку майстерності передання знань, умінь, навичок, досвіду та відчуття у дітей дошкільного віку. Обмін інформацією між вихователем ЗДО та дітьми дошкільного віку відбувається як за індивідуалізованим, так і стандартно-генеральним (суспільним) форматами взаємодії, тому завдання методично-семантичного вектору виховання педагогів – орієнтація на взаємодію із дошкільником за принципом «пошуку контексту взаємодії», спрямованого на психологічне ототожнення особливостей останнього.

Питання організації методології та методики організації семантичного виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО розглянуто з позиції необхідності формування у майбутнього вихователя прецедентного практичного досвіду. *Прецедентний досвід* — симбіоз умов життя, виховання, художньо-творчого ставлення педагогічного працівника/вихователя до прекрасного, поєднаний із трансформацією мистецького впливу на людину в індивідуальну педагогічну поведінкову карту персональної художньо-естетичної та когнітивно-педагогічної освіченості. Крім того, досвід педагога ЗДО генерується від пропрацьованих ним «життєвих кейсів», котрі набувають опредметнено-педагогічне та естетичне бачення. Таким чином, роль методично-семантичного забезпечення процесу виховання

художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО є половинною, адже частково має динамічний прецедент формування.

Також відзначимо, що у процесі виховання художньо-естетичної культури власне вихователя ЗДО крізь призму методико-аспектної процесної семантики мають ураховуватися аспекти методології художнього навчання. Під цим розуміємо взаємозв'язок професійних компетентностей майбутнього фахівця-педагога, яких останній здобуває в процесі навчання на бакалаврському, магістерському рівнях професійної педагогічної освіти. Втілення наступності та послідовності процесу здобуття вищої освіти в Україні регулюється Законом України «Про вищу освіту» №1556-VII [4], котрий також відносить, зокрема, принцип реалізації навчального плану з питань підготовки фахівців дошкільної галузі за компетенції (ст. 32 Закону). Враховуючи означене, зауважимо про логічний зв'язок між процесом теоретизації навчально-наукового педагогічно-семантичного художньо-виховного процесу та процедурою нормативно-правового закріплення означеної парадигми як його реалізації гарантії.

Загалом-таки, процес методичної естетизації особистості педагога закладу дошкільної освіти за методично-семантичним критерієм передбачає використання методів моделювання та наочного навчання. За допомогою методу моделювання педагоги ЗДО набувають знань, умінь та навичок про роботи в стресових навчальних й соціальних ситуаціях з дошкільниками; в свою чергу, за допомогою методу наочного навчання отримує навички взаємодії із групою дітей як окремим соціальним утворенням, котре має різномірну природу генерації та сформовані відповідно віку показники концентрації уваги/предметно-концептуальної взаємодії тощо. Подібний підхід ураховує мотиваційну структуру особистості педагога, адже дозволяє отримати комплекс теоретико-практичного інструментарію для подальшого професійного розвитку.

Необхідно також відзначати, що принципового значення у методології семантичної організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних

працівників ЗДО набуває феномен «освітнього змісту». Так, у формуванні концепцій естетичного виховання системного значення набуває навчально-творче опрацювання форм та методів, за допомогою яких, власне, педагог матиме можливість налагодити комунікативно-персональний та академічно-комунікативний аспекти концентраційної взаємодії з вихованцями. У таких умовах викладач-педагог отримує науково-адаптивний базис, спрямований на ефективність наявного у нього педагогічного хисту.

Процесно-педагогічні особливості виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО у процесі методично-семантичного виховання персональної художньо-естетичної культури також реалізується крізь призму опанування педагогами технік образотворення. У дослідженнях М. Наумець [36] проводиться паралель між художньо-естетичними компетентностями власне педагогів та дітей, здійснено наголос на необхідності розвитку недетектованих або слабко розвинених якостей та творчих здібностей. Пристосовуючи традиційні підходи до формату взаємодії «педагог закладу дошкільної освіти – дитина дошкільного віку», отримуємо елемент наступності як закономірний елемент професійного становлення педагога, котрий потребує фахового означення та опрацювання в рамках становлення професійного індивідуального портрету педагогічного працівника ЗДО.

Поруч із процесом опанування педагогом технік образотворення у семантизації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО засадничого значення набуває аспект осмислення ними техніко-педагогічних властивостей психологічного світовлаштування дошкільника. Процес, зокрема, передбачає формування дружньої освітньої атмосфери в межах професійної діяльності майбутніх педагогічних працівників ЗДО, пошук індивідуального підходу до кожного із дітей, формування педагогічної та навчальної атмосфери в межах професійної активності, забезпечення зацікавленості дошкільника в естетизації та одночасне залучення його у процес самоусвідомлення та самопізнання як органічні складові індивідуалізованого художньо-естетичного розвитку. Набуття подібних

компетентностей педагогічними працівниками ЗДО у процесі здобуття педагогічно-освітніх знань є системною передумовою подальшого встановлення ними ефективного зв'язку з дітьми дошкільного віку. Дана умова, є органічним елементом професійно- педагогічно та психологічного розвитку.

У табл. 2.1 представлено взаємозв'язок між такими складниками семантичного процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, як *освітній зміст, техніка образотворення та техніка осмислення психологічного світовлаштування дошкільника.*

Таблиця 2.1

**Взаємозв'язок між складниками семантичного процесу виховання
художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО**

Складник	Форма методико-семантичної педагогічної аплікації
Освітній зміст	Навчально-творче опрацювання форм та методів, за допомогою яких педагог матиме можливість налагодити комунікативно-персональний та академічно-комунікативний аспекти концентраційної взаємодії із дітьми дошкільного віку; отримання педагогом науково-адаптивного базису, що спрямований на ефективізацію наявного у нього педагогічного хисту
Техніка образотворення	Проведення наукометричної та науково-педагогічної паралелі між художньо-естетичними компетентностями власне педагогів та дітей дошкільного віку, концентрація уваги на необхідності розвитку недетектованих або слабо розвинених якостей та творчих здібностей. Систематизація елемента наступності як закономірного зв'язковий елементу зв'язку становлення педагогів, котрий потребує фахового означення та опрацювання в рамках становлення індивідуального портрету майбутнього фахівця дошкільної галузі
Техніка осмислення психологічного світовлаштування дошкільника	Означення індивідуальності кожної дитини, пошук індивідуального підходу до останніх, формування дружньої та ігрової педагогіко-академічної та академіко-освітньої атмосфери в рамках професійної активності, забезпечення зацікавленості дошкільника в персональній естетизації та одночасне залучення його у процес самоусвідомлення та самопізнання як органічних складових індивідуалізованого художньо-естетичного розвитку; використання даного елемента у парадигмі набуття комплексних педагогічних знань майбутнім педагогом ЗДО є передумовою позитивної комунікації «вихователь-педагог»

Сконцентровано увагу на процесі засадничого осмислення методично-аспектних процесів семантизації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Особливої важливості та актуальності вищезначений процес набуває у контексті освіти дошкільників (у останніх відсутня персональна парадигма роботи з матеріалами/носіями інформації, а також — не сформовано необхідних уявлень/переконань/поглядів щодо художньо-естетичного, естетико-творчого тощо. Концепція неперервної освіти (від англ. *lifelong learning* — навчання протягом життя), в свою чергу, пропонується авторами до застосування як планово-логічний процес підвищення кваліфікації педагога в умовах набуття та отримання ним профільних знань та навичок щодо роботи з дошкільником як представником суспільства, ланкою соціуму та окремим соціально-модельним концептуалізатором ідеологічних видозмін.

Запропоновано розглядати філософію «людиноцентризму» однією із засад освітнього процесу. Наведений підхід, зокрема, можна пристосувати і до процесу отримання фахово-педагогічних знань педагогами ЗДО – причому означені ідеї підлягають як впровадженню в наукоємний простір (опанування педагогом дошкільної освіти теоретичних стандартів власної діяльності пропорційно підходу людиноцентризму), так і в когнітивно-поведінковий (персональне бачення педагогом стилістики, специфіки та трансформаційної парадигми аплікації людиноцентристського підходу). Означений симбіоз сприяє модернізованому розумінню педагогом дошкільної галузі власного місця у системі дошкільного профілю, а також – надає можливість дітям дошкільного віку отримати необхідний базис для подальшого компетентнісного становлення.

Тематична спрямованість дослідження акцентує увагу на освітньому моделюванні як прогресивному підході до забезпечення реалізації освітніх цілей. Щодо процесу набуття семантичних аспектів виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, подібний концепт повинен

передбачати, зокрема, використання інноваційних напрацювань та розробок у галузі дошкільної освіти.

Аплікація кореляційних аспектів на педагогів ЗДО дозволяє говорити про необхідність його семантично-синхронної освіти як взаємодії із педагогічним колективом, так і з дітьми дошкільного віку. Така кореляція дає змогу забезпечити освоєння педагога у соціально-професійній парадигмі насамперед як індивіда – з метою подальшої реалізації ним власних кваліфікаційних компетентностей.

Структурно-засаднича позиція у семантичній системі виховання художньо-естетичної культури педагогічного працівника ЗДО належить також педагогічній інноватиці, якає поєднанням між творчим пошуком освітніх новацій та ефективного впровадження у процес дошкільної освіти на засадах урахування виявлених тенденцій функціонування колективу (як педагогічного, так і «освітнього» – дітей). В умовах означеної парадигми, естетичне виховання виступає інструментом формування насамперед «творчої особистості», що для педагога, враховуючи специфіку його діяльності (різноманітність та нелійність взаємодії, суміщення соціальної та академічної взаємодії тощо) є системною науково-професійною кваліфікаційною вимогою.

Доцільно також додати, що процес семантичного виховання потенційних педагогічних працівників ЗДО стандартам художньо-естетичного усвідомлення передбачає стимулювання використання майбутнім вихователем образного мислення. Відтак, останнє сприяє розширенню освітніх, експериментально-соціальних та науково-дослідних поглядів педагога на ситуативну взаємодію з дітьми дошкільного віку.

В умовах педагогічної діяльності вихователю необхідно застосовувати уміння, що дозволять: а) вправно, стисло та цікаво «передавати» освітній матеріал для опрацювання; б) налагоджувати взаємодію із дошкільниками як окремою соціальною групою, стимулюючи взаємодію між дошкільниками як членами групи (концепція «колективного духу»); в) проводити дослідження-паралелі щодо впливу тих чи інших факторів на психологічний стан дітей

дошкільного віку. Саме на означені орієнтири опирається семантика організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

У дійсності, процес семантичного опанування художньо-естетичних знань, умінь та навичок педагогічними працівниками ЗДО розглядається з позиції «мотивації педагога на подальшу мотивацію дитини». Імпонує доктринально-теоретичне бачення вченої І. Паласевич [37, с.37], котра до переліку умов успішного виховання дітей дошкільного віку, крізь призму педагогічної позиції відносить, зокрема, формування уявлень про естетично-розвиткове середовище як у вихователя, так і надалі – у дошкільника. Подібна концепція дозволяє говорити про дуалістичну роль педагогічної освіти у формуванні уявлень про мистецтво – ураховуючи формат «вихователь – дитина», освітній процес майбутніх педагогічних працівників ЗДО має включати комплексне вивчення та аналіз підходів, стандартів та концепцій набуття художньо-естетичної компетентності.

Іншими формами успішної художньо-естетичної взаємодії формату «вихователь – дитина» з позиції семантики процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО вищеозначена авторка називає формування у педагога умінь мовленнєвої та ораторської якості. Формат, ступінь, мета та емоційне забарвлення «мовленнєвого ораторства», при цьому, залишається варіативним та набуває переважно ігрових форм: проте принципової важливості у даному випадку набуває можливість вихователя законцентрувати увагу на собі, що є прикладом для наслідування, дослуховування та подальшої проактивної комунікації. Знову-таки, системною у даному випадку є робота «педагог – майбутній педагог», де перший надає останньому базисні конструктиви взаємодії із дітьми дошкільного віку.

Для процесу набуття майбутнім педагогічним працівником ЗДО умінь, навичок та підходів взаємодії із дітьми дошкільного віку набуває і значення формування «стійких естетико-творчих здібностей». За таким підходом, педагогічний працівник ЗДО – не лише ментор, але й творець, аналізатор,

дослідник краси світу та її подальшої передачі за принципом «вихователь – дитина». У процесі професійної освіти майбутні педагогічні працівники ЗДО отримують знання про прекрасне (статична парадигма), та можливості його створення (практична парадигма). Вихователь ЗДО, повинен не тільки обговорювати об'єкти/предмети мистецтва та художньо-естетичної творчості, але й вміти їх створювати (малювання, ліплення, аплікація тощо).

Відповідно, похідним від означеної семантики процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО є здобуття ними знань зі сфери вітчизняної та світової культури, котрі необхідно трансформувати за принципом «ідентифікації краси». Вплив даного підходу на дошкільника сприяє розвитку у нього почуття прекрасного, художньо-естетичного смаку та індивідуального естетичного погляду.

Складниками художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО є переважно музична, літературна та образотворча освіти. Відтак, завданням семантики процесу набуття професійних компетентностей педагогів є отримання ним навичок з :

1) музики як емоційно-комунікативного спектру особистісного розвитку та індивідуальних мотиваційних функцій, почуттєво-емоційного стандарту самоосягнення людини, внутрішньо-імперативного елемента створення образів;

2) літератури як засобу художнього та уявного сприйняття об'єктивної дійсності на етапі пізнання світу, як інструменту розширення світогляду та усвідомлення елементарних соціальних причинно-наслідкових зв'язків;

3) образотворчого мистецтва як елемента сприйняття прекрасного органами зору та зв'язку із чуттєвим, заснованому на концепції пошуку своєрідного «відповідника» власним світоглядним поглядам серед галузевих прикладів даного виду мистецтва.

Враховуючи вищезазначене, до елементів семантики процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО доцільно додати формування у вихователя уявлень «програмізації» освітнього процесу, за структурою «теоретичний матеріал – гра – практичний матеріал – гра».

В силу неспроможності тривалої концентрації уваги, саме інтерактивне запам'ятовування матеріалу посідає чільне місце серед обов'язкових для вчителя здобувачів освіти дошкільного віку компетентностей. З точки зору соціально-чуттєвої комунікації формату «викладач-вчитель – учень-дошкільник» подібна парадигма також координує процес неформального комунікативного підвищення між даними акторами, що має позитивно-стратегічний формат для контекстів успішної викладацької діяльності у дошкільній галузі освіти.

Задля реалізації теоретико-практично-ігрової проформи пропонується використання принципу логічності (де-факто – законів логіки). Процес надання знань дошкільнику, як правило, зводиться до одностороннього надання своєрідної «карти орієнтирів», внаслідок чого необхідна систематизація, наприклад, художнього виховання, самовиховання та самоосвіти, естетико-художнього світогляду, естетико-ідеального опанування об'єктивної дійсності тощо. При цьому, використовується не тільки формат «дитина – педагог», але й власне самовдосконалення майбутніх педагогічних працівників ЗДО в процесі їх підготовки до професійної педагогічної діяльності.

Таким чином, у структурі процесу художньої естетизації майбутніх педагогічних працівників ЗДО виділено творчо-мистецьку (музика, література, образотворення), «програмну» (теоретико-практична та ігрова спрямованість дошкільної освіти) та «логічну» специфіку власних професійно-педагогічних комунікативних зв'язків із дошкільником.

Специфіку професійного академічного осмислення педагогічних працівників парадигмальних явищ приведено на рис. 2.1.

Запропоновано розглянути структуру процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО в семантичній проєкції.

Безпосередньо до структури художньо-естетичної діяльності входить пізнавальна, ціннісно-орієнтаційна, комунікаційна, художньо-творча та видозмінна складові.

Рис. 2.1. Стратегічні особливості набуття творчо-мистецьких, програмних та логічних компетентностей педагогічних працівників ЗДО

Виходячи з цього, професійно-педагогічне виховання майбутніх педагогічних працівників ЗДО має включати в себе опанування ними теорії пізнання явищ об'єктивної дійсності та жаги до концентрації інформаційних потоків; побудову персональної карти цінностей та соціальних орієнтацій як

стандартів персонально-професійної діяльності; навчання ефективній взаємодії формату «викладач – учень», заснованій на теорії взаємоповаги; побудову уявлень про об'єкти та предмети мистецтва, художньої літератури, національного та міжнародного культурно-історичного надбання тощо; уміння змінювати власні світоглядні, професійно-викладацькі та соціально-адаптивні пріоритети.

Окрім опанування майбутніми педагогічними працівниками ЗДО основ художньо-естетичної діяльності як статичного кластеру, в умовах динамізму та трансформаційності дошкільного навчання в системі семантики затребуваності та актуальності набуває визначення мірил та критеріїв художньо-естетичної спрямованості педагога. Мета останньої – сформувати сутнісно-художній та художньо-естетичний аспекти діяльності педагогічних працівників ЗДО, сформованих на естетичних потребах та духовно-світоглядних переконаннях їх індивідуальних персоналій в приватній та професійно-компетентнісній проєкціях. Художньо-естетична спрямованість педагогічних працівників ЗДО, відтак, повинна спрямовуватися на нівелювання негативного впливу масової реклами та соціального популізму, котрі є чинниками негативного особистісно-розвиткового впливу для емоційно недосвідченої особистості, шляхом насамперед мовно-культурного відображення незмінності та неоціненності художньо-естетичних образів з метою долучення здобувачів дошкільної освіти до парадигми прекрасного.

Трансформаційний аспект освітньо-процесного середовища зумовлює необхідність перепрофілювання та переорієнтації майбутніх педагогічних працівників ЗДО. У даному контексті семантика підбору навчального матеріалу повинна розглядатися з позиції підлаштування під реалії сучасності. Зокрема, педагогічний працівник ЗДО повинен опанувати концепції інтеграції традиційних технологій навчання і виховання у інноваційні. Для успішної адаптації педагогічних працівників ЗДО в умовах загальносвітової глобалізації необхідна також наявність у них мовно-культурної, культурно-ідеологічної,

мисленнєвої, самосвідомої парадигми світосприйняття, що сукупно визначають міру, рівень та ступінь загальної ерудиції викладача-педагога.

Ідеологічним підґрунтям для успішної адаптації педагогічних працівників ЗДО також виступає соціально-професійне осмислення ними власного академічного призначення крізь семантичну призму індивідуального розвитку. Педагогічна майстерність педагогічних працівників ЗДО, відтак виявляється у: 1) соціально-методологічному (дослідження психології та психотипу дітей дошкільного віку, формування навчальної траєкторії для останнього); 2) науково-теоретичному (реалізація здобутих теоретичних навичок науково-педагогічної діяльності та взаємодії із дошкільниками); акмеологічному (комплексно-доктринальному підході, що включає урахування наукових, природничих та психолого-педагогічних особливостей взаємодії із дошкільниками).

Здійснено компаративний аналіз загальної частини освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнів професійної педагогічної освіти в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 012 Дошкільна освіта ЗВО – Українського державного університету імені Михайла Драгоманова (далі – УДУ імені Михайла Драгоманова), Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського (далі – ВДПУ імені Михайла Коцюбинського), Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини (далі – УДПУ імені Павла Тичини), Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника (далі – ПНУ імені Василя Стефаника), Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка (далі – ДДПУ імені Івана Франка).

З'ясовано, що компаративістика/порівняння є новим науковим напрямом, який забезпечує порівняння сфер наукового пізнання, складається з трансдисциплінарної методології соціальних, гуманітарних, природничих та технічних наук, забезпечує вивчення безпосередніх та опосередкованих взаємин між ними, подібностей і відмінностей, «незвичайна» галузь

досліджень, яка дозволяє співвіднести досягнення «малознайомої» системи знань на різних етапах становлення науки в різних країнах й регіонах світу; встановлення паралелізму ідеалів наукової реальності [42].

Метою компаративістського аналізу змісту виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО є виявлення загальних характеристик змісту процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО в ЗВО.

Джерельною базою послугувано вивчення електронних варіантів освітньо-професійних програм галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта та їх навчально-методичного забезпечення.

З'ясовано, що УДУ імені Михайла Драгоманова, ВДПУ імені Михайла Коцюбинського, УДПУ імені Павла Тичини, ПНУ імені Василя Стефаника, ДДПУ імені Івана Франка (відповідно до ст.5, п.1. Закону України «Про вищу освіту») здійснюється професійна підготовка педагогічних працівників ЗДО за першим (бакалаврським) та другим (магістерським) освітніми ступенями, галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка спеціальності 012 Дошкільна освіта [4].

Бакалавр – це освітній ступінь, який здобувається на першому рівні вищої освіти та присуджується закладом освіти після успішного завершення освітньо-професійної програми ЗВО (180-240 кредитів ЄКТС), а магістр – другий ступінь вищої освіти (після бакалавра). Особливою рисою ОПП освітнього ступеня «магістр» є наявність дослідницької складової обсягом не менше 30% (120 кредитів ЄКТС).

Визначено, що при створенні ОПП спеціальності Дошкільна освіта всі ЗВО спираються на Закон України «Про вищу освіту» [4], Закон України «Про освіту» [3], Стандарт першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності 012 «Дошкільна освіта» затверджено наказом МОН України № 1456 від 21.11.2019 р. [38]; Стандарт другого рівня вищої освіти, ступеня магістра, спеціальності 012 «Дошкільна освіта» затверджено наказом МОН України № 572 від 29.04.2020 р. [39]; Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» (затверджений Міністерством економіки України

(наказ №755-21) [40]; Класифікатор професій затвердженого наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28.07.2010 № 327 [41]; Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція» № 33 від 12.01.2021 р [42].

З'ясовано, що у ВДПУ імені Михайла Коцюбинського впроваджено чотири ОПП спеціальності 012 «Дошкільна освіта»: «Дошкільна освіта. Початкова освіта» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, «Дошкільна освіта. Логопедія» для першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, «Дошкільна освіта. Початкова освіта» для другого (магістерського) рівня вищої освіти, «Дошкільна освіта. Логопедія» для другого (магістерського) рівня вищої освіти. Підготовка спеціальностей в УДПУ імені Павла Тичини здійснюється зі спеціалізаціями – «Дошкільна освіта»: «Дошкільна освіта. Початкова освіта», «Дошкільна освіта. Психологія», «Дошкільна освіта. Спеціальна освіта (логопедія)», тому їх регулювання координується Стандартом першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності 013 «Початкова освіта» затверджено наказом МОН України № 357 від 23.03.2021 р. та введено в дію з 2021/2022 навчального року; Стандартом першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності 016 «Спеціальна освіта» затверджено наказом МОН України № 799 від 16.06.2020 р. та введено в дію з 2020/2021 навчального року; Стандартом другого рівня вищої освіти, ступеня магістра, спеціальності 016 «Спеціальна освіта» затверджено наказом МОН України № 28 від 05.01.2021 р. та введено в дію з 2021/2022 навчального року.

Встановлено, що після здобуття освітнього ступеня «бакалавр» здобувачі вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта отримують кваліфікацію «бакалавр дошкільної освіти». Згідно з ОПП ЗВО експериментальної площадки, бакалавр дошкільної освіти, який пройшов підготовку за освітньо-професійною програмою цієї спеціальності, може обіймати такі посади як: 2332 Вихователь закладу дошкільної освіти; 3320 Фахівець з дошкільного виховання; 3340

Вихователь (УДУ імені Михайла Драгоманова); 2332 Вихователь закладу дошкільної освіти, 2351.2 Вихователь-методист, 2332 Методист з дошкільного виховання, 3320 Фахівець з дошкільної освіти, 3330 Асистент вихователя дошкільної освіти, 23143 Організатор культурно-дозвіллевої діяльності; 23143 – Організатор культурно-дозвіллевої діяльності International Standard Classification of Occupations (ISCO-08) – 234 Primary School and Early Childhood 2342 Early Childhood Educator (ПНУ імені Василя Стефаника); 2332 Вихователь закладу дошкільної освіти, 3330-Асистент вихователя дошкільної освіти (ВДПУ імені Михайла Коцюбинського); 2332 Вихователь закладу дошкільної освіти, 3320 Фахівець з дошкільної освіти; International Standard Classification of Occupations 2207 (ISCO-08) – 2342 Primary School and and Early Childhood (УДПУ імені Павла Тичини) ; 2332 Вихователь закладу дошкільної освіти; 5131 Гувернер; 2320 Викладач закладу фахової перед вищої освіти (ДДПУ імені Івана Франка), які визначено ЗВО (Додаток А).

Згідно з Класифікатором професій ДК 003:2010 №3273 (розділ «Фахівці») та Професійним стандартом «Вихователь закладу дошкільної освіти» (від 19 жовтня 2021 р.№ 755-21) педагогічний працівник ЗДО, який отримав диплом про здобуття освітнього ступеня «бакалавр», зможе працювати за 14 фаховими кваліфікаціями (табл.2.2).

Таблиця 2.2

Перелік фахових кваліфікацій згідно ДК 003:2010 (ОС «Бакалавр»)

Директива	Код КП	Бакалавр
З	33	Фахівці в галузі освіти освіти та навчання
З	332	Фахівці з дошкільної освіти
З	3320	Фахівці з дошкільної освіти
З	333	Фахівці спеціальної освіти
З	3330	Фахівці спеціальної освіти
З	334	Фахівці спеціалізованої освіти та інші фахівці в галузі освіти та навчання
З	3340	Фахівці спеціалізованої освіти та інші фахівці в галузі освіти та навчання
З	3310	Вчитель початкових класів (з дипломом фахового молодшого бакалавра, молодшого бакалавра)
З	3310	Культуролог закладу позашкільної освіти
З	3320	Вихователь закладу дошкільної освіти (з дипломом фахового молодшого бакалавра, молодшого бакалавра)

Директива	Код КП	Бакалавр
3	3330	Асистент вчителя спеціальної освіти
3	3310	Вчитель початкової освіти (з дипломом фахового молодшого бакалавра, молодшого бакалавра)
3	3340	Вихователь закладу професійної (професійно-технічної) освіти
3	3310	Культурний організатор закладу позашкільної освіти

Відповідно ОПП ЗВО, після здобуття освітнього ступеня «магістр» здобувачі вищої освіти спеціальності 012 Дошкільна освіта, отримують кваліфікацію «магістр дошкільної освіти» і можуть обіймати такі посади: 1210.1 Директор дошкільного виховного закладу; 1229.1 Завідувач відділу (у складі управління освітою); 1229.4 Директор (завідувач) дошкільного навчального закладу; 1493 Менеджер (управитель) систем якості (012 Дошкільна освіта); Методист з дошкільного виховання; 2351.2 Методист; 2351.2 (20305) Вихователь-методист; 3320 Фахівці з дошкільного виховання (УДУ); 1229.4 Керівник (директор) закладу дошкільної освіти, 2332 Вихователь закладу дошкільної освіти; методист з дошкільного виховання. 2351.2. Методист 2351,2 (20305) Вихователь-методист; 2332 (23476) Методист з дошкільного виховання; 2352 (22568) Інспектор-методист; 2352 (22595) Інспектор з дошкільного виховання, позашкільної роботи; 5131 Гувернер; 1493 Менеджер (управитель). Згідно з international standard classification of occupation 2008 (isco-08); магістр може обіймати такі посади: 1341 child care services managers; 1345 education managers; 2351 education methods specialists (ПНУ); 1210.1 Керівник (директор) закладу дошкільної освіти; 1229.4 Керівник (директор) закладу дошкільної освіти; 2322 Викладач закладу фахової передвищої освіти 2352; Інспектор з дошкільного виховання, позашкільної роботи; 2332 Вихователь закладу дошкільної освіти; 2332 Методист дошкільної освіти; 2332 Вихователь закладу дошкільної освіти 2332; Методист дошкільної освіти 1210.1; 1229.4 Керівник (директор) закладу дошкільної освіти; 2351.2, 2030.5 Вихователь-методист (УДУ); 1210.1 Керівник (директор) закладу дошкільної освіти; 1229.4 керівник (директор) закладу дошкільної освіти; 2322 викладач закладу фахової передвищої освіти; 2352 інспектор з дошкільного

виховання, позашкільної роботи; 2332 вихователь закладу дошкільної освіти; 2332 методист дошкільної освіти (ДДПУ).

Відповідно до Класифікатора професій ДК 003:2010 №3273 (розділ «Професіонал») до професіоналів належать професії, які вимагають від працівника (з урахуванням характеру та складності професійних завдань і обов'язків) наявність диплома про повну вищу освіту на рівні спеціаліста або магістра, наявність диплома з присудження наукового ступеня, а також атестат про присвоєння вченого звання.

Фахівець дошкільної галузі, отримавши диплом про здобуття освітнього ступеня «магістр» може працювати за 19 фахових кваліфікацій (табл.2.3).

Таблиця 2.3

Перелік фахових кваліфікацій згідно ДК 003:2010 (ОС «Магістр»)

Директива	Код КП	Магістри
З	23	Професіонали в галузі освіти та навчання
З	231	Викладачі закладів вищої освіти
З	2310	Викладачі закладів вищої освіти
З	2310.2	Інші викладачі закладів вищої освіти
У	2321	Викладачі закладів професійної (професійно-технічної) освіти
У	2322	Викладачі закладів фахової передвищої освіти
З	232	Викладачі закладів фахової передвищої освіти, професійної (професійно-технічної) освіти та вчителі закладів загальної середньої освіти
З	2320	Вчителі закладів загальної середньої освіти та спеціалізованої освіти
З	233	Вчителі початкової школи та працівники закладів дошкільної освіти
З	2332	Вихователі закладів дошкільної освіти
З	234	Вчителі закладів спеціальної освіти
З	2340	Вчителі закладів спеціальної освіти
З	235	Інші професіонали в галузі освіти та навчання
З	2359	Інші професіонали в галузі освіти та навчання
З	2310.1	Доцент закладу вищої освіти
З	2310.1	Професор закладу вищої освіти
З	2332	Методист дошкільної освіти
З	2340	Фахівець (консультант) інклюзивно-ресурсного центру
З	2359.2	Методист закладу позашкільної освіти

Організаційно-методичне забезпечення освітнього процесу ЗВО ґрунтується на документах, що визначені чинною нормативною базою вищої освіти, з адаптацією та доповненнями відповідно до особливостей системи

ECTS: навчальні плани; навчальні та робочі програми (як державні, типові, так і авторські) нормативні та вибіркові навчальні дисципліни; програми практичної підготовки; підручники та навчальні посібники; інструктивно-методичні матеріали для проведення семінарських, практичних та лабораторних занять; завдання для контролю на семінарських, практичних і лабораторних заняттях; модульні контрольні роботи з навчальних дисциплін, передбачених у робочому навчальному плані; варіанти текстових і електронних тестів для поточного та підсумкового оцінювання; методичні матеріали для самостійного вивчення курсів і виконання індивідуальних завдань; курсові та кваліфікаційні бакалаврські та магістерські роботи.

Підготовка педагогічних працівників ЗДО відбувається у відповідності до завдань українського суспільства шляхом збереження та розвитку традицій, впровадження новаторських моделей та навчальних технологій, забезпечення конкурентних переваг освітньої системи ЗВО на науковому і освітньому полі України.

Перелік ОПП галузі знань 01 Освіта/ Педагогіка 012 спеціальності Дошкільна освіта вище зазначених ЗВО мають відповідний структурований профіль: загальна інформація, мета освітньої програми, характеристика освітньої програми, придатність випускників працевлаштування та подальшого навчання, викладання та оцінювання, програмні компетентності, програмні результати навчання, ресурсне забезпечення реалізації програми. Обов'язковим є перелік компонентів освітньо-професійної/наукової програми та їх логічна послідовність (обов'язкові та вибіркові компоненти освітньої програми).

З-поміж спеціальних (фахових) компетентностей, сформованість яких відповідно Закону України «Про вищу освіту», забезпечує якість освіти, представлених в ОПП ЗВО, виокремимо ті, які спрямовані на виховання художньо-естетичної культури у студентів освітнього ступеня «бакалавр»: КС-2. Здатність до розвитку у дітей раннього і дошкільного віку базових особистісних якостей (самостійність, самооцінка, самосвідомість, самоповага,

ініціативність, довільність, креативність, свобода поведінки); КС-4. Вміти формувати в дітей раннього і дошкільного віку первинні уявлення про соціальне довкілля, властивості предметів; розвивати самосвідомість («Я» дитини і його місце в довкіллі); КС-7. Виховувати у дітей любов до Батьківщини, повагу до рідної мови, державних символів України, національних традицій та звичаїв); КС-11. Формувати в дітей первинні уявлення про мистецтво, види та виразні засоби, керувати ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною діяльністю дітей.

Відповідно до другого освітнього ступеня «Магістр» - КЗ-2. Вміти генерувати новітні ідеї (креативність); КЗ-4. Вміти абстрактно мислити, здійснювати аналіз та синтез; КЗ-6. Цінувати та поважати різноманітність та мультикультурність; КС-14. Вміти організовувати та керувати ігровою (провідною), художньо-мовленнєвою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей. Не менш важливим є оволодіння компетентностями, що спрямовані на розвиток у студентів першого освітнього рівня «Бакалавр» та другого освітнього рівня «Магістр» виконання ролей фасилітаторів, тьюторів, модераторів, сприяння встановленню партнерських відносин та взаємодії з дітьми, батьками, колегами, адміністрацією ЗДО, а також громадськістю тощо.

Проаналізовано освітньо-професійні програми, навчальні плани, робочі навчальні програми. Відзначено, що ОПП ЗВО мають свою специфіку організації освітнього процесу, в основу якої покладено міждисциплінарний підхід до виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

За своїм функціональним призначенням зміст ОПП ЗВО поділено на кілька категорій/циклів: загальна підготовка (дисципліни природничо-наукової підготовки); цикл професійної підготовки (психолого-педагогічна, науково-предметна та практична підготовка); дисципліни самостійного вибору.

Обсяг навчальних дисциплін має збалансований підхід і враховує співвідношення від 50% до 75% обсягу освітньої програми, яке спрямоване на

формування загальних і спеціальних компетентностей, необхідних для даної професійної галузі. Варіативна частина ОПП становить від 25% до 50% від загального обсягу ОПП, і включає в себе навчальні дисципліни, які спрямовані на формування загально професійних компетентностей студентів, а також дисципліни, що надають можливість спеціалізуватися в галузі дошкільної освіти або здобувати додаткову спеціалізацію всередині обраної спеціальності. Так, у ВДПУ цикл загальної підготовки передбачає вибір студентами трьох дисциплін із каталогу загальноуніверситетських навчальних дисциплін за відповідним посиланням (<https://cutt.ly/WYn6IU>).

Керуючись розробленими критеріями, показниками й рівнями сформованості соціокультурних універсальїй художньо-естетичного виховання культури педагогічних працівників ЗДО виокремлено навчальні дисципліни, що мають найбільший академічний потенціал у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Вважаємо, що навчальні дисципліни «Вступ до спеціальності», «Дошкільна освіта» (УДУ), «Основи педагогіки зі вступом» (ПНУ) є основними у культивування педагогічної культури студентів та розвитку їх творчого мислення шляхом розширення загального наукового розуміння в обраній професійній галузі. Робоча програма навчальної дисципліни «Вступ до спеціальності «Дошкільна освіта» (УДУ) акцентує увагу на творчому характері педагогічної діяльності, загальній культурі та ціннісних орієнтаціях як компонентах професійної діяльності.

Дисципліна «Загальна психологія» допомагає засвоїти знання про особливості, принципи і закономірності виховання культури особистості, психологічні аспекти її формування і розвитку, а також індивідуально-психологічні характеристики, що визначають її базові прагнення і тенденції, в ставленні особистості до себе, до людей, до живої і неживої природи, до світу в цілому.

«Філософія» є джерелом знань про сутність загальнолюдських цінностей, природу естетичної свідомості, критичного аналізу неповторного феномену культури.

Згідно з проектом Закону «Про застосування англійської мови в Україні», від 28.06.2023 № 9432 (Статус: Одержаний ВР України) держава підтримує громадян України у навчанні англійської мови та підвищенні рівня володіння нею шляхом наступних заходів: забезпечення обов'язкового використання англійської мови в освітньому процесі для дітей раннього, молодшого та середнього дошкільного віку в закладах дошкільної освіти; забезпечення обов'язкового вивчення англійської мови дітьми старшого дошкільного віку в закладах дошкільної освіти. Вирішенню цих завдань великою мірою сприяє дисципліна «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» (УДУ, ВНУ, УДПУ), «Англійська мова» (ПНУ), «Іноземна мова», «Методика навчання дітей іноземної мови» (УДПУ). Специфіка навчальної дисципліни полягає в тому, що вивчення іноземної мови супроводжується ознайомлення з культурою країни, мова якої вивчається.

Вивчення іноземної мови в рамках дисциплін «Іноземна мова (за професійним спрямуванням)» (УДУ, ВНУ, УДПУ), «Англійська мова» (ПНУ), «Іноземна мова» визначено як основу ознайомлення з різними аспектами культури та життя країн, мова яких вивчається; комунікативної культури у межах тематики фаху.

Дисципліна «Етика та естетика» (УДУ) покликана формувати у майбутніх фахівців галузі дошкільної освіти етичний та естетичний досвід; уявлення про генезу художньої та естетичної культури, знайомити зі основними категоріями етики; сприяти розвитку внутрішнього світу та креативних здібностей вихователів; активізувати пізнавальні інтереси та евристичні здібності як визначальні для виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Нині важливою складовою роботи сучасного педагога в ЗДО є використання мультимедійних засобів та технологій. Дисципліни

«Комп'ютерні технології в роботі з дітьми» (УДУ), «Цифрові технології в освіті» (ПНУ), «Інформаційно-комунікаційні технології» (ДДП) сприяють оволодінню теоретичними основами та науковими дослідженнями, пов'язаними з впровадженням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) в закладах дошкільної освіти, набути практичних навичок використання онлайн-ресурсів для ознайомлення дітей дошкільного віку з мистецтвом.

Уважаємо, що навчальна дисципліна «Українська культура», яка належить до обов'язкових компонентів освітньо-професійних програм (УДУ), передбачає оволодіння теорією походження культури, ознайомлення з тенденціями європейської та світової історії культури; оволодіння навичками ведення діалогу та дискусії з питань української культури, розуміння феномену культури; вміння орієнтуватися в основних тенденціях світової української культури в контексті світової; розрізняти види культури; володіти культурою ведення діалогу та дискусії з питань української культури.

Дисципліни «Історія України» (ПНУ), «Україна в європейському історичному та культурному контекстах» (ВНУ), «Історія української державності» (УДУ, ДДПУ) є джерелом знань про ключові напрямки, тенденції та закономірності становлення та розвитку української державності; національних культурних традицій та естетичних ідеалів української та європейської культур.

У результаті вивчення майбутніми вихователями дисципліни «Українська мова за професійним спрямуванням» (УДУ, ПНУ, ВНУ, ДДПУ), підвищується рівень їх лінгвокультурної та лінгводидактичної культури, формується відповідний рівень національно-мовної ідентичності, інтерес до національної культури, збереження національно-культурних традицій та естетичних ідеалів.

Дисципліна «Етика та естетика» сприяє становленню творчого світогляду вихованню культури у педагогічних працівників ЗДО, формуванню його професійного реноме, зокрема, здатності втілювати художньо-естетичні ідеї у практику ЗДО.

«Психологія дитячої творчості» (УДУ імені Михайла Драгоманова) зосереджується на розумінні психологічних основ культури, мистецтва, творчості, прийомами рефлексії, створення середовища для виховання художньо-естетичної культури у вихованців, здатності до реалізації різноманітних психологічних підходів та концепцій в освітньому процесі ЗДО.

Інтеграції особистості до культурних надбань людства, володінню технологіями виразного читання, виділенню національних специфічних естетичних концептів сприяє дисципліна «Методика роботи з дитячою книжкою та виразне читання» (ДДПУ).

Здобуті студентами знання під час вивчення «Методики проведення занять з народознавства» (ПНУ) стануть основою для впровадження народознавчих знань та цінностей у дошкільній освіті. Важливо, що дисципліна охоплює питання історії народної педагогіки, передовий досвід ведучих педагогів та практиків дошкільної галузі у сфері народознавства; враховує методіку ознайомлення дітей з національною культурою та традиціями.

Нормативна навчальна дисципліна «Творчий феномен Лесі Українки» (ВНУ) передбачає ознайомлення з життєвим та творчим шляхом письменниці в суспільно-історичному та естетичному контексті її творчості. Водночас навчає зберігати та розширювати моральні, культурні цінності суспільства на основі розуміння історії та закономірностей відповідної предметної області.

Програмою дисципліни «Педагогічна творчість» (УДУ) передбачено ознайомлення майбутніх фахівців з особливостями розвитку творчих здібностей дітей дошкільного віку; шляхами стимулювання і формування інтересів дошкільників щодо різних видів творчої діяльності; оволодіння педагогів практичними навичками проведення мистецько-творчих занять з дітьми; опанування методами роботи у конкретних видах техніки творчості.

Зміст освітнього компонента «Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей», «Основи образотворчого мистецтва з методикою навчання дітей раннього та дошкільного віку», «Методика керівництва образотворчою діяльністю дітей»

зосереджено на ознайомленні студентів з основами образотворчого мистецтва, особливостями формування у дітей дошкільного віку інтересу до різних видів образотворчої діяльності; розвитку їхніх творчих здібностей; оволодіння сучасними методами організації образотворчої діяльності дітей на різних етапах дошкільного дитинства. Змістовий модуль «Педагогічні умови опанування дітьми дошкільного віку основами образотворчої діяльності» передбачає ознайомлення майбутніх вихователів з видами образотворчого мистецтва; формами навчання дітей образотворчій діяльності; методами та прийомами формування мистецько-творчої компетентності. Змістовий модуль «Методика керівництва зображувальною діяльністю дітей дошкільного віку» знайомить з педагогічним супроводженням різних видів мистецької діяльності дітей дошкільного віку. Крім цього, навчальні програми цієї дисципліни ставлять акцент на аналізі естетичних аспектів художніх творів, розгляді естетичних уявлень їхніх авторів і інтеграції різних мистецьких напрямів. Таким чином, дана дисципліна сприяє опосередкованому формуванню естетичної культури. Під час навчання студенти використовують знання, набуті в інших предметах, для розвитку своєї естетичної грамотності і здатності аналізувати та розуміти естетичні аспекти прекрасного.

У результаті вивчення дисципліни «Методика ознайомлення дітей з мистецтвом» (УДУ) у майбутніх вихователів ЗДО формуються художньо-продуктивні компетентності, які передбачають опанування системою знань щодо ознайомлення дітей з видами та жанрами мистецтва (образотворчим, музичним, театральним), педагогічним інструментарієм включення дитини у різні види художньо-мистецької діяльності.

У завдання курсу «Художня праця та основи дизайну» (УДУ) та «Художня праця» (ДДП) входить стимулювання інтересу майбутніх вихователів ЗДО до мистецтва дизайну, розвиток інтересу до декоративно-прикладного мистецтва; активне залучення до художньо-творчої роботи; розвиток естетичного сприймання, образного та творчого мислення; виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

При опануванні модулів «Арт-освіта дітей дошкільного віку» (ВНУ) студенти знайомляться з концепцією мистецької культури у розвитку особистості, впливу різних видів та напрямків мистецтва на формування цінностей, оволодівають методикою та технологією образотворення у дитячій арт-освіті, організацією мистецького середовища у ЗДО, а також алгоритмом взаємодії педагога з дітьми під час творчого процесу.

Однією із ознак інноваційності сучасної освіти є використання інформаційно-комунікаційні технологій. Дисципліна «Цифрові технології в освіті» (УДУ) поглиблює розуміння студентами основних понять та термінології в галузі цифрових технологій та їх можливого використання в освіті; стимулює розуміння майбутніми вихователями ЗДО ефективного впровадження інформаційних та комунікаційних технологій в освітній процес закладу дошкільної освіти.

Унікальність освітньо-професійних програм спеціальності 012 «Дошкільна освіта» полягає в тому, що вони включають в себе апробацію теоретичних знань в умовах практико-орієнтованого навчання. Відповідно статті 43 Закону України «Про вищу освіту» практика є однією із форм організації освітнього процесу та обов'язковим компонентом освітньо-професійних програм для всіх освітніх ступенів.

Нині у ЗВО створюються плани практик нових поколінь з багатоступеневістю та наскрізністю, що допомагає педагогічним працівникам підготуватися до професійних викликів, які постануть перед ними у реальних робочих умовах. Практика для студентів спеціальності 012 «Дошкільна освіта» у ЗВО є необхідною складовою процесу їхньої підготовки і здійснюється на основі принципу наскрізності.

Відповідно до Положення про проведення практики студентів ЗВО України, затвердженого Міністерством освіти України від 08.04.1993 р. № 93 (№з 0035-93, від 20.12.1994), метою практики є надання студентам можливості оволодіти сучасними методами, формами та інструментами організації роботи в галузі їхньої майбутньої професії, сформувати у студентів навички та вміння на

основі отриманих теоретичних знань, навчати приймати самостійні рішення під час реальної роботи в умовах ЗДО.

Згідно з Концепцією розвитку педагогічної освіти (№ 776 від 16 липня 2018), більше половини практичної підготовки студентів має бути спрямовано на виробничу практику, яка здійснюється в реальних умовах професійної діяльності і передбачає залучення студентів до виконання всіх видів професійної діяльності, з обмеженим педагогічним наглядом і контролем. Одним із завдань даного виду практики є збирання фактичного матеріалу для виконання наукових проєктів.

Отже, у результаті компаративного аналізу встановлено, що у процесі професійної підготовки педагогічних працівників ЗДО в ЗВО наявні позитивні умови виховання їх художньо-естетичної культури, що окреслюються метою, завданнями, змістовим наповненням проаналізованих освітніх компонентів ОПП.

Методика організації виховного процесу формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО ґрунтується на духовно-інформаційному, інформаційно-телекомунікаційному, методологічному альянсі забезпечення теорії та методики виховання, зокрема інтегрованого комплексу системної виховної діяльності у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ОС «Бакалавр» впровадження мультимодусу «Організація виховного процесу художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти» у синергії функціонального призначення системної методології виховання, організаційно-методичного управління процесом професійної підготовки та розвитку майбутніх фахівців дошкільної освіти з метою формування соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Методику організації виховного процесу формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО у авторському баченні формулюємо як:

- спосіб адміністрування освітнього процесу семантичної системи організації виховання за цільовим призначенням (видів виховання – пізнавального, фізичного та ментального здоров'я, інтелектуального, конфесійного, правового, патріотичного, громадянського, соціального, природоохоронного, інформаційного, родинного) у напрямках розвитку складових культурпотенціалу (за видами культури – академічної, працеспromожної, етико-естетичної, національної ідентифікації, сімейної, соціально/економічної, релігійної, екологічної та комунікативно-інформаційної) майбутніх фахівців зі сформованими соціокультурними універсальностями – системними комплексоутворюючими агентами активації й перетворення соціального та освітнього простору, які виражено у найбільш усталених функціях вияву в життєдіяльності учасників освітнього процесу (особистостей і груп) взірців, усвідомлених стереотипів художньо-естетичної культури поведінки та системної діяльності (в т.ч. професійної педагогічної), яка забезпечує детерміновану підтримку сталості соціально-економічного, еколого-безпечного, інституційного та суспільного розвитку, а також консолідації, згуртованості зусиль солідарності індивідуумів і соціальних груп для наслідування та передачі надбань історичного практично-корисного досвіду, традицій, соціокультурних аксіогем у наступності прийдешніх поколінь;

- спосіб досягнення мети – стратегії розвитку культурного потенціалу галузей наукових знань (культури і мистецтва, освіти/педагогіки) для забезпечення ефективності виховання художньо-естетичної культури педагогічної еліти як рушійної сили естетичного перетворення соціального та освітнього простору зі гармонізації соціокультурних форм реалізації освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності;

- агрегатований методичний комплекс – методів наукового пізнання (математики – індуктивний раціоналістичний діалектичний феноменологічний системний), аналізу (структурно-логічний, дефінітивний, педагогічний, компаративний, функціональний, праксеологічний, контент-аналіз), емпіричних

(спостереження, параметральна метрика, аналогії, концептуальне та імітаційне моделювання, експеримент – теоретичний, мисленєвий, практичного досвіду) і спеціальних методів дослідження (педагогічні, психологічні, соціологічні), статистичної обробки даних; методів навчання та виховання – за сферами О. Гребенюка (інтелектуальна – переконання та самопереконання; мотиваційна – стимулювання заохочення та покарання; емоційна – навіювання, самонавіювання; вольова – вимога, привчання; саморегулюючі – корекція поведінки, саморегулювання; предметно-практична – виховних ситуацій, змагання, соціальні спроби; екзистенційна – аналіз діяльності, рефлексія, дилеми); методів виховання за прикладним змістом І. Мар'єнко (пояснювально-репродуктивні, проблемно-ситуативні, привчання та вправи, стимулювання, гальмування, керівництва, самовиховання); організаційних методів – формування свідомості (переконання – розповідь, пояснення, потлумачення, лекція, етична бесіда, умовляння, навіювання, інструктаж, диспут, доповідь, приклад); організації діяльності і формування досвіду поведінки (вправи – привчання, педагогічні вимоги, суспільна думка, доручення, виховні ситуації); мотивації (стимулювання – змагання, спонукання, примус);

- спосіб системної організації процесу виховання художньо-естетичної культури працівників ЗДО зі сформованими соціокультурними універсаліями у основних системозабезпечуючих складових елементах – системної комунікації, орієнтованої спорідненості, проблемної тематичності, форм релігійної переконаності та агностики, типової переважності виховних технологій, соціальної стратифікації, суспільної самоідентифікації, соціокультурної легітимізації аксіогем, сформованості організаційно-управлінської ієрархії, конкурентоспроможної відповідності професійним середовищам зайнятості педагогів ЗДО нових формацій (технолог виховних заходів, вихователь-методист, наставник соцпідтримки і соціокультурних заходів, вихователь-культуролог новатор, вихователь-менеджер організатор соціокультурного розвитку), системної успадкованості ідеалів і норм поведінки, сформованості демократичних спільнот для реалізації «Декларації про глобальну освіту в

Європі до 2050 року, ініціативи Глобальної освітньої мережі Європи (зі залученням ЄС, ОЕСД, UNECE, UNESCO, молодіжних і громадських організацій, місцевих і регіональних органів влади, міжнародних інституцій, наукових кіл і друзів глобальної критики) для сформування демократичної культури глобальної освіти як освіти майбутнього, прогресу освітньої політики та практики демократичного громадянства (культури недискримінації, вільного рівноправного безбар'єрного доступу до якості інклюзивної освіти та навчання впродовж життя);

– *комплекс прийомів* застосування визначених ключових пріоритетів – *ключів* послідовно-організаційних процедур впровадження рішень Пан-Європейського конгресу глобальної освіти для демократичної культури освіти майбутнього, а саме – розроблення й впровадження стратегій надійної політики та процесів підтримки глобальної освіти для забезпечення їх довготривалих перспектив (планів і програм) ефективного педагогічного впливу (системної єдності мережі згуртованості для відповідно якісного й безпечного навчання та виховання (дорожні карти, плани, програми організації й моніторингу) зі впровадження механізмів антикризового регулювання складнощами реалізації освітнього процесу й підтримки працеспроможної концепції та рамок RFCDC компетенцій демократичної культури завдяки консалтингово-дорадчим засобам співпраці зі стейкхолдерами й педагогічної інноватики впровадження проєктів глобальної освіти; – імплементації освітніх ресурсів RFCDC з метою забезпечення соціального захисту правових гарантій демократичного громадянського суспільства, активної участі у розвитку культури демократії та мирного буття в умовах культурної різноманітності здійснення навчання й виховання формалізованих і неформальних форм соціокультурної організації освітнього процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників; – впровадження апробаційних підходів організації міждисциплінарних/мультимодусних проєктів рівноправ'я, міжкультурного навчання та полікультурного діалогу, долучення здобувачів освіти/достойних для прийняття організаційно-адміністративних рішень управління (зкладами

освіти а соціальними й громадянськими інституціями) пріоритетними сегментами Євробарометру (збереження Миру, безпеки, забезпечення працеспроможності з пролонгованою зайнятістю, подолання соціально-економічного дисбалансу рівності, підтримка екологічної політики та культури впровадження екологічного менеджменту якості й безпеки життєдіяльності, уникнення бідності) та перспективне прогресування практики інклюзії в системі освіти науки й інноватики (освітньо-наукова інфраструктура забезпечує адаптаційну валентність людей з обмеженими можливостями, а прогресивні педагоги-вихователі компетентні для виховання художньо-естетичної культури у учнів/здобувачів; – уникнення гендерних стереотипів та гендерних превалювань, впровадження портативних лабільних моделей навчання та виховання для соціальних різночинних категорій, зокрема просторово локалізованих; доступ до професійного розвитку вимушених переселенців, мігрантів, дотримання вимог стратегії безбар'єрності, підтримки психо-емоційного комфорту, ментального здоров'я в умовах глобальних викликів – екологічних ризиків воєнного стану; виховання шанобливого ставлення до полікультурного різноманіття, мирної розбудови, запобігання дискримінації, розроблення й впровадження соціальних програм художньо-естетичного навчання й виховання позитивного психо-емоційного інтелекту реалізації політкоректних настанов боротьби зі зневагою до мовлення, завдяки освітньо-виховним педагогічним рамкам організації освітнього процесу), цифровий потенціал та небезпеки інформаційних перетворень професійних середовищ зайнятості (цифрові освітні ресурсів, які є запорукою доступу інформаційної інструменталізації та архітектоніки на усіх циклах і рівнях організації навчання й виховання майбутніх і зайнятих педагогів, учнів/вихователів; передові представники бізнесу, виробничники за видами економічної діяльності, провладних і владних структур, громадських і територіально-громадських установ мають сприяти доступу освітнього контексту й відігравати агент-перетворюючу роль у вихованні, наставництві, патронаті здобувачів освіти для адаптаційного ставлення у професійному просторі й обранні прийнятих темпів і

періодів навчання й виховання); усвідомлення парадигми глобальної освіти як трансформаційного підходу й механізму удосконалення освітнього й вихованого процесів в системі освіти, науки й інноватики (глобалізація освіти задіює учнів і здобувачів у взаємозалежний світ – освіти майбутнього, оскільки вони і втілюють футуристичні перспективи міжпартнерської взаємодії проєктів удосконалення, ревіталізації стану й розвитку соціокультурних форм організації систем закладів освіти, концептуалізації сфери освіти, науки й інноватики як інклюзивної, методологічно фундаментально контекстуалізованої щодо теорії й методики виховання для освіти майбутнього у глобальних вимірах сталості, якості, демократії (в якості футуристичних пріоритетів); – організації освітнього процесу й виховання художньо-естетичної культури завдяки міжнародним рамкам і цифровим інструментам RFCDC забезпечує зрощення методологічного потенціалу виховання культури та удосконалення архітектури систем освіти, науки й інноватики, систем виховання, систем дослідження для розроблення новітніх моделей навчання й виховання зі застосуванням інноваційних методів підготовки педагогічної еліти/здобувачів/учнів зі залучення неформальних активів освіти та свідомою проєкцією перманентності майбутніх умов професійної й соціальної зайнятості, що вимагає пілотних проєктів трансформації традиційних систем виховання для забезпечення громадянських і педагогічних можливостей майбутніх фахівців у художньо-естетичному потенціалі освітніх екосистем європеїзації. Відзначено, що у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО крізь призму процесної семантики мають ураховуватися аспекти методології художнього навчання.

Методи наукового пізнання – методологія наукового дослідження у механізмах, способах, підходах систематизації наукових педагогічних розвідок. Потрактовується по-перше – як сукупність фундаментально-філософських підходів математики. Виокремлено методи Ф. Бекона – стимуляції, генерації, індуціювання, ініціювання; Р. Декарта – реалізації, виваженої доцільності; Г. Гегеля – діалективізму розгортання думки і встановлення іманентних –

взаємних для розуміння внутрішнього світу свідомості, визначення іманентності уяви згідно доступного інформаційного базису; Е. Гуссерля – феноменології структури досвіду та свідомості, об'єктивного вивчення суб'єктивного (умовиводи, відчуття, сприйняття) в цілісній єдності; систематизації, класифікації, впорядкування соціокультурних та екологічних систем (віталізації) та їх життєвого циклу (еквіфінальності).

По-друге – тлумачиться як системний комплекс способів дослідження пізнавальної діяльності (навчально-науково-пізнавальної, практичної, а також моніторингової, експертної), також конкретно-наукових принципів (не враховується значення методологічних принципів, панівних теорій, прийнятих академічною спільнотою, хоча набір методів і методик не має абрисів системи, проте має ознаки системності); по-третє – вважають превалюючим теоретичним напрямом методології матетики, яка виходить за межі гносеології, оскільки оперує не лише методами матетики, а й методами вивчення форм інших видів педагогічного, соціального або зовнішнього впливів; по-четверте – методи матетики фокусують на комплексі принципів, що забезпечують наукові дослідження і оструктурюють (обмежують) методологічний науковий напрям.

По-п'яте – методи наукового пізнання є спеціальною діяльнісною системою (теоретичних напрямів, принципів матетики, категорій параметральної метрики у спеціальних методах цільового призначення діагностики видів системної діяльності). Діяльнісна система презентує механізм організації системних видів функціональної діяльності – виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО.

По-шосте – методи наукового пізнання забезпечують передумови (підстави) систематизації видів семантичної діяльності у методології матетики, оцінювання та практики, що уможлиблює розлоге бачення методології системної діяльності (методики організації в контексті функціоналу видів діяльності виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО) та спонукає до з'ясування архітектури діяльнісних методів методології пізнання, зокрема.

За сьомим – визначається в якості ієрархічного комплексу, який «очолює» фундаментально-філософська методологія у піраміді «підпорядкованих» методологій галузей наук і знань (освітньо/педагогічних, соціально/поведінкових, мистецько/культурних); структура є методичним арсеналом багаторівневої структурно-логічної, структурно-функціональної організації методології матетики.

За восьмим – фокусується на цілепокладанні «дерева цілей» специфіки змісту методів наукового пізнання, орієнтованих на вирішення завдань і досягнення мети дослідження (розроблення, обґрунтування та праксеологічна перевірка семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО).

Твердження про рівноцінність фундаментальних теоретичних і методичних аспектів методології матетики та філософії є не спроможним у методології системного управління соціокультурними сферами організації.

По-дев'яте – методи наукового пізнання потрактують як системний методологічний підхід до взаємообумовленої семантичної діяльності, яка визначає суб'єкт-суб'єктну взаємодію та взаємозалежність системи наукових знань, семантичної системи художньо-естетичного виховання і системи соціокультурної діяльності педагогічних працівників ЗДО; саморегулююча навчально-науково-пізнавальна семантична система організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників, цілеорієнтована на методологію системного управління та організацію наукових досліджень, професійної освіти, методики навчання та виховання як структурно, логічної та функціональної організації й забезпечення художньо-естетичної діяльності майбутніх педагогічних працівників-вихователів ЗДО. Системний та системно-діяльнісний (конкретніше) підходи сприяють встановленню будови методології організації у структурних елементах підсистем – інституційні, структурно-логічні принципи, аксіогеми, закони, засоби технічного регулювання (стандарти, настанови), дефінітивну (вокабуляр, тезаурус, понятійно-категоріальний апарат педагогічної проблеми дослідження, лінгвістичний зміст

і будова семантики досліджень, таксономія, семіотика, довідники, репозитарії, мовленнєві родини, тощо), когнітивну (сучасних наукових знань, інформаційного базису теоретичних, емпіричних, фундаментальних і фахово орієнтованих прикладних предметних і мультидисциплінарних, формалізованих, абрисних і змістових доробків та їх потрактувань і пояснень), процесно-діяльнісну (за принципами, згідно засобів технічного регулювання й адміністративних процедур організації художньо-естетичного виховання), а також соціальну (рефлексивну, яка фокусується на сомовизначення й самоводосконалення ролі дослідника й агента перетворення методології мистецтва й системного управління професійною підготовкою, організацією виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників у релевантних результатах сформованості соціокультурних універсалій (мистецькі, академічні (освіти, науки й інноватики), комунікаційні, квалітаційні (якості й безпеки життя), демократичні та футуристичні), комунікативну у інформаційно-технологічних, соціокультурних та художньо-естетичних засобах взаємодії учасників освітнього й вихованого процесу.

Виокремлено методи навчання: *методи формування свідомості особистості* : інтелектуальні – переконання як ціннісне ставлення особистості до дійсності, у контексті набуття знань, оцінок та досвіду; взаємодії емоційно-вольової та пізнавальної активності здобувачів освіти у становленні складових духовного життя «Я» - особистості; *методи самовиховання*: самопереконання – як прямий емоційний вплив (вербальний і невербальний) на особистість здобувача освіти з метою формування суджень, емоцій, почуттів у процесі виховання художньо-естетичної культури; *мотиваційні*: стимулювання заохочення як персонального росту активності, стійкості та самоорганізованості здобувачів освіти, формування інтересу до навчальної діяльності; покарання – запобігання та усунення негативної спрямованості дій здобувачів освіти на соціально значущу мету, та міру відповідальності за асоціальну дію, яка відзеркалює бажання змінити поведінку; *саморегулюції* – корекція особистісних поведінкових недоліків здобувачів освіти за допомогою

спеціальних методів психолого-педагогічного впливу; саморегулювання як регулювання рівнем особистісної когнітивної, емоційної та моторної регуляції у процесі виховання; *методи стимулювання поведінки і діяльності*: предметно-практична – використання спеціально створених виховних ситуацій з метою розвитку позитивної поведінки здобувачів освіти та подолання їх недоліків, формування вміння приймати найбільш обгрунтовані рішення; змагання – використання спеціально створених умов для збудження духу суперництва з метою досягнення найкращих результатів виховання культури у здобувачів освіти; *екзистенційна* – аналіз діяльності як організація систематичної, спеціально організованої діяльності, спрямованої на досягнення художньо-естетичного рівня культури здобувачів освіти; рефлексія як результат взаємодії викладач-здобувач освіти; соціальні спроби як сукупність соціальних дій процесу виховання художньо-естетичної культури у здобувачів ЗДО; *емоційні* – навіювання як рецесивний вплив на розвиток естетичної свідомості здобувача освіти з метою зміни ціннісних характеристик, установок та переконань; самонавіювання як р механізм сприймання певної інформації без аналітичного усвідомлення її суті; забезпечує єдність підсвідомого та свідомого рівнів психіки особистості; *вольові* – вимога як елемент моральних відносин відповідно правилам та моральним приписам; привчання – системна організація освітнього процесу з метою виховання художньо-естетичної культури у здобувачів освіти.

Загалом методологія матетики це художньо-естетична й духовно-інструментальна система нормативів, принципів, методів, парадигм теорій і методик виховання у цілісній системній єдності цінностей і соціокультурних універсалій, які стратифіксуються за семантикою організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Висновки до другого розділу

Розкрито семантику та компаративістику організації освітнього процесу професійної підготовки педагогічних працівників ЗДО в ЗВО, зміст і структуру процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників

ЗДО; розкрито методика організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Уточнено, що особливості художньо-естетичного виховання педагогічних працівників ЗДО розкриваються крізь призму удосконалення методології даного процесу. Обґрунтовано, що опанування семантично-орієнтованого виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО проєктуються через категорії: *смилова*, яка розкривається за допомогою відображення реального досвіду вихователів, його особистісного самосприйняття, ціннісну та соціально-ціннісну категорії орієнтації); *ціннісна*, в свою чергу, розкривається крізь призму особистісної парадигми педагога ЗДО, умінь, знань, навичок та відповідності мінімальним стандартам педагогічної обізнаності, соціальної взаємодії та репродукування соціально-психологічних якостей на сприйнятливую психологію дитини дошкільного віку; *соціально-ціннісна складова* концентрується на способах та механізмах естетизації дитини дошкільного віку за принципами реалізації духовних цінностей – як педагогом, так і дитиною за принципом взаємодії «педагог та дитина»; *стилістична парадигма* індивідуального соціально-ціннісного опанування семантики виховання художньо-естетичної культури, яку розкрито згідно з необхідністю організації їх цільової життєвої підготовки для формування педагогічної майстерності передачі знань, умінь, навичок, досвіду та розвитку чуттєвого потенціалу дітей дошкільного віку.

Розкрито зміст і структуру процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО в семантичній проєкції – пізнавальної, ціннісно-орієнтаційної, комунікаційної, художньо-творчої та варіювання складових видів виховання. Зазначено, що процес виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО розглядаємо як свідому позицію послідовного, логічного, академічного професійного розвитку та компетентнісного збагачення майбутніх фахівців, професійна діяльність яких спрямовується на становлення компетентностей дитини, її позитивне заохочення до духовно-морального та художньо-естетичного розвитку.

Вставновлено, що методика організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО ґрунтується на духовно-інформаційному, інформаційно-телекомунікаційному, методологічному альянсі забезпечення теорії та методики виховання, зокрема інтегрованого комплексу системної виховної діяльності у галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ОС «Бакалавр» зі впровадженням Мультимодусу у синергії функціонального призначення системної методології виховання, організаційного управління процесом професійної підготовки та розвитку майбутніх фахівців дошкільної освіти з метою формування соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Методику організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО у авторському баченні формуємо як: *спосіб адміністрування освітнього процесу семантичної системи організації виховання за цільовим призначенням у напрямках розвитку складових культурпотенціалу майбутніх фахівців зі сформованими соціокультурними універсаліями – системними комплексоутворюючими агентами активації й перетворення соціального та освітнього простору, які виражено у найбільш усталених функціях вияву в життєдіяльності учасників освітнього процесу (особистостей і груп) взірців, усвідомлених стереотипів художньо-естетичної культури поведінки та системної діяльності (в т.ч. професійної педагогічної), яка забезпечує детерміновану підтримку сталості соціально-економічного, еколого-безпечного, інституційного та суспільного розвитку, а також консолідації, згуртованості зусиль солідарності індивідуумів і соціальних груп для наслідування та передачі надбань історичного практично-корисного досвіду, традицій, соціокультурних аксіогем у наступності прийдешніх поколінь; *спосіб досягнення мети* – стратегій розвитку культурного потенціалу галузей наукових знань (культури і мистецтва, освіти/педагогіки) для забезпечення ефективності виховання художньо-естетичної культури педагогічної еліти; *агрегатований методичний комплекс* – методів наукового*

пізнання, аналізу, емпіричних і спеціальних методів дослідження, статистичної обробки даних; методів навчання та виховання; *спосіб системної організації процесу виховання* художньо-естетичної культури працівників ЗДО зі сформованими соціокультурними універсаліями у основних системозабезпечуючих складових елементах – системної комунікації, орієнтованої спорідненості, проблемної тематичності, форм релігійної переконаності та агностики, типової переважності виховних технологій, соціальної стратифікації, суспільної самоідентифікації, соціокультурної легітимізації аксіогем, сформованості організаційно-управлінської ієрархії, конкурентоспроможної відповідності професійним середовищам зайнятості педагогів ЗДО нових формацій, системної успадкованості ідеалів і норм поведінки, сформованості демократичних спільнот для реалізації «Декларації про глобальну освіту в Європі до 2050 року, ініціативи Глобальної освітньої мережі Європи; *комплекс прийомів* застосування визначених ключових пріоритетів – *ключів* послідовно-організаційних процедур впровадження рішень Пан-Європейського конгресу глобальної освіти для демократичної культури освіти майбутнього, а саме – розроблення й впровадження стратегій надійної політики та процесів підтримки глобальної освіти; – імплементації освітніх ресурсів RFCDC; – впровадження апробаційних підходів організації міждисциплінарних/мультимодусних проєктів рівноправ'я, міжкультурного навчання та полікультурного діалогу, долучення здобувачів освіти/достойних для прийняття організаційно-адміністративних рішень управління пріоритетними сегментами Євробарометру та перспективне прогресування практики інклюзії в системі освіти науки й інноватики; – уникнення гендерних стереотипів та гендерних превалювань, впровадження портативних лабільних моделей навчання та виховання для соціальних різночинних категорій; доступ до професійного розвитку вимушених переселенців, мігрантів, дотримання вимог стратегії безбар'єрності, підтримки психо-емоційного комфорту, ментального здоров'я в умовах глобальних викликів – екологічних ризиків воєнного стану; виховання шанобливого ставлення до полікультурного

різноманіття, мирної розбудови, запобігання дискримінації, розроблення й впровадження соціальних програм художньо-естетичного навчання й виховання позитивного психо-емоційного інтелекту реалізації політкоректних настанов боротьби зі зневагою до мовлення; передові представники бізнесу, виробничники за видами економічної діяльності, провладних і владних структур, громадських і територіально-громадських установ мають сприяти доступу освітнього контексту й відігравати агент-перетворюючу роль у вихованні, наставництві, патронаті здобувачів освіти для адаптаційного ставлення у професійному просторі й обранні прийнятих темпів і періодів навчання й виховання); усвідомлення парадигми глобальної освіти як трансформаційного підходу й механізму удосконалення освітнього й вихованого процесів в системі освіти, науки й інноватики (глобалізація освіти задіює учнів і здобувачів у взаємозалежний світ – освіти майбутнього; – організації освітнього процесу й виховання художньо-естетичної культури завдяки міжнародним рамкам і цифровим інструментам RFCDC.

Здійснено компаративний аналіз загальної частини освітньо-професійних програм першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівнях професійної педагогічної освіти в галузі знань 01 Освіта / Педагогіка за спеціальністю 012 Дошкільна освіта закладів вищої освіти – Українського державного університету імені Михайла Драгоманова, Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського, Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Список використаних джерел до другого розділу

1. Основи філософії: навчальний посібник / за ред. М. Ф. Шмиголя. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 412 с.
2. Конституція України: Офіційни текст : Коментар до Конституції України / за ред. А.І. Осауленко. Київ: Інститут законодавства Верховної Ради України, 1996. 376с.
3. Закон України «Про освіту»: прийнятий 05 верес.2017 року № 2145-VIII (у ред. від 01.01.2023 р.). *Відомості Верховної Ради. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення 23.09.2023).
4. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 року (зі змінами від 15.03.2022 року). *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 23.09.2023).
5. Указ Президента України № 347/2002 від 17 квітня 2002р. «Національна доктрина розвитку освіти». *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/347/2002#Text> (дата звернення 23.09.2023).
6. Наказ МОН України № 1176 від 14.08.2013 «Галузева концепція розвитку неперервної освіти педагогічних працівників». *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1176729-13#Text> (Наказ втратив чинність на підставі Наказу Міністерства освіти і науки № 1103 від 12.10.2018) (дата звернення 23.09.2023).
7. Закон України «Про професійний розвиток працівників» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2012, № 39, ст.462). *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4312-17#Text> (дата звернення 23.09.2023).
8. Закон України «Про охорону праці» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1992, № 49, ст.668). *Верховна Рада України. Законодавство України*.

- URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2694-12#Text> (дата звернення 23.09.2023).
9. Закон України «Про основні засади (стратегію) державної екологічної політики України на період до 2030 року» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2019, № 16, ст.70). *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2697-19#Text> (дата звернення 23.09.2023).
10. Постанова ВР № 789-ХІІ від 27.02.91 «Конвенція про права дитини» (редакція зі змінами, схваленими резолюцією 50/155 Генеральної Асамблеї ООН від 21 грудня 1995 року). *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_021#Text (дата звернення 23.09.2023).
11. Закон України «Про дошкільну освіту» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2001, № 49, ст.259). *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2628-14#Text> (дата звернення 23.09.2023).
12. Законопроект «Про дошкільну освіту» № 8030. Офіційний портал парламенту України. URL: <https://www.rada.gov.ua/news/razom/250462.html> (дата звернення 23.09.2023).
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 3 листопада 1993 р. № 896 «Державна національна програма «Освіта» («Україна ХХІ століття»)). *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text> (дата звернення 23.09.2023).
14. Лист МОН від 14.08.2023 № 1/12038-23 «Про переліки навчальної літератури та навчальних програм, рекомендованих Міністерством освіти і науки України для використання в освітньому процесі закладів освіти у 2023/2024 навчальному році». URL: <https://goo.gl/17YmaJ> (дата звернення 23.09.2023).

- 15.Безсонова О. К. Професійний розвиток молодих педагогів в умовах дошкільного навчального закладу: дис. ... канд. пед. наук. 13.00.08 – дошкільна педагогіка; Інститут проблем виховання Національної академії педагогічних наук України. Київ, 2019. 294 с.
- 16.Закон України «Про зайнятість населення» (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2013, № 24, ст.243). *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5067-17#Text> (дата звернення 23.09.2023).
17. Закон України (закон втратив чинність на підставі Закону № 5067-VI (5067-17) від 05.07.2012, ВВР, 2013, № 24, ст.243) «Про забезпечення молоді, яка отримала вищу або професійно-технічну освіту, першим робочим місцем з наданням дотації роботодавцю» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2005, N 2, ст.40). *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2150-15#Text>, (дата звернення 23.09.2023).
- 18.Постанова Кабінету Міністрів України (Постанова втратила чинність на підставі Постанови КМ № 376 (376-2017-п) від 31.05.2017) «Порядок працевлаштування випускників вищих навчальних закладів, підготовка яких здійснювалась за державним замовленням» від 22 серпня 1996 р. №992. *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992-96-%D0%BF#Text> (дата звернення 23.09.2023).
- 19.Закон України (Закон втратив чинність на підставі Закону [№ 1414-IX від 27.04.2021](#)) «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 1993, № 16, ст.167). *Верховна Рада України. Законодавство України.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2998-12#Text> (дата звернення 23.09.2023).

20. Положення про порядок бронювання на підприємствах, в організаціях і установах робочих місць для працевлаштування громадян, які потребують соціального захисту №578-98-п від 18.05.2013
21. Конвенція Конвенція про права осіб з інвалідністю від 13.12.2006 р.
22. Професійний стандарт керівника (директора) закладу дошкільної освіти» № 620-21 від 30.09. 2021р.
23. Закон України «Про стандартизацію» № 1315-VII від 09.06.2022
24. ДСТУ 1.1:2015 «Національна стандартизація. Стандартизація та суміжні види діяльності. Словник термінів» (61870) №98 від 19.18.2019 р.
25. ДСТУ ISO 9001:2015 «Системи управління якістю. Вимоги». URL: <http://khoda.gov.ua/image/catalog/files/%209001.pdf>
26. Букреева О. С. Розвиток системи європейської освіти у галузі стандартизації / О. С. Букреева // Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького. Серія «Педагогічні науки». 2020. Вип. 2. С. 93–98.
27. dn.standards.iteh.ai/samples/70357/9099a88f89b440c88e1d3a4b03586bca/ISO-29993-2017.pdf(дата звернення 23.09.2023).
28. ISO 29994:2021 «Освітні та навчальні послуги – Вимоги до дистанційного навчання» <https://www.iso.org/standard/54663.html> (дата звернення 23.09.2023).
29. ДСТУ 4163-2020 Державна уніфікована система документації. Уніфікована система організаційно-розпорядчої документації. Вимоги до оформлення документів. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0144774-20#Text> (дата звернення 23.09.2023).
30. Державний стандарт України Документація. Звіти у сфері науки і техніки. Структура і правила оформлення ДСТУ 3008-95 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001217-96#Text> (дата звернення 23.09.2023).
31. ДСТУ ISO 21001:2019 Освітні організації. Системи управління в освітніх організаціях. Вимоги та настанови щодо застосування» URL:

<https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0435774-19#Text> (дата звернення 23.09.2023).

32. Указ Президента України «Про введення воєнного стану в Україні: Закон України № 2102-IX від 24. 02.2022 р.
33. Закон України «Про внесення змін до деяких законів України щодо державних гарантій в умовах воєнного стану, надзвичайної ситуації або надзвичайного стану» 2126-IX від 15 березня 2022 р.
34. Закон України «Про внесення змін до статті 51 Закону України «Про повну загальну середню освіту» щодо підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти у питанні надання психологічної підтримки учасникам освітнього процесу» №3051-IX від 11.04.2023 р.
35. Лист МОН від 02.04.2022 р. № 1/3845-22 «Про рекомендації для працівників закладів дошкільної освіти на період дії воєнного стану в Україні». URL: <https://mon.gov.ua/ua/npa/pro-rekomendaciyi-dlya-pracivnikiv-zakladiv-doshkilnoyi-osviti-na-period-diyi-voyennogo-stanu-v-ukrayini> (дата звернення 23.09.2024).
36. Наумець М. Педагогічні умови художньо-естетичного виховання молодших школярів у процесі образотворчої діяльності. *Актуальні проблеми мистецької підготовки майбутнього вчителя: збірник матеріалів всеукраїнської науково-практичної конференції*, 2020. № 7. с. 151-156.
37. Паласевич І. Засоби формування художньо-естетичної компетентності старших дошкільників. *Молодь і ринок*, 2018. № 10. с. 35-40.
38. Стандарт першого рівня вищої освіти, ступеня бакалавра, спеціальності 012 «Дошкільна освіта», затверджено наказом МОН України № 1456 від 21.11.2019 р.
39. Стандарт другого рівня вищої освіти, ступеня магістра, спеціальності 012 «Дошкільна освіта», затверджено наказом МОН України № 572 від 29.04.2020 р.
40. Професійний стандарт «Вихователь закладу дошкільної освіти» (затверджений Міністерством економіки України (наказ №755-21)

- 41.Класифікатор професій затвердженого наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 28.07.2010 № 327
- 42.Базовий компонент дошкільної освіти (Державний стандарт дошкільної освіти) нова редакція» № 33 від 12.01.2021 р.
43. Словник літературознавчих термінів <https://onlyart.org.ua/dictionary-literary-terms/komparatyvistyka/> (дата звернення 23.09.2023).

РОЗДІЛ 3.

КОНЦЕПЦІЯ ТА СИСТЕМА ПРОЦЕСУ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

3.1. Превалюючі моделі систем виховання, підходи і принципи формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти.

Системи виховання художньо-естетичної культури педагогічного працівника ЗДО, базуючись на психолого-педагогічних кваліфікаційно-менторських стандартах, створюють прецедент подальшої позитивної передачі естетико-культурної компетентності дітям дошкільного віку. У даному контексті необхідно визначити традиційні та альтернативні моделі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, відображені у вітчизняній та зарубіжній наукових доктринах.

Вважаємо повноцінною наукову позицію С. Мельничука [1, с. 179-182], котрий визначає три моделі-концепції формування естетичної культури майбутнього педагога – «набуття природної компетенції», «естетико-трудова асиміляція», «набуття естетико-художніх навичок». Розглянемо кожен з них детальніше.

Модель-концепція «набуття природної компетенції» базується на ролі та місці природи як естетичної цінності у житті педагогічних працівників. Усвідомлення соціального виміру таких понять, як симетрія, впорядкування, пропорція, формально-змістовна єдність та гармонійна доцільність – базис об'єктивних складових досконалості навколишнього природного середовища, котрі повинен узвичаєно розглядати майбутній педагогічний працівник ЗДО. Ключовим у контексті набуття педагогом здатності сприйняття природно красивого та його вирізнення з-поміж інших джерел одержання екзистенційної сатисфакції виступає становлення останнього як особистості, внаслідок чого він може передати дітям власні фахово-профільні знання із методів

усвідомлення природно-навколишньої досконалості світовлаштування. Потрібно зазначити, що реалізація моделі «набуття природної компетенції» є складною для педагогічного працівника ЗДО внаслідок необхідності методичної підготовки до організаційно спрямованого процесу передання даних знань дітям.

Також зазначимо, що модель-концепція «набуття природної компетенції» як елемент формування естетичної культури майбутнього педагога концентрується на принципі «природовідповідності виховання» (запроваджений засновником сучасної педагогіки Я. Коменським), заснованому на принципі ототожнення людини як частки природи (універсуму) у якості цілого, завдяки чому природну красу необхідно сприймати як «універсальний закон», що доцільно передавати шляхом діалогово-комунікативної педагогічно-виховної взаємодії. В умовах набуття майбутнім педагогом ЗДО компетенції усвідомлення природної краси необхідно розвинути наявні у останнього наративи-уявлення про прекрасне, сформовані на явному-предметному та підсвідомому рівні, задля подальшої трансформації даного позитивного погляду-чуття до свідомості майбутнього підростаючого покоління.

У контексті моделі формування художньо-естетичної культури майбутнього педагогічного працівника ЗДО «набуття природної компетенції», доцільно згадати підхід-апропріацію вітчизняного педагога К. Ушинського, де естетичне виховання педагога розглядається як можливість створити освітній процес на засадах проактивності, багаторозрядності, емоційності та атмосферності, що є позитивним антагоністом механічних та повторюваних ідей надання виключно теоретико-прикладних знань без фантазійно-чуттєвої парадигми, внаслідок чого дошкільник, як правило, втрачає у емоційно-ментальному розвитку.

Концепція-модель системи виховання художньо-естетичної культури педагогічного працівника ЗДО «естетико-трудова асиміляція», за С.Мельничуком [1, с. 180], передбачає забезпечення інституційно-екзистенційного розвитку та утвердження культури праці останнього. За даним

підходом, трудова діяльність людей розглядається як джерело одержання персональної сатисфакції від почуття власної гідності та затребуваності, способом особистісного облагородження та мірилом соціальної значущості та (або) успішності. При цьому, майбутній педагогічний працівник ЗДО повинен мати уявлення про працю у двох проєкціях – позитивній (романтичне сприйняття трудової діяльності за умови її послідовно-романтичного спрямування для особи, що її виконує) та негативній (аспекти поганої організації праці, тяжкості, монотонності останньої) задля того, аби встановити логічні причинно-наслідкові зв'язки між емоцією та трудовою діяльністю та передати останні здобувачам дошкільного освітнього рівня. Ефективність компетентності фахівця-педагога «естетико-трудова асиміляція» дозволяє розвинути та виховати у дитини дошкільного віку комплекс позитивних імперативних наративів про самовдосконалення та саморозвиток, котрі є невід'ємною частиною становлення особистості у дитинстві.

Утвердження художньо-естетичної культури педагогічного працівника ЗДО за стандартом-концептом «естетико-трудова асиміляція» спрямовується також на ототожнення праці з мистецтвом. Так, на переконання Т. Грищенко [1, с. 174-175], сегментарною вимогою до вихователя ЗДО стає узвичаєння ним смислу інтегративного коридору «праця – естетика праці – охудожнення праці – художньо-естетичне стимулювання праці», де систематична романтизація трудової діяльності дозволить формувати ставлення до останньої як до високого у педагога, та, як наслідок, і у дитини дошкільного віку.

До того ж, науково-педагогічне усвідомлення та позитивістська семантизація концептуально-модельного підходу «естетико-трудова асиміляція» передбачає опредметнення економічної складової праці. Для педагога дошкільної освіти даний процес передбачає оволодіння навичками причинно-наслідкового зв'язку «ефективність праці – естетика праці – отримання економіко-фінансової вигоди від праці», проте у контексті дітей дошкільного віку педагогові доцільно обмежитися позиціюванням праці як «процесу, що дозволяє отримати особистісні дивіденди у вигляді підтримання

належного рівня життя шляхом грошового забезпечення». Зв'язок формату «праця–прибуток» на різних етапах життєвого становлення має для особи ізні форми, через що пріоритетно-ключовим завданням педагога є доступність пояснення та дидактичного розтлумачення даного феномену дітям дошкільного віку.

Доцільно відзначити, що модель «естетико-трудова асиміляція» має для художньо-естетичного становлення майбутнього педагога дошкільної галузі екзистенційне значення. Як вважає І. Кохан [3, с.117], набуття педагогом виховних компетентностей щодо засобів праці дозволяють організовано, упорядковано та відповідально визначати аспекти процесу праці задля подальшого її динамічного усвідомлення в проєкції підвищення персональної гідності, майстерності та кваліфікованості шляхом виконання галузевої праці та (або) дотримання «законів краси» під час виконання робочо-процесних аспектів-епізодів персонального становлення. Примітно, що педагог в процесі виконання даного підходу-моделі уповноважений надати дітям дошкільного віку власну професійну діяльність з їхнього навчання як приклад дисципліновано-послідовної трудової діяльності.

Встановлено, що заключний елемент системи набуття професійної художньо-естетичної культури майбутніми педагогічними працівниками ЗДО, означеному С. Мельничуком [1, с. 203-207] – «набуття естетико-художніх навичок». Дана концепція-модель передбачає усталення естетичних та зображувально-уявних наративів особистості-педагога як об'єктів функціонування, розвитку та матеріально-духовного суспільного збагачення етносу (нації). Маємо відзначити, що даний підхід покликаний сформулювати у майбутнього педагогічного працівника ЗДО компетентності пізнання та нелінійної комунікації, котрі підсумково дозволятимуть знаходити консенсус з дітьми незалежно від характеру, звичок та сформованих у них соціально-сімейних цінностей. За таких умов, організація виховного процесу педагогічним працівником ЗДО «відштовхуватиметься» від наявного у нього відчуття «прекрасного» у якості сталого (статичного) ідеального уявлення про

суспільне середовище, що останній зобов'язаний трансформувати та органічно вплести у обставини конклюзивної взаємодії формату «педагог – дошкільник».

Деякі представники вітчизняного науково-педагогічного середовища, як от Т. Пирогова [4, с. 77-78] та О. Кравчук [5, с. 31-32] вважають за необхідне виділяти частинами моделі набуття естетичної компетенції майбутнім педагогом персонально-особистісні та власне художні аспекти розвиткового становлення фахівця.

Під персонально-особистісним аспектом індивідуального розвитку майбутнього фахівця-педагога Н. Гатеж [6, с. 364] пропонує розуміти його персонально-людську діяльність, спрямовану на набуття властивостей цілеспрямованого, предметного та усвідомленого персонального перетворення. При цьому виховна діяльність педагогічного працівника ЗДО видозмінюється, позитивно трансформуючись від акту моментального зовнішньо-впливового регулювання та менторське управління сталим розвитком суспільства в послідовно-хронологічній віковій категоріальній концепції (діти дошкільного віку – найперші у соціально-інституційній парадигмі, тому надання їм «точок розвитку» та позитивного самоствердження в умовах глобалізаційно-інформаційних світових перетворень визнається обов'язком, а не факультативною ітерацією педагога).

В той же час, концепт розвитку художніх аспектів досягнення світовлаштування майбутнім педагогом-фахівцем у рамках педагогічної моделі-парадигми «набуття естетико-художніх навичок», згідно позиції, висловленої у сучасному вітчизняному колективно-монографічному педагогічному виданні Національної академії педагогічних наук України спільно із Вінницьким державним педагогічним університетом імені М. Коцюбинського від 2017 р. автором С. Вдовичем [7, с. 75-76], знаходить вияв в усвідомленні останнім складності та багатогранності проявів універсуму — від природно-постійних до приватно-соціальних. Під природно-постійними проявами універсуму пропонується вбачати змінність та «чутливість» навколишнього природного середовища та його синхронний зв'язок із

людиною (індивідом) як його органічно-постійною частиною – і, відповідно, пропагування та пояснення даних причинно-наслідкових кореляцій здобувачам дошкільної освіти. Приватно-соціальні стандарти усвідомлення змінності світовлаштування – проєкція вищезначених соціально-публічних закономірностей місця людини у суспільно-соціальній парадигмі, перенесена на виконання ним обов'язків професійної діяльності (в даному випадку – навчання та виховання дітей дошкільного віку духовним та навчальним компетентностям).

У контексті стандартизації аспектів набуття художньо-естетичної компетенції майбутнього педагогічного працівника ЗДО крізь призму моделі С. Мельничука «набуття естетико-художніх навичок» пропонуємо авторський підхід від Т. Андрущенко [8, с.73] щодо розподілу даного процесу на опанування творчо-продуктивних категорій естетизму, набуття репродуктивно-естетичних особистісних наративів, а також – репродуктивно-творчих та (або) творчо-репродуктивних рис персонально-педагогічного психологічного розвитку.

Відповідно до даної наукової апропріації [1, с. 75], творчо-продуктивні естетичні компетентності педагога ЗДО передбачають розуміння (усвідомлення) ним таких категорій, як образотворче, декоративно-прикладне, фотографічне мистецтво та ін., завдяки чому педагогічно-інституційний розвиток особистості набуває ознаки системності та всебічності. Передання означених «наративів прекрасного» дітям, на переконання Т. Андрущенко, має відбуватися в інтерактивно-ігровому форматі, адже свідомість дошкільника відзначається емоційним сприйняттям дійсності (внаслідок цього «академічне» навчання дітей дошкільного віку художньо-естетичним компетентностям набуває ознак утрудненості).

Друга складова авторського поділу моделі художньо-естетичного вдосконалення «набуття естетико-художніх навичок» С. Мельничука від авторки Т. Андрущенко передбачає виокремлення процесу набуття репродуктивно-естетичних особистісних наративів [1]. Даний процес

передбачає опанування майбутнім педагогом дошкільної освіти колективно-керівничих компетентностей, як-от музичних, художніх, вокальних, хорових, хореографічних вмінь та навичок. Оскільки заклади дошкільної освіти надають комплексні (генеральні) освітні послуги, педагог повинен спрямовувати та координувати розвиткову криву дошкільника шляхом встановлення певних вимог (рамок), реалізація котрих передбачає художній розвиток здобувачів дошкільної освіти, та, водночас, формування у них спрямованості на досягнення індивідуального результату.

Заключний авторський елемент у межах моделі-концепту «набуття естетико-художніх навичок», представленої С. Мельничуком – репродуктивно-творча та (або) творчо-репродуктивна риса персонально-педагогічного психологічного розвитку [1]. На думку Т. Андрущенко [8], рівень творчо-естетичної підготовки педагога ЗДО передбачає можливість створювати нові підходи до навчання осіб дошкільного віку та пошук нових матеріалів-елементів розуміння, трактування та виконання власних менторсько-педагогічних завдань та функцій. Репродукція знань педагогічного працівника ЗДО – їхнє втілення в процесі надання знань дітям дошкільного віку. В цей же час, творча діяльність педагога дошкільної освіти – можливість знаходити індивідуальний підхід до кожного дошкільника, уніфіковано-інклюзивне ставлення до дітей (рівність, безбар'єрність, відсутність ранжування за розумовими та (або) мисленнєвими здібностями), помножена на пропонування нелінійних навчальних програм та практик з метою позитивного відгуку від здобувачів дошкільної освіти (першочерговий прояв – коефіцієнт покращеного засвоєння матеріалів).

На рис. 3.1 представлено генеральні особливості концептуальної моделі формування художньо-естетичної культури педагогічного працівника дошкільної освіти від автора С. Мельничука.

Рис. 3.1. Модель формування художньо-естетичної культури педагогічного працівника дошкільної галузі: семіотико-психологічний підхід

Як бачимо, специфіка моделі художньо-естетичного розвитку вихователя дошкільної освіти за С. Мельничуком – симбіотична конгломерація естетичних, художніх, природних, естетично-трудових та естетико-художніх компетентностей, здобутих педагогом у процесі набуття кваліфікації та рецепційованих у парадигму власної викладацької стратегії.

Встановлено, що концептуально-модельні стандарти художньо-естетичного виховання майбутнього педагогічного працівника ЗДО,

запроваджених І. Зязюном, носить неофіційну назву «гуманістичної освітньо-кваліфікаційної парадигми педагога дошкільної освіти» [9, с. 77].

Педагог визначає художньо-естетичне виховання загалом системним складником загальнодержавного культурного курсу. За його концептом, культурна політика та її вплив на педагогічно-викладацьке становлення проявляється у єдності духовного та естетичного за допомогою фактора етики спілкування – імперативно-особистісної категорії, що формує уявлення педагога дошкільної освіти про спілкування (комунікацію та взаємодію) із дітьми дошкільного віку. Для педагогічного працівника ЗДО як форматора соціально-громадянської позиції дітей, на переконання І. Зязюна, системоутворюючого значення набуває наявність політико-державотворчої позиції, котру може бути передано прийдешньому поколінню у діалогово-демократичному форматі. Зауважимо, що емоційно-чуттєвий характер розвитку педагога у теорії І. Зязюна розглядається як чинник налагодження ефективності педагогічної дії – особливо для спілкування та навчання дітей дошкільного віку та (або) здобувачів початкової шкільної освіти – адже дані освітянські категорії потребують вищого цензу викладацько-психологічної залученості у процес їхнього адукаційно-ментального становлення.

Окрім цього, емоційно-чуттєва складова педагогічної розвиткової категорії, відповідно трактувань І. Зязюна, прямо пов'язана із інтелектуально-розумовими здібностями останнього [9, с. 76-77]. Процес соціалізації педагогічного працівника ЗДО передбачає не лише набуття ним фахово-предметних знань педагогічної теорії, але й наявність «фундаменту» у вигляді інтелектуально-розвиткового та саморозвиткового базису, на базі якого генерується інтелект знань, інтелект досвіду та інтелект ментальності. Даний тріумвірат, вважає І. Зязюн, дозволяє педагогові «відчувати» особливості персонально-ідентифікаційної архітектоніки дітей дошкільного віку, та, опираючись на власні інтелектуально-розумові та інтуїтивно-соціальні знання та вміння (останні формуються на основі наявного теоретичного масиву компетентностей), сформуванню індивідуалізовану поведінкову лінію щодо

кожного з представників дошкільного освітнього простору. Відзначимо, що педагогічна естетика у теоретико-педагогічній парадигмі І.Зязюна розглядається як проєкція педагогіко-етичної виховної культури педагога [9, с. 78]. Виходячи з цього, естетизація профілю серед дітей дошкільного віку розглядається як мірило професійної кваліфікації педагога, спрямоване на ефективний освітній процес серед покоління дошкільників.

Чільне місце у системі художньо-естетичного виховання педагогів ЗДО, за педагогіко-гуманістичною теорією І. Зязюна [9, с. 78], займає педагогічна майстерність. Її вчений-педагог розглядає як комплекс професійних, естетичних, етичних, самоорганізаційних особливостей (рис) особистості педагогів, здатних до рефлексивної трансформації під впливом зовнішніх обставин. Похідною від педагогічної майстерності педагога ЗДО, за І. Зязюном, є «краса педагогічної дії» – як симбіоз практико-предметних умінь донесення профільного навчального та навчально-духовного матеріалу до слухача (дитини дошкільного віку).

Спираючись на вищезазначене, до пріоритетно-ключових рис теорії художньо-естетичної компететизації педагога від І. Зязюна можна віднести людиноцентризм – демократичну соціальну течію, що спрямовує освітянський процес в русло індивідуалістичного опанування навчального та духовно-імперативного (соціально-суспільний досвід) базису-матеріалу становлення особистості. Іншою проєкцією людиноцентризму в системі теорії художньо-естетичного становлення педагога, за І. Зязюном, є пошук безбар'єрного компромісу між педагогом та дітьми дошкільного віку залежно від духовно-сприйняттєвих потреб останнього, що є можливим виключно за умови належного рівня професійно-педагогічної та насамперед психологічної кваліфікації педагога.

Вищеозначена сегментація т.зв. «кола педагогічної юрисдикції» педагогічних працівників дошкільної освіти від І. Зязюна[9, с. 78], передбачає запровадження процесу естетичного самопізнання дошкільником під безпосередньою егідою (контролем-управлінням) педагога. Для належного

функціонування контакту виду «педагог дошкільної освіти – дитина дошкільного віку» у межах гуманізації освітньо-кваліфікаційної парадигми педагога дошкільної освіти, за І. Зязюном, застосовується тривимірна організаційно-педагогічна структура компетенції педагога, заснована на кластерах «Особистості», «Свободи» та «Краси педагогічної дії».

Підкласер «Особистість» в рамках корелятивної взаємодії формату «педагог-дошкільник» базується на засвоєній трансформації естетичних законів буття в морально-вольові імперативи індивіда, що підлягають експансійованій імплементації на особистісно-персональному рівні ментальної ідеології особи дошкільного віку. Формування педагогом ідеалів – доброго, природного, естетико-художнього та тлумачення їхнього позитивного вирізнення з-поміж негативних антагоністів – зла, удаваності, «штучної» творчості тощо — слугує засобами позитивної координації суспільного розвитку етносу за «віковими сходінками» (концепція «від наймолодшого»). Мірилом успішності виховання дітей за художньо-естетичним підкласером гуманістичної освітньо-кваліфікаційної парадигми педагога дошкільної освіти «Особистість» виступає калокагатія – себто синхрон зовнішньо-внутрішніх проявів краси, спроектований педагогом на дітей дошкільного віку в духовно-демократичному спрямуванні.

Кластерний підсегмент «Свобода» в межах естетико-художньої парадигми культуризації педагогічних працівників ЗДО від І. Зязюна являє собою квоту на конгломеративне самовираження дітей дошкільного освіти та діяльність педагогічного працівника ЗДО за принципом «втручання за умови порушення культури соціального біхеовіоризму». Значення даного підконцепту – у сприянні повному, всебічному та безрамковому самопрояву здобувача освіти задля розкриття у його особистісній архітектоніці наявних та приховано наявних хисту, талантів, розвиткових потенціалів тощо. Оскільки свобода є однією із вимог (умов) функціонування демократії (відповідного Основного закону – Конституції України, ст. 3; а також Основних законів інших демократичних держав та утворень – ЄС, США тощо), її регламентація та

узвичаєння на системно-освітньому рівні, включно із дошкільно-освітнім, виступає субфактором соціалізації державно-громадянського простору.

Субкластер «Краса педагогічної дії» в межах процесу естетико-художнього розвитку майбутнього педагогічного працівника ЗДО, згідно теорії І. Зязюна, являє собою парадигму вмінь, знань та навичок останнього щодо спрямування та координації розвитково-навчальної та персонально-соціальної ідентифікації дошкільника. Красу педагогічної дії виражено у своєчасності, ефективності та дієвості впровадження психолого-педагогічних методик впливу та стимулювання учасника дошкільного освітнього процесу задля збільшення питомої ваги (обсягу) знань та рівневої кваліфікації останнього.

На рис. 3.2. представлено тлумачення концепції художньо-естетичного розвитку педагогічного працівника ЗДО від І. Зязюна.

Рис. 3.2. Художньо-естетичний розвиток педагога ЗДО (модель І. Зязюна)

Відтак, говоримо про тривимірну роль педагога у парадигмі художньо-естетичного розвитку І. Зязюна: відповідно до покладеної на нього компетенції, останній реалізовує художні, естетичні та освітні стандарти особистісно-

наукової координації дошкільника за умови належних педагогічних вмінь та навичок, як-от «Особистість», «Свобода» та «Краса педагогічної дії» (два перших кластери стосуються аспектів становлення дитини дошкільного віку під впливом педагога, заключний – методологічних особливостей координації даного процесу педагогом).

Проміжною філософською концепцією, запропонованою до розгляду у межах підpunkту 3.2 Розділу III, нами було визначено конструктивні погляди щодо художньо-естетичного становлення особистості індивіда, педагога та фахівця від німецького мислителя Г. Гегеля [10]. Його трактат про естетизм включає дидактичні та екзистенційні погляди на проблему викладання – як передачі знань від сучасного покоління до покоління прийдешнього із акцентом на ретрансформацію даного знання останнім відповідно вимог та умов часу. Художньо-естетична складова педагогічного становлення, на думку Г. Гегеля, включає в себе комплекс духовних, мистецьких та творчих напрацювань педагога, згенерованих «від» абсолютної ідеї – безликого та ідеального визначника світовлаштування. Саме педагог або особа-творець, за теорією Г. Гегеля, видозмінює таку ідею від безликовості до предметності (відтоді будь-яке освітньо-педагогічне рішення іменуватиметься етапно-розвитковою видозміною процесу навчання/опанування певних системних та несистемних категорій дійсності, котрі, де-факто, вивчаються на усіх спектрах навчально-наукового курсу, включно із здобуття дошкільного ступеня). Подібна позитивна трансформація, в свою чергу, призводить до конкретизації абсолютної ідеї (наприклад, ідеї навчального розвитку педагога та формування ним специфіки власного педагогічного конструкціуму). Конкретизація ідеї у випадку із педагогом дошкільної освіти – суб'єктивізація ним власних знань на основі наявних імперативів щодо людських знань, зв'язків та відносин.

З огляду на догматично-філософські підходи Г. Гегеля щодо естетики, говоримо також про неперервність художньо-естетичного вдосконалення педагога на етапі його становлення [10]. Філософ зазначає, що естетичний погляд індивіда є ідейною проєкцією його сутності та знаходить прояв у його

діях, починаннях: трансформуючи даний підхід на педагога дошкільної освіти, отримуємо прецедент безперервного вдосконалення його ментально-трансформаційної «мови спілкування» із дошкільниками, що змінюється зі змінами уявлень останнього про освітній процес (наприклад, різниця між теоретичним опанування матеріалу педагогом та роботою педагога із групами дошкільників). Освітній процес (отримання знань, здобуття кваліфікації) доцільно розглядати як духовну активність індивіда-педагога, спрямовану на одуховнення дітей дошкільного віку поступом дійсності та самостійного сприйняття інформації.

Тлумачення аспектів художньо-естетичного сприйняття дійсності за Г.Гегелем [10] встановлено, що «спорідненість між ідеєю прекрасного та знанням про прекрасне» може бути реалізовано шляхом навчання та освіти, координованих ментором (наставником). Ключовим завданням педагогічного працівника ЗДО, виходячи із трактатів Г. Гегеля, доцільно визначити висвітлення об'єктивності існування причинно-наслідкових зв'язків та моделей соціально-суспільних співвідношень з умовою простоти та дійсного виміру останніх. Ефективність викладання (себто – діяльності педагога) залежить від фактору волі (свободи) останнього, як елемента власного персоніфікованого сприйняття дійсності та частки персонально-професійної парадигми, що передається під час освітнього процесу дошкільникам.

Окремого значення в процесі усвідомленого аналізу художньо-естетичного культурного розвитку педагогічного працівника ЗДО набуває аспект його морально-духовного виховання. Означений підхід-концепт висловлено О. Дубасенюк [11, с. 197-198] – відповідно даної теорії, високоморальний педагог – особистість, що не лише розуміє, але й генерує прекрасне. У дійсності, наукові підходи педагога дошкільної освіти спрямовуються за тривекторним напрямом: освітній аспект, культурно-педагогічний (художньо-естетичний) аспект та цивілізаційно-державний аспект. Де-факто, єдність означених кластерів – це залученість педагога у

процес надання освітніх послуг з метою збагачення внутрішнього світу дошкільника на умовах, визначених державою.

Формування гуманістичного світогляду для майбутнього педагога закладу дошкільної освіти – пріоритет сталого розвитку сучасного суспільного простору, заснований на ідеї імплементації ціннісно-орієнтаційних стандартів на біхевіористську карту здобувача означеного рівня освіти. При цьому, на думку О. Дубасенюк [11, с.199], культурно-духовна характеристика педагога, як правило, відповідає його художньо-естетичним поглядам, внаслідок чого виникає прецедент синхронної відповідності двох означених понять. Згідно даної концепції-підходу О. Дубасенюк [11, с. 199-200], завдання щодо художньо-естетичного збагачення культури педагогічного працівника закладу дошкільної освіти походить від тріумвірату «духовна культура», «духовні цінності» та «духовна діяльність», де саме людський дух (подібно філософській позиції Г. Гегеля) виступає індикатором створення художньо-естетичних продуктів та формування художньо-естетичного сприйняття дійсності окремими особами. Встановлено, що питання формування духовних та художньо-естетичних потреб педагога-викладача залежить не лише від рівня його професійної компетенції, але й внутрішньо-імперативного свідомого вибору того чи іншого джерела окультурення.

З огляду на вище окреслене щодо модельно-системних особливостей формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, можемо виокремити наступні висновки.

По-перше, модель С. Мельничука відзначається найвищим рівнем системної оснащеності, адже пропонує розподіл на три окремих кластерно-психологічних парадигми розвитку педагога дошкільної освіти – «набуття природної компетенції», «естетико-трудова асиміляція», «набуття естетико-художніх навичок». Так, кластер «набуття природної компетенції» наполягає на формуванні певного кола наративів щодо «природовідподальності» педагога та передання даних свідомісних стандартів дітям дошкільного віку. В свою чергу, підсегмент «естетико-трудова асиміляція» спрямований на ідеальне тлумачення

педагогом місця та ролі праці у персональній парадигмі життя та перспективній парадигмі життя дошкільника. Заключний кластер, «набуття естетико-художніх навичок» передбачає узвичаєння педагогом стандартів художньо-естетичного сприйняття дійсності у навчально-науковій педагогічній проєкції.

По-друге, модель І. Зязюна виділяє художню, естетичну та освітню компетенцію педагога як складові його художньо-естетичної компетенції. Остання також знаходить прояв у тривимірному відношенні формату «Особистість», «Свобода», «Краса педагогічної дії», де два перших кластери стосуються наданих здобувачеві дошкільної освіти преференції самостановлення, а заключний – формату взаємодії педагога зі здобувачем освіти у режимі реального часу.

По-третє, художньо-естетична культура педагога закладу дошкільної освіти має філософські та духовні аспекти генерації. Так, за Г. Гегелем, сприйняття прекрасного фахівцем-педагогом є симбіозом внутрішньої естетики та зовнішніх ідей педагога, а О. Дубасенюк наполягає на взаємозалежності концептів духу та художньо-естетичного розвитку педагога за форматом «зміст та форма» (змістом дух особи-педагога, формою – художньо-естетичне наповнення педагога).

На основі аналізу зарубіжних наукових доктрин у контексті досліджуваної проблеми виокремлено пріоритетні превалюючі моделі систем виховання 20-ти країн світу. Аналіз альтернативних моделей систем виховання різних країн Світу дозволив освітити відмінності виховання, що створюють прецедент подальшого формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. Розглянемо кожну з них детальніше: навчання виховання дитини батьками, вплив на поведінку та прийняття моральних рішень (Сполучене Королівство); процес спрямований на набуття особистісних якостей, ставлення до світу, норм і форм поведінки (Республіка Болгарія); процес передачі знань і досвіду, культивування навичок і здібностей людини в школах або в інший спосіб, з метою формування його компетентності для виконання професійних та інших подальших обов'язків (Грецька Республіка);

процес формування знань, розумови, соціальних і поведінкових здібностей особистості (Італійська Республіка); стан морального виховання, що проявляється в поведінці; результат соціального впливу сімейного виховання, шкільного виховання та особистого вдосконалення; стосується моральних норм поведінки, вироблених у сім'ї з дитинства; вияв гетерономного виховання, скромності та поваги у мові та діях; культура моральних якостей (Китайська Народна Республіка); організований процес, спрямований на передачу соціального культурного досвіду від покоління до покоління, на ціннісні орієнтації та саморегуляцію нового покоління, досягнення гідності; формується і розвивається значуще ставлення особистості до людей, людської праці, культурних цінностей, природи, суспільства, держави; уможлиблює стати повноправним членом суспільства, визначати своє життя та відповідати за нього (Латвійська Республіка); процес, у якому здійснюється формування особистості відповідно до стандартів суспільства (Королівство Нідерландів); соціальна взаємодія між людьми, підтримка та заохочення підростаючого покоління, активний внесок батьків у розвиток (Федеративна Республіка Німеччина); система діяльності, спрямовано на моральне, психічне та фізичне формування людини; підготовка до життя в суспільстві, виховання культурних манер (Республіка Польща); дія або процес надання або отримання загальних знань з метою розвитку здатності міркувати та судження та загалом інтелектуально підготувати себе чи інших до дорослого життя (Португальська Республіка); цілеспрямована дія дорослого, спрямована на іншого (як правило, на дитину, підлітка); міжособистісні стосунки, коли перший усвідомлює масштаби своїх дій більшою мірою або іншим способом, ніж інші учасники стосунків (Республіка Словенія); пряма чи опосередкована допомога дітям і молоді в школі та поза нею для отримання необхідних знань, навичок і розуміння, щоб зайняти своє місце в суспільному житті та розвивати свою особистість (Турецька Республіка); навмисні та ненавмисні дії вихователя, що впливають на розвиток людської особистості (Фінляндська Республіка); діяльність по вихованню, навчанню дитини, розвитку її інтелектуальних і

моральних здібностей; результат цієї дії (Французька Республіка); систематичний процес, організований навчанням, який формує позитивні риси особистості, погляди, на життя і світ, а також характер і моральні, трудові і соціальні відносини (Республіка Хорватія); репетиторство в роки навчання (Королівство Швеція); виховання наступників (Японська Держава); цілеспрямована та планомірна діяльність сім'ї, школи, молодіжних організацій на формування підрастаючого покоління як корисних членів суспільства.

Завдяки діагностиці моделей дефінітивного полімовного тлумачення поняття «виховання» встановлені класифікаційні ознаки критеріїв змісту й структури його визначення: I – статус, стандарт, манери, поведінка; II – когнітивність, інтелектуальний розвиток; III – аксіологічність, квалітологічність, духовність; IV – природовідповідність, життєспроможність, життєздатність, безпека життя; V – культура.

Доцільно відзначити, що процес – активний внесок, наступництво, репетиторство, розвиток, соціалізація, культивування, плекання, дія, внесок, вимір. Крізь призму дефінітивного та структурно-логічного аналізу офіційного трактування представлення (оприлюднення) майже 20-ти мов країн Світу сформульовано авторське визначення поняття «виховання», а саме:

– результат соціального впливу родини, школи й самовдосконалення, що відображається в моралі, поведінці та культурі особистості;

– процес – навчання/передачі знань і досвіду (репетиторство, наставництво), формування компетентності (навичок і здібностей) для виконання професійних завдань; формування норм і форм поведінки світобачення у прийнятті моральних рішень; плекання якостей, розумових і соціально/поведінкових здібностей людини; цілеспрямовано-організований на передачу між поколіннями соціокультурного досвіду ціннісних орієнтирів для самореалізації прийдешніх поколінь у досягненні гідності, повноправного членства та соціальної відповідальності у суспільстві; забезпечення відповідності соціальним стандартам суспільства; планомірного систематичного удосконалення інтелектуальних, духовних, морально-

емоційних, художньо-естетичних здібностей індивідууму, у ході організованого навчання для плекання послідовників, позитивних рис особистості зі сприятливим світобаченням, і характерними моральними та працездатними соціальними навиками взаємодії; культивування аксіогем шани й поваги до Людини, її праці, Природи, Миру і Волі, суспільства, держави; раціональної соціалізації та підготовки до життя, формування та розкриття культурного потенціалу людини;

– дії – соціальної міжособистої взаємодії, заохочення молоді, активного внеску батьків у розвиток батьків у розвиток підростаючого покоління; свідомі та ненавмисні – наставника/вихователя на розвиток людини; надання світоглядних знань для когнітивного розвитку мисленнєвої здатності, інтелектуальної підготовки для дорослого життя у впливі дорослих на дітей та підлітків; суб'єкт-суб'єктної взаємодії з усвідомленням масштабів, міри впливу та способів активного впливу у стосунках з іншими людьми;

– допомога – дітям, підліткам, молоді у закладах освіти (просвітницьких і рекреаційних закладів) для здобуття загальних життєвих знань, навичок і усвідомлень для самовизначення в соціумі, саморозвитку та самовдосконалення;

– форма орієнтована на формування соціально бажаної поведінки;

– предметна область – фізичне, екологічне, інтелектуальне, естетичне, морально-етичне, інформаційне, мистецьке, релігійне виховання як активний внесок, розвиток, наставництво, плекання, культивування, системна дія, внесок, вплив, патронат, опіка, допомога, процес і навчання для нарощення художньо-естетичного потенціалу культури якості й безпеки життя соціокультурних форм організації.

Здійснено обґрунтування теоретичних і методичних аспектів організації процесу виховання художньо-естетичної культури майбутніх (та сформованих) педагогічних працівників ЗДО, який прямозалежний від результатів професійного становлення майбутніх фахівців дошкільної освіти (та професіоналів), і передбачає збагачення досвіду дитини у взаємодії зі світом

мистецтв і сприяння виявленню інтересів до прекрасного у життєдіяльності, а також формування у вихованців здатності до емоційно-чуттєвого сприйняття дійсності та становлення мистецько-творчої компетентності дітей дошкільного віку.

Щодо переконань І. Малафійка, передача та засвоєння знань про суспільство, культуру та природу, формування пізнавальних здібностей досягається через ефективні забезпечення організації процесу виховання [12, с. 34], який вважають системою спеціальних впливів, які спрямовано на забезпечення якості результатів діяльності ЗДО, за умов забезпечення сприяння професійного розвитку учасників освітньої взаємодії [13].

Оскільки поняття «організації», «управління» процесом виховання наближено у потрактуванні та змісті, то уточнимо їх розуміння, яке базується на ряді численних досліджень з теорії і практики.

Філософський енциклопедичний словник поняття «управління» визначає як елементарну функцію організованих систем різного характеру (біологічні, соціальні, технічні), яку спрямовано на збереження певної структури та для підтримання режиму діяльності організаційно-управлінських досягнень та для досягнення цілей програм розвитку [14].

Поняття «управління» трактується як прийняття рішень по мірі виявлення потенційних проблем [15, с.1511]; новий тлумачний словник української мови визначає «управління» як: спрямовування діяльності та роботу кого-небудь, перебування на чолі когось або чогось; керування; спрямовування руху, ходу або роботи чого-небудь; впливу на розвиток та стан чого-небудь [16].

Найбільш поширеним напрямком потлумачення є визнання управління особливим видом в системі «людина-людина», який забезпечує досягнення певних цілей та оптимального функціонування, з метою збереження й упорядкування її діяльності в межах заданих параметрів [17, с. 23]; передбачає вплив суб'єкта на об'єкт з метою досягнення поставлених цілей та отримання конкретного результату; представлено як упорядкований та направлений вплив керівної системи на керовану з метою досягнення певних цілей; виражає

зворотні зв'язки, які дозволяють контролювати та коригувати процес управління залежно від отриманих результатів та потреб системи [18]; діяльність структур, що спрямована на кінцевий результат [19]; вплив відносин між людьми, в колективі, в різних соціальних групах для досягнення відповідних цілей [20]; узгодженість дій при виконанні спільних робіт з метою реалізації завдань [21]; вид діяльності, предметом якої є діяльність інших людей, а метою – є розвиток об'єкта управління [22].

Слушною вважаємо позицію Л. Пісоцької, яка стверджує, що управління процесом виховання є рушійною силою, яку спрямовано на створення оптимальних умов для розкриття та розвитку творчого потенціалу дітей дошкільного віку, виховання ціннісних особистісних якостей та навичок, необхідних для їх подальшого успішного розвитку [23, с. 182.].

На думку І. Дичківської, ЗДО потрібні фахівці, які мають здатність виховувати естетичні абрисы сфери художнього розвитку дітей, сприяти перспективам творчого та культурного потенціалу становлення для суспільного розвитку. Реалізація завдання покладається на педагогічних працівників дошкільної галузі [24, с. 113].

Ключову ідею дослідження сформульовано в положенні про те, що успішність формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО залежить від управління процесом виховання.

На підставі проведених педагогічних розвідок, визначено відповідні рівні управління процесом виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, а саме:

– *структурно-організаційний рівень управління* супроводжується системним аналізом проблеми виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, постановкою мети, імітуванням і концептуалізацією моделі та забезпечення реалізації основних видів виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО;

– *структурно-функціональний рівень* представлено процедурою управління процесом виховання художньо-естетичної культури педагога ЗДО, що

забезпечено необхідними умовами, формами, принципами та методами їх організації;

– *структурно-логічний рівень проблематики управління* – характеризується цільовим призначенням прийняття рішень щодо проблем дослідження виховання художньо-естетичної культури.

Слушними для дослідження ефективності управління виявлено спеціальні принципи до виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, такі як:

– *абстрагування* – допомагає спростити аналіз, розуміння та прогнозування процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічного працівника дошкільної освіти, дозволяє зосередитись на головних аспектах та досягати більш зрозумілих та ефективних рішень досліджуваної проблеми;

– *прогнозування* – передбачає збирання об'єктивної інформації, її систематизацію, аналіз та верифікацію моделі семантичної системи процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО;

– *модульність* – дозволяє оптимально об'єднати окремі компоненти в загальний контент семантичної системи процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО та забезпечити цілісність умов, необхідних для досягнення мети;

– *суперпозиція* надає зрозумілу інтерпретацію в контексті універсальності та своєчасності співвідношення поточного й цільового стратегічного публічного управління;

– *універсальність* – допомагає забезпечити ефективність та функціональність семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО;

– *своєчасність* – застосовано для встановлення векторів для стратегій управління, для розуміння та прийняття відповідних рішень і досягнення встановленої мети.

Оскільки наслідком посилення системності організаційного управління процесом виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО є *організаційно-управлінські технології*, розглянемо їх більш детально.

Технологію управління як визначений набір оптимальних методів, засобів та етапів реалізації управлінських процесів з метою досягнення заздалегідь заданого результату, що включає способи управління, виконання цілей освітньої організації розглядають С. Немченко, В. Крижко, О. Боднар, В. Радул, О. Старокожко, Ю.Кондратенко [25, с.215].

За визначенням В. Воловича, технологія управління є різновидом соціальних технологій, що включає методи та процеси організації управління, а також наукові описи способів адміністративної діяльності, такі як прийняття управлінських рішень для досягнення цілей організації [26].

У науковій літературі представлено ряд особливостей організаційно-управлінських технологій: цілеспрямованість, урахування інтересів, ієрархічність, взаємозалежність, динамічна рівновага [27]; інновація, гуманізація, орієнтація управління на якість результату; застосування інноваційних методів; конкуренція; оптимальне поєднання інтересів закладу (галузевих інтересів) та соціальних, соціокультурних національних та економічних інтересів; багаторівневий підхід до управління [28, с.135].

Виокремлюємо ряд організаційно-управлінських технологій, що дозволяють зорієнтуватися в організації процесу виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО:

- *організаційні технології* спрямовано на пошуки стратегічного обґрунтування процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, оптимізацію індивідуальних і групових форм взаємодії;

- *технології організації управління* розглядаємо як основний засіб єдності завдань, методів та підходів у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО;

– *програмно-цільові технології* використовуємо при плануванні шляхів реалізацію стратегії, програми у контексті виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО;

– застосування *технології аналітичної діяльності* дає можливість віднайти, збирати, порівнювати, аналізувати, синтезувати інформацію щодо проблеми виховання художньо-естетичної культури;

– *спеціальні інформаційні технології* допомагають застосовувати сучасні інформаційні засоби та програми для обробки, зберігання і систематизації отриманих даних дослідження.

Під час дослідження визначено, що організація управління процесом виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО підпорядковано ряду принципів.

Під поняттям «принцип» розуміємо – ключове положення, фундаментальну ідею або вихідну засаду, на яких ґрунтується будь-яка теорія, вчення або методологія [15]. До найбільш важливих для педагогічного дослідження поняття «принцип», належать: вихідні ідеї або основні, універсальні концепції [30, с. 201]; властивість абстрактного відображення закономірностей соціальної та культурної дійсності; узагальнення та систематизація закономірностей і ключових причинно-наслідкових зав'язків, що характеризують соціальну дійсність; аналіз, вивчення та розуміння соціокультурних явищ [31].

Фундаментальні дослідження змісту поняття «принцип» було здійснено в філософських доробках Г. Гегеля, Е. Кондільяк, Е. Канта, Г. Лейбніца, Платона та ін. Поняття принципу в античній філософії важливо для розуміння категорії буття (існування). Так, в античних школах філософії розглядалися Природа (у Мілетській школі) та ідеальні сутності (у Піфагорійців і Платона). У період Нової доби виокремлено два види принципів: конститутивний принцип, що є онтологією реальності, та регулятивний принцип, який є інструментом діяльності.

Встановлено, що в теорії організації управління під поняттям «принцип» розуміють закономірності, взаємозв'язки та відношення суспільного характеру, які застосовуються як у теоретичній, так і в практиці сфери освіти, науки й інноватики публічного управління й адміністрування.

Як зазначає В. Авер'янов, ефективність системи семантичної організації управління становлять принципи, які потребують найменших затрат людських, матеріальних і адміністративних ресурсів [32, с. 38].

До комплексу принципів організації управління процесом виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО віднесено:

– *принцип об'єктивності* – впровадження в практику досягнень науки, передового досвіду, новітніх педагогічних і вихованих технологій щодо проблеми виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО;

– *принцип демократизму* – підкреслює важливість залучення всіх учасників освітнього процесу до виховання художньо-естетичної культури;

– *принцип правової регламентації* – ґрунтується на чітко визначених правових нормах, допомагає уникнути довільності і забезпечити стабільність в організації управління процесом виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО;

– *принцип публічності* – підкреслює необхідність забезпечення до інформації, забезпечення можливості громадського нагляду та контролю за релевантністю виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО [33].

Зауважено, що кожна технологія управління, зокрема технологія організації управління процесом виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, залежить від поетапності її впровадження. Деталізуємо алгоритм поетапності:

– аналіз та опис освітнього середовища, в тому числі його складових, факторів та взаємозв'язків;

- створення моделі, яка відображає ключові аспекти організації управління освітнім процесом, та аналіз цієї моделі для розуміння поведінки та особливостей; збір та аналіз даних про реальні параметри та характеристики освітнього середовища для точного відтворення його в моделі;
- застосування моделі для проведення імітаційних експериментів та визначення оптимальних варіантів організації управління;
- підготовка та навчання персоналу, який буде застосовувати технології організації управління в реальних умовах;
- оцінка результатів та ефективності впровадження технології організації управління, виправлення можливих недоліків та удосконалення процесу управління.

Розширилося розуміння організаційних інструментів управління, які представлено у наборі засобів та методів, за допомогою яких суб'єкт управління може впливати на об'єкт та стимулювати інших до виконання управлінських наказів.

Впевнено можемо заявити про суб'єктність педагогічного працівника ЗДО в організації управління вихованням художньо-естетичної культури, оскільки він взаємодіє зі всіма учасниками освітнього процесу, в умовах, що створені в закладі освіти. При цьому, суб'єкт (з лат. *subjectum* – підмет) – це індивід як носій активності, джерело пізнання й перетворення дійсності; суб'єктність – це спосіб реалізації людиною своєї людської сутності у світі [13].

Дослідники застосовують різні організаційні інструменти управління відповідно до обраного критерію: *економічні інструменти* (фінансові стимули, бонуси, премії, підвищення заробітної плати за досягнення певних результатів); *соціокультурні інструменти* (національні традиції, норми та цінності традиції закладу, корпоративні цінності та комунікаційні практики); *організаційні інструменти* (розподіл функцій, завдань, прав та обов'язків між учасниками управлінського процесу); *формальні інструменти* (оплата праці, система преміювання, штрафи, санкції та інші офіційно встановлені заходи;

неформальні інструменти (комунікаційні практики, бесіди, подяки, традиції організації).

Аналіз підходів уможливив добір відповідних інструментів для організації ефективного управління процесом виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО: *структурно-цільові* (забезпечують взаємодію різних рівнів організації управління процесом виховання для досягнення необхідних умов у формуванні художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО); *структурно-функціональні* (оптимізують організацію процесу виховання художньо-естетичної культури педагогів ЗДО); *структурно-організаційні* (ефективні при розбудові організаційної структури управління процесом виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО); *структурно-процесуальні* (спрямовані на відповідність методів, форм і стадій організаційно-управлінської діяльності, ефективне здійснення управління процесом виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО).

Не менш поширеним підходом у визначенні ефективної організації управління полягає у розгляді його як дії, яку зачасти розуміють як керівництво: процес цілеспрямованого впливу керівної системи або органу управління на керовану підсистему або об'єкт управління. Головною метою такого впливу є забезпечення ефективного функціонування та розвитку останнього.

У межах педагогічного дослідження розглянуто керівництво процесом виховання художньо-естетичної культури фахівців дошкільної галузі директором ЗДО.

Згідно зі Професійним стандартом «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» [34], професійна діяльність керівника передбачає управлінську, організаційну та іншу діяльність, встановлену трудовим договором та/або посадовою інструкцією. Керівник безпосередньо підпорядковується засновнику (засновникам) або уповноваженому ним (ними) органу (особі). У ст. 31 Закону України «Про дошкільну освіту» зазначено, що

керівником ЗДО може бути особа, яка є громадянином України, вільно володіє державною мовою, має вищу освіту (для директорів державних, комунальних ЗДО – вищу педагогічну освіту), стаж педагогічної та/або науково-педагогічної роботи не менше 3-х років (крім керівників приватних, корпоративних закладів освіти), організаторські здібності, стан фізичного і психічного здоров'я, який не перешкоджає виконанню його професійних обов'язків.

Для кращого розуміння ролі керівника ЗДО у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, визначено підходи, які дозволяють особливості системної виховної діяльності:

- *традиційний підхід*, пов'язано з оцінкою особистості керівника на підставі історично сформованих стандартів та консервативних критеріїв ефективності (в аналіз традицій, звичаїв та встановлення ролі керівника у соціумі);

- *соціально-психологічний підхід* розуміємо як аналіз поведінки, особистісних якостей та міжособистісних взаємин керівника та педагогічних працівників (підхід враховує вплив соціального середовища на роботу керівника та психологічні аспекти його діяльності);

- *професійний підхід* репрезентовано критеріальним апаратом та діагностичним комплексом оцінки фахових здібностей, знань, навичок і компетенцій керівника.

Зауважено, що керівник ЗДО повинен виконувати ряд функцій, які розкривають послідовність дій у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Функції організації управління пов'язує з поточною ситуацією та специфікою закладу освіти та його освітньою політикою Є. Хриков. За словами вченого, функції управління варто розглядати як конкретні види діяльності, які лімітуються як у часі їх виконання, так і диференціюють за характером управлінських завдань [35, с.260].

Представлено розгляд деяких з них: *планування* – це процес визначення завдань і механізмів їх вирішення задля досягнення поставлених цілей;

організацію – розбудову механізмів формальної структури підпорядкованості, яка дозволяє здійснити розподілення видів робіт між структурно-організаційними підрозділами, а також визначає та координує їх діяльність; *управління кадрами* – включає процес залучення кадрового потенціалу до здійснення освітньої та виховної діяльності; *керівництво* – стійка функція зі прийняття рішень і формалізації відповідних наказів, розпоряджень інструкцій; *координація* – досягнення мети виховання завдяки синергії узгодження дій педагогічного впливу в ЗДО; *звітність* – нагляд, контроль забезпечення вищих органів регулювання інформацією про організацію освітнього процесу в ЗДО; *складання бюджету* – включає підготовку всіх необхідних документів та дій, пов'язаних із фінансовим плануванням, бухгалтерським обліком та фінансовим контролем [25].

Головною функцією керівників, Ч. Барнард вважає створення ефективної системи організаційних зав'язків з взаємин між працівниками. За словами ученого керівники забезпечують передачу інформації, комунікацію та взаємодію на рівнях організації управління функціональними відділами, які забезпечують безперервність взаємозв'язку ефективної організації роботи та уникнення й запобігання можливих проблем, які можуть виникнути внаслідок блокування або виникнення перешкод у комунікації; виконання розпоряджень або вказівок особами, які їх виконують; обов'язкового врахування визначених правил і процедур [36].

Відповідно до «Методичних рекомендацій щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану», керівники ЗДО повинні надавати сім'ям освітні, інформаційні, консультаційні послуги; забезпечувати сприятливі умови спілкування між дітьми, їхніми батьками та іншими членами громади; створювати безпечне середовище для соціально-освітньої взаємодії; пристосовувати освітній процес до умов воєнного стану; організовувати та проводити онлайн заходи; комунікувати з учасниками освітнього процесу за допомогою телефонів, електронної пошти, блогів, соціальних мереж тощо [37].

Особливу увагу в умовах воєнного стану приділяється організаційній функції керівника ЗДО, а саме забезпечення дошкільною освітою внутрішньо переміщених осіб за місцем тимчасового проживання (понад 7 тисяч дітей було зараховано до ЗДО). За даними МОН України, найбільша кількість таких дітей було прийнято у: Львівській (922), Одеській (854), Житомирській (851), Закарпатській (680), Чернівецькій (674), Київській (645) та Дніпропетровській (402) областях. Станом на 1 серпня 2022 р., 569 ЗДО України приймають тимчасово переміщених осіб [38].

Цей важкий період призводить до психічного виснаження нервової системи, зниження стійкості до стресу у дітей дошкільного віку. За даними Укрінформ, нині в Україні вже 75% дітей пережили психологічну травму через воєнні події. Іншими словами, троє з чотирьох українських дітей виявляють ознаки психологічної травматизації: кожна п'ята дитина має проблеми зі сном, кожна десята дитина втрачає бажання спілкуватися, і змучується нічними кошмарами, що призводить до погіршення пам'яті. В Україні через війну травмована психіка у 75% дітей [39].

У зв'язку з цим, однією із головних функцій керівника ЗДО є *рекреаційна функція*, яку має бути спрямовано на відновлення та укріплення фізичних, духовних та нервово-психічних сил дітей, а також забезпечення системи заходів та відповідного дозвіллевого та освітньо-пізнавального розвивального простору [40].

Пропонує підключати всі механізми рекреаційно-оздоровчих технологій Н. Кравчук, в яких поєднуються різні види виховної діяльності: художньо-естетична, рухова, здоров'язберігальна, ігрова, мовленнєва, пізнавально-дослідницька, комунікативна. Автор наукового доробку пропонує ряд напрямів, серед яких виокремлено забезпечення: 1) емоційного благополуччя як загального комфорту на емоційному рівні, відчуття захищеності та довіри до навколишнього світу; 2) фізична рекреація, яка включає в себе рухливі ігри та розваги, зміну видів діяльності, заходи щодо запобігання негативним впливам зовнішнього середовища на організм дитини, а також відновлення функцій

організму, які можуть бути загальмованими [41, с. 250–279]; 3) самозбереження – як один із ключових процесів в рекреації; навчання дітей-дошкільників основам самозахисту під час фізичних занять, попередження травматизму; забезпечення особистої безпеки та навчання елементів самозахисту (наприклад, ушу, хортинг та інше); 4) соціалізація як комплексний процес рекреації, під час якого діти засвоюють певні соціальні ролі та у них формуються основні якості особистості, серед яких – розвиток розуміння справедливості, рівності та поваги до інших; контроль власних емоцій та поведінки, розвиток співчутливості до інших людей; формування креативного мислення та здатності власного оригінального вираження себе та самостановлення; формування соціальної та екологічної свідомості щодо наслідків особистих дій та прийняття відповідальності за них; підвищення самооцінки та впевненості у собі [42].

Культура і мистецтво є невід’ємною частиною нашого повсякденного оточення, вважає Ю. Дрога, а культура визначає світогляд, формує думки і почуття; є важливим завданням для закладу освіти, створення сприятливого, креативного простору, в якому діти можуть себе індивідуально виражати і спільно з педагогами творити [43].

На думку Л. Полторака, однією з складових рекреації є використання арт-терапії, яку спрямовано на досягнення терапевтичного та корекційного ефекту засобами мистецтва. Основний зміст арт-терапії полягає у використанні художньо-творчої діяльності для реконструкції психотравмуючих ситуацій, забезпечення позитивних переживань, їх креативності [44].

Слушною є позиція Т. Філіної, яка вважає, що складовою психологічної рекреації є мистецькі об’єкти, які мають не лише матеріальну цінність, а й духовне значення – викликати задоволення від споглядання та викликати позитивні емоції, які збагачують духовно. Для досягнення найбільш високого рекреаційного ефекту, як зазначає вчена, важливо обирати мальовничі міста проведення художніх заходів, зокрема, з орієнтацією на природне та соціокультурне оточення. Саме заходи у відкритому природньому просторі сприяють прямій взаємодії дітей з Природою (спостереження та фіксування

процесів природних явищ, участь у екологічних заходах, художніх планерах, тематичних фестивалях та арт-практиках). Рекреаційні заходи закритих локацій, спрямовують на задоволення духовних потреб дитини (відвідування музеїв, театрів, галерей, участь у тематичних лекціях, вебінарах, майстер-класах, семінарах) [45].

Розкрито, що використання у практиці ЗДО позитивних практик орієнтовано на відновлення психічного здоров'я дітей дошкільного віку допомагає подолати кризові ситуації, що створює умови для повноцінної психологічної рекреації. Результативність організації управління досягається у забезпеченні єдності та концептуальної цілісності системних функцій виховання.

У ході педагогічного дослідження визначено чинники управління процесом виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, логіку визначення яких розкрито при характеризованні організаційно-управлінської діяльності керівника ЗДО. Виокремлено: *внутрішні чинники*: рівень наукових знань у професійній галузі, розуміння технічних аспектів регулювання (стандартизації і сертифікації, ліцензування тощо), системної виховної діяльності ЗДО; оцінювання попередніх результатів у досягненні, набутті знання та навичок соціалізації, які сприяють прийняттю обґрунтованих рішень; гармонізація психофізичних можливостей (фізична та психічна витривалість, здатність управляти своїм емоційним станом, стресостійкість); розвиток лідерських якостей (здібність впливу на співробітників, мотивація їх для досягнення корпоративних цілей); креативність (здатність генерувати новаторські ідеї та рішення, сприяння віднайденню нестандартних способів вирішення проблем виховання); здатність керівника працювати під тиском і в ситуаціях з обмеженими ресурсами; толерантність (здатність розуміти різні точки зору та шанобливого ставлення до багаторізноманітності в команді); хороший стан здоров'я з відновлювальними здібностями після перенесених фізичних навантажень; *зовнішні чинники* – пріоритет суспільних цінностей в умовах воєнного стану в Україні; складність завдань, які має вирішувати

керівник; ефективність організаційно-управлінських технологій (інформаційні, аналітичні, організаційні, контрольні, мотиваційні та комунікаційні способи, інструменти); достатній рівень забезпечення ресурсами (фінансові, матеріально-технічні, організаційні, інформаційні та часові ресурси) [33].

Як стверджує Н. Кривоконь, чинники (зовнішні та внутрішні) можуть підсилювати або знижувати рівень організації управління (в нашому випадку процесу виховання). Так, соціальна турбулентність, трансформація суспільної структури у поділі, коливаннях на ринках праці та неповноцінна зайнятість, безробіття вважаються чинниками, які можуть викликати дестабілізацію соціуму. Також здійснювати негативний вплив на ефективність процесів управління в ЗДО [46].

Проаналізовано об'єктивні та суб'єктивні чинники, які впливають на прийняття організаційно-управлінських рішень, які пов'язуємо з принципами, що сприяють покращенню діяльності керівника в організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, а саме:

– згідно з *принципом першоначальності нагляду* над процесом організацією процесу виховання та створенням сприятливих психолого-педагогічних умов безбар'єрності художньо-естетичного виховання педпрацівників залишається під юрисдикцією директора ЗДО;

– принцип *функціональної дефініції* максимально чітко визначає напрями, повноваження, посадові та інформаційні взаємозв'язки у системі виховній діяльності керівника щодо формування художньо-естетичної культури фахівців ЗДО;

– відповідно до *скалярного принципу*, прийняття рішень щодо організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО є більш ефективними при забезпеченні відповідності цінностей ЗДО та особистісних досягнень кожного педагогічного працівника у формуванні художньо-естетичної культури дошкільника;

– *принцип лідерства* передбачає використання інноваційних технологій у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО;

– потенціал застосування принципу *стратегічного мислення* передбачає реалізацію комплексного підходу з орієнтацією на кінцеву мету – ефективність релевантності у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогів [47].

Підтримуємо позицію З. Ковалевські, який систематизував чинники, за якими можливо визначити потенційні можливості керівника ЗДО :

– *визначаються дорученими завданнями* – важливість та релевантність кожного завдання в контексті загальних цілей або стратегії; залучення необхідного обсягу ресурсів та зусиль для їх виконання; забезпечення необхідного рівня координації для досягнення успіху; оцінка можливих негативних або передбачених наслідків, які можуть виникнути під час виконання завдань;

– *залежать від особистості керівника* – здатність приймати рішення і діяти самостійно; можливість залучати допоміжний персонал, залежно від обсягу та складності завдань; стиль та методи управління, які можуть впливати на мотивацію команди, її продуктивність та здатність досягати поставленої цілі; організація та системність планування системно-виховних дій;

– *залежать від кадрового персоналу* – рівень знань, навичок і досвіду персоналу, здатність ефективно виконувати покладені на них завдання; трудова інтеграція корпоративних зусиль між працівниками; вплив неформальних структур та взаємовідносин між працівниками на роботу організації; ступінь відкритості, довірливості й ефективності комунікації; рівень змін та перетворень в кадровому складі організації; плинність кадрів, яка впливає на продуктивність і стабільність виконання завдань;

– *мають технічний характер* – організація структури управління та розподіл повноважень у вертикальній архітектурі; якісний та швидкий обмін інформацією між різними рівнями організації управління та підрозділами;

організація робочого простору та обладнання; діагностика наявних можливостей для навчання та підвищення кваліфікації; використання сучасних інструментів та технологій; якісний і кількісний аспекти комунікації між підрозділами та керівництвом; забезпечення рівномірного темпу роботи; використання систем нагляду та контролю; застосування інформаційних систем для підтримки рішень [48].

Педагогічне дослідження забезпечило переконання про те, що удосконалення діяльності керівника (директора ЗДО), в сучасних умовах, неможливо забезпечити без підвищення рівня його *адміністративної та художньо-естетичної* культури.

Вихідним положенням для нашого аналізу є концепція взаємин між культурою організації управління та загальною культурою суспільства і його художньо-естетичного сприйняття. Стан адміністративної культури значною мірою, визначається національними традиціями та ментальністю, які знаходять відображення у способах організації та керівництві, як зазначає П. Петровський. За словами автора, адміністративна культура формується під впливом національних традицій та менталітету суспільства [49]. Рівнозначність цінностей соціокультурної сфери з адміністративною визначає М. Пірен [50, С. 163].

Зміст і ефективність адміністративної культури, вважає В. Карлова, полягає не в примусовому виконанні обов'язків, а в підтримці, захисті від руйнування та створенні реальних умов для розвитку культури всіх суб'єктів освітнього процесу [51, с. 317].

Визначаємо адміністративну культуру як складову організації управління, що включає в себе набір закріплених цінностей, традицій, норм, звичок і переконань.

З підвищенням рівня адміністративної в цілому та художньо-естетичної культури, зокрема, пов'язано ключові переваги: ефективність та результативність, яка сприяє оптимізації процесу виховання, що забезпечує інтенсивне та ефективне прийняття організаційно-управлінських рішень та

досягнення запланованих виховних цілей; високий рівень професіоналізму керівника; етичні та прозорі стандарти діяльності адміністраторів; професійний розвиток педагогічних кадрів закладу освіти; підвищення престижу професії педагогічного працівника.

Формування художньо-естетичної культури майбутніх (та сформованих) педагогічних ЗДО стає більш ефективним, якщо цей процес базується на загальнонаукових підходах, серед яких можна виділити такі: *системний, особистісно орієнтований, діяльнісний, управлінський підходи, ситуаційний, сценарний, компетентнісний, культурологічний, аксіологічний підходи, підхід до візуалізації, технологічний та синергетичний підхід.*

Науково-методологічну концепцію, яка включає набір принципів, теоретичних положень і відповідних їм методів діяльності вважають підходом. Використання підходу в сфері освіти, науки й інноватики означає свідому реалізацію педагогом взаємопов'язаних цінностей, мети, методів дослідження чи практичної роботи, які відповідають вимогам освітньої парадигми.

Компоненти, які систематизують будову явища «підхід», включають наступні елементи: основні поняття, які є ключовим інструментом мислення; систему ідей та принципів, які є основними принципами навчально-науково-пізнавальної діяльності і впливають на вибір змісту, форм та методів процесу виховання; педагогічна система архітектоніки організації процесу виховання, яка відповідає обраній спрямованості цільового призначення [52].

Дефініція «система» походить від грецького слова (з грец. – «συστήμα»), означає множину взаємопов'язаних елементів, яка відрізняється від власного оточення та взаємодіють з ним як єдина цілісна єдність.

В енциклопедичній літературі поняття «система» розглянуто як внутрішньо структурована упорядкованість складових елементів, яка формує цілісність, включає в себе організаційні принципи, стандарти та обов'язкові правила, що є необхідними для кожної галузі [53]; упорядкованість, зумовлена правильним та регулярним розташуванням у взаємозв'язком складових частин

будь-чого [29]; сукупність основних ідей, які покладено в основі конкретної теорії [54].

За визначенням О. Караман, система може бути описана як група компонентів, які взаємопов'язані та взаємодіють між собою, існують окремо від свого оточення, але одночасно взаємодіють з ним як єдине ціле [55]. Однак, існує спільна риса, яка об'єднує ці визначення – це сприйняття системи як сукупності об'єктів, які взаємопов'язано у спільних характеристиках та логічній взаємодії.

На думку С. Сисоєвої, системний підхід є методологічно-методичним напрямком дослідження об'єкта як складно організованої, органічно цілісної системи, що має взаємозв'язки та взаємозалежності між її елементами, між системою та її середовищем на рівні міжсистемних взаємодій [56, с. 9].

Дослідження на основі системного підходу, як вважає С. Гончаренко, дозволяє вивчити загальні властивості систем, такі як гармонійне існування системи у своєму оточенні, а також внутрішні та зовнішні механізми системного формування, які сприяють просторово-часовій стійкості на протязі безперервних еволюційних змін як у самій системі, так і у її оточенні [57, с. 305].

Контекстне наповнення дефініції «система» є ключовим принципом у класифікації систем, підкреслює В. Докучаєва. Основне завдання класифікації систем полягає у наданні дослідникам ефективного інструменту для виділення системи і встановлення зв'язку з іншими об'єктами. Тому, систему можна охарактеризувати як сукупність ознак і специфічних властивостей, які дослідники вважають основною вимогою до їх класифікації [58, с.56].

Застосування системного підходу послуговує *базисним категоріям* змісту й будови системи, що дозволило виявити, проаналізувати, узагальнити оптимальні шляхи та види виховання художньо-естетичної культури фахівців ЗДО: *мета системи* це бажаний майбутній стан, досягнення якого має різний зміст залежно від стадії пізнання об'єкта та етапу системного аналізу; *структура системи*, відображає її організованість і стійку упорядкованість

елементів і зав'язків; *підсистема* це самостійна частина системи, яка має внутрішню організацію та функціонує як окрема система всередині більшої системи; *«елемент»* як окрема одиниця, яка входить до складу системи і не може бути подальшому розкладені за даною методологією (наявність зв'язків між елементами призводить до виникнення нових властивостей в самій системі, які не є характерними для окремих елементів); *«організація»* як властивість всього існуючого, але й певним порядком виявляється у змісті; *зв'язок* визначено як взаємне обмеження, що впливає на взаємодію об'єктів та створює залежність між ними; *«структура»* це спосіб організації системи та тип зв'язків; *«цілісність»* як однорідність цілого також сприймається як взаємодія елементів системи, що забезпечує стабільність і постійність системи.

Педагогічне дослідження дало змогу виокремити категорії, які характеризують стан системи виховного процесу, при цьому: *«стан системи»* – властивості об'єкта або системи, що існують одночасно; *«процес»* – зміна системи з часом; *«організація»* – впорядкованість системи, відповідно до системо утворюючого фактора; *«перехідний стан»* – процес переходу системи в інший стан, *«стабільний стан»* – зберігає характеристики системи без змін.

Процес виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО найбільш ефективно реалізується через практичну складову всередині естетичного середовища ЗО. Відповідно, особливу увагу зосереджено на таких категоріях як: *«середовище»* – сукупність різних факторів і предметів, що створює естетично привабливе та стимулююче середовище, яке сприяє розвитку творчого мислення, емоційного стану і естетичного смаку, художньо-естетичної культури у педагогічних працівників та дітей; *«навколишнє середовище»*, що межує з освітнім закладом, може слугувати джерелом натхнення для художніх витворів та вирішення завдань, пов'язаних з естетикою та гармонією; *«внутрішнє середовище»* – внутрішнє оформлення приміщень, використання декору, обладнання творчих майстерень та студій можуть створити атмосферу, що занурює педагогів і дітей у світ мистецтва та естетичних цінностей. Врахування даних аспектів сприяє створенню атмосфери

розвитку художніх здібностей та формування позитивних стереотипів і вмій взаємодіяти з мистецтвом та естетичними цінностями.

Наголошуємо на важливих категоріях оптимізації системи організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО: «*функція*» – активізація та взаємодія системи та її елементів; «*функціонування*» – процес, під час якого система функціонує та здійснює свої функції; «*управління*» – процес прийняття рішень, контроль, регулювання та координацію дій системи; «*інтеграція*» – об'єднання та зв'язок елементів системи, що характеризується інтегральністю, системо утворюючими змінними, чинниками, зв'язками та іншими аспектами, які сприяють єднанню елементів у цілісну систему; «*процес адаптації*» дозволяє системі ефективніше виконувати свої завдання та адекватно реагувати на нові умови; «*зростання*» – це збільшення кількісних характеристик системи, таких як розмір, об'єм або склад, що може впливати на її функціональність.

Оскільки формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО не може відбуватися поза проектування та верифікації моделі семантичної системи організації процесу виховання, визначаємо такі категорії: «*інформація*», яка відображає різноманітність системи та її характеристик; «*модель системи*» візуалізує її та фіксує результати, отримані з моделі, що можуть бути застосовані до самої системи; «*проект системи*» презентує модель системи, що як конструкції застосування.

Таким чином, багатоаспектний розгляд системного підходу дозволив визначити основні принципи організації процесу виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО: *елементаризм* – комплекс взаємозалежних основних компонентів системи; *загальний зв'язок* – уніфікованість взаємин між усіма складовими частинами системи (об'єктами та явищами); *розвиток системи* – еволюційні зміни в системі, включаючи походження, становлення, зрілість і спад; *цілісність* – внутрішня єдність будь-якого об'єкта системи; *системність* – цілісність об'єкта системи, виражена через суперечливість між її елементами та зв'язками; *оптимальність* –

функціональність, спрямована на досягнення найкращого ефекту системної дії або дій згідно з певним оцінювальним критерієм або їх сукупністю [59, с. 51].

Дослідження І. Малафіїка допомагають визначити особливості виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, яке відбувається через: залежність окремих елементів системи, їх властивостей і структури; залежність від чинників середовища; ієрархію систем, що дозволяє більш ефективно керувати та розуміти структуру системи, поділяючи її на більш менші; множинність підходів, що дозволяє отримувати більш повне та глибше розуміння досліджуваної системи, появі нових інструментів, що забезпечують прогрес у сфері системного аналізу та управління складними системами [12].

Таким чином, аналіз актуальних напрямків системного підходу, дозволив виявити нові способи для розв'язання наукових та практичних завдань виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. У цьому контексті, як вказують І. Білецький та О. Кузь, системний підхід включає в себе формулювання цілей системи, створення об'єктів у вигляді систем, побудову моделей системи, визначення характеристик функціонування системи [61].

Отже, із позиції системного підходу визначено загальну мету теоретичної і практичної складової процесу виховання художньо-естетичної культури майбутніх фахівців дошкільної освіти (та професіоналів); визначено зміст і структуру виховного процесу; визначено спрямованість форм, методів та засобів на формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

У процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО важливо застосовувати *особистісно орієнтований підхід*, який є методологічним напрямком модернізації освіти. Суттєвим є висновок А. Панченкова, О. Пометуна і Т. Ремеха про методологічну орієнтацію особистісно-орієнтованого підходу, яка забезпечує реалізацію переднього плану процесів самопізнання і самореалізації особистості майбутнього фахівця, а також розвиток його унікальної індивідуальності [62].

Спираючись на положення даного підходу передбачаємо уточнення визнання «унікальності особистості». Так, представники гуманістичного напрямку (К. Роджерс, А. Маслоу, Р.Мей, В. Франкль), розглядають особистісно-орієнтований підхід як лабораторію, яка сприяє відкриттю унікального «Я» кожної дитини; С. Гончаренко ототожнює особистісно-орієнтований підхід з активною допомогою вихованцю у розумінні власної унікальності як особистості, виявленні та розкритті його потенціалу, розвитку свідомості про себе, а також самореалізації та самоутвердження [57, с. 243]; В. Стасюк пов'язує особистісно-орієнтований підхід з розвитком унікальності особистості, інтелектуальної та моральної свободи, права на повагу, саморозвитку її здібностей та творчого потенціалу, створюючи відповідні умови для цього [63].

Зміни, які відбуваються в системі вищої освіти, свідчать про те, що сучасна освітньо-педагогічна практика оновлюється на концептуальному, теоретичному та методичному рівнях, що надає можливість генерування новаторських педагогічних ідей – розробляти навчальні та виховні програми, які спрямовано на вирішення сучасних викликів українського суспільства, а також впроваджувати науково-методичні рішення організації процесу виховання, які враховують особливості формування та розвитку особистісних якостей студентів.

Педагогічне дослідження актуалізує важливість розуміння того, що ЗВО не намагається «підганяти» особистість студента під заздалегідь програмовані якості, як правильно зазначає С. Савченко, а створює умови для кращого вияву та гармонійного розвитку всіх особистісних функцій студентів, його творчих здібностей, духовних якостей, які і є характерною ознакою особистісно орієнтованого підходу [64].

Феномен майбутнього фахівця в дошкільній галузі є «особистісним інтегралом», як зауважує Г. Беленька, що складається не лише із теоретичних знань і навичок, а й з індивідуальних потреб, здібностей, інтересів, які сприяють його професійному становленню, забезпечують умови для реалізації

психоемоційного та інтелектуального потенціалу та забезпечує ефективність роботи з дітьми. Підтримуючи позицію Г. Беленької, В. Берека стверджує, що особистісно-орієнтований підхід ґрунтується на урахуванні «особистісних замовлень, які постійно розвиваються і варіюються» під час «розробки таких педагогічних методик та технологій, які найбільш повно допомагають студентам зорієнтуватися і само реалізуватися в складній і багатогранній соціокультурній ситуації» [65].

Учений І. Бех вказує на пряму залежність від набуття життєвого потенціалу особистості у досягненні духовних цілей і гуманістичних сенсів існування та засвоєнням суспільних норм як невід'ємної частини особистісного уявлення про себе [66].

Розробка особистісно орієнтовного підходу, як зазначає О. Пехота, є складною проблемою як на теоретичному, так і на практичному рівні, складність якої обумовлено передусім особистісним чинником є найбільш складним утворенням, а також є суб'єктом - перетворювачем світу і власне себе [67].

Враховуючи тенденції та вимоги до галузі дошкільної освіти освітня практика підготовки бакалаврів та магістрів за спеціальністю «Дошкільна освіта», прагне якісних перетворень, що свідчить про готовність українського суспільства сприймати дошкільну освіту як стартову платформу особистісного розвитку дитини. Особистісний розвиток педагогічного працівника ЗДО розглядаємо як результат їх професійно-педагогічної підготовки та сучасну концепцію особистісно-орієнтованого навчання і здійснює значний вплив надання освітніх послуг та вимог до їх якості.

Як уважає В. Кремень, основна ідея та суть особистісно орієнтованого підходу у вищій освіті полягає у сприянні розвитку особистості майбутнього фахівця як унікальної, оригінальної та неповторної особистості, що досягається шляхом надання здобувачеві освіти можливості вибору власного шляху розвитку зі врахуванням індивідуальних особливостей сформованих цінностей, прагнень та особистої життєвої мети. Особистісно орієнтована вища освіта

враховує індивідуальність і неповторність кожного майбутнього фахівця, його особистісні цінності, освітні досягнення та створює сприятливі умови для забезпечення комфорту та захищеності у соціальному і професійному середовищі [68].

Сприятливі для самоосвіти здобувачів в слухачів, як стверджує А. Дубасенюк, їх саморозвитку, самовиховання, самовдосконалення, моральної самозавершеності, розвитку загальної культури мають забезпечити ЗВО. Сучасні цілі освіти та культурно-історичні умови вимагають від майбутніх педагогів здатності самостійно організовувати та конструювати свою професійну поведінку, зі врахуванням викликів сьогодення, які спрямовано на власну траєкторію успіху, гуманістичний розвиток [69, с.16-18].

Водночас залишається актуальним питання щодо готовності майбутніх фахівців до реалізації освітнього напрямку «Дитина у світі мистецтва». Для поліпшення процесу виховання художньо-естетичної культури у підготовці майбутніх педагогічних працівників ЗДО, потрібно знайти рішення, які передбачатимуть впровадження модернізації на концептуальному рівні соціокультурної універсалізації.

Одним із таких напрямків є удосконалення професійної системи підготовки та розвиток, коли майбутній педагогічний працівник ЗДО постає системоутворюючим началом освітнього процесу в ЗВО.

У контексті педагогічного дослідження важливим вбачаємо факт, що основу особистісно-орієнтованого підходу становлять *ідеї гуманізації*, які спрямовано на виховання духовності у педагогічній еліті, розвиток їх талантів і здібностей для римноження соціо-культурного потенціалу нового рівня якості.

Походження слова «гуманізм» належить до латинського терміну «*humanus*», що перекладається як «людяний» або «людський». Поняття «гуманізм», згідно з «Енциклопедією Британіка», походить від латинських слів «*human*» і «*homo*» і означає «людина» [69].

Більшість енциклопедичних словників відзначають, що гуманізм є загальною ознакою будь-якої теоретичної або практичної системи, де пріоритет

надається інтересам людини [71]. Гуманізм як суб'єктивне сприйняття світу, яке базується на розпізнаванні значущості людського життя розглядають Л. Басс, Н. Волинець [72]. За словами Л. Манчуленко, гуманістична спрямованість є гуманістичним проявом і виявляється в здатності вбачити великі завдання в малих справах, досягати значних результатів в невеликих починаннях [73].

При розгляді перспектив сучасної моделі гуманістичної освіти, О.Щолокова акцентує увагу на важливості збереження національно-культурних традицій, досвіду багатьох поколінь для відтворення менталітету нації, характеру української людини та її світовідчуття [74].

За думкою В. Кременя [76], особистісно орієнтований підхід нині об'єктивується як принцип *людиноцентризму*, визначальним критерієм якого є нарощення внутрішньої активності особистості шляхом організації внутрішніх мотиваційних сил, які визначають його поведінку.

Учений І. Бех підкреслює, що людяність, з одного боку, виступає передумовою для формування гуманістичного світогляду, з іншого – є необхідною для практичної реалізації гуманізму та духовності. Розвиненість, людяність, на думку вченого утворює емоційно-мотиваційний фундамент та механізм, які визначають поведінку особистості, а вищий рівень людяності досягається через розвинену совість, відчуття відповідальності та накопичену мудрість [75].

Урахування в педагогічному дослідженні людинотворчих ідей гуманістичної спрямованості – це відповідь на розв'язання завдань з виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Особистісно-орієнтований підхід є феноменом суспільно гуманістичного спрямування, який породжує різноманітні концепції та панівні теорії на тлумачення дефініції; підхід спрямовано на проектування змісту процесу виховання за цільовим призначення на формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, підтримки їх індивідуальності та креаційного розвитку. Встановлено, що реалізація особистісно-орієнтованого підходу у вихованні художньо-естетичної культури педагогічних працівників

ЗДО вимагає поєднання його з *діяльнісним підходом* (з англ. – activity approach), як набір методологічних і теоретичних принципів дослідження активності людини.

Поняття «діяльність» застосовується у значеннях: зміна та перетворення світу, специфічне відношення людини до оточуючого середовища, форма взаємодії з ним, процеси конкретизації (опредмечення) та де опредметнення; протиріччя між об'єктивним і суб'єктивним, ідеальним і матеріальним.

Своєю чергою, С. Гончаренко визначає, що основною складовою діяльності є суб'єкт, характерна ієрархія його потреб і мотивів, свідомість, мета, засоби її досягнення і, звісно, результат реалізації [57, с. 98]. При цьому, як зазначає О. Шупта, діяльність є джерелом наукового пізнання та необхідною передумовою для самореалізації особистості [77, с. 19].

Концепцію «діяльності», як актуалізацію можливого, було вперше сформульовано Арістотелем; німецька класична філософія, особливо в працях Й. Фіхте та Г. Гегеля, розглядають діяльність як об'єднання теорії та практики, ідеального та матеріального світу; у 20-і роки ХХ століття усталеними теорію діяльності як ключового елементу у українській психології; у 30-і роки століття під діяльністю психологічна школа визначила два підходи у вивченні «діяльності»: перший поєднує принцип єдності свідомості та діяльності; другий піднімає питання щодо спільності структури зовнішньої та внутрішньої діяльності.

Відповідно методологічного рівня, унікальність діяльності виражається у специфічній формі активності лише для людей, тоді як у феномені буття ключовою є постійна її зміна. Залежно від підходу та перспективи дослідження на науково-теоретичному рівні діяльність розглядається як процес, система, взаємодія, технологія та творчість. Прикладний рівень фокусує увагу на тому, що діяльність є засобом вирішення специфічних, практичних завдань, ситуацій і проблем, які вимагають конкретних діяльнісних вмінь та навичок.

Особливою, серед різних форм діяльності, є професійно-педагогічна діяльність, яку вважаємо складним процесом обміну і контролю інформацією

для передачі та розвитку культури, формування суспільної свідомості, здійснення регуляції розвитку духовної та соціальної сфер особистості [78, с. 432].

«Професійно-педагогічна діяльність» – це термін, який не має чіткого визначення в словниках, але зачасту розглядається як комплексна педагогічна практика, що спрямована на досягнення вихованцями заданих суспільством цілей розвитку та формування їх фізичних і соціальних якостей. Однією з найважливіших характеристик професійно-педагогічної діяльності є характер взаємодії (освіта, виховання та розвиток) між педагогом і дітьми.

Погоджуємося з О. Власенко в тому, що професійно-педагогічна діяльність не може обмежуватися лише «для себе» – її головною метою є спрямованість на допомогу вихованцям [79].

На думку О. Гнидіної, художньо-педагогічна діяльність майбутніх фахівців дошкільної освіти утворюється з художнього, психологічного, педагогічного та методичного складників:

- *художній* – оволодіння основами мистецтва як складової частини культури, методики керівництва образотворчою, художньою, музичною видами діяльності в ЗДО;
- *психологічний* – знання психологічних основ та природи мистецтва;
- *методичний* – забезпечення педагогічного супроводження ознайомлення з мистецтвом на етапі дошкільного дитинства;
- *творчий* – реалізація в практичній діяльності креативних задач образотворчого характеру [80].

За дослідженнями Т. Паньок, обидві сфери діяльності мають спільні функції формування художньо-естетичної культури майбутніх фахівців ЗДО:

- *освітня функція* художньо-педагогічної діяльності є складовою педагогічної освіти та надає майбутнім педагогам дошкільної галузі професійні знання, формує вміння та навички в галузі дошкільної педагогіки, психології, методики ознайомлення дітей з мистецтвом;

– завдяки *культурно-розвивальній функції*, майбутні педагогічні працівники ЗДО мають змогу ознайомитися з творами мистецтва різних епох та культур, що дозволяє наблизити їх до національної художньої спадщини та культури світового рівня;

– *функція національного виховання* спрямована на формування національного світогляду, самоідентифікації та національної самосвідомості у педагогів ЗДО, розуміння важливості соціально-історичного значення образотворчого мистецтва у контексті формування нації;

– *естетична функція* допомагає формуванню ціннісних орієнтирів;

– *соціальна функція* відіграє ключову роль у вдосконаленні особистісно-професійних якостей вихователя, формуванні педагога як громадянина, який не тільки оволодіває знаннями, а й розвиває креативний потенціал до розв'язання соціальних завдань, сприяє вихованню ціннісних орієнтирів і почуття національної єдності [81].

Різноманітні види художньої діяльності і творчості, як стверджує О.Отич, сприяють формуванню художньо-естетичної культури особистості [82].

Вважаємо, що виховна художньо-педагогічна діяльність майбутніх фахівців ЗДО базується на своєрідній тріаді: опанування основами та методикою ознайомлення дітей з мистецтвом – професійною художньо-педагогічною діяльністю – виховання художньо-естетичної культури.

Вважаємо за доцільне охарактеризувати процес формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО в контексті педагогічно-професійної діяльності, яка має багатовимірну структуру: *конкретні види діяльності і ситуації* – найбільш конкретний рівень, який охоплює окремі дії, які виконуються у певних ситуаціях; *типові професійні функції і завдання* включають загальні функції та завдання, що характеризують певні професії або ролі; *професійні дії, вміння, компетенції і навички*, які необхідні для виконання конкретних функцій і завдань.

Діяльнісний підхід засновано на *потребах*, що конкретизуються у системі мотивів *стрижневі мотиви* мають особистісний зміст для педагога. Структурні

компоненти передбачають здійснення нагляду і контролю як процесу порівняння того, що насправді відбувається під час діяльності, з тим, що має бути досягнуто або заплановано; *рефлексія* дозволяє аналізувати свою діяльність, думки, почуття та мотиви, вдосконалювати майбутні дії та приймати оптимальні рішення у подальшій педагогічній діяльності.

Діяльнісний підхід дав змогу професійно-педагогічну діяльність педагогічних працівників ЗДО із виховання художньо-естетичної культури, у відповідній послідовності: *мотив* → *мета* → *завдання* → *дія* → *контроль* → *результат* → *рефлексія*. *Мотивація* – початковий елемент архітекtonіки системної діяльності, що визначає, стимул педагога до певних дій у формуванні художньо-естетичної культури; *мета* – яку визначено учасниками, є соціально-орієнтованою, динамічною; *завдання* – деталізація мети на конкретні дії, які допомагають досягти цілей; *зміст* – сукупність основних знань, умінь, навичок і компетенцій, які забезпечують формування художньо-естетичної культури, що закріплено у відповідних нормативних документах; *засоби* – різноманітні матеріалізовані об'єкти, інструменти або ресурси, які використовують для виховання художньо-естетичної культури фахівців дошкільної освіти; *дія* – активність, яку здійснюють для виконання завдань виховання художньо-естетичної культури; *контроль* – процес перевірки, спостереження або оцінки результатів діяльності для встановлення в їх відповідності цілям встановленої мети; *результат* – досягнення або продукт діяльності, які відповідають (або не відповідають) поставленій меті; *рефлексія* – процес аналізу та осмислення діяльності виховання художньо-естетичної культури, її результатів і причин, що дає змогу опанування знаннями і набуття досвіду для подальшої самокорекції та покращення якості діяльності.

Серед підходів до процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО виокремлюємо *ситуаційний підхід*.

На думку Н. Попович, *ситуаційний підхід* вимагає прийняття оптимального рішення залежно від ситуації [83, с.67-68]; під «ситуацією» Б. Гаврилишин, С. Мочерний, О. Устенко розуміють сукупність умов і обставин,

які стимулюють або примушують керівника приймати рішення та здійснювати відповідні управлінські дії [84]; до незаперечних переваг ситуаційного управління В. Гречанінов відносить: прийняття рішень навіть в умовах обмеженого часу; забезпечення ефективних рішень, що сприяють досягненню поставлених цілей; універсальність застосування на різних рівнях організації управління і в різних сферах діяльності завдяки узагальненим та уніфікованим структурно-логічним засадам; висока мобільність, що передбачає готовність до застосування в будь-який час і в будь-яких умовах [85, с.17].

Управлінські рішення, вважає В. Рекрут, завжди пов'язано з конкретними управлінськими ситуаціями, вибір однієї з альтернатив є основним критерієм ситуаційного характеру рішень [86].

Згідно тверджень Р. Денхардта, застосування ситуаційного підходу зосереджує увагу керуючого на двох основних видах управління: делегуванні та режесурі (спрямовані на реорганізацію або переструктурування). *Делегування* передбачає довіру до підлеглих, наділення їх правом приймати відповідальні рішення та здійснювати дії без постійного контролю з боку керівника. *Режесура* орієнтує на реорганізацію та переструктурування організації або її підрозділів, щоб забезпечити оптимальне функціонування та досягнення поставлених цілей. Таким чином, за словами вченого, теорія ситуаційного підходу ставить підприємливого управлінця-керівника перед вибором між цими двома стратегіями, які можуть бути ефективними в різних ситуаціях та допомогти забезпечити успішне функціонування організації [87]. Пов'язує використання ситуаційного підходу з мистецтвом вплітати різні стилі керівництва (загальний, індивідуальний, прогресивний, делегуючий, діловий, самоцентриський та ін.) в цілісний процес управління за використанням методів, які відповідають потребам та особливостям окремих ситуацій І. Ільченко [88].

Зауважують В. Бакуменко, Ю. Ковбасюк, А. Михненко, Ю. Сурмін, В. Трощинський, що у ситуаційному управлінні, де кожна ситуація може бути унікальною, відсутність стандартних рекомендацій ускладнює процес

прийняття рішень, особливо в умовах постійних зовнішніх змін. За порадою вчених, щоб подолати ці обмеження, управлінці мають працювати над розвитком аналітичних та стратегічних навичок, добре розуміти свою організацію та її контекст, а також залучати експертів та консультантів для підтримки прийняття рішень у складних ситуаціях [47, с.651].

Управлінські ситуації В. Василенко класифікує за такими характеристиками як: *за масштабом дії* (впливають на загальну систему в цілому; виникають у підсистемах; пов'язані з окремими елементами системи); *за причинами виникнення* (збереження функціонуючої системи; виникнення нової мети; імітація умов, які ускладнюють ситуацію); *за змістом* (соціальні, організаційні, економічні, психологічні, виробничі); *за рівнем складності* (прості – мають зрозумілу природу та можуть бути легко вирішені; складні - характеризуються багатьма невизначеностями та вимагають детального аналізу); *за рівнем структуризації* (добре структуровані - характеризуються чіткими межами та можуть бути аналізовані логічно; важко піддаються аналізу - мають нечіткі границі та потребують творчого підходу до розв'язання); *за оцінкою суб'єкта управління* (задовільні – вимагають невеликих зусиль для вирішення та контролю; проблемні – пов'язані зі складними викликами та потребують особливої уваги та вміння їх вирішувати) [89].

Відповідно до системи ситуаційного підходу, виділяємо етапи управління процесом виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, із відповідним змістовим наповненням: по перше – керівник повинен зробити аналіз ситуації, скласти план дій, обрати відповідні методи, розробити стратегію для забезпечення успішної реалізації управлінських рішень; по друге, керівнику слід обрати відповідний підхід до управління, який найбільш точно відповідає потребам, які виникли внаслідок ситуації; по третє, не менш важливо, щоб управління створювало потенціал та гнучкість в організації, щоб адаптуватися до нового управлінського стилю, який би відповідав певній ситуації; по-четверте, ситуативне управління повинно забезпечити відповідні зміни, які дозволять підлаштуватися до ситуації, яка трансформується [90].

Конкретні ситуації організації управління вихованням розвиваються за: *змістом* (технічні ситуації, які пов'язані з впровадженням нової технології, модернізацією обладнання тощо; фінансовими змінами; ефективним використанням ресурсів; впливом політичних та геополітичних рішень, удосконалення законодавства; зміною керівництва, перебудова структури; вплив психологічних факторів, ставлення персоналу, мотивація, комунікація); *видами управлінського рішення в часі* (стратегічні ситуації пов'язані з довгостроковими стратегічними планами; тактичні ситуації вимагають середньострокових тактичних дій для досягнення поставлених цілей; оперативні ситуації стосуються короткострокових оперативних рішень для щоденного управління процесами та завданнями); *ресурсами та способами забезпечення реалізації управлінських рішень* (людські, фінансові, матеріальні, інформаційні, технологічні ресурси); *методами реалізації організаційно-управлінських рішень* (делегування повноважень, командна робота, використання інструментів та технологій тощо) [89].

Більш обґрунтованим управлінським рішенням сприяє застосування *методу сценаріїв*, відомий також як *сценарний підхід*. Цінність підходу полягає в тому, що він дає змогу прийняти більш обґрунтовані та ефективні рішення, в організації управління або планування дослідження, зі врахуванням ряду вірогідних варіантів розвитку подій (сценаріїв). *Метод сценаріїв* використовується для аналізу та прогнозування майбутніх подій шляхом розділення цілісної задачі на окремі, вірогідні варіанти розвитку подій, які називаються сценаріями.

За визначенням С. Телешуна та О.Титаренко, сценарії як підхід до аналізу складних ситуацій, у якому існує багато важливих та взаємопов'язаних тенденцій та подій. Цей метод допомагає створити можливі варіанти розвитку ситуації шляхом розділення її на окремі сценарії, без чітко визначених алгоритмів для створення прогнозів; автор розглядає сценарні методи як різноманітну сукупність підходів, технік та способів організації роботи з експертами і дослідниками [91].

Для розв'язання проблеми щодо підготовки сценарного прогнозу у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО застосовано:

– *«аналітичний сценарій»*, який спрямовано на підготовку узагальнюючого документа, що містить невелике змістове (тезисне) описання вхідних і вихідних (результуючих) ситуацій дослідження, стисло характеристику методики організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, максимально чітку демонстрацію перебігу розвитку ситуацій через виокремлення конкретних отриманих результатів;

– великою перевагою *«сценарія-есе»* є високий ступінь наочності та вільний стиль до викладення теоретичного матеріалу (іноді навіть з публіцистичним відтінком); і хоча такий підхід не має жорсткого структурованого формату, він дозволяє отримати більш глибоке інсайтове розуміння ситуації та потенційних варіантів дослідження (*«сценарій-есе»* має недоліки, і одним із них є потреба у значно більших витратах часу на ознайомлення з досліджуваною проблемою); зокрема, такий підхід дозволяє демократизувати процес прогнозування різних сфер, включаючи політику, економіку, бізнес, технології, природничі науки та інші.

– *«формалізований сценарій»* (сценарії, що мають якісні судження експертів) дозволяє отримати кількісні показники, які поєднуються з використанням різних інструментів та методів аналізу, таких як побудова графіків, ланцюгів подій, блок-схем та інш; підготовка включає опис логічної послідовності етапів та процесів з метою визначення альтернатив, перспектив і можливих варіантів змін в досліджуваній системі [92].

Враховуємо способи застосування техніки прогнозування сценаріїв при організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО: самостійний і центральний метод прогнозування; необхідні процедури в рамках комплексного методу прогнозування; допоміжний метод для вирішення окремих спеціальних завдань прогнозування; підготовка і планування альтернативних рішень.

Зауважимо, що успішність та результативність процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО залежать від основних методів моделювання сценарію:

– *пасивний сценарій* – метод прогнозування майбутнього розвитку ситуації, який базується на екстраполяції існуючих тенденцій або передбаченні можливих змін, без активного впливу на виховний процес формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО;

– *активний прямий сценарій* – дозволяє спрогнозувати розвиток ситуації, при якому передбачено майбутні зміни, зі врахуванням спеціально обраного комплексу керівних заходів у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО;

– *активний зворотний сценарій* – комплекс заходів, спрямованих на досягнення необхідних змін ситуації або відновлення певного стану процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Важливе значення для педагогічного дослідження має також урахування підготовки сценарію процесу педагогічного виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, що передбачає: об'єкт дослідження, вибір форми, методики, змістового наповнення сценарію; наявність інформаційних технологій; використання різних аналітичних інструментів, моделей та додаткових даних для більш точного та комплексного прогнозування; кваліфікаційні експерти; строк дослідження; специфіка завдань [93].

Успішності вирішення проблеми виховання художньо-естетичної культури педпрацівників ЗДО сприяє *компетентнісний* підхід, який є визначальним, оскільки характеризується не лише засвоєнням знань, умінь і навичок, а й оволодіння ними в комплексі, який реалізується в компетентностях. За висновками Ю. Сухарнікова, компетентнісний підхід не лише поповнює «запас» знань вихователя, але й сприяє формуванню умінь та навичок, необхідних педагогові для успішного здійснення його професійних

завдань [94]; на думку О. Пометун, характеризується створенням основних професійних компетенцій особистості [95].

Вагомим внеском для розгляду питань формування компетентностей є документи міжнародних організацій уповноважених у сфері освіти, науки й інноватики. Питання компетентнісного підходу в освіті активно розглядають визначені міжнародні організації: Міжнародна комісія Ради Європи сприймає «компетентність» як базові вміння, фундаментальні напрями навчання, ключові кваліфікації, ключові уявлення, базові знання. Міжнародний Департамент Стандартів Навчання, Досягнень та Освіти (з англ. – International Board of Standards for Training, Performance and Instruction – IBSTPI) визначає «компетентність» як комплекс знань, вмінь та навичок, які дозволяють особистості кваліфіковано діяти або виконувати конкретні функції для досягнення стандартів у певній професійній галузі чи діяльності; ЮНЕСКО тлумачить «компетентність» як поєднання знань, умінь та цінностей, які можна застосовувати у повсякденному житті.

Згідно Національної Рамки Кваліфікацій (2019 р.), що розроблена з врахуванням Рамки кваліфікацій у Європейському освітньому просторі (2017 р.) та Європейської рамки кваліфікацій для навчання протягом життя (з англ. – European Qualifications Framework for lifelong learning – EQF LLL/EQF) (2008 р.), «компетентність» або «компетентності» розглядаються як здатність особи виконувати певний вид діяльності, яка виявляється через знання, розуміння, вміння, цінності та інші особисті якості; «компетенція» розглядається як результат навчання та отримання на його основі кваліфікації, які виражаються через компетентності; успішна діяльність (із знань, вмінь, цінностей, комунікації тощо) вважають компетентністю; кваліфікації та компетентності, які є основою кваліфікацій, здобуваються виключно через навчання (формальне, неформальне, інформальне, випадкове); результати навчання можуть бути безпосередньо продемонстровані у професійній діяльності [44].

Згідно із Законом України «Про вищу освіту», компетентність визначено як «динамічна комбінація знань, вмінь і практичних навичок, способів

мислення, професійних, світоглядних і громадянських якостей, морально-етичних цінностей, яка визначає здатність особи успішно виконувати професійну та подальшу освітню діяльність і є результатом навчання на певному рівні вищої освіти» [96].

У світовій освітній практиці поняття компетентності виконує роль центрального, своєрідного «вузлового» елементу. Компетентність поєднує в собі інтелектуальний та навичковий аспекти освіти. Додатково, в понятті компетентності закладена ідеологія тлумачення змісту освіти, що виникає з розгляду «результатів». Ключова компетентність є інтегральною, оскільки об'єднує низку подібних чи споріднених вмінь і знань, які мають важливість для широкого спектру культурних та ділових сфер (наприклад, інформаційних, правових тощо).

Компетентність як: набуту суб'єктом досвідність у конкретній сфері формулює І. Бех [97]; як внутрішньо інтегровану якість особистості, яка виявляється у загальній здатності та готовності до діяльності, заснованій на знаннях та досвіді, отриманих під час навчання та спрямовані на самостійну та успішну участь у різних видах діяльності вважає Г. Селевко [98]; здатність фахівця застосовувати набуті компетенції та виконувати певні види діяльності, засновані на конкретних професійних компетенціях визначає П. Гусак [99]; сукупність організованих наборів знань, умінь, навичок і ставлень, які особа отримує протягом навчання розуміє О. Овчарук [100]; спеціально організовані набори знань, умінь та навичок, які отримуються під час навчання; ці компетентності дозволяють ідентифікувати та вирішувати завдання, незалежно від ситуації чи контексту проблеми, які характерні для певної сфери діяльності визначає О. Пометун [101]. Науковець висловлює думку, що важливо не ставити компетентність у протиставлення до знань, вмінь і навичок, бо поняття компетентності виходить за межі звичайних знань, вмінь і навичок. Концепція компетентності охоплює не лише пізнавальні та операційно-технологічні, але й мотиваційні, етичні, соціальні та поведінкові компоненти [102, с.19].

Один із нових концептуальних підходів полягає в розгляді компетенції як попередньо визначених вимог до підготовки фахівця, яка впливає на формування змісту освіти, її методології, критеріїв та вибір діагностичних методів [103].

У «Великому тлумачному словнику сучасної української мови» запропоновано визначення: «компетенція» – це добра обізнаність у чомусь, а також область повноважень певної організації або особи; «компетентний» – це той, хто має високий рівень знань у певній галузі і добре знайомий з чимось [104]. Розуміння «компетенції» як «доброї обізнаності із чим-небудь» добре підтверджує узгодженість цього поняття в різних джерелах, таких як «Великий тлумачний словник сучасної української мови» та нові тлумачні словники [105].

Суть поняття «компетенція», на думку вчених, пов'язано з такими аспектами: компетенцію пов'язано з досягненням певної норми, яка може свідчити про здатність правильно виконувати конкретне завдання [106]; компетенція включає систему знань, умінь, методів діяльності, соціальних комунікацій, яка передбачає здатність виконувати певну освітню функцію [107].

Констатовано, що «компетенція» – це сукупність знань, умінь та навичок, які особистість набуває для успішного виконання практичних завдань у конкретній сфері діяльності. Відповідно, компетентність є результатом набуття компетенцій, а компетенції є складовими компетентності. Процес формування компетентності відбувається, розвивається та проявляється в ході постійної діяльності, і вважається підготовкою особистості до виконання конкретних завдань, супроводжуючись наявністю якостей, що сприяють цій діяльності.

Професійна компетентність вихователя ЗДО, як стверджує Г. Беленька, означає здатність виконувати фахові завдання на основі обізнаності та сформованих навичок, які поєднуються з розвитком особистих професійно важливих якостей, серед яких особливо важливі любов до дітей, здатність до емпатії та вміння спілкуватися [108]; учена стверджує, що саме під час

отримання університетської освіти формується базова професійна компетентність майбутнього вихователя ЗДО, а до основних ознак цієї компетентності включає критерії: мотиваційний (прояв інтересу та позитивного ставлення до професійної діяльності), когнітивний (засвоєння професійних знань), практичний (розвиток професійних навичок) та особистісно-професійний (вияв професійно значущих якостей).

Розкрито, що у науковій літературі обговорюються різні аспекти застосування компетентнісного підходу до формування художньо-естетичної культури, такі як: ефективність пізнавальної діяльності студентів; їхні ціннісні орієнтації у галузі художньої та естетичної культури; необхідні естетичні знання для майбутніх педагогів ЗДО; зміст та функції художньо-естетичного досвіду; інформаційне забезпечення естетичної компетентності студентів; розширення естетичного світогляду; контентні аспекти естетичної свідомості тощо [109].

Погоджуємося з П. Пахотіною в тому, що структурні елементи компетентності обумовлено специфікою змісту відповідної професійної діяльності [110]. Вища освіта відіграє важливу роль у організації виховного процесу, спрямованого на формування художньо-естетичної культури майбутніх вихователів.

Згідно Стандарту вищої освіти для першого (бакалаврського) рівня галузі знань 01 «Освіта/Педагогіка», спеціальності 012 «Дошкільна освіта» сформульовано вимоги до результату навчання на основі набутих інтегральних (загальних для всієї спеціальності), загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, а для другого (магістерського) рівня освіти передбачено формування загальних та спеціальних (фахові, предметні) компетентностей.

У Наказі Міністерства України «Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» [111], культурна компетентність розглядається як виявлення поваги, та цінування української національної культури, повага до багатоманітності і мультикультурності у

суспільстві та здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження.

Компетентнісний підхід у контексті нашого дослідження передбачає формування професійних компетенцій у майбутніх педагогічних працівників та керівників ЗДО. Закцентовано увагу на здатності комбінувати знання, уміння і практичні навички, професійні, світоглядні якості, морально-етичні цінності у процесі виховання художньо-естетичної культури впродовж життя

Центральним положенням *культурологічного підходу* є створення сприятливих умов для виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, задоволення потреби у творчому самовираженні, власних особистісних характеристик і цінностей через призму поняття культури.

За словами О. Листопад, використання культурологічного підходу допомагає людині досягти більш глибокого розуміння себе, дає змогу визначити свою ідентичність та здатність ефективно керувати особистим розвитком [112].

Культурологічний підхід, на думку Ю. Бойчука, сприяє створенню оптимальних умов для освоєння загальнолюдської та національної культури, свідомого розуміння та самовираження особистістю власних культурних потреб, інтересів і здібностей [113].

Виховання художньо-естетичної культури у майбутніх педагогічних працівників ЗДО передбачає тісний взаємозв'язок з розвитком художньої та естетичної культури суспільства, його цінностями, художніми традиціями, а також з сучасними напрямками та формами соціо-культурної творчої діяльності. На наш погляд, естетичне сприйняття оточуючої дійсності, почуття, переконання, цінності та духовні потреби, педагоги ЗДО мають розвивати упродовж життя, навчання, педагогічної діяльності, творчості та у повсякденному житті.

Завдання виховання художньо-естетичної культури має вирішуватися на всіх ланках освіти. Поділяємо думку В. Бутенка, який зазначає, що культурологічний підхід має важливе значення для майбутнього національної

освітньої системи України. Присутність понять прекрасного, піднесеного, досконалого, гармонійного та інших естетичних категорій свідчить про те, що ідея естетичних цінностей має визначальне значення в освітньому процесі закладу освіти [114].

Аналізуючи значення культурологічного підходу у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, вважаємо, що основний змісту сфері освіти зміщується від «раціоналізму» на «культуру». Процес супроводжується поступовим зменшенням важливості абсолютного пріоритету раціональних наукових знань (знання центризм) на користь усвідомлення, освоєння та втілення гуманітарних і культурних цінностей у практику освіти (культуроцентризм) [114, с.122].

Для сучасної практики підготовки майбутніх педагогічних працівників ЗДО важливими є питання, які пов'язано з опануванням художньо-педагогічними знаннями, вихованням художньо-естетичного світосприймання, оволодіння значущими особистісними якостями, що повинні ґрунтуватися на цінностях та явищах культурного життя. Ці орієнтири спрямовують майбутніх вихователів ЗДО на досягнення високих естетичних стандартів. При цьому, як зазначає Г. Богатирьова, необхідно надавати переваги тим засобам художньо-естетичного впливу, які найбільше сприяють розвитку творчих здібностей та виховання художньо-культурного сприйняття у майбутніх фахівців [115, с. 48].

Застосування культурологічного підходу в процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО сприяло виокремленню етапів оволодіння змістом культури у послідовності освоєння норм і вимог, установок і способів педагогічної діяльності; засвоєння провідних елементів педагогічної культури; присвоєння цінностей культури, їх внутрішнє прийняття на особистісно смислового рівні; трансляції культури в різних актах розгортання і опредмечування суб'єктності [116].

Найбільш значимими вимогами для реалізації культурологічного підходу у виховному процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО є: *культуrowідповідність*, яка враховує світовий та

національний культурний досвід в процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО; *поліхудожність* – розуміння педагогічними працівниками специфіки мистецтва; *збереження традицій та відкритість до інновацій* – освоєння творчої спадщини національної та світової культури; *гуманітарний діалог* як форма взаємодії (зокрема, з творами різних видів мистецтва); *інтеграція художньої діяльності* із історією, мистецтвознавством, педагогікою, психологією, соціологією.

У процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО застосовується *аксіологічний підхід* (з грец. – «aksios», означає «коштовний»), що базується на моральних, етичних та культурних цінностях як фундаментальній основі культури.

Згідно тлумачення І. Зязюна, аксіологічний підхід спрямовано на аналіз процесу формування компетентності майбутнього педагога шляхом визначення ціннісно-змістового ставлення фахівця до професійної діяльності; підхід акцентовано на цінностях, які формують внутрішню мотивацію та позицію майбутнього педагога в процесі навчання та подальшої педагогічної практики [117].

На важливості аксіологічного підходу у формуванні художньо-естетичних цінностей педагогів дошкільної галузі наголошують ряд досліджень: Г. Борин відмічає необхідність спрямованості змісту освіти на формування духовно розвиненої, вільної особистості, здатної реалізувати себе в соціальній та творчій активності [118]; дослідження Н. Сиротич є важливими в розв'язанні проблем підготовки майбутніх вихователів ЗДО до формування творчих умінь у старших дошкільників через театральномовленнєву діяльність [119]. Розкрито, що формування ціннісних орієнтирів у контексті професійно-педагогічної підготовки майбутніх вихователів щодо морально-духовного виховання дошкільників через використання художньої літератури створює основу для особистісно-художнього формування та допомагає визначити культурний простір згідно з художніми ідеалами та образами. Використання художньої літератури дозволяє перенести дітей у світ

цінностей, створити натхнення для поглиблення власної духовності та формування моральних принципів як вважає О. Монке [120]. Дослідження сутності музики, О. Заїка визначає її цінність у розвитку художньо-творчих здібностей майбутніх педагогів засобами концертно-виконавської діяльності [121].

Художні цінності для педагогічних працівників ЗДО є важливим орієнтиром, за допомогою якого вони формують свою ідентичність як активних учасників художньо-творчого процесу; шляхом вивчення художніх цінностей майбутні педагоги ЗДО здобувають практичний досвід у знаходженні особистісних та творчих рішень в організації художньо-творчої діяльності.

Суб'єктивний підхід до усвідомлення художніх цінностей сприяє більш ефективному формуванню художньо-естетичної культури педагогів ЗДО. За словами О. Красовської, оцінне сприйняття мистецтва та спрямованість особистості на художні цінності відкривають можливості для формування особистого художньо-педагогічного світогляду та сприяють розвитку творчої професійної діяльності; авторка зазначає, що освіченість майбутніх фахівців у художніх цінностях відображається рівнем художнього сприймання, здатності до емоційного реагування на мистецькі явища, сформованого художнього смаку, а також в готовності активно пропагувати та захищати художні цінності [122].

Естетичні цінності відображають співвідношення об'єктивного та суб'єктивного сприйняття педагогічними працівниками ЗДО навколишньої дійсності та професійної діяльності. На думку В. Томашевського, майбутні фахівці повинні бути готовими до встановлення естетичних зав'язків з оточуючим середовищем та орієнтуватися на естетичні цінності як на показник їх здатності взаємодіяти з навколишнім середовищем за законами краси [109].

На основі різних поглядів учених можемо зробити висновок, що аксіологічний підхід у нашому випадку підкреслює важливість врахування ціннісних орієнтацій та пріоритетів у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Підхід до візуалізації передбачає трансляцію нових способів взаємодії з культурою в процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Поняття «візуалізація» походить від латинського слова «visualis», що означає «той, що можна сприймати очима» або «наочний». Відповідно у Оксфордському словнику, «візуалізація» визначається як процес утворення образів у розумі, створення ментальних зображень, які можуть бути сприйняті зором [123]. У ряді словників іноземних слів «візуалізація» тлумачиться, як сприйняття через неозброєне або озброєне око, або за допомогою оптичних пристроїв. За визначенням універсального словника української мови, «візуалізація» представляє собою процес демонстрації фізичного явища або процесу у формі, яка є зручною для зорового сприйняття [124]. «Великий тлумачний словник сучасної мови» дає таке тлумачення терміну «візуалізація» як процесу або фізичному явищу, яке відображено у формі, зручній для зорового сприйняття [29]. Лексикографічні словники описують «візуалізацію» як процес створення видимого зображення об'єктів, явищ або процесів, які не можна безпосередньо спостерігати [29].

Нині поряд з терміном «візуалізація» активно використовуються термін «технології візуалізації». У наукових дослідженнях «технологія візуалізації» описується як метод включення у процес виховання візуальних моделей; систематичне застосування різних видів візуальних моделей або їх поєднань для навчання; навчання раціональному обробленню інформації та її когнітивно-графічному уявленню [125].

Погоджуємося з О. Брюховецькою в тому, що розгляд проблеми візуальної культури стимулює різноманітні дослідницькі напрямки, які охоплюють, але не вичерпують дослідження:

- 1) розгляд не-мистецьких візуальних репрезентацій – від популярної культури та комерційних медіа до наукових та технічних зображень, а також їх взаємодії з областю візуальних мистецтв;

2) аналіз соціальних практик сприйняття та спостереження (англ. – spectatorship), сприяє розумінню візуальності як ключового елементу дослідження, зокрема, у зв'язку з перформативним оборотом у розумінні візуальності;

3) дослідження між візуальним образом та вербальним сприйняттям, взаємозв'язку між зоровим сприйняттям та іншими відчуттями (слух, дотик), а також відносин між видимим та невидимим;

4) вивчення оптичних аспектів індивідуального та соціального психологічного життя (пам'ять, уява, фантазія, медіа) у контексті владних відносин та домінуючих наративів [126].

Існують різні підходи до розуміння візуалізації зазначає М. Друшляк. Деякі дослідники розглядають її як засіб для надання наочності, тобто вважають, що візуалізація виконує переважно ілюстративну функцію. Інші вчені розглядають візуалізацію як інструмент, який впливає на психолого-фізіологічні процеси, які відбуваються під час наочного сприйняття, які спонукають до кращого сприйняття та засвоєння навчального матеріалу [127]. На думку Г. Ващенко, яскраві та багатогранні уявлення допомагають розвивати інтелектуальні здібності; підкреслює, що наочність повинна доповнюватись методами, які сприяють розвитку абстрактного мислення, щоб забезпечити більш комплексний розвиток майбутніх фахівців [128]. Згідно з поглядами Л. Білоусової, візуалізація є активним процесом, в якому наочне сприйняття формується на основі не лише зорових вражень, але й залучає інші відчуття, такі як слухові, дотикові та інші [129]. Візуальні зображення, на відміну від послідовних вербальних описів дають можливість отримати уявлення про об'єкт або ідею в моментальному сприйнятті, що може полегшити сприйняття, засвоєння та розуміння інформації як наголошує Л. Кондратенко [130].

Визначено, що одним із сучасних методів візуалізації є «інфографіка» - метод подання інформації з метою швидкої та точної її подачі за основними критеріями: візуальності – діаграми, графіки, ілюстрацій, малюнків, ментальних карт та таймлайнів; високого ступеня наочності такими як символи,

знаки, малюнки, рекламні повідомлення та відеоролики; зрозумілість та доступність; вираз співвідношень співвідношення між різними предметами, фактами та явищами у часі і просторі [131, с. 120].

Для успішної реалізації скрайбінг-технології автори рекомендують використовувати певні сервіси, такі як PowToon, GoAnimate, Wideo та інші; сервіси дозволяють створювати анімаційні відео, які ефективно доповнюють викладення матеріалу та роблять його більш цікавим та зрозумілим для аудиторії. Для побудови ментальних карт - програми-візуалізатори, такі як Coggle.it, Freemind, BubblUs, MindMeister, Mind42.

Встановлено, що врахування тенденцій розбудова візуального естетичного досвіду студентів, який застосовано відомими університетами світу. На наш погляд, цікавими є курси університету Принстон (США)– «Розуміння мистецтва» (з англ. – Art Appreciation) та «Візуальна грамотність» (з англ. – Visual Literacy); ряд навчальних програм із візуальної культури Університетів Рочестера (з англ. – University of Rochester), Чикаго (з англ. – The University of Chicago), Каліфорнії в Ірвайні (з англ. – University of California, Irvine; скорочення UC Irvine) та Стоні-Брук в Нью-Йорку (з англ. – The State University of New York at Stony Brook). Курси із живопису, танцю, театралізованої діяльності, хору, цифрової фотографії та відеозйомки, що використовуються у педагогічній практиці США, сприяють розвитку творчих та художніх здібностей майбутніх фахівців [132].

Використання інтернет-оглядів сучасних музеїв відкривають педагогічним працівникам багатий спектр інформації та доступ до багатой культурної спадщини [133]. Зокрема, у мережі Інтернет доступна значна кількість Веб-музеїв та Веб-галерей, де можна оглянути різні музейні або приватні колекції. Головна мета відкритих ресурсів – задоволення інформаційних потреб користувача в різних сферах людської діяльності. Віртуальна галерея представляє собою набір віртуальних експозицій, позначений як $VGal = \{VExhibitionx\}$. Розуміння Веб-галереї включає можливість наявності однієї або більше експозицій, організованих за

конкретними класифікаційними критеріями; кожна експозиція містить один або декілька об'єктів (експонатів), причому деякі з них можуть належати до різних експозицій одночасно; структура об'єктів формується на основі відношення «категорія-об'єкт», і в суті вони є засобами пізнавальних галерей.

Віртуальний об'єкт, або експонат, представляє собою набір атрибутів, пов'язаних з його виявленням, переміщенням, дослідженням, відображенням стану або знищенням. Складові віртуального об'єкта можна представити через п'ять ключових складових: VExhibit = (Appear, Transf, ResearchPast, MultiMedia, Destruct), де Appear – атрибути, що відносяться до процесу виявлення об'єкта; Transf – стосується переміщення об'єкта, наприклад, його перенесення з одного музею чи експозиції в інший; ResearchPast – включає атрибути, пов'язані з дослідженням минулого об'єкта; MultiMedia – використовуються для відображення стану об'єкта за допомогою різних мультимедійних засобів; Destruct – пов'язано із знищенням об'єкта.

Метод «музейних діалогів», автором якого є А. Лихтварк, дозволив залучати спеціально організоване музейне середовище, різноманітні твори мистецтва, пам'ятки природи, історичні артефакти до процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

На думку, Є. Ворожейкіна важливим аспектом візуального підходу є відео-арт, що звертається до естетичних, ідейних та соціальних реалій [134], а Л. Манович визначає важливі характеристики нових арт-технологій – числове представлення для створення візуальних образів, звуків, анімації та іншого контенту, поєднання та комбінування різних модулів згідно зі своїми творчими ідеями; використання алгоритмів, штучного інтелекту, генеративного мистецтва; змінність та динамічність демонстрації, які покликані створювати унікальні, інтерактивні та вражаючі твори, які раніше були несамовитими [135].

Особливу логіку, яку В. Ворона та М. Шульга пов'язують зі впливом соціальних медіа та цифрової ідентичності на спосіб сприйняття та спілкування з мистецтвом і довколишнім світом. По-перше, на думку вчених, соціальні медіа створюють простір для вільного колективного обговорення та

інтерпретації подій чи об'єктів, що привертають увагу громадськості. По-друге, будь-які дії та досвіди офлайн стають об'єктом соціалізації, а люди діляться ними зі своїми «френдами» у публічному просторі соціальних мереж. Дослідники підкреслюють значення соціальних мереж у зміні способів сприйняття та спілкування зі світом та суспільством [136].

Отже, метод візуалізації дав нам змогу використати сучасні технології візуалізації у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників для ЗДО.

Враховуючи предмет нашого дослідження, ми розглядаємо *технологічний підхід* як один із ключових підходів, що спрямовано на оптимізацію, підвищення результативності, інтенсивності формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників для ЗДО. У педагогічному дослідженні ми розглядаємо технологічний підхід як механізм процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, який включає в себе цільові орієнтації, зміст, методи та засоби, які гарантують досягнення запланованих результатів.

Термін «технологія» означає результат інтелектуальної діяльності, зібраних і систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень, виражених у вигляді документації. Технологія виявляється у різних формах: в технічних засобах та процесах, у техніці праці, в способах організації виробництва й управління, в технологічних знаннях та інших аспектах [47].

За словами І. Зязюна, нині не потребує підтвердження, що в процесуальному розумінні термін «технологія» відповідає на питання: «Як зробити?», «З яких засобів і як?», тоді як завдання розділення педагога-технолога від його продукту творчості (технології навчання) та перенесення творчого процесу на більш високий рівень організації, ймовірно, можуть бути розглянуті як наступний етап еволюції освіти [137].

У педагогічній літературі, термін «технологія» має кілька значень. По-перше, він може використовуватися як синонім до термінів «методика» або

«форма організації навчання». По-друге, «технологія» може вказувати на загальну сукупність методів, засобів і форм, які використовуються в певній педагогічній системі. По-третє, цей термін описує послідовність методів і процесів, які сприяють досягненню планованого результату [138].

Згідно з поглядами В. Стрельнікова, процес використання «педагогічних технологій» має глибокий зв'язок з опануванням педагогом певною методикою. Незважаючи на те, що відмінності між термінами «технологія» і «методика» майже непомітні, вчений стверджує, що педагогічна система може підходити як до рівня технології, так і до рівня методики, залежно від використовуваних інструментів. Висока ступінь інструментальності вказує на рівень технології, тоді як низька вказує на рівень методики [139].

Незважаючи на багато різних думок щодо поняття «технологія», більшість науковців погоджується з тим, що «технологія» є загальним поняттям, яке існує на протязі різних епох. Це поняття є однією з тих категорій, які існують стільки, скільки існує людство [170, с. 123].

Згідно зі стратегією розвитку єдиного державного освітнього простору, С. Сисоєва наголошує на тому, що критеріальні параметри опису «технологій» відображені у доктринах, концепціях розвитку та стандартах освіти. Ці параметри охоплюють такі аспекти, як напрямок навчання, структура та зміст освіти, вимоги до програм і умов їх реалізації, обсяг і навантаження навчального матеріалу, предметні галузі, освітні рівні та процес атестації [140].

Технологічний підхід, перш за все, пов'язано з розвитком особистості педагога, який готовий до засвоєння різноманітних професійних навичок, самовдосконалення, самозростання, спрямованого на досягнення успіху. Становлення особистості, вважає В. Сергєєва, включає в себе необхідність створення плану її розвитку, але цей план не будується на універсальному шаблоні для всіх, а здійснюється відповідно до індивідуального проекту, специфічного для кожної молодої людини, що враховує її фізіологічні та психологічні особливості, що відрізняють її від інших. Відповідно, на думку автора, самопрограмування – це важливий метод, яким людина упорядковує

власне життя, визначає тип її соціальної поведінки, яка ґрунтується на внутрішніх спонуках та особистому розумінні обов'язку в процесі втілення вибраного життєвого шляху [141].

Поняття «педагогічні технології» відображає сутність технологій навчання та виховання, вважає С. Сисоєва, оскільки їх розробка та застосування базуються на психолого-педагогічних закономірностях; вказує, що в рамках нової освітньої парадигми «педагогічні технології» спираються на принципи особистісного зростання та неперервного розвитку [142].

Поняття «педагогічна технологія» має глибокі коріння і відображає комплекс методів, прийомів, засобів та підходів, що використовуються в освітньому процесі для досягнення конкретних освітніх результатів з урахуванням психолого-педагогічних засад. Системна і організована спільна робота всіх цих складових дійсно може сприяти ефективному навчанню та вихованню, а також досягненню релевантних результатів.

Визначення, яке наводить «Український педагогічний словник», добре описує сутність «педагогічної технології» – системний підхід до організації навчального процесу, який базується на наукових принципах і передбачає використання різноманітних методів та засобів для досягнення конкретних навчальних цілей, а також оцінювання їх ефективності [57].

У документах та концепціях ЮНЕСКО поняття «педагогічна технологія» зачасти розглядається як частина більш широкого процесу оптимізації освітнього процесу. Педагогічні технології допомагають ефективніше використовувати технічні та людські ресурси, а також забезпечити якісні зміни у навчальному середовищі з метою досягнення кращих педагогічних результатів, а також включати в себе використання інноваційних підходів, технологій, методів навчання та організаційних форматів.

Позиція Асоціації педагогічних технологій США відображає важливі аспекти розуміння педагогічної технології як комплексного процесу, що включає різні складові та аспекти організації навчання та виховання. Концепція окреслює, що педагогічна технологія не обмежується лише методами навчання,

а охоплює інтеграцію різних аспектів та ресурсів для досягнення найкращих педагогічних результатів, що сприяє більш ефективному плануванню, організації та впровадженню навчальних стратегій, що відповідають вимогам сучасної освіти [137].

Аналіз різних підходів до трактування поняття «педагогічна технологія» дозволив отримати більш повну та глибоку картину про його сутність та можливості в організації процесу виховання. Особливо це актуально в контексті формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників для дошкільної освіти, де важливо враховувати різноманітні аспекти технологій, методик та підходів для досягнення бажаного результату.

Інтерпретація поняття «педагогічна технологія» у сучасному контексті дійсно є досить різноманітною і варіативною. Так, О. Бугрій подає два основних способи розуміння цього поняття – широке та вузьке. У широкому розумінні, «педагогічна технологія» трактується як складна система педагогічних підходів, методів та інструментів, які використовуються для досягнення освітніх та виховних цілей; інтерпретація підкреслює ідею системності та комплексності підходу до педагогічної діяльності. У вузькому розумінні, «педагогічна технологія» розглядається як конкретний інструмент, система методів та педагогічних прийомів, спрямованих на досягнення конкретних навчальних або виховних цілей. Ця інтерпретація акцентує увагу на конкретних педагогічних прийомах та методах, які можуть бути використані для досягнення певних результатів [143].

Обидва підходи мають важливість у педагогічній практиці, як зазначає М. Фіцула, і їх вибір може залежати від специфіки завдань, цілей та контексту педагогічної діяльності [144].

Згідно В. Ортинського, «педагогічні технології» є комплексною та структурованою системою дій та операцій, спрямованих на досягнення педагогічних цілей та впровадження ефективного навчання та виховання; «педагогічна технологія» розглядається як планований і систематизований процес, що включає ряд етапів, від постановки цілей до впровадження і оцінки

результатів. Ключовими є: постановка мети; змістовна наповненість; інформаційна орієнтованість; послідовність дій, етапів та операцій, які педагог виконує для досягнення педагогічних цілей [145].

Погоджуємося з В. Капелюк який стверджує, що багатогранність інтерпретацій терміна «педагогічна технологія» пов'язана з різноманітністю інтерпретацій терміна. Автор, подає три типові визначення: «педагогічні технології» характеризуються як система обґрунтованих методів, спрямованих на досягнення певних освітніх цілей; розглядаються як чітко структурований план педагогічних дій, який послідовно реалізується на практиці; тлумачаться як сукупність дій, процедур та операцій, які допомагають досягти певного результату у навчанні та вихованні [146].

За системою класифікації Н. Арістової, – виділено дві основні категорії «педагогічних технологій»: традиційні та інноваційні; традиційні ґрунтуються на використанні добре відомих методів, які вже використовувались у педагогічній практиці; інноваційні орієнтовані на впровадження новаторських підходів та методів у виховний процес; спрямовані на досягнення конкретних освітніх результатів і можуть включати у себе нові методики, підходи та інструменти, що допомагають покращити якість навчання та виховання [147].

Акцентує на значущості впровадження інновацій в сфері освіти В. Кремень, особливо в умовах сучасного глобалізованого та швидкозмінного світу; підкреслює, що інноваційність є стратегічним завданням, яке базується на застосуванні передових технологій, які оперативно відповідають викликам сучасності, що в свою чергу допомагає формувати особистість, здатну адаптуватися до динамічних змін, а не лише пасивно сприймати та відтворювати отриману інформацію та знання; важливим є й акцент на здатність індивіда не тільки «копіювати» та «реплікувати» наявні знання, але й створювати нові знання [148, с. 9].

Згідно з Законом України «Про інноваційну діяльність», термін «інновації» охоплює новостворені або вдосконалені конкурентоздатні технології, продукцію або послуги, а також різноманітні організаційно-технічні

рішення, що мають важливий вплив на покращення структури та якості виробництва або соціальної сфери [149].

Згідно з Великим тлумачним словником, «інновації» – це нововведення, які можуть включати в себе створення чого-небудь нового, вдосконалення технологій, продуктів або процесів з метою досягнення кращої ефективності, якості та результатів [150].

У «Енциклопедії освіти» розглянуто «інновації» як засіб для відповіді на складні завдання, що виникають у сучасному світі, такі як глобалізація, екологічні виклики та розширення полікультурних тенденцій [151].

Слід зазначити, що серед дієвих інноваційних технологій у виховному процесі формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО є *ігрові технології*.

Так, за даними Звіту «Innovative Pedagogy 2019», серед топ-10 «новаторських» технологій, найважливішою виявилась тенденція використання ігрових елементів у навчанні [152]. Згідно інформації від компанії Growth, 85% співробітників виявляють зацікавленість до своєї професійної діяльності у випадку впровадження ігрових технологій [153].

Згідно «Енциклопедії освіти» дефініцію «гру» визначено як форму креативної діяльності людини, під час якої уявно відтворюються різні способи взаємодії з предметами, відносини між людьми, соціальні норми та культурні досягнення суспільства [154, с. 139-140.]; «Український педагогічний словник» визначає поняття «гра» як специфічний вид активної діяльності дітей, під час якого вони навчаються соціальним функціям, взаємовідносинам та рідній мові як засобу спілкування; відіграє роль дитячого способу моделювання соціальних взаємодій, сприяє розвитку уяви, фізичному зростанню, виховує волю, здатність до самоконтролю, які є важливими якостями для подальшої трудової та суспільної активності людини [57].

Неможливо надати всесприймаюче визначення поняттю «гра», підкреслював О. Фінк, оскільки вона є складним феноменом, який сам по собі відмовляється від жорсткого визначення; вбачав у грі екзистенційний явище, що

спонукає до відновлення понять; розглядав гру як засіб розуміння, за допомогою якого людина спрямовує своє розуміння себе та намагається виразити смислові аспекти буття різних речей; гру він ставив на рівень із такими основними феноменами, як смерть, праця, любов [155].

Уявлення про гру, як спосіб відновлення цілісності людини, незасміченої або несказаної впливом суспільства, має своє коріння в давніх часах, у філософських концепціях Платона [156, с. 379]; І. Кант вказував на взаємозв'язок між «грою» і мистецтвом, зауважуючи їх подвійну природу відображення реальності, включаючи естетичний світ, що дає можливість «пестити слух і оживляти душу»; Ф. Шіллер наголошував, що прекрасне може розкритися через «гру», оскільки в ній об'єднуються реальність і форма, необхідність і випадковість, пасивність і свобода [157]; з поглядів Х.-Г. Гадамера розглянуто «гру» як спосіб існування мистецтва, коли глядач може зануритися у світ художнього твору, де він тотожний самому собі, навіть якщо на деякий момент він відсутній [158].

Учений Г. Гессе прийшов до висновку, що гра допомагає людині розвивати низку важливих навичок та якостей, вбачав, що під час гри людина навчається концентруватися, розвиває здатність до самостійного мислення, швидко приймати рішення, однак, «якщо гра відокремлюється від реального життя, вона може перетворитися на жорстокий та аморальний засіб, що стимулює бездумну активність» [159]; Й. Хейзінг вважає, що культура виникла у формі гри, вона «грається» із самого початку, а до найбільш характерних рис «гри» відніс: відокремлене існування від повсякденного життя, яке відбувається в обмеженому просторі та часі; упорядкованість існування на основі визначених правил, естетичний аспект, прагнення до досягнення досконалості [160].

Учений Ф. Павлюк зазначає, що «ігрові» технології дозволяють пережити практично будь-яку конкретну ситуацію, що відкриває можливість краще зрозуміти психологічні аспекти людини, поставитися на її місце та зрозуміти мотиви її дій в конкретний момент реальної події [161, с. 32].

Ряд досліджень підтверджують необхідність використання ігрових технологій під час підготовки майбутніх педагогів ЗДО. Зокрема, М. Воронка наголошує, що використання ігрових технологій у вищій освіті допомагає підвищити авторитет знань та особисту відповідальність кожного студента за результати навчальної діяльності [162, с.22].

На думку А. Бардась, О. Казимиренко, ігрові технології є тим інструментом, який дозволяє перетворити студента із пасивного учасника освітнього процесу (об'єкту навчання) у суб'єкт професійно спрямованої праці [163], а О. Жукова вважає, що використання ігрових технологій створює сприятливу атмосферу для виявлення особистісних рис характеру та поведінки майбутнього фахівця [164].

Особливу увагу зосереджено на критеріях застосування ігрових технологій: продуктивність застосування; інноваційний потенціал; ступінь передбачуваних перетворень; взаємодія учасників освітнього процесу; ознака віднесеності до певної частини освітнього процесу [164, с. 155].

Універсальним вирішенням проблеми формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної є використання *інформаційно-комунікаційних технологій*, адже вони здатні забезпечити педагога повним спектром нових знань з різних напрямів мистецтва.

Суспільство може стати жертвою власної влади, на тому робить акцент І.Зязюн, або ж здатися перебудови технологічних, організаційних та інформаційних норм діяльності для збереження людства. Процес адаптації нових технологій в освітній галузі особливо яскраво проявляється через впровадження нових інформаційних технологій. Згідно з висловлюванням вченого, ми вже звикли до використання інформаційних, медичних, біологічних та подібних технологій, і також адаптуємося до «технології освіти». Широкий та всеосяжний інтерес до цього питання виникає з різних мотивів: деякі вчені слідкують за новітніми тенденціями; інші вбачають в освіті універсальний засіб від всіх проблем; деякі розглядають технологію та

технологізацію як об'єктивний процес еволюції освіти до якісно інших ідеалів [165].

Обмін інформацією є невід'ємною частиною освітнього процесу, підкреслюють Р. Гуревич, М. Кадемія, М. Козяр, тому всі «педагогічні технології» мають суттєвий інформаційний аспект. Вчені стверджують, що на нині однією з технологій, яка об'єднує практично всі різновиди збереження та подання інформації, є Інтернет [166].

Звертають увагу І. Жук та О. Соколюк на те, що «Інтернет-орієнтовані педагогічні технології» ще не отримали такого поширення в освіті, як це спостерігається нині, тому питання стосовно того, який зміст міститься в терміні «педагогічна технологія» і яка взаємодія між поняттями «педагогічна» та «технологія», стає більш актуальним і потребує вирішення [167].

«Інтернет-орієнтовані педагогічні технології» базуються на використанні «інформаційно-комунікаційних технологій», під якими розуміють системи, процеси та учасників, які взаємодіють через технологічні засоби комунікації; охоплюють різноманітні технічні ресурси та засоби, які використовуються для забезпечення комунікації, а також для створення, поширення, зберігання та управління інформацією [169, с. 123].

У процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО використано декілька різновидів «інтернет-орієнтованих педагогічних технологій»: дистанційні технології навчання (електронна пошта, відеоконференції, чати, інструменти пошуку інформації, доступ до файлових серверів та баз даних); віртуальні ресурси, методи активного навчання, організаційні форми навчання (дистанційні іспити, вебінари, проектні віртуальні групи) для забезпечення ефективного навчання на віддаленій основі; мультимедійні технології апаратні та програмні засоби, які дозволяють працювати з різними типами даних - графікою, текстом, звуком, відео, зображеннями та анімацією; хмарні технології, що передбачають використання мережевого середовища для зберігання та обробки інформації, яке включає апаратні компоненти, програмне забезпечення, засоби зв'язку та підтримку

користувачів; соціомедійні технології (Facebook, LinkedIn, Twitter, Wiki, MSN, Flickr та інші), які дозволяють спілкуватися та обмінюватися інформацією між користувачами; технології мобільного навчання (смартфони, ноутбуки, планшети, електронні книги); технології веб-квестів (з англ. – Web-quest) [168].

Згідно з дослідженнями Т. Демиденко, формування культури педагогів ЗДО засобом інформаційних технологій є необхідним компонентом їх неперервної освіти. На думку автора, це обумовлено кількома чинниками: постійним оновленням психолого-педагогічних та фахових знань; вмінням обирати найефективніші методи навчання та виховання; потребою врахування можливостей медіаосвіти для підготовки дітей до життя в інформаційному суспільстві; новим вимогам, які суспільство пред'являє до педагогічної професії, і залученням педагогів до активного пошуку педагогічних рішень [169, с. 83]. Отже, технологічний підхід дав змогу використати напрацювання учених у процесі виховання технологію виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

3.2. Розробка та обґрунтування концепції та моделювання семантичної системи організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти

Основоположною концептуальною ідеєю дослідження є нарощення методологічного потенціалу наукового пізнання виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО як:

- соціально-філософського феномену превалюючих парадигм концепцій, стратегій Освіти – «для всіх», «впродовж життя», «для сталого розвитку» та «демократичної освіти»;
- забезпечення систематичної синергії конкретно-наукового та мультидисциплінарного організаційно-методичного та інформаційно-технологічного супроводу (сервісу) системи виховання цінностей художньо-естетичної культури у майбутніх педагогічних працівників ЗДО,

цілеспрямованої на наслідування, набуття й розвиток цінностей Миру, сталого розвитку на засадах демократичної, академічної й екологічної культури відтворення академічного потенціалу аксіологічного футуризму для нинішніх і прийдешніх поколінь;

– збереження, забезпечення й відтворення національної інтелектуальної та художньо-естетичної спадщини академічних (наукових) шкіл виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО різноманітних соціокультурних форм організації виховного та освітньо-науково-пізнавального процесів для пролонгованої професійної зайнятості й самозайнятості згідно акмеологічного, культурологічного, соціально-економічного, екологічнобезпечного бачення майбутньою особистістю педагога та громадянина, його соціальної дислокації та відповідальності;

– продукування ефективних виховних технологій, програм, планів розроблення портативних освітніх, освітньо-наукових, консалтингово-дорадчих, рекреаційних та ревіталізаційних стратегій виховання для реалізації правових гарантій соціального захисту і безбар'єрності художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО як частини національного та світового культурного надбання.

Моделювання це процес і метод вивчення – соціальних, педагогічних, соціокультурних, мистецьких об'єкта, конкретно об'єкта дослідження (процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО), завдяки обґрунтуванню й інтерпретації моделей об'єктів для встановлення або модернізації/удосконалення характеристики виокремленого об'єкту, й покращення якісних параметрів раціональності/ефективності його функціонування шляхом добору оптимальних варіантів проєктів, планів, програм як пізнавальних перспектив системного дослідження, а саме організації, системного управління та прогностики стану й розвитку семантичної системи організації, виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Концептуальне моделювання семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічної еліти здійснено у відповідності з концептами – соціально-філософський, аксіологічного футуризму, системної синергії, солідарності і консолідації, безбар'єрності, соціокультурної інноватики.

Концептуальне моделювання передбачало розроблення стратегічного плану педагогічного дослідження, базисом якого слугують теоретико-методологічні підходи та принципи дослідження, концептуальні міжнародні й національні принципи виховання, принципи організаційно-управлінські, також принципи системної методології виховання (теорії і методики виховання) та його семантики процесу організації в закладах освіти (ЗДО, ЗВО); враховано пріоритети вирішення встановлених проблемно-тематичних ситуацій в семантичній системі організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, з яких сформовано дерево цілей, досягнення мети – суспільно-стратегічної, системно-виховної та науково-дослідницької за допомогою розв'язання *завдань дослідження* (здійснити структурно-логічний та дефінітивний аналіз тезаурусу та понятійно-категоріального апарату виховання художньо-естетичної культури у майбутніх педагогічних працівників ЗДО; обґрунтувати семантику та розробити зміст, структуру і методику організації виховного процесу формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО на основі компаративного аналізу закладів вищої освіти експериментальної площадки дослідження.

Розробити та обґрунтувати концепцію і семантичну систему організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО; сформувати критеріальний апарат диференційованої діагностики виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО у визначених організаційно-педагогічних умовах безбар'єрності виховання художньо-естетичної культури особистості; розробити методологічний зміст, структуру та методичне забезпечення мультимодусу «Організація виховного процесу художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної

освіти»; здійснити праксеологічний аналіз моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО; здійснити експертну перевірку результатів педагогічного експерименту – моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, *навчання та виховання*: (формування соціально-філософської й художньо-естетичної світоглядної орієнтації й позицій особистості у контексті усвідомлення життєвих сенсів, власного місця у світі та довкіллі, порозуміння індивідуальної аксіологічної унікальності; плекання у людині креаційного ставлення до здійснення власних обов'язків, сумлінності й громадської активності в освітньому процесі та подальшому суспільному житті та практичній виховній діяльності; забезпечення засвоєння здобувачами освіти універсуму загальнолюдських цінностей, які віддзеркалюють надбання суспільної та національної культури, також формування персонального ставлення до аксіологічного футуризму; розкриття змісту та ролі загальнолюдських стандартів, поведінки й норми гуманістичної моралі милосердя, добра, емпатії, порозуміння, толерантності, також культивування інтелігентності комунікування як якісного параметра; прищеплення здобувачам освіти та вихованцям усвідомлення волі та свобод людини (волевиявлення, спілкування, обрання методологічного напрямку наукового пізнання, особистого представлення моралі, інтелектуального розвитку), перспектив здатності до саморегуляції поведінки та самовдосконалення, також самоосвіта самоменджменту в соціальній та виховній діяльності; забезпечення пістету культури спілкування та формування прагнення психо-емоційносприятливого мікроклімату в соціальних та академічних спільнотах і колективах, атмосфери доброзичливості та партнерства); враховано інформаційний тезаурус педагогічної проблеми та понятійно-категоріальний апарат дослідження, методику організації виховного процесу формування культури у майбутніх фахівців, способів та прийомів збору, ідентифікації, трактування інформаційних даних етапів дослідження (пропедевтичного – кластеризації соціальних груп, аксіологічного – мотивації

ціннісної соціалізації майбутніх педагогів, констатувального (моніторингового), формувально-художньо-естетичного, праксеологічно-експертного), циклів та етапів навчання й виховання ОС «Бакалавр», «Магістр» (небазової, перехресної, паралельної підготовки) відповідних кваліфікацій знань 01Освіта/Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта; методичний, діагностичний та критеріальний апарат дослідження (методів наукового пізнання, аналізу, евристичних, спеціальних і статистичних методів), систематизації, класифікації та інтерпретації даних дослідження.

Проектування та обґрунтування моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО (рис.3.3) здійснено відповідно соціального замовлення на підготовку та розвиток майбутніх фахівців та відповідності їх конкурентноспроможності кон'юктурі ринків праці відповідно професійних середовищ майбутньої та прологованої зайнятості за типами ЗДО (ясла, ясла-садок, дитячий садок, ясла-садок компенсуючого типу для дітей з особливими освітніми потребами, будинок-дитини – ЗДО системи охорони здоров'я, медико-соціального захисту дітей сиріт і позбавлених батьківського піклування, дитячий будинок інтернатного типу, ясла-садок сімейного типу, ясла-садок комбінованого типу, центр розвитку дитини), державної та недержавної форм власності. Перспективи професійної зайнятості майбутніх педагогічних працівників встановлено згідно можливостей присвоєння кваліфікацій ЗВО експериментальної площадки дослідження та узгоджено зі показником Національного класифікатора України, класифікатором ДК 003:2010 (16.01.2023 – остання редакція) та Професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» (19.10.2021) №755-21– здобувачі ОС «Бакалавр» зі освітньою кваліфікацією – Бакалавр дошкільної освіти. Вихователь закладу дошкільної освіти, які потенційно можуть бути працевлаштовані згідно кодів професій як фахівці, вихователі та асистенти вихователів, відповідно – 3320 фахівці дошкільної освіти, 3330 асистент вихователя, 3340 вихователь, 2332 вихователь закладу дошкільної освіти, 5131 гувернер, 2351.2 вихователь-

СОЦІАЛЬНЕ ЗАМОВЛЕННЯ
на виконання художньо-естетичної культури майбутніх фахівців

МЕТА

стратегічна: розвиток культурного потенціалу галузей культури і мистецтва та освіти/педагогіки для ефективного забезпечення виконання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів освіти як вестів модернізації та гармонізації соціокультурних форм впровадження освітньої політики якості і безпеки життя;
системні виконання: формування соціокультурних універсальних виконання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти;
дослідження: розроблення, обґрунтування та прасекологічна перевірка семантичної системи організації виконання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти

КОНЦЕПТИ

Соціально-філософський
Аксіологічного філософського
Системної синергії
Соціокультурної інноваційної
Безбар'єрності і консолідації

ПРИНЦИПИ

ЦІКОЛИ:
✓ мет. доцільні фундаментально-філософсько-конверсно- та загально-нормативні, системного управління, оптимізація, практика і експертизи;
✓ методологія освітньо-педагогічних та соціально-педагогічних наук – трансформативний, системний, співрегентивний, аксіологічного формулювання, безбар'єрності, соціокультурний, культурологічний, експериментальні підходи до навчання РЕСДС;
✓ підходи виконання – комплексний, індивідуальний

✓ наукового пізнання (на рівнях пізнання, за – джерельністю інформаційного банку галузей науки і мистецтва, сферою дії агенти-вертепорія, екітокладно наслідків, верпоричними спокими розвитку методологічній системного аналізу;
✓ **Конвергентні управління** **наповнювальне виконання** – природо- та культурологічність, деоорганізація та гуманізація, народність та етнізація;
✓ **принципи виконання** – доцільно- та природоентерпрізу, вигляд-непротраваний ТАЛІС, підпорядканий, за яким з життя, єдиності єдиності і повільники, трудової дисципліни і працездатності, комплексності, колективності єдиності, єдиному педагогічному виступу та індивідуальності виконання, системності, шани до особистості виконання та розумно доступної відповідності, систематичності послідовності і нацуптності, єдиності інституційних, педагогічних виступ. світліво-родового та громадського виступу, **принципи організаціїно-управління**.

ФУНКЦІИ СИСТЕМОЇ МЕТОДОЛОГІИ ВИХОВАННЯ

Діагностико-організація (диференціальна)
Інструментально-технологічна
Системно-аналітична
Онлайн-кріплення
Суддильно-аналітична
Прототиповою моделювання
Дизайнерська

ВИДИ СИСТЕМОЇ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Навчально-індуково-підвищення
Моніторингова, системного аналізу якості
Цифровізація та інформаційно-технологізація
Прототиповізація та моделювання стану та розвитку
Організаційна
Консалтинг та дорадництва
Управління, планування та просудування
Інформаційно-технологізація
Онлайн метри та експертизи
Корегування та підвищення якості

ФОРМИ СИСТЕМОЇ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

За контингентною:
✓ персоналізація, колективні та масові
За індукованими видами:
✓ словесні, практичні та творчі, дослідницькі онлайн
За видами діяльності:
✓ навчальна, психологічна, працєорієнтована, спортивна, художня, мистецтва, соціо-культурна, коорудитивна, технологічна, природничо-єкологічна, дослідницька
За колекцією:
✓ традиційні, інституційні, мережні, змішані, дисципліни, соціокультурні, півверні

Організаційно-педагогічна умова 1. Демократична культура глобальної освіти

Організаційно-педагогічна умова 2. Екологічна культура і менеджмент

ОС «Бакалавр»
«Бакалавр дошкільної освіти»

01 Освітня/Педагогіка, спеціальність
012 Дошкільна освіта, освітня кваліфікація
«Бакалавр дошкільної освіти»

ЦИКЛИ НАВЧАННЯ

1. Загальна підготовка
2. Професійна підготовка (психолого-педагогічна, індуково-предметна та практична)

ЕТАПИ

допрофесійний, професійний, повокоєвий, загальноосвітній, формування фізико-орієнтований, практичного стажування, професійно-технологічного становлення, реалізаційний

ЦИКЛИ ВИХОВАННЯ:
1. ознайомчий (семінар, потреби, мотивація за привабливості, рефлексія);
2. становлення – досвід, розвитку (знання, досвід, рівні етапи когнітивного розвитку та розвиток інтелектуального потенціалу);
3. соціального визначення та мобільності (соціальної та професійної);
4. академічний – духовності, естетичного розвитку, зрілості та якісного опікування у керівничій, маймаки в житті;
5. аксіологічний – соціокультурної діяльності, природи особистості і культури мистецтва.

ЕТАПИ ВИХОВАННЯ:
інтуїційний (гіпотетичний), експериментальний, консультувально-стратегічний, проєкційний (функціональний), планувальний (проєкційний), моніторинговий (форудуальний), диференційно-діагностичний, модернізаційний, реєстраційний

ОС «Мастер»
«Мастер з дошкільної освіти»

01 Освітня/Педагогіка, спеціальність
012 Дошкільна освіта, освітня кваліфікація
«Мастер з дошкільної освіти»

ЦИКЛИ НАВЧАННЯ
1. Загальна підготовка
2. Професійна підготовка (психолого-педагогічна, індуково-предметна та практична)

професійно-педагогічний, загально-методологічний, спеціалізовано-індукований, системно-методологічний, технологічний та практичний, педагогічний, практичного стажування, диференційної діагностики, модерної управлінської реєстрації

ЦІЛЮВА СИСТЕМА **КОНЦЕПТУАЛЬНА СИСТЕМА** **ПРОЦЕСУАЛЬНА ФУНКЦІОНАЛЬНА СИСТЕМА** **ЗМІСТОВА СИСТЕМА**

МУЛЬТИМОДУС
«Організація процесу виконання художньо-естетичної культури **небюджетних працівників закладів дошкільної освіти**» – забезпечення інтегрованого комплексу навчальних дисциплін галузі знань 01 Освітня/Педагогіка спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ОС «Бакалавр» та ОС «Мастер»
1. «Управління культурою», «Етика та естетика», «БЖД»;
2. «Педагогічна творчість», «Вступ до спеціальності», «Основи наукових знань», «Методика ознайомлення дітей з мистецтвом», «Вікова фізіологія і палеонтологія», «Основи природознавства з методикою виконання до шкільного розвитку»;
3. «Культура мовлення і вправне читання», «Педагогічна взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною», «Методика і технології соціалізації дітей дошкільного віку»;
4. «Арт-терапевція в роботі з дітьми», «Екологічна культура і менеджмент», «Універсальний дисципліни в дошкільній освіті»;
✓ спеціалізація та факультативні «Організація процесу виконання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників закладів дошкільної освіти», «Художньо-естетична культура», «Художньо-естетична культура»;
✓ практика (культурологічна, навчальна і виробнича)

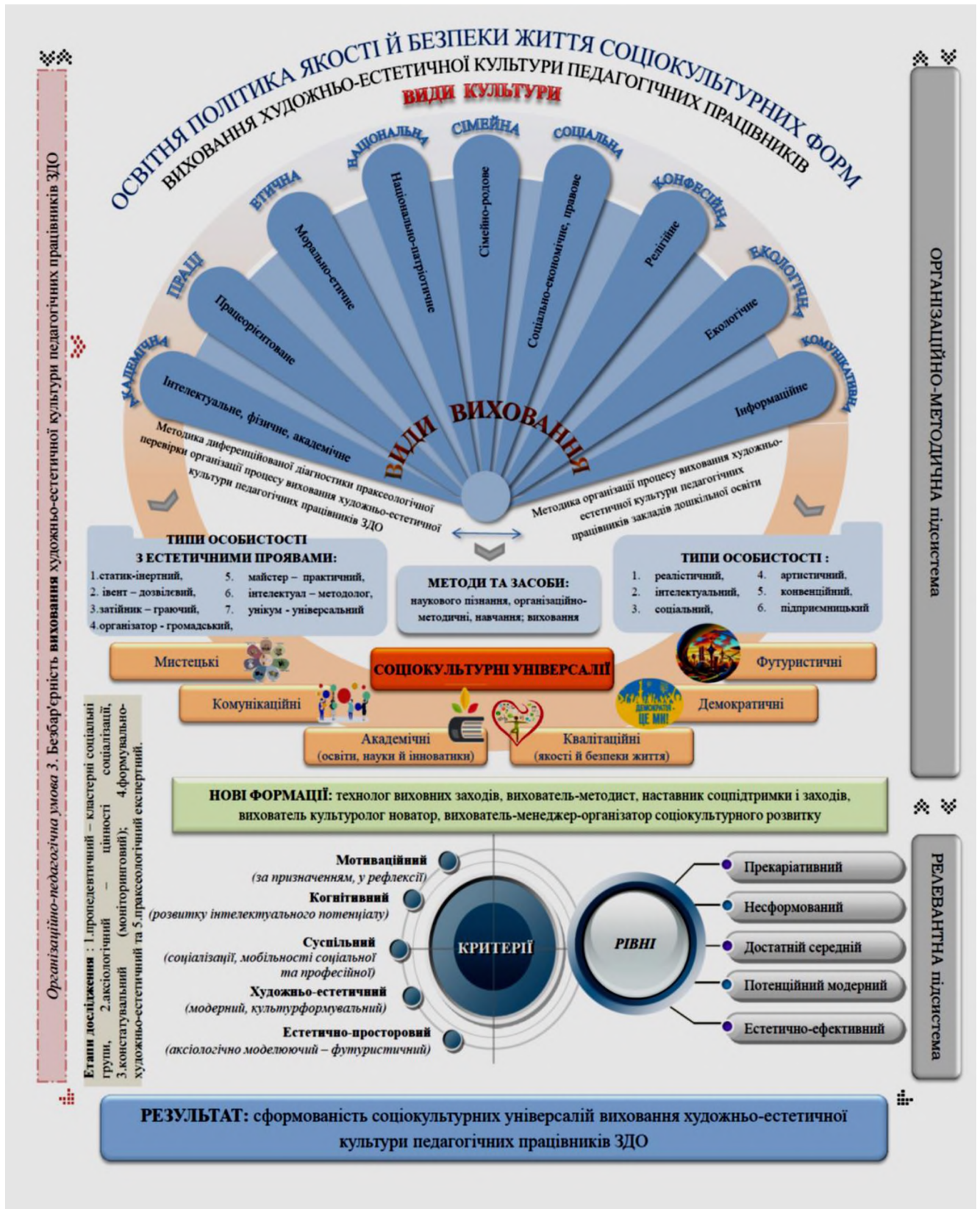

Рис. 3.3. Модель семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти

методист, 2332 методист дошкільного виховання, 23143 організатор культурно-дозвілєвої діяльності, а також узгоджено Міжнародною стандартною класифікацією професій (ISCO-08) – 234 початкова школа та раннє дитинство, 2342 вихователь дітей раннього віку; здобувачі ОС «Магістр» зі освітньою кваліфікацією – Магістр дошкільної освіти. Керівник (директор) закладу дошкільної освіти можуть працевлаштуватися відповідно на посаді – 1210.1 директор дошкільного вихованого закладу, 1229.1 завідувач відділу (у складі управління освітою), 1229.4 директор (завідувач) дошкільного навчального закладу, 1493 менеджер (управитель) систем якості (012 Дошкільна освіта), 2332 методист дошкільної освіти/виховання, 2351.2 (20305) вихователь-методист, 3320 фахівці з дошкільної освіти/виховання.

Моделювання як процедура дослідження соціальних об'єктів (у галузі - Освіта/Педагогіка, зі спеціальності Дошкільна освіта – процес виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО у системі професійної підготовки ЗВО) здійснюється шляхом проектування імітаційних моделей, які візуалізують представлення (відображення) процесів: явищ, природо відповідність і динаміка змін яких, відтворюється без викривлення, або мінімізації можливого спотворення.

Імітаційне моделювання має характерні риси та було орієнтовано на добір засобів нормалізації опису межі та змісту виокремлених (обраних) структурних, організаційних, функціональних елементів процесу виховання майбутніх фахівці як об'єкту пізнання теорії та методики виховання. Імітаційну модель спроектовано в два етапи, а саме розроблення, обґрунтування, оструктурування вихідної концептуальної моделі удосконалення системної організації виховання педагогічних працівників в ЗВО та визначення й обґрунтування механізмів системної виховної діяльності (відповідно модернізованого функціоналу системної методології виховання) та форм і організаційно-педагогічних умов її організації, також системної взаємодії структурно-організаційних та функціональних модельних складових (підсистем в межах процесного управління системною цілісною єдністю процесу виховання та семантичної системи його організації праксеології їх верифікації.

Пізнавальні можливості моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО розкрито завдяки забезпечення єдності гносеологічних, аксіологічних і пізнавально-діяльнісних підходів при проектуванні, впровадженні й інтерпретації ефективності задля досягнення поліаспектності теоретично-методичних засад відтворення причинно-наслідкових (процесних) та семантичних особливостей організації виховання моделювання об'єкта дослідження, що в свою чергу сприяло адекватності спроектованої моделі (її відповідності) змістовим характеристикам обраного об'єктного поля. Різноманітність особливостей організації навчання та виховання художньо-естетичної культури майбутніх фахівців, їх варіативність та функціонування, особливостей зовнішньої (соціальної) та професійно-педагогічної взаємодії й змістовно- та організаційного інформаційно-телекомунікаційного й ресурсного забезпечення формує розлогий спектр «дерева цілей» у завданнях педагогічної проблеми дослідження, а також збільшує диференціацію традиційних, модернізованих та новітніх удосконалених моделей об'єктів пізнання за різних умов їх апробації.

Здійснено добір до системного комплексу методологічних, педагогічних і виховних підходів, який дозволив концептуалізувати вихідну та імітаційну моделі (наукового пізнання та системи організації виховання).

Викрystalізовано і застосовано підходи концептуалізації проектування моделі об'єкта пізнання методології фундаментально-філософської, загально-конкретно-наукової, системного управління, оцінювання, практики й експертизи для реалізації архітектоніки функціоналу системи організації навчання й виховання культури у майбутніх фахівців.

Термінологічний підхід застосовано на вивчення генезису термінів тезаурусу дослідження і визначення понятійно-категоріального апарату, або їх уточнення/удосконалення, встановлення взаємозв'язків у ієрархії субординації засобами структурно-логічного аналізу як методу операціоналізації понять та дефінітивного аналізу як методу дослідження змісту генез. На початках встановлено природовідповідність і у подальшому класифікаційні ознаки, які відрізняють поняття «виховання», «художньо-естетична культура педагогічних

працівників» від подібних тлумачень/ враховано правила – уникнення повторень, тобто тавтології; розмірності – метрики об'ємів термінів, абрис і зміст поняття мають бути спів вимірними визначеному; однозначного визначення й чіткості трактування.

Системний підхід використано для наукового пізнання об'єкта дослідження (процеса виховання), який представлено як систему – цілісну єдність (семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників ЗДО) взаємоузгоджених структурно-організаційних і функціональних складових компонентів (підсистем – цільової, концептуальної, процесуально-функціональної, змістової, організаційно-методичної, релевантної).

Для застосування системного підходу у загально- і конкретно-наукових дослідженнях дотримувалися принципів – цілісності (ємерджентності системи та співзведення її системних складових – підсистем та неспроможність із властивостей останніх вивести властивості системної єдності), структурності (опис абрису і змісту через структурно- логічні, - організаційні та функціональні особливості архітектури, зв'язків її будови структурних складових ієрархії системи організації виховання у ЗВО), ієрархії (виокремлення або розроблення й впровадження зв'язків архітектоніки, змістових і функціональних модусів забезпечення для досягнення цілей завдань дослідження теорії і методики виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО), функціональності (архітектоніки семантичної системи організації у синергетичній цілісності з видами системної виховної діяльності згідно обраного функціоналу – критичного оцінювання; диференціальної діагностики критеріального апарату; системного аналізування якості й безпеки складових компонентів професійної підготовки педагогічної еліти у ЗВО; інструментально-технологічного сервісу, суспільно-світоглядного художньо-системного сприйняття місії навчання та виховання; прогностики й моделювання етапу та розвитку системи (підсистем), соціокультурних та професійних видів діяльності (середовищ зайнятості); креаційності організації освітнього, виховного, науково-дослідного процесів у професійній підготовці та розвитку майбутніх фахівців модернізаційної-дизайнерської (художньо-естетичного потенціалу пертворення/удосконалення

соціального освітнього та професійного видів соціокультурної діяльності для встановлення концентрованих форм соціокультурних універсалій – сформованості їх у майбутніх і діючих педагогічних працівників ЗДО; стратегічної мети (генеральної мети навчання, глобальної мети виховання художньо-естетичної культури педагогічної освіти для естетичних стратегем суспільного, сталого соціально-економічного, екологічнобезпечного та інституційного розвитку концепції глобальної освіти – демократичної культури освіти майбутнього); єдності, взаємозв'язку, модульності/цілісність системи організації виховання розглядається узгоджено зі сегментацією структурних складових підсистем/їх компонентів, освітніх, дослідницьких, виховних етапів, модулів і їх платформ-модусів інформаційно-технологічного, організаційно методичного, змістового аксіологічного, діагностичного забезпечення, що передбачає абстрагування від пазловості системи на структурні складові на сегментарні компоненти та виокремлення функціональних модулів циклів навчання, дослідження, виховання; розвитку(здатність) спроможність до самовдосконалення й розвитку, модернізації/удосконалення під дією навколишнього середовища зі збереження внутрішньої єдності та цілісності процесу виховання та семантичної системи його організації для формування балансу децентралізації між центрованістю та спроможністю реакцій відгуку на зовнішні чинники впливу та виклики навколишньо-зовнішнього середовища певними структурними складовими чи компонентами системи, оскільки процес виховання є людино/студенто-природоцентрованим, а семантична система його організації тісно пов'язана зі соціальними системами, які вважають системами відкритого типу, то адаптованість розробленої моделі системи та її життєспроможність прямо залежні від сталості й гармонії вище зазначеного балансу, який може регулюватися організаційно-педагогічними умовами семантичної системи організації виховання, системою публічного управління й адміністрування ЗДО, засобами державного регулювання академічною та соціокультурною сферами; невизначеності/соціокультурної й екологічної турбулентності через чинники випадкового природнього і навмисного/терористичного/воєнного впливу ризику/небезпеки для розвитку відкритих систем.

Синергетичний підхід застосовано для вивчення семантичної системи організації виховання як самоорганізації виховання як самоорганізуючої системи спроможної до покращення адаптації в невизначених умовах, соціальної турбулентності, за яких її трансформація (структури та функціональних складових) зачасти відбувається біфуркаційним шляхом. Тому, враховано, що для систем організації виховання, які як правило перебувають в стані динамічного дисбалансу характерно нелінійне перетворення біфуркаційного характеру розвитку, в умовах якого непропорційні відгуки системи на глобальні (геополітичні, екологічні) впливи складно прогнозуються та моделюються. Відмічено, що соціальне бачення семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО полягає у дисипативності її стану як відкритої системи зі взаємообміном ресурсного забезпечення (освітніх і виховних інформаційних, комунікаційних, матеріально-технічних, кадрових, безпекових, працезохоронних ресурсів) з навколишнім середовищем, що власне і спонукає до перспектив розвитку в порівнянні зі балансаними рівноважними системами. Встановлено, що відкриті системи в окремий період розвиваються передбачувано за вектором (по атрактору) прогнозування, та глобальні зовнішні впливи порушують перебіг їх розвитку, а флуктуації біфуркаційних змін (політичних, енвайроментальних, інвазійних, міграційних, терористичних, військових, маргіналізаційних) спричиняють імпульсно подібні трансформації їх перспектив. В разі критичної кількості ризиків та небезпек (вимушене переселення, загроза якості й безпеки життя, критичне ресурсозабезпечення, окупація та полон) система досягає відмітки біфуркації, а саме етапу руйнації рубежів її стійкості (максимально загрозового дисбалансу), що унеможлиблює прогнозування її поведінки, навіть загрози деградації/руйнації за умов відсутності потенційних можливостей модернізації/перебудови. Синергетичний підхід використано за алгоритмом – визначення системи/процесу виховання та їх характеристика; вивчення перспективних стратегій, можливих способів та рівнів організації рівнозначних варіацій та шляхів розвитку факторного аналізування потенційних шляхів самоорганізації; визначення релевантності та мети семантики системи організації

виховання; розроблення номенклатури впливів (першочергових незначних) і матриці кваліфікаційних ознак рівнів оцінювання складових категорій ефективності процесу виховання культури майбутніх педагогів для визначення перспектив самоорганізації системи та тактики застосування і встановлення критичних моментів біфуркації системи/ (умовах непевної інформативності).

Зміст інформаційного підходу полягає у тому, що при вивченні об'єкта дослідження – процесу виховання художньо-естетичної культури у педагогічній еліти, першочергово виявляються найбільш вагомі характерні особливості в інформаційних аспектах пізнання, які тісно взаємопов'язані зі системним підходом.

В подальшому уможлиблюють представлення процесу/явища як складне інформаційно-системне утворення – багаторівневої, різновекторної ситеми у взаємодії системоутворюючих чинників/компонент – природної, цивілізаційної, суспільної (на енерго-інформаційному рівні – формування, нарощення та обміну або функціонального застосування освітньої/виховної інформації для забезпечення соціокультурних комунікацій системної виховної діяльності).

Дослідженню об'єктів – природних, екологічних, соціально-економічних, психолого-педагогічних та інформаційних сприяє культурологічний підхід для розвитку культурологічних феноменів – соціокультурних універсалій.

Встановлено, що вихідним базисом поняття «художньо-естетична культура» є трикомпонентна триада – природної, соціальної, особистісної та суспільної складових культури – праці, якості й безпеки життя, академічної, етики, національної, сімейно-побутової, соціальної, правової, релігійної, екологічної, комунікативної, кожна з яких може бути розглянуто як окремі частки з загального феномену.

Культурологічний підхід застосовано для інтеграції сучасних наукових знань галузі культури і мистецтва, освіти/ педагогіки, матетики культури (її соціально-філософських, історичних, культурологічних, соціокультурних, мистецьких академічних напрямів). Згідно контекстного бачення культурологічного підходу, художньо-естетична культура педагогічних працівників ЗДО розглядається як система з культурними об'єктами та

суб'єктивними формами їх відображення в свідомості здобувачів – майбутніх педагогів/вихователів завдяки видам виховання у напрямах видів культури, також раціональних компонентів організації її виховання та емоційно-чуттєвого оцінювання релевантності сформованості соціокультурних універсалій виховання.

Ціннісна орієнтація потреб здобувачів освіти та інших учасників освітнього й виховного процесу та суспільних вимог реалізується у цінностях панівного бачення визначеного змісту та аксіологічної ієрархії пріоритетів цивілізаційної розбудови та сталого розвитку базуючись на усталених нормах поведінки у порівнянні з іншими індивідуумами. Аксіологічний підхід був визначальним при обґрунтуванні концептів концепції дослідження (концептуально-стратегічного обґрунтування організації виховного процесу формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО) особливо, концепту аксіологічного футуризму (глобальної освіти, у аспектах демократичної культури освіти майбутнього).

Для обґрунтування та розроблення моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, окрім загально-наукових фундаментальних, застосовано підходи системної методології (в т.ч. навчання, виховання, організації управління, оцінювання, практики й розвитку методологічного потенціалу галузей знань культури й мистецтва, освіта/педагогіка) – конструктивний (щодо дійсного стану педагогічної проблеми дослідження, можливостей валентності – амплітуди варіабельності сценаріїв прогностики розв'язання складних і критичних проблем дослідження), структурно-функціональний (архітектури функцій, вихованн, їх взаємин зі структурою та функціоналом системи професійної підготовки й розвитку, системою організації соціокультурних форм ЗВО), програмно-цільовий (цілепокладання – «дерево цілей» у програмах дослідження, організації виховних заходів у освітньому процесі підготовки педагогічних працівників), системно-діяльнісний (встановлення об'єкта діяльності – процесу виховання, його мети, завдань визначення суб'єктів діяльності – усіх учасників освітнього й виховного процесів та формування моделі семантичної системи організації виховання та його провадження у визначених організаційно-педагогічних умовах та умовах

соціальної турбулентності), нормативно-регулятивний (визначення настанов нормативної раціональності та трансформації системи згідно нормативно-правового та технічного регулювання).

Враховано підходи методології оцінювання й практики, а саме системи знань про методику диференційованої оцінки процесів/явищ релевантності, які базуються на етичних (достовірність, об'єктивність, конфіденційність, професійність, незаангажованість тощо) та методологічних принципах, що регулюються засобами технічного регулювання (нормами та стандартами), а саме оцінювання ефективності системної виховної діяльності, завдяки раціоналістичному підходу – досягнення системою організації виховання мети, системою організації управління стратегічних цілей освітньої політики й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм ЗВО та для встановлення невідповідностей і подолання бар'єрів перешкод (дане оцінювання уможливлено завдяки транспарентності та зворотнього відгуку між соціумом та структурними складовими підсистем у системі виховання ЗВО поряд зі накопиченням інформаційного базису організації управління соціокультурними формами закладів освіти – ЗДО, ЗВО). Враховано семантику обмежень доступності до інформаційних банків даних у зв'язку зі стратегічними сферами оборони та безпеки, а також інерції семантичної системи організації виховання, суб'єктивно направленої на розлогу доступність до інформативності системної методології і виховання.

Методологією оцінювання ефективності моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО передбачено у ході праксеологічного аналізу дотримання концептуальних вимог – принципів, а саме прозорості (для відкритого сприйняття семантичної системи та критеріального апарату її оцінювання ефективності, забезпечення доступу до неї усіх зацікавлених сторін – учасників освітнього процесу), інформативної достатності (системи параметральної метрики у показниках, які уможливають прийняття організаційних, також організаційно-педагогічних рішень, що базуються на встановлених критеріях оцінки рівня сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичної культури майбутніх

фахівців), достовірної доведеності результатів (релевантність інформаційних заходів для ефективного впровадження організаційних заходів (в т.ч. організаційно-педагогічних, організаційно-методичних виховних та уникнення невідповідностей планування) на основі системи показників метрики кваліфікаційних ознак рівнів оцінювання складових категорій процесу виховання), параметральної змістовності (вихідної та дослідницької інформації за визначеними показниками – усіх напрямів виховання культури, доступності (зрозумілої простоти системи інформації для праксеологічного аналізування систем професійної підготовки, організації виховання та уможливлення нагляду і контролю за соціокультурними формами функціонування ЗВО), цілісної єдності та стратифікації системних досліджень, завдань підготовки й організації виховання за видами виховання художньо-естетичної культури та функціональної диференціації на рівнях організації підсистем моделі). Базисом релевантної моделі семантичної системи організації виховання покладено процедури – розроблення критеріального апарату, планування метрики релевантності, врахування динаміки практики оцінювання, верифікація системи вимірювань, систематичне удосконалення та контроль за відповідністю критеріїв цілям організації виховання культури у майбутньої педагогічної еліти. Завдяки системному добору підходів і принципів методології оцінювання та методології практики організації функціональних процесів у ЗВО досягнуто накопичення інформації для перспектив ресурсозабезпечення та ресурсоощадності, її позитивного впливу на досягнення організаційно-педагогічного ефекту, а також впливу на систему мотивації нарощення ефективності виховної діяльності, в першу чергу, та інституційної, загалом, щодо якості надання освітніх та соціальних послуг і академічних сервісів.

У проєктуванні моделі семантичної системи організації виховання культури враховано методологічні аспекти методології експертного оцінювання (колективного та індивідуального) процесу прийняття організаційних (педагогічних і методичних) рішень/процедур, а саме підготовки та їх обґрунтування (інформаційний базис для оцінювання педагогічної проблеми та умов прийняття оргрішень), ухвали (проєктування можливих варіацій

організаційно-педагогічних та методичних системно-виховних дій) та провадження (обрання зі набору варіантів цільового плану найбільш ефективної організації виховання).

Закцентовано, що, оскільки інтелектуальні здібності дослідника не всеосяжні для подолання виокремлених складних проблемних ситуацій та розроблення організаційно-педагогічних рішень (або розробником/дослідником, або закладом освіти), то варто будувати спрощені моделі для вивчення раціонально можливого функціонування семантичної системи організації виховання культури педагогічних працівників, яка втілювала б панівні характерні риси педагогічної проблематики без переобтяження несуттєвою деталізацією системно елементарного складу. Особливістю завершення циклу семантичної організації виховання художньо-естетичної культури педагогічної еліти є результативність системних етапів у процедурах – планування, адміністративної організації, організаційно-педагогічного впливу, координації й субординації підпорядкування, нагляду й цільового коригування у двох циклах організації виховання й управління ним щодо обґрунтування, розроблення, провадження організаційно-педагогічних умов методичної організації системи виховання в закладах освіти. Розроблення й ухвала організаційно-педагогічних рішень у невизначених умовах та ускладнених ситуаціях потребує системного аналізу чинників і передбачає алгоритмізацію етапів навчання й виховання (ОС «Бакалавр», «Магістр»), які унормовують процес виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО як процесуальної інваріанти – процедури послідовних кроків, які організує педагог-дослідник (як управлінець) для прийняття ефективних організаційно-управлінських рішень і досягнення педагогічно-виховного ефекту.

Зміст колективних методів прийняття рішень полягає у трансформації індивідуального до групового з декларуванням консолідованої точки зору. Перманентно застосовано методи – «мозкового штурму», колективного та індивідуального експертного оцінювання, психоінтелектуальної генерації ідей, порівняння варіантів, «конференції ідей», «колективного блокноту».

Здійснено систематизацію прийомів формування заключної думки щодо індивідуальних експертних оцінок на основі умовиводів експертів задіяних персонально і незалежно, неангажованих один від інших.

Враховано формалізацію процедури оброблення експертних висновків та підготовки узгодженого заключного звіту, також залучення для індивідуальних експертних оцінок методів анкетування, інтерв'ю та метода аналітичного експертного верифікування (щодо персонального опрацювання експертами у ході аналізу тенденцій встановлення й діагностики стану та напрямів-векторів розвитку процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічної еліти в ЗВО) та узагальнення аналітичного звіту. Виокремлено позитивні та негативні ознаки індивідуального експертного оцінювання відповідно, перші – самотність та автономність експертних умовиводів, усунення кон'юнктурного ангажування та конформістики, уможливлення процедурної організації провадження експертизи, також другі – потреба розчленування елементарного складу та структурних взаємин у об'єкті (процесі виховання), який підлягає експертизі, що утруднює у зв'язку з необхідною якістю організації на відповідному рівні оцінювання, часової регламентації експертної діяльності, неоднозначного трактування уповноваженими експертами виокремлених проблем/питань та критеріального й методичних апаратів здійснення експертних оцінок.

Новаторським застосунком серед підходів методології освітньо-педагогічних і соціально-поведінкових наук впроваджено трансформаційний підхід задекларований Панєвропейським конгресом з глобальної освіти (2022 р.), на якому визначено глобальну освіту в якості трансформаційного підходу до освіти майбутнього (в якому пріоритетними проблемами – технологічного розвитку, сталості й якості демократії у перспективі визначено найважливішими).

Актуалізовано при проектуванні моделі експериментальні підходи до організації навчання RFCDC (методичний органайзер освітніх ресурсів, що сприяють потенційним можливостям формального, неформального й інформального навчання у країнах-партнерах для міжнародної інтеграції; організують міжкультурне навчання на основі міждисциплінарних програм і проектів з інноваційними інтегративними мультимодусами; застосовують засади

освітньої політики культури демократії – мирного життя в культурполіманітних суспільствах; надають підтримку сервісу компетенцій і соціокультурних універсалій сприяння міжкультурного діалогу в національних системах освіти, науки й інноватики). Трансформаційний та експериментальні підходи до організації навчання під час професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників ЗДО застосовано для забезпечення підсистем моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогів в ЗВО, а саме: концептуальної (підходи та принципи методології дослідження, навчання, виховання, оцінювання); процесуально-функціональної (за видами та на рівнях здійснення системної виховної діяльності у організації процесів – навчально-науково-пізнавальному, моніторингу та системного аналізу якості, цифровізації та інформатизації, прогнозування й моделювання стану та розвитку систем, адміністративного управління й організації; соціального й академічного сервісу-консалтингу, дорадництва, правозахисної підтримки, інтелектуальної власності, наукометрії, експертної перевірки, управління якістю й безпекою життєдіяльності соціокультурних форм); у циклах дослідження на етапах навчання та виховання ОС «Бакалавр» та «Магістр» галузі знань 01 Освіта/Педагогіка зі спеціальності Дошкільна освіта зі обґрунтованим, розробленим і апробованим міждисциплінарним мультимодусом «Організація виховного процесу художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО» для забезпечення формування демократичної культури глобальної освіти та освіти майбутнього у інтегрованому комплексі дисциплін (психолого-педагогічної, організаційно-методичної, культурологічної, мистецької, художньо-естетичної, технологічної, екологічної та управлінської) підготовки майбутніх педагогічних працівників з готовністю до виховання художньо-естетичної культури у дітей дошкільного віку, також зі спецкурсами «Організація виховного процесу формування художньо-естетичної культури у педагогічних працівників ЗДО» та «Художньо-естетична культура», в тому числі культурологічної, навчальної та виробничої практики; враховано терміновість розробки й впровадження питань демократичної культури глобальної освіти до навчальних програм; запропоновано міжпредметні теми освітніх модулів, розвинуто міждисциплінарне партнерство між закладами освіти

експериментальної площадки дослідження; включено соціально-економічні, екологічно-безпекові, демографічні, геополітичні контексти глобальних викликів, євроінтеграції; розкрито принципи універсальності для забезпечення соціокультурних універсалій (в умовах різноманітності, інклюзивності національних стратегій освіти); організаційно-методичної (зміст і процедури методик-організації виховного процесу формування художньо-естетичної культури та диференційованої діагностики практикологічної перевірки організації виховного процесу формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО; запропоновано методичний апарат оцінювання майбутніх педагогічних працівників, а саме – знань, навичок, досвіду, мотивації зі врахуванням інноватики академічної й педагогічної підготовки в міждисциплінарних проектах на рівнях та ступенях навчання; враховано принципи універсальності формальної та неформальної освіти, актуалізовано питання матричної класифікації за ознаками програмних результатів навчання у критеріальному апараті оцінювання сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО; розроблено засоби діагностики критерії та рівні сформованості соціокультурних універсалій, які формалізовано в пакетах анкет, протоколів, формулярів, наголошено на перспективах міжінституційної, міжрегіональної співпраці університетів-партнерів різних країн для обміну й масштабування практичного досвіду організації підготовки та виховання, тиражування моніторингових практик оцінювання якості програм професійної підготовки педагогів/вихователів; рекомендовано детермінування часових витрат на змістове наповнення питань міжпредметного партнерства при впровадженні мультимодусу не лише інституційного, а й у взаємодії зі ЗДО та ЗВО; скоординовано взаємини зацікавлених сторін-академічних шкіл, освітніх і наукових установ, державними й неурядовими органами для оптимізації партнерства й удосконалення систем дослідництва, навчання й виховання педагогічної еліти; впроваджено інноваційні методи й засоби наукового пізнання, організаційно-методичні, навчання та виховання орієнтовані на удосконалення підготовки та мотивації до професійного розвитку, застосування керівних принципів адаптації у професійних середовищах

щодо специфіки виховання та забезпечення соціалізації вихованців-дошкільників/здобувачів освіти засобами цифровізації; представлено наскрізне ступеневе застосування сучасних підходів низхідного та висхідного («зверху вниз» та «знизу вверх») у реалізації освітньої політики якості й безпеки життя соціокультурних форм та формуванні національної політики демократичної культури глобальної освіти.

Визначним у проектуванні моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО актуалізовано новаторський підхід безбар'єрності національної стратегії зі створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року з метою створення безбар'єрного довкілля для різночинних соціальних категорій і забезпечення рівноправного доступу окремій особистості до можливостей реалізації власних прав і свобод зі отримання послуг поряд з іншими людьми щодо консолідації фізичної, цифрової, інформаційної, соціальної й громадянської, економічної й освітньої безбар'єрності. Щодо заключної, то нині громадяни не задіюють в повній мірі освітні й виховні засоби та інструменти для професійного становлення й соціокультурного розвитку дітей, молоді та дорослих, тому на меті пріоритетом є уможливлення використання палітри освітніх форм для задоволення особливих освітніх запитів усіх учасників освітнього процесу й формування інклюзивного простору навчання.

Враховано у підсистемах вище зазначеної моделі комплексний та індивідуальний підходи та принципи виховання. Принципи виховання є вихідними станами, в яких відображено ключові настанови та вимоги до змістового наповнення, методичного органайзеру забезпечення, організаційно-педагогічних умов формування соціокультурних універсалій, управління виховним процесом. Серед палітри принципів виховання виокремлено принципи:

– персоніфікації для виховання на аксіологічному базисі особистих якостей (дійсні установки, переваги позитивних рис, ціннісних орієнтирів, процесспроможних мотиваторів виховної діяльності) та орієнтацій розвитку здобувачів освіти/вихователів;

- природовідповідності у дуальному феномені принципів концепції національного виховання та методологічних принципів за якими організовано освітній виховний процес узгоджено зі природними закономірностями існування людини у навколишньому природному та соціальному середовищі;
- культуровідповідності у навчально-науково-пізнавальній діяльності та виховному процесі згідно умов навколишнього середовища культури, в якому знаходиться особистість, також культури суспільства в цілому (зазначені принципи природо та культуровідповідності покликані протидіяти хибному баченню псевдоосвіти та негативної субкультури);
- комплексності, цілісності, єдності складових компонентів виховного процесу (також колективної єдності) організації педагогічного впливу на здобувачів освіти/вихованців завдяки системі професійної підготовки та виховання через комплекс цілей змісту, виховних методик, методів і засобів, врахування властивостей чинників та особливостей виховного процесу;
- демократизації – переходу від авторитарних форм організації замкненої системи виховання до демократичних, які забезпечують публічність, відкритість та прозорість виховного процесу;
- гуманізації – правовий принцип, який визначає цінність особистості, людської гідності, права на щастя та гармонію буття, якість та безпеку життєдіяльності; виявлення власних здібностей і спроможностей як базового критерію прогресивності організації підготовки та виховання в закладах освіти та соціальних інституцій (результатом гуманістичного виховання є всебічний розвиток людини у гуманних взаєминах у всіх учасників освітнього процесу і гармонія розвитку людини виявляється у балансі самості та соціалізації, що враховує трансформації раціональності та емоційного наповнення гуманістичного виховання);
- зв'язку виховання з життям та працею базується на об'єктивності взаємин галузей науки та знань з технологічною сферою, теорією й методикою виховання, практичнокорисним досвідом, що в свою чергу фундаменталізує наукову організацію (забезпечує її продуктивність), формує міцність сучасних наукових знань та сприяє їх усвідомленому опануванню/принцип застосовують на

практиці для вивчення життєвого досвіду здобувачів/вихованців, застосування на практиці набутих компетенцій, залучення учасників виховного процесу до громадської життєдіяльності та організації управління громадського самоврядування;

– єдності свідомості та активної поведінки здобувачів/вихованців – принцип цілевстановлення навчально-науково-пізнавальної діяльності та організації управління нею; координує семантику процесів навчання й виховання завдяки осмисленню креаційного підходу до підготовки та виховання педагогів; сприяє свідомому опануванню знань і здатностей для задоволення потреб якості й безпеки життєдіяльності і перспективного розвитку особливостей здобувачів/вихованців;

– науковості у пізнанні, навчанні, вихованні при обґрунтуванні теоретичних, методичних і практичних положень, формулюванні тенденцій і закономірностей, в тому числі тезаурусу педагогічної проблеми дослідження; застосування принципу наукового пізнання передбачає вивчення комплексу науково доведених положень, використання методів математики, навчання, виховання та спеціальних методів дослідження й обробки наукових і навчальних результатів для удосконалення теорії та методики виховання, а також організації системи виховання художньо-естетичної культури педагогічної еліти; забезпечує розкриття причинно-наслідкових взаємозв'язків при дослідженні об'єкту пізнання, а саме процесів навчання й виховання, також вивчення змісту навчально-науково-пізнавальної й системо-виховної діяльності (що безпосередньо пов'язано у синергії семантичної організації у процесуально-функціональній, змістовій та організаційно-методичній підсистемах моделі); сприяє нарощенню методологічного потенціалу теорії та методики виховання для розкриття історичної ретроспективи та забезпечення перспективного розвитку освітньо-педагогічних, соціально-поведінкових та культуро-мистецьких галузей наук і знань, в тому числі орієнтації на міждисциплінарні наукові знання та зв'язки при впровадженні мультимодусу «Організація виховного процесу художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО»;

– єдності інституційних, педагогічних вимог, сімейно-родового та громадського впливу у практичній реалізації вимагає формування системної єдності видів, функцій і форм системної виховної роботи під час занять та у позанавчальний час із дотриманням наскрізності, наступності, послідовності та неперервності організації виховного процесу формування художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО в ЗВО у формах укомплектування контингенту (персональні, групові та масові), за впливом (словесні, практичні та наочні, дуальні дослідницькі) відповідно у видах діяльності (навчально-дослідницької, психологічної, художньо-естетичної, краєзнавчої, спортивної, комунікативної, соціокультурної, інформаційно-технологічної, екологічної, рекреаційної), за локацією (класична, інституційна, мережева, змішана, мобільна, дистанційна, пленерна, соціокультурна); керувалися опорними положеннями семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників, серед вагомих – необхідність наслідування попередньо набутих позитивних якостей і норм поведінки, також раціональне ускладнення системного виховного впливу зі синергією педагогічного впливу зі синергією педагогічного консультивання у родині за координацією взаємодії соціальних установ, служб нагляду та опіки, патронату, закладів охорони здоров'я, органів цивільного та правового захисту й безпеки, а також громадських організацій й колективів як здобувачів освіти, так і вихованців;

– цілісної єдності особистої та суспільної орієнтації виховання у зв'язку з потребами підпорядкованості системної діяльності педагогічних працівників цілям і завданням виховання художньо-естетичної культури у дітей, юнацтва, молоді та здобувачів освіти згідно зі стратегією виховання України, яка спрямовує діяльність майбутніх педагогів (працівників, вихователів, учителів) на необхідність організації системної виховної для забезпечення формування соціокультурно-орієнтованого типу художньо-сформованої особистості, також задоволення для підготовки педагогічної еліти з метою її пролонгованої зайнятості у сферах – освіти, науки й інноватики та культури і мистецтва.

У проєктуванні моделі (семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО в ЗВО) задіяно організаційно-управлінські принципи: – організації процесу виховання, його універсалізації; своєчасного провадження, позиціонування інтерпретації змісту універсальності та своєчасності; модульної організації оптимального поєднання окремих компонентів у загальні системні абриси системи виховання для забезпечення цілісності організаційно-педагогічних умов та цільових завдань досягнення мети (як системи виховання, так і дослідження педагогічної проблеми), прогнозування на основі об'єктивного інформаційного базису та систематизації даних педагогічного експерименту, а також абстрагування на ключових аспектах організації виховного процесу та семантичної системи організації виховання;

– організації професійної підготовки майбутніх педагогічних працівників/вихователів у ЗВО на принципах – об'єктивності (впровадження сучасних наукових знань, практичного досвіду, освітніх і виховних технологій); демократизму (рівноправного залучення до управління підготовкою усіх зацікавлених сторін і учасників освітнього процесу); правового регулювання (регламентації норм стабільного управління та сталого розвитку соціокультурних форм організації в закладах освіти); публічності (вільного доступу до інформації щодо організації та функціонування систем освіти та виховання в ЗВО, ЗДО, ЗО та гарантування громадського контролю за якістю виховання художньо-естетичної культури педагогів/вихователів у ЗВО для ЗДО);

– організації навчально-науково-пізнавальної системної виховної діяльності, які сприяють якості управління ними та паралельно забезпечують організаційно-управлінську спроможність майбутніх і задіяних педагогів/вихователів на принципах – безбар'єрності (виховання художньо-естетичної культури сприйняття й організації соціокультурних форм, їх якості й безпеки для усіх педагогічних учасників освітнього процесу та зацікавлених стейкхолдерів); семантичної диференціації (повноважень і обов'язків у напрямках, на рівнях і за видами виховання культури з врахуванням інформаційно-технологічних комунікацій в семантичній системі організації виховання),

скалярності (прийняття організаційних рішень при забезпеченні ефективності дотримання цінностей та особистих здобутків педагогічних працівників при вихованні їх засобами художньо-естетичної культури); лідерства (застосування процедур «лідер-шіп» та інноваційних прийомів формування художньо-естетичної культури у майбутніх лідерів з організації виховання); стратегічного мислення (комплексного підходу цілепокладання на мету – забезпечення ефективності та релевантності процесу виховання художньо-естетичної культури педагогів);

– інституційної семантичної організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО в ЗВО на принципах соціальної відповідальності (за якість професійної підготовки та розвитку, процесу виховання та за якість соціального впливу майбутніх педагогічних працівників у середовищах їх професійної зайнятості, а також на сталий розвиток суспільства; дотримання соціальних стандартів та стандартів ISO 26 000 соціальної відповідальності; ДСТУ/ISO/СД 26 000:2010 «Системи управління соціальною відповідальністю. Вимоги», управління якістю (ISO 9001, поліпшення ISO 9004), цілепокладання (єдності цільового призначення управління організацією виховання та формуванням відповідальності за управління семантичною системою організації та її праксеології), самоорганізації (підсистем семантичної системи організації виховання для дослідження дійсних та найменш вивчених об'єктів, таких як процес виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО); ресурсозбереження (застосування якого забезпечило раціональність дослідження та професійної підготовки у контексті мінімізації ресурсозатрат наявної ресурсної бази підтримки реалізації моделі семантичної системи організації та сприяло діагностиці та усуненню проблем, які необхідно вирішити), доцільності архітектури (організації, управління процесом виховання його функціоналом, мінімізацією функціональних ланок в ієрархії структури семантичної системи організації), необхідності достатньо прийнятих умов ефективного реалізації моделі та прийняття організаційних рішень (завдяки забезпеченню методологічного потенціалу формування демократичної, зокрема художньо-естетичної культури та провадження екологічного управління

системами ISO 14000, екологічного менеджменту ISO 14001, в тому числі безбар'єрності виховання художньо-естетичної культури педагогічної еліти).

Визначними принципами виховання для проектування моделі семантичної системи організації виокремлено принципи людино та природоцентризму і пріоритет проголошений Паневропейським конгресом з глобальної освіти (організований Центром Північ-Південь Ради Європи) (2022 р.) – вчитель-центрований принцип TALIS бінарного представлення як принцип, так і система – процедура міжнародного дослідження викладання та навчання для моніторингу умов функціонування освітніх середовищ та встановлення їх здатності протидіяти глобальним та іншим викликам соціальної турбулентності. Вчитель центрований принцип TALIS задекларовано в результаті консолідації зусиль країн-партнерів, ОЕСР, Міжнародного освітнього консорціуму представництва профспілок педагогічних працівників/вчителів/вихователів і Європейської комісії зі соціальними партнерами ЮНЕСКО, також забезпечено цикли періодичних досліджень 2008, 2013 та 2018 років і підготовлено метрику четвертого циклу в 2021 році.

Визначено абриси проблематики TALIS, розкрито мету щодо накопичення академічного доробку як внеску в наукові та публіцистичні дискурси у визначенні контексту викладання для набуття професійної зайнятості й індивідуального розвитку педагогів. Виокремлено проблемну тематику та актуалізовано як висхідний інформаційний базис для моделювання спираючись на основні теми – практичнокорисний досвід педагогів/учителів, їх освіта та підготовка, зворотній зв'язок та відгуки педагогічних працівників/вихователів, мікроклімат в закладах освіти, конативність педагогів від здійснення професійної діяльності (викладання, виховання, організації та семантики), співпраця зі зацікавленими сторонами – людський фактор та кадрові ресурси для забезпечення самоефективності, педагогічна інноватика, рівноправність учасників освітнього процесу та різноманіття освітніх ресурсів і представлення різночинних категорій соціальних груп у викладанні, навчанні та вихованні. Встановлено, що концептуалізація пріоритетних тем (у концептуальних рамках TALIS, 2018 року), сприяла розробленню Концепції дослідження та забезпеченню конструкта моделі

семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО в ЗВО у синергії концептів соціально-філософського, аксіологічного футуризму, системної синергії, солідарності та консолідації, безбар'єрності й соціокультурної інноватики. Розкрито основні напрями інституційної політики TALIS 2018 та застосовано в умовах розробки, обґрунтування та моделювання семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО в ЗВО, які сфокусовано на залученні кандидатів у педагогічні професії, забезпечення до університетської та неперервної підготовки у професійному становленні на першому робочому місці майбутніх педагогів/учителів/вихователів на сприяння їх професійному розвитку, кар'єрному зростанню й поширенню передового педагогічного досвіду, спонукання до конативності у професійній виховній діяльності та формування науково-метричного реноме з метою гарантій пролонгованої зайнятості висококваліфікованих педагогічних кадрів.

Принцип людиноцентризму забезпечує вираз самодисципліни людської інтелектуальної діяльності та особистісних рис характеру для реалізації власного призначення місця Людини в Універсумі Всесвіту. Принцип передбачає усвідомлення феномена особистості у Всесвіті, а саме соціально-філософське бачення свободи, волевиявлення обрання фаху, напряму наукового пізнання як самовдосконалення, самоосвіти та самоменджменту розвитку людини щодо прийняття та наслідків власних вчинків у контексті аксіологічного футуризму, філософського осмислення аксіологічних принципів, мотивів людини, її індивідуальної ментальності та осмислення якості життєдіяльності і природи людського буття.

Принцип людиноцентризму забезпечив наукове підґрунтя формування соціокультурних універсалій – мистецьких, академічних, комунікаційних, квалітаційних, демократичних, футуристичних як релевантних складових сформованості у процесі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО в ЗВО, а саме для розвитку самосвідомості здобувачів освіти/вихователів/діючих педагогів при здійсненні професійної й соціальної діяльності сенсу буття через життєве мислення, якість і безпеку життя.

Удосконалення теорії і методики художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО для модернізації систем професійної підготовки, виховання та розвитку педагогічної еліти в контексті індивідуального самоствердження особистості за допомогою природовідповідності їх здібностей, якостей, вподобань та прагнень здобуття освіти, наукового пізнання та пролонгованої зайнятості, полягає у пошуку найплідніших організаційно-педагогічних умов для розвитку сформованих соціокультурних універсалій особистості, спроможної до самореалізації особистого «Я».

Природоцентризм одночасно позиціонуємо як принцип та процес визначення об'єктивної дійсності, її коригування та узгодження з природною необхідністю привалювання законів Природи у Духовній єдності Людини та Всесвіту в усіх явищах і процесах природної, фізичної та матеріальної взаємодії в системах підготовки, виховання та розвитку художньо-естетичної культури. Принцип природоцентризму застосовано для наукового пізнання та діагностики соціальної та професійної дислокації Людини у навколишньому середовищі, також професійної зайнятості зі врахування природовідповідності особистості, визначення притаманних соціокультурних універсалій для бажаної пролонгованої зайнятості зі врахування природовідповідності особистості та підтримки якості й безпеки життя діяльності соціокультурних форм організації в сферах освіти, науки й інноватики та культури і мистецтва.

Встановлення природоцентричної позиції соціально та екологічно відповідальної особистості регулюється завдяки усталеним положенням визнання Людиною ціннісним пріоритетом – гармонійного індивідуального людини сталого розвитку, Природи як її ціннісного потенціалу життєвого і косного (в т.ч. біокосного) простору існування (без ангажованого прийняття зиску чи шкоди для людей), позиціонування Людини не як унікальної розумної істоти з необмеженими правами покладає додаткові зобов'язання екологічної відповідальності у навколишньому середовищі та непротидії світів Природи Людини як єдиної системи.

Виокремлено ключові аспекти природоцентричної екологічної позиції особистості, які враховано при обґрунтуванні та конструюванні матриці

класифікаційних ознак рівнів оцінювання складових категорій процесу виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО за показниками п'яти напрямів діагностики оцінювання складових категорій виховання та обґрунтування методичного критеріального апаратів для провадження педагогічного дослідження/експерименту та верифікації моделі семантичної організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. Перелік ключових положень природоцентричної екологічної позиції складають структурні компоненти – прийняття обмеженості природно-ресурсного потенціалу Природи, в тому числі Людини як її складової; розуміння суспільних потреб уникнення домінанти людства над природою й необхідності досягнення гомеостазу рівноважної динаміки між соціосферою, біосферою, геосферами та антропосферами (техно-, урбо-, інфо-); визнання глобального виміру екологічних криз; розроблення глобальних геополітичних стратегій сталого розвитку, які обумовлюють життєспроможність прийдешніх поколінь (існування загалом); прогнозування соціального виміру комунікацій та передбачення суспільного розвитку; формування й опанування сучасних наукових екологічних знань, розвиток системи екологічної освіти та визначення місця людини в Природі; життєва необхідність в оволодінні екологічними знаннями та орієнтація їх на екологічне виховання, підтримка аксіології екологічної спадщини, екологічних норм поведінки й природоохоронної (природоресурсної) діяльності у професійних і соціальному середовищах; раціональна взаємодія з навколишнім природним середовищем.

Серед принципів виховання виокремлено – шанобливе ставлення до вихованців у поєднанні з розумною достатністю вимог до них. Базовою основою принципу вважаємо системну єдність нормативних вимог педагогічних працівників до вихованців, педагогічний контроль та нагляд за їх поведінковою мотивацією, гуманізм і пошана до їх бачення світосприйняття у поглядах, думках і умовиводах, а також їх соціальної позиції. Шанобливе та гуманне ставлення з терпимістю педагогів/вихователів до виховання вихованців усіх без виключення, заздалегідь, передбачає уникнення порушення гідності та особистого простору дитини, підлітка, молодої людини (з повагою до статі). Розумну достатність

вимогливості вважають формалізацією масштабів шанобливого ставлення у дуальному представленні як явища/процесу та їх змісту; обумовлюється потребами процесу виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників у ЗВО для провадження системної виховної діяльності у ЗДО, а потенціал розумної достатності вимог народжується згідно об'єктивних потреб, яким не можливо запобігти, і певною мірою слугує виправданням їх висунення перед вихованцями без перевищення рубежів стійкості їх особистої гідності, що призводить до втрати довіри до педагога у формуванні особистості вихованця, перешкоджає довірі до педагогічного/виховного впливу, тому раціональність застосування вимог розглядаємо як життєву необхідність. Конструктивна взаємодія учасників процесу виховання передбачає сприятливу атмосферу доброзичливості взаємної довіри, поваги і позитивного відгуку на виховну діяльність. Шанобливе та гуманне ставлення до здобувачів освіти/вихованців базується на підґрунті позитивного сприйняття особистості, її привабливих і унікальних характерних рис, які формують особистий потенціал розвитку її індивідуальності. Загалом моделювання процесу виховання художньо-естетичної культури у здобувачів освіти майбутніх педагогічних працівників зі сформуванням соціокультурних універсалій для цілеспрямованого впливу на усвідомлення успішного поступу вихованцями, забезпечення моральної стійкості подолання перешкод, ризиків і небезпек особистого простору якості й безпеки життєдіяльності та досягнення бажаного рівня психо-емоційного інтелектуального розвитку і набуття нової якості життя й духовного піднесення.

Актуалізовано принцип трудової дисципліни і працелюбства для формування особистості на основі пізнавально-діяльнісного підходу, а саме у безпосередній єдності особистісного усвідомлення й соціокультурного вираження у взаємодії з майбутньою професійною виховною діяльністю педагогічних працівників/вихователів, адже працелюбство забезпечує якість і безпеку життєдіяльності та забезпечує задоволення матеріальних і духовних запитів особистості, в тому числі як засіб забезпечення перспективного розвитку людини (також професійного). Реалізація принципу передбачає – привиття у здобувачів

освіти/вихованців несприйняття порушень правил, розпорядку трудової дисципліни, синергію практики виховання та опанувань професії, формування соціальної й професійної відповідальності зі здійснення системної виховної діяльності, заохочення пізнавальної та соціальної активності здобувачів освіти/вихованців як природньої форми індивідуального й професійного самовдосконалення.

Семантичну орієнтацію системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО зrealізовано при моделюванні з огляду на пріоритети освітньої політики якості й безпеки життя соціокультурних форм, які закладено в основу організаційно-методичної підсистеми моделі.

Особливе місце у професійній підготовці, розвитку та вихованні педагогічної еліти займає екологічне виховання для забезпечення формування екологічної свідомості, етики й біоетики взаємин з навколишнім природним середовищем з метою становлення екологічно відповідальної особистості зі відповідним рівнем екологічної культури; процесом екологічного виховання передбачено здійснення педагогічного впливу на психоемоційний стан здобувачів освіти/вихованців та чуттєву сферу зацікавлених учасників освітнього процесу з метою привиття екологічно дбайливого ставлення до Природи, розвитку екологічної свідомості, усвідомлення необхідності покращення складних і кризових екологічних ситуацій, уникнення, передбачення й запобігання екологічним ризикам і небезпекам, а також морально стійкої мотивації екологічної етики особистості до навколишнього природного середовища; системну функціональну виховну діяльність цілеорієнтовано на розвиток екологічної культури індивідууму, оскільки формування людини безпосередньо пов'язано з навколишнім середовищем і її генетичним походженням, то актуалізовано особистісні вимоги здобувачів освіти/вихованців у необхідності фізичного виховання майбутніх і діючих педагогічних працівників ЗДО в ЗВО, адже культур потенціал людини в першу чергу залежить від рівня фізичної культури особистості; фізичне виховання тлумачимо спираючись на класичні та дивергентний підходи спрямованої організації процесу навчання та виховання на нарощення потенціалу фізичної культури і спорту індивідууму, забезпечення

здорового способу життя, психоемоційного позитиву, якості й безпеки життєдіяльності людини у повсякденному житті та професійній зайнятості; застосування засобів організації стимулювання розвитку фізичних, спортивних, психологічних здібностей/згідно стратегії USAID (Програма психічного здоров'я та психосоціальної підтримки в Україні: огляд заходів лютий–грудень 2022), психічного здоров'я та психосоціальної підтримки – Mental Health and Psycho Social Support, MHPSS (Міжнародна організація з міграції (2021), Психічне здоров'я і психосоціальна підтримка на рівні громад в умовах надзвичайної ситуації та переміщення населення МОМ, Женева), оволодіння руховими та психологічними практиками самовідновлення (ревіталізації, рекреації) психоемоційної реабілітації в умовах соціальної турбулентності глобального виміру (геополітичних, екологічних, біосоціальних, інформаційних небезпек).

Методологічною основою академічного культурного потенціалу вважаємо інтелектуальне та академічне виховання майбутніх педагогічних працівників. Відповідно сентенції яких потрактовано у відповідності: інтелектуальне виховання – здійснення процесу виховання цілеспрямованого на набуття та розвиток інтелектуального потенціалу індивідууму зі когнітивними здібностями системного аналізу параметрів якості й безпеки життя; компаративістики, прогностики й моделювання складноорганізованих систем/в т.ч. нелінійного розвитку; зважати на передумови та перешкоди причинно-наслідкової взаємодії систем різного рівня організації та типів функціоналу (зі врахуванням особистості інтелектуальної спроможності валиву засобами системної виховної діяльності та відповідальності за її здійснення); наукового дослідництва перспектив семантичної організації виховання художньо-естетичної культури педагогічної еліти; систематизації та класифікації сучасних наукових знань в галузях освіти/педагогіки, соціальних/поведінкових наук, культури і мистецтва; здійснювати аргументацію та апробацію достовірно доведених положень особистої навчально-науково-пізнавальної діяльності зі факторизацією підтвердження власних умовиводів; продукувати інноваційні ідеї, гіпотези; здійснювати позитивну модуляцію соціокультурних універсалій та їх художньо-естетичне застосування у системній виховній діяльності; академічне виховання –

явище успадкування та наслідування культурних традицій академічних наукових шкіл, академічної спільноти та сфери освіти, науки й інноватики щодо опанування кращих взірців і постулатів академічної й природоохоронної спадщини, їх аксіологічних еталонів, канонів академічної етики та доброчесності, моральних наративів академічної взаємодії у навчально-науково-пізнавальній, інноваційній і системно-виховній діяльності для визначення власної громадянської, соціальної та професійно-академічної позиції на основі знань з академічної культури і переконань щодо обрання власного кола наукової проблематики пізнання з метою нарощення академічного потенціалу саморозвитку, самоосвіти та самоменеджменту та самовдосконалення в контексті перспектив методології сталого розвитку.

Синергія фізичного (в т.ч. психологічного), інтелектуального та академічного виховання організації освітнього процесу фундаменталізує академічну культуру особистості як синтез академічного етосу та організаційної семантики, які забезпечують усталені підходи до академічних комунікацій, визначення рівня професіоналізму, посадової компетенції, стану академічної доброчесності та відповідності академічної етики (в т.ч. біологічної та екологічної, публічного та адміністративного управління, антикризового менеджменту конфлікт-інтересів в академічній сфері загалом й академічній спільноті зокрема).

Ключовим у контексті набуття академічної культури є: академічна діяльність (навчальна та наукова); академічні інститути (академії, університети, інститути, дослідницькі інститути, інститути інноваційних досліджень, лабораторії, бібліотеки, архіви, фонди); академічне письмо (публіцистичні, популярні, наукові, методичні, кваліфікаційні тексти; наукове редагування, рецензування, відгуки, написання посібників, комп'ютерних презентацій, сайтів, виявлення плагіату та ін.); академічна бібліометрія (бібліографічна компетентність, користування каталогами і базами даних, індексами науково цитування, віртуальними бібліотеками, інтернет-розсилками та ін.); академічна комунікація (академічна риторика, професійна етика, академічне право, традиції, дрес-код, мережева комунікація); академічна мобільність; академічний

менеджмент; академічний фандрайзинг; проектрайтинг; підвищення кваліфікації та академічного статусу).

Значну роль у формуванні художньо-естетичної культури педагогічних працівників відіграє морально-естетичне виховання як здобувачів освіти (майбутніх педагогічних працівників), так і вихованців ЗДО, яке тлумачимо як системоорієнтовану діяльність – виховного впливу на самосвідомість, чуттєво-емоційну сферу та поведінкову мотивацію індивідуума для забезпечення формування морально-етичних суспільно значимих якостей і цінностей; духовно-практичної взаємодії суб'єктів та об'єктів засвоєння, наслідування аксіогем формування етичної культури поведінки людини та суб'єкт-суб'єктних взаємин (соціальної та екологічної відповідальності, гуманності; аксіологічної, природної та академічної спадщини; плекання моральних переконань суспільної необхідності сталого розвитку та ролі педагогічної еліти у його забезпеченні засобами системно-естетичної виховного впливу; відповідність мультикультурності; інноваційності; патріотизму; усталеності наукового, екологічного та художнього світогляду).

Морально-етичне виховання забезпечує методологічні підвалини етичної культури педагогічних працівників, усвідомлення їх суспільноперетворюючої креаційної ролі, також семантики інституційної організації виховання художньо-естетичної культури педагогічного колективу, академічної спільноти, групи здобувачів освіти/вихованців, передбачає – застосування методів, методик і прийомів естетики у виховній та адміністративній діяльності учасників освітнього процесу; дотримання принципів освітньої європейської аксіології та соціальних стандартів морально-етичної поведінки; налагодження професійних комунікацій культури спілкування, академічного письма, риторики та системи естетичного представлення науково-метричного реноме педагога; етичні принципи координаційно-субординаційної взаємодії та корпоративної культури в ЗДО, ЗВО, статусу й делегованих повноважень; морально-етичні норми неформальних взаємин.

В тематичній проблематиці змістового наповнення мультимодусу «Організація виховного процесу художньо-естетичної культури педагогічних

працівників ЗДО» у змістовій та організаційно-методичній підсистемах актуалізовано значення сімейно-родового виховання, в якості мікросоціальної системи як виховання і просвітництва, які притаманні певній родині, сім'ї сформованих завдяки зусиллям батьків, представників родоvodu, родичів та опікунів і патронату для плекання сімейної культури як усукупненої єдності когнітивних, аксіологічних і морально-поведінкових настанов, які забезпечують розімкненість сімейного кола для соціуму і детермінують сприйняття семантики позитивних родинних практик виховання особистості (уособлюється як вид культури сімейних традицій, ролі рідних у виборі віросповідання та обрання сфери цінностей, прагнення у здобутті бажаної якості й безпеки життєдіяльності, соціальної й професійної зайнятості).

Враховано, що організовану педагогічну діяльність зосереджено на формуванні соціальної й економічної культури індивідууму, а саме соціальної гармонізації фізично-інтелектуальних, організаційно-управлінських здібностей, методологічного рівня освіти та професійної кваліфікації у креаційних запитах зайнятості для забезпечення умов якості матеріального та духовного зростання (особисте визнання соціальної й економічної культури рушійною силою суспільно-виробничої модернізації). Соціально-економічне виховання покликано сформувати у майбутніх педагогічних працівників ЗДО економічне суспільно-орієнтоване мислення з врахуванням раціональної орієнтації потреб професійної й соціальної зайнятості; сприяти розвитку професійно-орієнтованих, підприємницьких здібностей, дотриманню виконавської дисципліни праці, забезпечувати методичний організатор системного аналізу соціально-економічного стану та розвитку суспільства, зокрема, сфери освіти, науки й освіти; розвивати уміння і навички розумної достатності споживацьких потреб за економічними передумовами їх досягнення; спонукати до свідомого та шанобливого ставлення до фахового вибору й обрання соціальної й громадянської позиції щодо власного місця в конкурентному середовищі ринків праці зі дотриманням шанобливого ставлення до природної спадщини та ресурсозбереження.

Соціальну культуру тлумачимо як обрану здатність соціально- й економічно вихованого індивідууму, суспільно-адаптованому та соціально-організованому зі забезпеченням професійного й соціального статусу нарощення пізнавально-діяльнісного та інтелектуального потенціалу соціалізації особистості; потрактуємо як виокремлену соціальну сферу галузі культури та мистецтва, яка аксіологічно унормовує процес цивілізаційного розвитку, буття людини, соціального життя, продукує та забезпечує унаслідування для прийдешніх поколінь суспільних надбань, їх вартості семіотики та формалізації повсякденної повсякденної поведінки, соціальних норм міжособистісних комунікацій та вчинків. Соціальна культура визначається нормативно-регулятивними засобами регулювання, ціннісним потенціалом взірцевих ідеалів, що гармонізують соціальну поведінку індивідуумів у соціумі.

Правове виховання систематичний виховний вплив на людину з метою забезпечення сформованості, правової культури та правомірності громадянської активної позиції поведінкової мотивації щодо свідомого дотримання правил мирного співіснування та їх правового регулювання згідно законодавчих вимог дотримання законосумлінності, що упорядковуються завдяки провадженню спеціальних виховних заходів зі залученням представників режимноуповноважених органів щодо роз'яснення та просвітництва правомірної поведінки людини в соціумі, а також самовиховання та інтегрованих системних видів виховної діяльності; основне завдання – забезпечити доступ до сучасних юридичних наукових знань та праворегулюючих актів і сприяти опануванню наративів верховенства закону і права, та їх дотримання, тобто сформувати необхідний рівень правової культури для передбачення уникнення, запобігання ризиків і небезпек правопорушень.

Закцентовано, що для встановлення забезпечення рівня залучення здобувачів освіти (вихованців, в тому числі молоді) до певних систем релігійних аксіологій, сімейно-обрядових конфесійних традицій, пріоритетів релігійної спадщини необхідно формувати виважене ставлення у майбутніх педагогічних працівників ЗДО до релігійного виховання. Оскільки, загалом, це процес плекання віри та метод привиття благочестя у особистостей зі застосуванням методів

навіювання та переконання світоглядного бачення, певних настанов орієнтації поведінкової мотивації на базисі принципів конкретної сфери віросповідання, реалізації феномену світової сакральності релігійних видів виховання зі надання звичним процесам священного змістового наповнення завдяки обрядової освяченості. Як вид конфесійних теорій і учінь, є також результат історичного досвіду певного релігійного середовища (конфесії). Тому конфесійна культура охоплює надбання релігійних конфесій, їх знань та семантики впливу соціуму, яке уособлюють в перспективі вмотивованість та релігійну позицію у поведінці людини.

Комплекс педагогічного впливу засобами працеорієнтованого виховання, ключовими пріоритетами якого є робота (праця, трудова діяльність) як витоків початок особистої конативності, джерела почуття особистої зайнятості, як засіб персонального самовдосконалення, плекання благородства та міра соціальних чеснот гідності, професійної й соціальної ролі у набутті якості життя, мірило його успіху формування у здобувачів освіти/вихованців рівня культури праці. Культуру праці обумовлено станом в соціумі до матеріальної культури при задоволенні соціально-економічних запитів. Культура праці об'єднує ефективні навички працелюбства, трудової й виконавської дисципліни соціальних і морально-етичних орієнтацій учасників освітнього процесу, взаємини соціально-економічної, еколого-безпекової, художньо-естетичної, організаційної, суспільно-політичної взаємодії, середовищних умов зайнятості.

Культура праці виявляється у триаспектному феномені:

- екологічнобезпечковому щодо відповідності санітарно-гігієнічним, фізіологічним, психологічним і естетичним вимогам при дотриманні соціальних стандартів дизайну професійних й соціального середовищ праці;
- соціально-економічному щодо соціальної, академічної мобільності, активності та спроможності та відповідальності, виконавської дисципліни праці, креативності трудової зайнятості;
- академічному – фаховому – професійні компетентності, корпоративна культура, технологічна та інформаційно-комунікативна спроможність, повага до

персоналій, академічних і соціальних надбань наукових шкіл, природоохоронної спадщини.

Спеціальний вид виховної діяльності, який орієнтовано на виховання управлінської здатності розвитку особистих і професійних якостей здобувачів освіти/вихованців та забезпечення підґрунття інформаційно-комунікативної діяльності називають інформаційним вихованням комунікативної культури.

Встановлено, що комунікативна культура здобувачів освіти/вихованців це персоналізація диспозиції, яка виявляється у соціальних і особистих запитах суб'єкт-суб'єктної взаємодії, цілісної системної єдності індивідуальності; у креаційному потенціалі можливостей людини, її спроможності підтримки піднесеного та сталого балансу міжособистих взаємин; як аксіологічний регулятивний комплекс виховної діяльності й педагогічного впливу; також чинник, ціль, механізм, засіб педагогічної діяльності, стан самозабезпечення, реалізації, рівень удосконалення, інструмент самоосвіти та самоменеджменту, результат і критерій життєвої успішності.

Визначну роль у забезпеченні організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО в ЗВО відіграє національно-патріотичне виховання, цільовим компонентом якого є система урядування державних органів, закладів освіти/академічних установ, соціальних інститутів, міжнародних організацій патронату української діаспори у консолідації зусиль і прагнень формування у здобувачів освіти/вихованців (молоді загалом) піднесеної солідарності для плекання національної патріотичної свідомості, відданості Україні, любові та вірності українського народу, спроможності та відповідальності громадянського й конституційного обов'язку щодо захисту територіальної цілісності, незалежності та самостійності держави, дотримання національних пріоритетів сприяння її правової, демократичної, соціальної державності у кагорті міжнародної співдружності країн-партнерів євроатлантичного альянсу та ЄС.

Цілісну єдність мультикультурної солідарності й аксіології національно-патріотичного виховання консолідує національна культура (в тому числі демократична культура глобальної освіти майбутнього, якій покликано слугувати

національно-патріотичне виховання, зокрема, художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів освіти різного рівня організації). Національна культура – забезпечує ідентифікацію національної приналежності, сприяє усвідомленню національної єдності та різночинності націй і народностей в Україні; уособлює усталені соціокультурні форми організації архітектоники сфери освіти, науки й інноватики, сприяє здійсненню початкової соціалізації переважної кількості населення та його залучення до світової інтеграції мультикультурного, полімовного середовища миротворення та світового порядку; – охоплює культурні компоненти – духовний, суспільно-політичний, соціально-економічний, еколого-безпечний, демократичний, релігійний, академічний, сімейний, комунікативний, художньо-естетичний; не є духовним лише зведенням релігійної, мовної, морально – та художньо-естетичної культури; – інтегрує семантику організації та сталого розвитку українського суспільства (народу, нації) – у матеріальних і духовних надбаннях праці, материнської національної специфіки мови як полімовності, комплексу соціальних норм і стандартів (соціального й правового захисту, інституційної архітектури формування цінностей (найперше духовних), особливостей взаємин (між людьми, Людини і Природи, людей і сфер зайнятості, суспільної діяльності та навколишнього природного середовища) і є комплексом продуктивності духовної праці; національної єдності, духовних аксіогем українського народу (Миру, Волі, Духу і Віри); – соціокультурний феномен цілісної єдності національної специфіки; цілісне національно-історичне комплексутворення, яке різниться у семантичних рисах виразу ставлення до Природи та внутрішньо самобутніх особливостей спадщини української культури.

Функціонування найбільш усталено реалізованих у суспільстві та максимально масштабованих комплексів цілісної соціокультурної єдності, які мають значимий вияв у життєдіяльності особистості та різночинних соціальних груп – взірців, ідеалів, норм і стандартів, стереотипів поведінки, ціннісних орієнтацій і позицій, суспільної довершеності свідомості композиціонує соціокультурні універсалії у здобувачів освіти/вихованців для забезпечення сталого розвитку завдяки суспільноперетворюючій ролі академічної сфери – освіти, науки й інноватики та зокрема організації виховання й плекання

художньо-естетичної культури у педагогічних працівників нової формації з метою формування соціокультурних універсалій їх спроможності до застосування у закладах освіти (ЗВО, ЗДО тощо).

Складноорганізовану системну ієрархію соціокультурної універсалізації вбачаємо у сформованості у педагогічних працівників ЗДО у процесі виховання їх художньо-естетичної культури:

– мистецьких (образотворчих і монументально-декоративних, архітектурних, художніх, дизайнерських, театральних, музичних, виконавських, хореографічних тощо) виражених у пластичній системі; форми художньо-естетичної цілісності виразу спроможності здобувачів освіти/вихованців у набутті, розвитку та оцінюванні досвіду традицій, архітипів творчо розвиваючого простору згідно новітніх напрямків цільових завдань (які не протирічать усталеним надбанням соціокультурного універсуму) для віднайдення нових форм і пріоритетних векторів художньо-естетичної діяльності, нових засобів та інструментів художньо-естетичної виразності культури педагогічної еліти (у соціокультурних універсаліях);

– комунікаційні – універсальних сенсів комунікативної раціональності та раціональної комунікативності у дуальності дискурсу щодо концентрації вимог розумності та універсальності вольового вияву моральної поведінки суб'єкта/суб'єктів; соціокультурні універсалії педагогічних працівників як притаманний їм механізм трансляції культури в умовах цифровізації та інформатизації – суспільної життєдіяльності, системної виховної роботи в закладах освіти (ЗО, ЗВО, ЗДО) та сферах освіти, науки й інноватики, культури та мистецтва для забезпечення художньо-естетичної інкультурації й соціалізації, в тому числі у професійній і соціальній пролонгованій зайнятості; універсалії є засобом інтелектуального вияву механізмів трансляції культури у формах мовленнєвих і немовленнєвих (цифрових, знакових, елементних, процесних) категорій комунікування, а також дискурсивних моделей мовленнєвого перфоменсу (мови програмування, перетворення та систематизації інформаційних потоків), в тому числі інструментом художньо-естетичного світосприйняття та свідомісності здобувачів освіти/вихованців у сформованості здатностей

встановлювати, застосовувати і підтримувати комунікації – мовленнєві, письмові та візуальні (вербальні, невербальні та письмове спілкування) засобами художньо-естетичної культури та реалізації процесу виховання (естетики побуту, природовідповідності, мистецькими, спеціального навчання та самоосвіти й самоменджменту); передачі інформації в соціальних системах та інформаційний обмін повідомленнями засобами інформації, символів, знаків і образів;

– демократичні – за формалізацією, державно-політичної організації освітньо-науково-пізнавальної діяльності соціокультурних форм ЗВО, глобально, демократичної культури освіти (впродовж життя, для сталого розвитку, освіти майбутнього); знаходять вираз у дотриманні принципів демократії – владній більшості, рівноправності (як громадян в суспільстві, так і всіх учасників освітнього процесу), правовому захисті соціальних гарантій, стандартів верховенстві закону, рівнозначному доступі до обрання до представницьких та владних органів, соціальному нагляді за діяльністю правовладних структур (також освітніх, освітньо-наукових, культурно-мистецьких інституцій), праві на участь в управлінській діяльності (суспільній, державній, інституцій, відомчій на рівнях організації та за типами призначення), плюралізмі думок, соціальних позицій щодо забезпечення якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм організації процесів навчання та виховання у ЗВО (також учасників освітнього процесу); демократичні соціокультурні універсалиї реалізуються у формах демократизації – безпосередньої (загалом спільнотою) та представницької (парламентаріями-делегатами); застосовуються у рамковій системі компетенцій Ради Європи для демократичної культури (RFCDC) глобальної освіти, до яких віднесено професійний розвиток вихователів;

– академічні – взаємини (здатності, спроможності) у системі індивідуально-психологічних властивостей, які охоплюють компоненти когнітивних, комунікативних, організаційно-управлінських, морально-вольових, художньо-естетичних здібностей, здатностей до академічної культури, які сприяють ефективності організації процесів професійної підготовки й розвитку, також виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників ЗДО в ЗВО засобами – традицій академізму, наукового письма, ораторського та

академічного мистецтва, збереження й наслідування традицій академічної спадщини наукових шкіл підготовки й виховання педагогічної еліти, забезпечення науково-метричного представлення представників академічної спільноти та позитивного реноме закладів освіти та науки на засадах етосу науки академічної доброчесності, етики й естетики, ділового етикету та педагогічної майстерності й співробітництва (транскордонного, раціонального, міжінституційного та інституційного), а також й публічного управління й адміністрування в громадянському суспільстві демократичної культури глобальної освіти;

– квалітологічні як властивості та зв'язки складових якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм організації, які оцінюються й застосовуються відповідно до умов навколишнього середовища, їх походження, функціонування та споживання загалом, сферах освіти, науки й інноватики культури та мистецтва, зокрема; соціокультурні універсалиї квалітологічні – як соціально-філософська категорія вияву характерних рис об'єкта, що обумовлює спільність або відмінність якості й безпеки міжособистісних зав'язків, їм притаманні якісно, але кількісно є індивідуальними для кожного об'єкту/його складових; як триєдність складових науки про якість – квалітології (закони, принципи, формування й реалізації якості процесів і явищ), кваліметрії й метрології (параметральної метрики оцінювання якості й безпеки), теорій управління якістю (закони, принципи способи, системи, методологій й технології організації, управління якістю праці); як предмет якості процесів і явищ, які асимільовані у суспільній практиці соціокультурної організації професійної підготовки та розвитку, також виховання художньо-естетичної культури педагогів/вихователів і здобувачів освіти/вихованців у ЗВО, зокрема культури якості (ділової, корпоративної, споживчої у складових спільної квалітаційної ментальності, відкритості спілкування, доступності інформації, практично корисному досвіду освітніх дослідницьких та соціокультурних практик) й культури безпеки (запобігання ризиків, небезпек, загроз цільового призначення розвитку, також усталеним взірцям аксіології навколишнього середовища, зокрема також громадян, соціуму держави та сталого розвитку, загалом.

– футуристичних – мотиваційні вподобання щодо майбутнього цінностей у передбаченні та запобіганні ризикам і загрозам небезпек індустріально-технічного розвитку цивілізації, її цифровізації, кіберорієнтації, роботизації тощо, у аксіологічній концепції антропоцентричного та культуроорієнтованого майбутнього; особистісні цінності та прогностика їх моделювання щодо ідентифікації аксіологічної спадщини майбутнього, семантичні аксіологічні каталізатори/тригери пролонгування або спростування у перспективі аксіологічного футуризму; аксіологічна валентність перспектив вияву амплітуди цінностей, їх векторизації у дислокаціях аксіологічних траєкторій сценаріїв формування аксіологічних систем на основі прогнозів стану та розвитку освітньої аксіології у соціальному вимірі, ґрунтуючись на досвіді минулого; аксіологічні абриси футуризму постіндустріального етапу цифровізації, кібереалізації, роботизації в глобальних екологічних, соціально-гуманітарних, біосоціальних біфуркаціях у системі цінностей майбутнього; аксіологічний потенціал морально-етичних цінностей та антицінностей у прогнозованій перспективі ціннісних аспектів розвитку – аксіогем, які оцінюються у ефектах суб'єкт-суб'єктної взаємодії моральних реципієнтів і активаторів (новаторів); горизонтів методології – аксіології, деонтології, етики, аксіологічного футуризму у потенціалі можливостей майбутнього сфери освіти, науки й інноватики, культури і мистецтва у європейського простору освіти й наукового дослідництва як рушія сталого цивілізаційного розвитку; горизонтів аксіологічного простору/потенціалу футуристичних можливостей абрисів у складових компонентах аксіології (також освітньої), набір позитивних/негативних переконань, прагнень, які індивідуум або спільнота мотивовані застосовувати, морально-етичні наративи, в яких вони зацікавлені, взаємини вартісної взаємодії між цінностями та суб'єктами, контури аксіологічних трансформацій; морально-етичні інтереси комплектації суб'єктів, трансформації пріоритетів у ранжуванні їх цінностей; реперів трансформацій – інтелектуальні рушії змін індивідуально усвідомлених особистісних і ціннісних орієнтацій, суперечності та невідповідності внутрішньо системної аксіології, раціональні судження та дискурси зі встановленням вияву наслідків впливу цілісних переконань,

матеріальні перетворення умов життєдіяльності, внутрішньо системні цінності виховного впливу, цінності зовнішнього відгуку на інформаційно-технологічні педагогічні дії у соціальному вимірі майбутніх перспектив.

Висновки до третього розділу

Розкрито концептуально-стратегічне бачення обґрунтування процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. Концептуалізацію суспільної проблеми організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО розроблено у концептах: *соціально-філософський* (парадигмального підходу – авторитарного, природовідповідного, виховання в колективі однолітків, індивідуального виживання в умовах соціальної турбулентності глобального виміру для реалізації розуміння ідеалізму, реалізму, прагматизму, антропоцентризму та гуманізму, соціетарності у вихованні як процесі формування особистості – соціальної одиниці, провідника і спадкоємця соціокультурних цінностей, універсалій, ідентифікацій, взаємин, також сводів, правил, наративів і стандартів як представника громадянського суспільства згідно його художньо-естетичних потреб); *аксіологічного футуризму* як пріоритетного напрямку соціальної філософії, освіти/педагогіки, культури і мистецтва для нарощення методологічного потенціалу теорії і методики виховання; комплексу – дослідження, модернізації та художньо-естетичного проектування відкритих систем у сфері освіти, науки й інноватики у визначенні аксіологічного потенціалу «освіти майбутнього» з метою розроблення стратегій та моделювання організації виховання у освітній політиці якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм закладів освіти; *системної синергії* демократичної культури глобальної освіти, академічних і культурних надбань, стратегій розвитку (програм і планів підготовки) в сфері освіти, науки й інноватики щодо втілення завдань (безпеки – національної, інформаційної, соціальної, економічної, енергетичної, екологічної та кібер-безпеки) соціального замовлення на підготовку педагогічних працівників нових формацій; синергетичний ефект досягається завдяки публічному

управлінню та адмініструванню на всіх рівнях закладів освіти та його гармонізації з семантичною системою організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО; *солідарності і консолідації* у формуванні та згуртованості педагогічної еліти, актуалізації її суспільно-перетворюючої ролі в процесах та з метою консолідації українського суспільства; потрактовується як система колаборації процесів соціокультурного єднання національної ідентичності за мовою та культурою етносів і синергії соціально-економічних, еколого-безпечних, інституційних взаємин гармонізації з метою сталого розвитку України, її академічної сфери, галузі культури і мистецтва на усіх рівнях трициклової неперервної освіти; *безбар'єрності* художньо-естетичних абрисів суспільного розвитку як ціннісно-змістових домінант соціокультурної універсалізації релевантності організації процесу виховання; пріоритетів фізичної, інформаційної, цифрової, економічної, суспільної та громадянської, а також освітньої безбар'єрності для створення безбар'єрного простору в Україні до 2030 року з метою формування безперешкодного середовища для стратифікаційних груп населення, забезпечення рівного доступу можливостей у реалізації прав на послуги (в тому числі освітніх), сервісне обслуговування у ієрархії безбар'єрності в усіх сферах державної політики (також освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм для сталого розвитку); *соціокультурної інноватики* – модернізації академічного простору в умовах організації процесу виховання у суб'єкт-суб'єктній взаємодії усіх учасників і зацікавлених представників на основі педагогічної інноватики партнерства у співробітництві зі стейкхолдерами, системній синергії взаємин академічної спільноти та громадського самоврядування, людино-, природо-, вчителе-центрованого навчання та виховання, їх публічного управління та адміністрування, педагогічне новаторство та майстерність, цифровізація системної вихованої діяльності, впровадження стратегічних інновацій щодо соціокультурної універсалізації результатів професійної підготовки педагогічних працівників з метою набуття сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

Схарактеризовано превалюючі моделі систем виховання для забезпечення формування художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. Завдяки парадигмальному підходу здійснено аналіз зарубіжних наукових доктрин, що дало змогу виокремити пріоритетні превалюючі моделі систем виховання, базуючись на психолого-педагогічних кваліфікаційно-менторських стандартах, розглянуто альтернативні концепції-моделі виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО: *«набуття природної компетенції»* базується на ролі та місці Природи як естетичної цінності у житті майбутнього педагога дошкільної галузі; усвідомлення базису об'єктивних складових досконалості навколишнього природного середовища, котрі застосовують у практиці виховання педагогічні працівники ЗДО (гармонія, впорядкування, пропорції формально-змістовної єдності); *«естетико-трудова асиміляція»*, передбачає забезпечення інституційно-екзистенційного розвитку та утвердження культури праці педагогів; *«набуття естетико-художніх навичок»* передбачає усталення естетичних та зображувально-уявних наративів особистості-педагогів дошкільної галузі. Послуговуючись концептуалізацією організації процесу виховання та праксеологією практично-корисних практик виховання (вітчизняних та міжнародних) розроблено, обґрунтовано та візуалізовано семантичну систему організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО та її однойменну модель, яку спроектовано у системній єдності синергії підсистем – цільова, концептуальна, процесуально-функціональна, змістова, організаційно-методична та релевантна.

Цільова підсистема узагальнила триаду мети – стратегічної (розвиток культурного потенціалу галузей культури і мистецтва та освіти/педагогіки для ефективного забезпечення виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів освіти як агентів модернізації та гармонізації соціокультурних форм впровадження освітньої політики якості і безпеки життя); виховання (формування соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО); дослідження (розроблення, обґрунтування та праксеологічна перевірка семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО).

Концептуальну підсистему синхронізовано у: концептах – соціально-філософський, аксіологічного футуризму, системної синергії, солідарності і консолідації, безбар'єрності та соціокультурної інноватики; підходах – методології фундаментально-філософської, конкретно- та загально-наукового пізнання, системного управління, оцінювання, практики і експертизи, методології освітньо-педагогічних та соціально-поведінкових наук (трансформаційний, системний, синергетичний, аксіологічного футуризму, безбар'єрності, соціокультурний, культурологічний, експериментальні підходи до навчання Ради Європи для Демократичної культури); підходах до виховання – комплексний та індивідуальний; принципах наукового пізнання (на рівнях пізнання, за – джерельністю інформаційного базису галузей науки і знань, сферою дії агент-перетворень, світоглядною належністю, історичними епохами розвитку методології) та системного аналізу; концептуальних принципах національного виховання – природо- та культурвідповідність, демократизація та гуманізація, народність та етнізація; принципах виховання (людино- та природоцентризму, вчитель-центрованого TALIS, цілеорієнтації, зв'язку з життям, єдності свідомості і поведінки, трудової дисципліни і працелюбства, комплексності, колективної єдності, симбіозу педагогічного впливу та ініціативності вихованця, системності, шани до особистості вихованців та розумно-достатньої вимогливості, систематичності послідовності і наступності, єдності інституційних, педагогічних вимог, сімейно-родового та громадського впливу); принципах організаційно-управлінських.

Процесуально-функціональну підсистему конкретизовано у функціях системної методології виховання (діагностико-критеріальна, інструментально-технологічна, системно-аналітична, суспільно-світоглядна, оцінно-критична, прогностично-моделююча та дизайнерська), за видами системної виховної діяльності (навчально-науково-пізнавальна, моніторингова, системного аналізу якості, цифровізація та інформаційно-телекомунікаційна, управління, планування та проєктування, прогнозування та моделювання стану та розвитку, організаційна, консалтингу та дорадництва, оцінної метрії та експертизи, корегування та поліпшення якості); у метричних формах системної виховної діяльності (за

комплектацією: персональні, колективні та масові; за педагогічним впливом: словесні, практичні та наочні, дослідницькі бінарні; за видами діяльності: навчальна, психологічна, працеорієнтована, спортивна, художня, краєзнавча, соціокультурна, комунікативна, технологічна, природничо-екологічна, дослідницька; за локацією: традиційні, інституційні, мережеві, змішані, дистанційні, соціокультурні та пленерні).

Змістову підсистему забезпечено для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта, освітньо-професійної програми (далі – ОПП) «Дошкільна освіта» розробленим, обґрунтованим та апробованим мультимодусом «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти» для ОС «Бакалавр» (освітня кваліфікація «Бакалавр дошкільної освіти») у етапах навчання (допрофорієнтаційний, профорієнтаційний, початковий загальноосвітній, формувальний фахово орієнтований, практичного стажування, професійно технологічного становлення та результативний), а також для ОС «Магістр» (освітня кваліфікація «Магістр з дошкільної освіти») у етапах навчання (пропедевтичної профілізації, загально- та конкретно- науково-методологічний, семантично науково-пізнавальний, системно-методологічний, технологічний та практичного стажування, моніторинговий, диференційної діагностики, модерної універсалізації та релевантний); у етапах виховання (інтуїтивний (гіпотетичний), скринінговий, концептуально-стратегічний, проєктний (функціональний), планувальний (процесний), моніторинговий (формувальний), диференційно-діагностичний, модернізаційний та релевантний) та циклах виховання (ознайомчий (емпатія, потреби, мотиви за призначенням, рефлексія), становлення – досвіду, розвитку (знання, досвід, рівні етапів когнітивного розвитку та розвиток інтелектуального потенціалу), соціального визначення та мобільності (соціальної та професійної), академічний – духовності, естетичного розвитку, зрілості та якісного оцінювання у керівництві змінами в житті, аксіологічний – соціокультурної діяльності, природи особистості і культури якості і безпеки життя).

Організаційно-методична сприяла забезпеченню реалізації освітньої політики якості й безпеки життя соціокультурних форм виховання художньо-

естетичної культури педагогічних працівників у видах виховання (інтелектуальне, фізичне, академічне; працеорієнтоване, морально-естетичне, національно-патріотичне, сімейно-родове; соціально-економічне, правове; релігійне, екологічне та інформаційне), яке здійснено у авторських методиках: організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО за допомогою методів та засобів (наукового пізнання, організаційно-методичних, навчання та виховання) та диференційованої діагностики праксеологічної перевірки організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО для формування та розвитку видів культури – праці, академічної, етичної, національної, сімейної, соціальної, конфесійної, екологічної та комунікативної. Диференційовано загальні типи особистості (реалістичний, інтелектуальний, соціальний, артистичний, конвенційний та підприємницький) та типи особистості з естетичними проявами (статик-інертний, івент – дозвілевий, затійник – граючий, організатор – громадський, майстер – практичний, інтелектуал – методолог, унікум – універсальний).

Визначено, обґрунтовано та запропоновано соціокультурні універсалії виховання (мистецькі, комунікаційні, академічні (освіти, науки й інноватики), квалітаційні (якості й безпеки життя), демократичні та футуристичні) та нові формації педагогів ЗДО (технолог виховних заходів, вихователь-методист, наставник соціалізації і заходів, вихователь культуролог новатор, вихователь-менеджер-організатор соціокультурного розвитку).

Релевантну підсистему представлено розробленим і обґрунтованим критеріальним апаратом диференційованої діагностики виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО у визначених організаційно-педагогічних умовах (демократична культура глобальної освіти; екологічна культура і менеджмент та безбар'єрність виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО) за критеріями (мотиваційний (за призначенням, у рефлексії), когнітивний (розвитку інтелектуального потенціалу), суспільний (соціалізації, мобільності соціальної та професійної), художньо-естетичний (модерний, культурформувальний) та естетично-просторовий (аксіологічно моделюючий – футуристичний) у рівнях оцінювання сформованості

соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО (прекаріативний, несформований, достатній середній, потенційний модерний та естетично-ефективний).

Список використаних джерел до третього розділу

1. Мельничук С. Теорія і практика формування естетичної культури майбутніх учителів: історико-педагогічний аспект: монографія. Кіровоград: КДПУ імені В. Винниченка, 2005. 248 с.
2. Грищенко Т. Естетичне виховання студентської молоді в системі педагогічної освіти України. *Гуманізація навчально-виховного процесу*, 2019. № 6 (98). С. 171-183.
3. Кохан І. Естетичне виховання у процесі особистісного та професійного розвитку майбутнього фахівця. *Наукова скарбниця освіти Донеччини*, 2013. № 1 (14). С. 117-119.
4. Пирогова Т. Проблема виховання естетичної культури майбутніх педагогів. *Вища освіта України*, 2019. № 1. С. 75-81.
5. Кравчук О. Естетичне виховання як напрям педагогічного новаторства у ХХ – ХХІ ст. *Інноваційна педагогіка: Загальна педагогіка та історія педагогіки*, 2019. № 9 (1). С. 30-34.
6. Гатеж Н. Особливості виховання естетичної культури учнів загальноосвітнього начального закладу. *Молодий вчений*, 2017. № 3 (43). С. 362-365.
7. Сучасні інформаційні технології та інноваційні методика навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: збірник наукових праць, Київ-Вінниця : «Планер», 2017. № 49. 186 с.
8. Естетична освіта педагога: колективна монографія/ Т. Андрущенко та інші. Київ: Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2015. 172 с.
9. Вдович С. Естетичне виховання у науковому доробку І. А. Зязюна. *Modern Information Technologies and Innovation Methodologies of Education in Professional Training Methodology Theory Experience Problems*, 2021. Vol. 49. С. 75-78.
10. Redding P. Georg Wilhelm Friedrich Hegel. *Stanford Encyclopedia of Philosophy*, 1997. URL: <https://plato.stanford.edu/entries/hegel/> (дата звернення 23.05.2023).
11. Дубасенюк О. Виховання духовно-моральних цінностей майбутніх учителів. *Естетичне виховання дітей та молоді: теорія, практика, перспективи розвитку: збірник наукових праць*. Житомир, 2012. С. 195-205.

12. Малафіїк І. В. Системний підхід у теорії і практиці навчання. Рівне: РДГУ, 2004. 437 с.
13. Безсонова О.К. Професійний розвиток молодих педагогів в умовах дошкільного навчального закладу: автореф. ... канд.пед.наук: 13.00.08 – дошкільна педагогіка, Київ. 2019. 21 с.
14. Шинкарук В. І. Філософський енциклопедичний словник. 2002. Київ: НАНУ. 751 с.
15. Великий тлумачний словник сучасної української мови: 250000 / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
16. Новий тлумачний словник української мови: в трьох томах : 200000 слів. Front Cover. Василь Яременко. Вид-во «Аконіт», 2008. 862с.
17. Єльнікова Г. В. Наукові основи адаптивного управління закладами та установами загальної середньої освіти: дис. ... д-ра пед. наук : 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ, 2005. 453 с.
18. Даниленко Л. І. Сучасні наукові підходи до управління загальноосвітніми навчальними закладами. Київ: Логос; ЦППЮ, 2004. 37 с.
19. Менеджмент: навчальний посібник / за ред. С.І. Михайлова. Вінниця : НОВА КНИГА, 2006. 416 с.
20. Економічний енциклопедичний словник [Електронний ресурс]. URL: http://subject.com.ua/economic/slovník/414_2.html (дата звернення 23.05.2023).
21. Адміністративне право України: підручник/за заг.ред. д.ю.н., проф. Т.О. Коломоець. Київ: «Істина», 2008. 457 с.
22. Приживара С. В. Управління як специфічний вид діяльності. Державне будівництво. 2012. № 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeBu_2012_1_9/ (дата звернення 23.05.2023).
23. Пісоцька Л. Організація системи управління в контексті розвитку дошкільної освіти. *Педагогічний дискурс*. 2010. Вип. 8. С. 180–184.
24. Дичківська І. М. Принципи управління інноваційними процесами у дошкільних навчальних. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*. 2012. № 22(1). С. 110–117.

25. Управління закладом освіти: підручник для здобувачів другого рівня вищої освіти педагогічних університетів / С.Г. Немченко, В.В. Крижко, О.С. Боднар, В.В. Радул, О.М. Старокожко, Ю.І. Кондратенко. 2-е вид. перероб. і допов. Бердянськ: БДПУ, 2022. 506 с.
26. Соціологія: коротк. енциклопед. слов. / за заг. ред. В. І. Воловича. Київ: УЦДК, 1998. 736 с.
27. Пономаренко Т. О. Теорія і методика формування управлінської культури керівників дошкільної освіти : монографія. Суми. 2017. 440 с.
28. Яркіна Н. Управління підприємством як економічна категорія (теоретичні аспекти. Серія: Економіка та підприємництво, 2014. № (76) С. 130-14.
29. Великий тлумачний словник сучасної української мови /за ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: Перун, 2005. 1728 с.
30. Ведерніков Ю.А., Папірна А.В. Теорія держави і права: навчальний посібник. Київ: Знання, 2008. 333 с.
31. Віхров О.П., Віхрова І.О. Теорія держави і права: курс лекцій: навчальний посібник. Чернігів: Десна Поліграф, 2015. 304 с.
32. Авер'янов В. Б. Наука управління і держава: доктрина члена- кореспондента НАН України В. В. Цветкова. Вісник національної академії наук України. 2008. № 7. С. 36–38.
33. Бакуменко В. Д. Прийняття рішень в державному управлінні: навчальний посібник: у 2 ч. Ч. 1. Теоретико-методологічні засади. Київ: ВПЦ АМУ, 2010. 276 с.
34. Наказ Міністерства економіки України (Мінекономіки) «Про затвердження професійного стандарту «Керівник (директор) закладу дошкільної освіти» № 620-21 від 28.09.2021р. 23с. URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennya-profesijnogo-standartu-kerivnik-direktor-zakladu-doshkilnoyi-osviti> (дата звернення 23.05.2023).
35. Хриков Є.М. Управління навчальним закладом: навчальний посібник. Київ: Знання, 2016. 395с.

36. Саймон Г. Адміністративна поведінка: Дослідження прийняття рішень в організаціях, що виконують адміністративні функції. Переклад з англ. вид. Київ: АртЕк, 2001. 392 с.
37. Лист МОН «Методичні рекомендації щодо здійснення освітньої діяльності з питань дошкільної освіти на період дії правового режиму воєнного стану» №1/3845-22 від 02.04.2022
38. Освіта України в умовах воєнного стану. Інформаційно-аналітичний збірник. Київ, 2022. 358с.
39. В Україні через війну травмована психіка у 75% дітей. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3473249-v-ukraini-cerez-vijnu-u75-ditej-travmovana-psihika.html#> (дата звернення 23.09.2024).
40. Фоменко Н. В. Рекреаційні ресурси та курортологія: навчальний посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2007. 312 с.
41. Андрєєва О. В. Фізична рекреація різних груп населення : монографія. Київ: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. 280 с.
42. Кравчук Н. Рекреаційні процеси у фізичному вихованні дошкільників. Бібліотека Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. URL: https://library.udpu.edu.ua/library_files/psuh_pedagog_probl_silsk_shkolu/44/visnuk_3_6.pdf (дата звернення 23.09.2023).
43. Дрога Ю. Як культура та мистецтво допомагають дітям забути про війну. *Полтавська думка*. URL: <https://www.dumka.poltava.ua/yak-kultura-ta-mystetstvo-dopomahaiut-ditiam-zabuty-pro-vivnu/> (дата звернення 23.09.2023).
44. Полторак Л. Ю. Сутність арт-терапії: аналіз сучасних підходів. Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу «Києво-Могилянська академія». Педагогіка. 2014. № 245. Вип. 233. С. 89–93.
45. Філіна Т. В. Психологічна рекреація як складова арттуризму. *Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв: науковий журнал*. 2023. № 1. С. 65–69.

46. Кривоконь Н. І. Соціально-психологічні чинники професійної самоідентифікації фахівців системи захисту населення: автореф. дис. ... канд. психол. наук: 19.00.05 – соціальна психологія, Київ. 2002. 20 с.
47. Енциклопедичний словник з державного управління /за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
48. Організаційна поведінка / Д. Гелрігел, Дж. В. Слокум-молодший, Р. В. Вудмен, Н. С. Тренінг ; пер. з англ. І. Тарасюк, М. Зарицка, Н. Гайдукевич. Київ: Вид-во Соломії Павличко “Основи”, 2001. 726 с.
49. Петровський П. М. Гуманітарна складова сучасної адміністративної культури. *Проблеми розвитку системи державного управління в Україні*. Вип. 3. С. 1-9.
50. Пірен М. Проблеми духовності в системі управлінської культури політико-владної еліти в сучасній Україні. *Вісник НАДУ*. 2006. № 4. С. 157–167.
51. Карлова В. Реформування управлінських структур у сфері культури як необхідна умова створення дієвих механізмів реалізації державної культурної політики. *Вісник УАДУ*. 2002. № 3. С. 315–320.
52. Рашкевич Ю.М. Болонський процес та нова парадигма вищої освіти: монографія. Львів: Вид-во Львівської політехніки, 2014. 168 с.
53. Онлайн-словники «Словопедія» [Електронний ресурс]. URL: <http://slovopedia.org.ua/29/53409/20574.html> (дата звернення 23.09.2023).
54. Мельничук О. С. Словник іншомовних слів. 1-е видання. Київ: «Українська радянська енциклопедія», 1974. 865 с.
55. Караман О. Л. Теорія і методика соціально-педагогічної роботи з неповнолітніми засудженими в пенітенціарних закладах України : дис.. ... д-ра пед. наук: 13.00.05 – соціальна педагогіка, Луганськ, 2013. 570 с.
56. Сисоєва С. О. Сфера освіти як об’єкт наукового дослідження. *Освітологія: витоки наукового напрямку: монографія/ за ред. В. О. Огнев’юка; авт. кол.: В. О. Огнев’юк, С. О. Сисоєва, І. В. Соколова та ін.* Київ: ВП «Едельвейс», 2012. С. 139–155.
57. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 376 с.
58. Докучаєва В. В. Проектування інноваційних педагогічних систем як галузь міждисциплінарного синтезу. *Системний підхід у сучасних педагогічних*

- дослідженнях в Україні : монографія / за ред. С. Я. Харченка. Старобільськ: Вид-во ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2016. С. 50-89.*
59. Сурмин Ю. П. Теория систем и системный анализ: учебное пособие. Киев: МАУП, 2003. 368 с.
60. Малафійк І. В. Системний підхід у теорії і практиці навчання. Рівне: РДГУ, 2004. 437 с.
61. Білецький І. П., Кузь О. М. Філософія науки: навчальний посібник. Харків: ХНЕУ, 2005. 128 с.
62. Панченков А., Пометун О., Ремех Т. Навчання в дії. Як організувати підготовку вчителів до застосування інтерактивних технологій навчання: методичний посібник. Київ: 2003. 72 с.
63. Стасюк В.Д. Педагогічні умови професійної підготовки майбутніх економістів у комплексі «школа – вищий заклад освіти»: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Одеса, 2003. 282 с.
64. Савченко С. В. Науково-теоретичні засади соціалізації студентської молоді в позанавчальній діяльності в умовах регіонального освітнього простору : дис. ... док. пед. наук : 13.00.05 – соціальна педагогіка. Луганськ, 2004. 455 с.
65. Берека В.Є. Деякі аспекти методології магістерської підготовки майбутніх менеджерів освіти. Збірник наукових праць сер. педагогічні науки. Вип. 23. – Кам'янець-Подільський: Вид-во К-ПДУ, 2005. С. 92 – 99.
66. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання. Київ: ІЗМН, 1998. 204 с.
67. Освітні технології: навчально-методичний посібник/ за заг.ред. О. М. Пехоти. Київ: А.С.К., 2002. 255 с.
68. Кремень В. Г. Духовність і культура суспільства визначаються розвитком освіти. Освіта у полікультурних суспільствах. *Вища педагогічна школа СПВ*. Університет Бялостоці. Варшава, 2012. С. 45-55.
69. Професійна педагогічна освіта: особистісно орієнтований підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. Житомир : Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2012. 436 с.
70. Encyclopædia Britannica = Енциклопедія Британіка. URL: <https://www.britannica.com/> (дата звернення 23.09.2023).

71. Основи нових інформаційних технологій навчання: посібник для вчителів / за ред. Ю.І. Машбіца / Інститут психології ім. Г.С. Костюка АПН України. Київ: ІЗМН, 1997. 264 с.
72. Басс Л.Ю., Волинець Н.В. Гуманістична спрямованість як складова професійної діяльності психолога. *Збірник наукових праць Хмельницького інституту соціальних технологій Університету «Україна»*, 2014. № 1(9). С.5-10.
73. Манчуленко Л. Гуманістична спрямованість як основа професійної підготовки фахівця інклюзивної освіти. Спеціальна освіта: проблеми та перспективи матеріали XIV-ї Міжнародної науковопрактичної конференції 15-16 квітня 2021 р. / за ред. О.В. Гаврилова. Кам'янець-Подільський: Видавець Ковальчук О. В., 2021. 197 с.
74. Щолокова О. П. Компетентнісний підхід у просвітницькій діяльності вчителя музики. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова*. Серія 14: Теорія і методика мистецької освіти: зб. наук. праць., 2011. Вип. 11 (16). С.15-19.
75. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2-х книгах. Кн.1. Особистісно орієнтований під- хід: теоретико-технологічні засади. Київ: Либідь, 2003. 278 с.
76. Енциклопедія освіти /за ред. В.Г.Кременя. Київ: Юрінком Інтер, 2008. С. 625-626.
77. Шупта О. В. Формування готовності до професійної творчої діяльності майбутніх перекладачів: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професіної освіти. Тернопіль, 2005. 242 с.
78. Ортинський В. Л. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури. 2009. 472 с.
79. Власенко О. О. Педагогічна діяльність викладача вищої школи: теоретичний аспект. *Таврійський вісник освіти*. 2014. № 3 (47). С. 73-78.
80. Гнидіна О.В. Сутність поняття «художньо-педагогічна культура майбутнього вчителя образотворчого мистецтва». *Вісник ЛНУ імені Тараса Шевченка*. 2017. №2 (307), Ч. 2, С.135-139.
81. Паньок Т. В. Сутність поняття «вища художньо-педагогічна освіта». *Збірник наукових праць «Педагогіка та психологія»*. Харків, 2016. Вип. 53. С. 309-319.

82. Отич О. Художньо-естетичний розвиток майбутнього фахівця у системі професійної освіти. Матеріали Міжнародної науково практичної конференції «Актуальні аспекти модернізації художньо-педагогічної освіти», м. Полтава, 21-22 квітня 2005 року. С. 52-55.
83. Попович Н. Г. Ситуаційний підхід в умовах оптимізації стилю управлінської діяльності. *Актуальні проблеми державного управління*. 2012. № 2 (42). С.66-73.
84. Економічна енциклопедія / Редкол. : Б. Д. Гаврилишин, С. В. Мочерний (відп. ред.), О. А. Устенко (заст. відп. ред.) та ін. Київ; Тернопіль: ВЦ «Акад.»: Акад. нар. госп-ва, 2002. 952 с.
85. Гречанінов В.Ф. Теорія ситуаційного управління та практика реалізації на прикладі базового моделюючого комплексу сектора безпеки і оборони математичні машини і системи. 2021. № 4. С.15-34.
86. Рекрут В. М. Системний та ситуаційний підхід в управління персоналом. *Вісник Національного транспортного університету*. 2010. № 21(1). С. 397-400.
87. Denhardt R. B., Denhardt J. V. The New Public Service: Serving Rather than Steering. *Public Administration Review*. 2002. Issue 6. pp. 549–559.
88. Ільченко І. Стиль управління персоналом, оптимізація праці керівника. *Аспекти самоврядування*. Київ: 2000. №3 (8). С. 18–21.
89. Василенко В.А., Шостка В.І. Ситуаційний менеджмент: навчальний посібник. Київ: ЦУЛ, 2003. 285 с.
90. Державне управління : підручник / за ред. А. Ф. Мельник. Київ: Знання-Прес, 2003. 343 с.
91. Телешун С. О., Титаренко О. Р., Рейтерович І.В. Політичне прогнозування як вид управлінської діяльності: практичні рекомендації/ за ред. С.О. Телешун .Київ: Вид-во НАДУ, 2008. 20 с.
92. Горбатенко В. П. Бутовська І. О. Політичне прогнозування: навчальний посібник. Київ: МАУП, 2005. 152 с.
93. Ставерська Т. О. Методичний підхід до фінансового планування на основі сценаріїв. *Фінансово-банківські механізми державного управління економікою України. Сер. Економіка*, 2010. Вип. 176. Т.11. С. 306–315.

94. Сухарніков Ю.В. Сутнісні розбіжності «діяльнісного» і «компетентнісного» підходів до стандартизації освіти України у контексті Болонських рекомендацій. *Педагогіка і психологія*. № 2. 2009. С. 32-42.
95. Пометун О.І. Компетентнісний підхід у сучасній українській освіті: світовий досвід та українські перспективи / за заг. ред. О. Овчарук. Київ: К.І.С., 2004. 112 с.
96. Закон України «Про вищу освіту» № 1556-VII від 01.07.2014 року (зі змінами від 15.03.2022 року). *Верховна Рада України. Законодавство України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text> (дата звернення 23.09.2023).
97. Бех І.Д. Теоретико-прикладний сенс компетентнісного підходу в педагогіці. *Педагогіка і психологія: вісник АПН України*. 2009. №2. С. 27–33.
98. Селевко Г.К. Компетентности и их классификация. *Народное образование*. 2004. № 4. С. 138-143.
99. Гусак Л.Є., Гусак П.М. Компетенції і компетентності у підготовці фахівця. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2015. Випуск 43. С. 7-11.
100. Овчарук О.В. Розвиток компетентнісного підходу: стратегічні орієнтири міжнародної спільноти. *Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи* / за заг. ред. О.В. Овчарук. Київ: «К.І.С.», 2004. 112 с.
101. Пометун О. Компетентнісний підхід – найважливіший орієнтир розвитку сучасної освіти. *Рідна школа*. 2005. №1(900). С. 65-70.
102. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / за заг.ред. О.В.Овчарук. Київ: КІС, 2004. 112 с.
103. Хоружа Л.Л. Теоретичні аспекти впровадження компетентнісного підходу у вищу освіту. [Електронний ресурс]. URL: <http://kubg.edu.ua/images/stories/Departaments/horuzall.pdf> (дата звернення 23.09.2023).
104. Великий тлумачний словник сучасної української мови (з дод. і допов.) / уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел. Київ; Ірпінь: ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

105. Новий тлумачний словник української мови (у трьох томах). Том 1, А-К / укладачі: В.В. Яременко, О.М. Сліпушко. Київ, Вид-во “АКОНІТ”, 2006. 926 с.
106. Головань М.С. Компетенція і компетентність: досвід теорії, теорія досвіду [Електронний ресурс] URL: dspace.uabs.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/111/1/Holovan_3.pdf. (дата звернення 23.09.2023).
107. Гусак Л.Є., Гусак П.М. Компетенції і компетентності у підготовці фахівця. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського. Серія: Педагогіка і психологія*. 2015. Випуск 43. С. 7-11.
108. Бєленька Г.В. Теоретико-методичні засади формування професійної компетентності вихователів дошкільних навчальних закладів в умовах ступеневої підготовки : автореф. дис. ... док. пед. наук: 13.00.08 – дошкільна педагогіка. Київ, 2012. 38 с.
109. Томашевський В.В. Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх дизайнерів у закладах вищої освіти: дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Хмельницький, 2020. 792 с.
110. Пахотіна П. К. Формування інформаційно-комунікаційної компетентності майбутніх фахівців з аграрних спеціальностей: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ, 2008. 243 с.
111. Наказ Міністерства України «Про затвердження професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» від 19.10.2021р. №755-21.
112. Листопад О. А. Аксиологічний і культурологічний підхід до процесу становлення творчої особистості в освіті. *Вісник Чернігівського національного педагогічного університету. Педагогічні науки*. 2013. Вип. 110. С. 137-140.
113. Бойчук Ю.Д. Культурологічний і аксіологічний підходи до формування еколого-валеологічної культури студентів вищих педагогічних навчальних закладів. *Вісник НТУУ «КПІ»*. Філософія. Психологія. Педагогіка. Випуск 3'2009. С.121-126.
114. Бутенко В.Г. Розвиток теорії і практики естетичної освіти і виховання молоді на сучасному етапі. *Pedagogical sciences*. 2006. Вип.43. С.145-149.

115. Богатирьова Г. Культурологічний підхід до формування особистості майбутнього вчителя труду. *Освітній вимір*. 2022. Вип.10, С. 45–52.
116. Машкіна С.В., Усатенко Т.П., Хомич Л.О., Шахрай Т.О. Теоретичні засади культурологічного підходу у підготовці педагога до виховної діяльності: монографія. ПООД НАПН України, 2016. 168 с.
117. Зязюн І. А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: науково-методичний посібник. Київ: МАУП. 2000. 156 с.
118. Борин Г В. Підготовка майбутніх вихователів до формування художньо-конструктивної діяльності дітей дошкільного віку: дис. ... док. пед.наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Тернопіль, 2023. 540 с.
119. Сиротич Н. Б. Підготовка майбутніх вихователів до формування творчих умінь у старших дошкільників засобами театральнo-мовленнєвої діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08 – дошкільна педагогіка. Одеса, 2017. 20 с.
120. Монке О. С. Теоретико-методичні засади підготовки майбутніх вихователів до морально-духовного виховання дошкільників засобами художньої літератури: автореф. дис. ... док. пед. наук: 13.00.08 – дошкільна педагогіка, Київ, 2020. 48 с.
121. Заїка О. Я. Розвиток художньо-творчих здібностей майбутніх педагогів засобами концертно-виконавської діяльності: автореф. дис. ... канд.пед.наук: 13.00.02 – теорія та методика музичного навчання. Київ, 2013. 186 с.
122. Красовська О. О. Теоретичні та методичні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи в галузі мистецької освіти засобами інноваційних технологій: дис. ... док.пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти, Житомир, 2017. 567 с.
123. Concise Oxford Dictionary Concise Oxford English dictionary / Catherine Soanes, Angus Stevenson. Oxford: Oxford Univesity Press, 2008. 1681 p. [Електронний ресурс]. URL : http://oxforddictionaries.com/definition/english/visualize?q=visualization#visualize__52
124. Куньч З. Й. Універсальний словник української мови. Тернопіль. Навчальна книга. Богдан. 2005. 846 с.

125. Терещенко С., Гафіатуліна І. Візуалізація навчального процесу як шлях активізації пізнавальної діяльності слухачів. *Вісник Науково-методичного центру навчальних закладів сфери цивільного захисту*. 2017. № 27. С. 51-53.
126. Брюховецька О. Візуальний поворот у культурі і культурології. *Культурологія: Могилянська школа: колективна монографія*. 2018. С.131-165
127. Друшляк М. Г. Словник візуальної освіти: наочність, візуалізація, візуальне мислення. *Фізико-математична освіта*. 2018. Випуск 1(15), Ч. 2. С. 78-83.
128. Ващенко Г. Загальні методи навчання : підруч. для педагогів. Київ: Укр. Вид. Спілка, 1997. 410 с.
129. Білоусова Л. І., Житеньова Н. В. Функціональний підхід до використання технологій візуалізації для інтенсифікації навчального процесу. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2017. Том 57. № 1. С. 38–47.
130. Кондратенко Л. Шкільні проблеми дітей інформаційної ери [Електронний ресурс]. Режим доступу: www.pulib.sk/web/kniznica/.../Kondratenko_Manlyov_a.pdf 11
131. Newsom D., Haynes J. *Public Relations Writing: Form & Style*— CengageLearning, 2010. 448 p.
132. Dikovitskaya M. *Visual Culture: The Study of the Visual after the Cultural Turn*. MIT Press, 2005. 316 p.
133. Trafi-Prats L. *Art Historical Appropriation in Visual Culture-Based Education/Studies in Art Education*, Reston, winter 2009, v.50, iss.2, p.152-167
134. Ворожейкін Є. П. Візуальні стратегії сучасної екранної культури: філософсько-антропологічний аспект: дис. ... канд. філософ. наук: 09.00.04 – філософська антропологія, філософія культури. Київ, 2018.
135. Manovich L. *The Language of New Media*. Cambridge: MIT Press, 2001
136. Українське суспільство. 30 років незалежності. Випуск №8. Головні редактори В. М. Ворона, М.О.Шульга. Київ : Інститут соціології НАН України, 2021. 620 с.
137. Зязюн І. А. Освітні парадигми та педагогічні технології у вимірах філософії освіти. *Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2006. № 1.33. С. 22-26.

138. Бабак В., Лузік Е. Фундаментальна підготовка в сучасному університеті: традиції та перспективи. Вища освіта України. 2003. №1. С.78-83.
139. Стрельников В. Ю. Акмеологічна компетентність викладача вищої школи. *Вісник Черкаського університету. Серія «Педагогічні науки»*. 2013. С. 71-74.
140. Сисоєва С. О. Педагогічні технології: коротка характеристика сутнісних ознак. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2006. Вип. 2. С. 127-131.
141. Сергеева В. Ф. Технологічний підхід до професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних. *Гуманітарний вісник ДВНЗ «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Григорія Сковороди»*, 2014. С. 323-329.
142. Сисоєва С. О. Педагогічні технології і професійний розвиток особистості. *Przyzywanie głębi do kręgu sków, myśli, idei i działań. Księga Jubileuszowa ofiarowana Profesorowi Jósefowi Zurawowi / Wyższa szkoła pedagogiczna w Czestochowie; pod red. S. Podobinskiego, B. Snocha. Czestochowa, 1999–2000–2001. S. 741-754. (Prace naukowe. Pedagogika; No 8–10).*
143. Бугрій О. В. Сутність поняття «педагогічна технологія». *Вища школа*. 2007. № 1. С. 20-25.
144. Фіцула М. М. Педагогіка: навчальний посібник для студентів вищих педагогічних закладів освіти. Київ: Академія, 2000. 544 с.
145. Ортинський В.Л. Педагогіка вищої школи: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 472 с.
146. Капелюк В.В. Формування особистості підлітка в однодітних сім'ях: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 – теорія та методика виховання. Херсон, 2007. 213с.
147. Арістова Н. О. Особливості використання інноваційних технологій навчання у підготовці майбутніх філологів. *Nowoczesna edukacja: filozofia, innowacja, doświadczenie*. 2015. № 4. С. 79–83.
148. Біла книга національної освіти України /за заг. ред. В.Г. Кременя. Київ: Інформаційні Системи, 2010. 340 с.
149. Закон України «Про інноваційну діяльність» (Відомості Верховної Ради України (ВВР), 2002, № 36, ст.266). *Верховна Рада України. Законодавство*

- України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40-15#Text> (дата звернення 23.09.2023).
150. Вільний тлумачний словник. Новітній онлайн-словник української мови (2013—2018). URL: <http://sum.in.ua/f/innovacija> (дата звернення 23.09.2023).
151. Енциклопедія освіти/ гол. ред. В.Г. Кремень; заст. гол. ред. В. І. Луговий, О. М. Топузов; відп. наук. секр. С. О. Сисоєва. 2-ге вид., допов. та перероб. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
152. Innovating Pedagogy 2019: Open University Innovation. Report 7. / R. Ferguson et al. Milton Keynes: The Open University. URL: https://www.researchgate.net/publication/331168379_Innovating_Pedagogy_2019_Open_University_Innovation_Report_7. (дата звернення 23.09.2023).
153. Official site Growth. URL: <https://www.growthengineering.co.uk/19-gamification-trends-for-2022-2025-top-stats-factsexamples/> (дата звернення 23.09.2023).
154. Енциклопедія освіти / за заг. ред. В. Г. Кременя. Київ: Юрінком Інтер, 2008. 1040 с.
155. Festschrift für Eugen Fink zum 60 Geburtstag. Den Haag, 1965.
156. Філософський енциклопедичний словник / В. І. Шинкарук та ін. НАН України, Інститут філософії ім. Г. С. Сковороди. Київ: Абрис, 2002. 742 с.
157. Білик Я. М. Філософія гри в Іммануїла Канта і Фрідріха Шіллера. *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філософські науки*. Житомир, 2020. №2. С. 157-165.
158. Gadamer H.-G. Gesammelte Werke. Bd.1. Hermeneutik I. Wahrheit und Methode. Tübingen, 1990. 494 s.
159. Гессе Г. Гра в бісер. Харків: Фоліо, 2017. 768 с.
160. Homo Ludens. Досвід визначення ігрового елемента культури / пер. з англ. О. Мокровольського. Київ: «Основи», 1994. 250 с.
161. Павлюк Ф. В. 200 ігор на уроках англійської мови. Тернопіль: Мандрівець, 2002. 56 с.
162. Воровка М. І. Ділова гра як засіб підготовки майбутніх учителів до професійної діяльності: автореф. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Тернопіль, 2007. 20с.

163. Бардась А., Казимиренко О. Ділова гра «Девелопер» як інструмент впровадження компетентнісного підходу у навчальний процес. *Економічний вісник*. 2013. №1. С.161-169.
164. Жукова О. А. Дидактична система формування соціальної компетентності студентів гуманітарних спеціальностей класичних університетів засобами ігрових технологій: дис. ... док.пед.наук:13.00.09 – теорія навчання. Тернопіль, 2019. 555 с.
165. Зязюн І. А. Освітні парадигми та педагогічні технології у вимірах філософії освіти. *Науковий вісник МДУ імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки*. 2006. № 1.33. С. 22-26.
166. Гуревич Р. С., Кадемія М. Ю., Козяр М. М. Інформаційно-комунікаційні технології в професійній освіті : монографія / за ред. член-кор. НАПН України Гуревича Р. С. Львів : Вид-во «СПОЛОМ», 2012. 502 с.
167. Sokolyuk O. M., Zhuk Y. O. Internet-oriented pedagogic technologies: problem of interpretation of an idea. *ITLT*, 2012. Vol. 30, № 4. URL: doi: 10.33407/itlt.v30i4.713 (дата звернення 23.09.2023).
168. Романова Г. М., Артюшина М. В., Слатвінська О. А. Педагогічні технології у професійній підготовці кваліфікованих робітників: довідник. Київ: Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2015. 87 с.
169. Демиденко Т. М. Інформаційна культура сучасного вчителя трудового навчання. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр.* / за ред. І. А. Зязюна. Київ; Вінниця: ДОВ «Вінниця», 2003. Вип. 3. С. 82-86.
170. Карпенко О. Г. Професійна підготовка майбутніх соціальних працівників в умовах університетської освіти: дис. ... док. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ, 2008. 546 с.

РОЗДІЛ 4.

ЗМІСТОВНО-МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МУЛЬТИМОДУСУ «ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ»

4.1. Архітектоніка виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти та аспекти їх соціалізації

Початково необхідно визначити особливості поняття «архітектоніка виховання» художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. Ключові засади «архітектоніка виховання» щодо науково-педагогічних працівників, було закладено американським психосоціологом Д.Вілером (1970 р.) у праці під назвою «Естетичне виховання та навчальний план» (з англ. – Aesthetic Education and Curriculum) [1, с. 92-93]; розглядав даний конструкт як «сукупність методів, способів, засобів та предметно-практичних інструментів сутнісної імплементації у персонально-ціннісне поле педагога – цінностей, уявлень, поглядів та переконань демократично-соціального, гуманно-суспільного та інклюзивно-коопераційного профілю, та їх передачі до «особистої карти дошкільника, із яким він взаємодіє». Тобто – «виховання» педагога та набуття ним персональних науково-навчальних та науково-педагогічних цінностей – процес «настільки ж органічний, як навчання педагогом особи дошкільного/шкільного віку, або студента/аспіранта».

У контексті розкриття феномену «архітектоніка виховання» щодо педагогів різноманітних освітніх рівнів та профілів М. Фланнері у праці «Естетична освіта (виховання)» (1973 р.) (з англ. – Aesthetic Education) [2, с. 11-12], визначає його як «індивідуальний підхід до набуття професійних педагогічних компетентностей задля подальшої їх органічної інтеграції у поле професійно-педагогічної діяльності після закінчення навчання». Учений зазначив, що наявність т.зв. «третьої сторони» – закладу освіти/виховання (професійного, педагогічного, духовного тощо), власне надає перевагу професійного зростання педагога за певною архітектонічною парадигмою (порядком-комплексом).

Вітчизняна науково-педагогічна та педагогічно-дослідницька та дослідницько-теоретична парадигми розглядають *архітекtonіку виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО* як конструкт із тривимірного прикладного: теоретичного, духовного та практичного конструкту. Відповідно, втілення тріади за формою та змістом для набуття педагогом професійних компетенцій – опанування знань теорії, духовний розвиток та навчання закономірностям практичного втілення даних конструктів де-факто.

Українська педагогиня Т. Пирогова [3, с. 75-76] пропонує визначати наскрізним завданням педагогічної освіти педагогів акумуляцію ними знань про «почуття, смаки, судження та художньо-творчі особистісні уміння та навички», задля реалізації означеного завдання – створення для майбутнього педагога світоглядних установок персональної поведінки у рамках обмеженої соціальної групи (класу) на засадах педагогічної грамотності. Навчання педагогічній грамотності, в свою чергу, передбачає імплементацію проявів-цінностей антагоністів «доброго та поганого», «досконалого та дефективного», «піднесеного та траурного» тощо.

Засадничий елемент архітекtonіки виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО за Т. Пироговою [3, с. 76-77] – інтеріоризація внутрішнього світу дитини. Процес навчання теорії в інтеріоризації передбачає усвідомлення педагогом таких цінностей, як естетичне сприйняття, естетичне переживання, естетичний розвиток, які забезпечують формування індивідуального комплексу цінностей – передача прийдешнім поколінням у процесі виховання під час дошкільної освіти – естетичний ідеал, у якого є як узагальнені (стандартні), так і індивідуальні (партикулярно-особистісні) виразні форми, що набираються як власне педагоги, так і діти.

Критеріальним розумінням специфіки архітекtonічної типології професійного опанування педагогом норм, правил та стандартів художньо-естетичної культури варто інтегративність персони педагога [3, с. 77-78]. Даний кластер передбачає стимулювання у педагогічних працівників ЗДО умінь адаптації під обставини об'єктивної дійсності (склад групи дітей; концентрації

їхньої уваги тощо) із обранням у якості кінцевої мети практичне втілення опанованих художньо-естетичних знань.

Визначено, що теорія педагогічної архітекτονіки виховання пропонує визначати «орієнтацію на естетичні сенси», а саме на впровадження ідей прекрасного, доброго та соціально чистого у особистісно-персональну структуру контингенту здобувачів освіти на різних рівнів, із дошкільною освіти.

Зазначимо, що архітектонічна парадигма здобуття майбутніми педагогічними дошкільної освіти професійних навичок виховної діяльності, базується у вітчизняній доктрині на принципі адекватної оцінки та класифікації естетико-соціальних фундаментальних засад про досконале, красиве та ін. Так, у дослідженні вітчизняної дослідниці Н.Гомелі [4, с. 156-157] актуалізовано необхідність масштабного-компонентного розвитку світогляду педагогів на базисі порівняння існуючих науково-педагогічних стандартів (переконань) у стилістиці взаємодії формату «педагог-дитина» зі соціальними нормами досконало-красивого картину світу.

Аплікація архітектонічної специфіки сегментації знань про виховання художньо-естетичного на особистість педагогічного працівника ЗДО має стратегічне значення: по-перше, формування художньо-естетичної культури дитини дошкільного віку несе системно-соціальний та соціологічно-фундаментальний характер (принципах парадигми соціального розвитку «від меншого до більшого»); по-друге, забезпечення розвитку компетентностей педагогічних працівників як складових елементів системи неперервної освіти України [4, с. 158].

Встановлено, що формувати оціночно-ціннісні ідеали поведінки педагога ЗДО як елемента архітектонічного набуття ним профільних педагогічних компетентностей суспільно-виховної діяльності. Компетентнісний підхід запропоновано задіяти вітчизняною науковицею Ю. Горщенко (2014 р.) у праці щодо визначення критеріальної специфіки формування базових стандартів і суджень майбутнього педагога в освітньому процесі [5, с.134-135]. Згідно теоретичної логіки у процесі здобуття професійних педагогічних навичок та умінь виховання майбутній педагог здобуває профільні знання у наступній

послідовності: «моральність – етика – естетика – ототожнення соціокультурного універсуму та його «законів»». Отож, моральність як риса душевно-ментального розвитку формує етичні погляди та переконання педагогічних працівників, в свою чергу етика – естетичні (розмежування та ототожнення прекрасного), також сукупність усіх вищезначених факторів сприяє життєсприйняттю педагогами, котре він передає дітям дошкільного віку.

З'ясовано, що архітектоніка процесу виховання базових педагогічних художньо-естетичних навичок може набувати характеру несистемності та імпровізаційності. Зокрема, О. Добровольська [6, с.52-53; 7, с. 232] наголошує у власних дослідженнях, що процес опанування педагогом дошкільної освіти художньо-естетичних стандартів є динамічним (в силу змінності), через що встановлення послідовних, нормованих стандартів навчання педагогічних працівників відповідній компетенції не завжди відповідає ефективному набуттю професійної компетентності виховання культури. Відтак, застосування принципу «броунівського руху» як архітектонічної парадигми виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО є елементом забезпечення актуального розвитку естетичних компетентностей відповідно вимог часу (наприклад, державного курсу або едукативного курсу держави) на засадах самоосвіти майбутніх педагогічних працівників ЗДО.

З'ясовано, що архітектоніка процесу набуття професійних компетентностей майбутніх педагогів ЗДО базується не лише на впровадженні стандартів професійного зростання, але й взаємодії «педагог-дитина». Зокрема, йдеться про необхідність для вихователя ЗДО визначити рівні та показники виховання художньо-естетичної культури дітей дошкільного віку, сформував методичні стандарти виховання семантичної художньо-естетичної культури формату «педагог – дитина дошкільного віку» [10, с. 11-12].

Зазначено, що специфіка архітектоніки виховання художньо-естетичної культури виховання педагогічних працівників ЗДО також розглядається в статичному та прикладному форматах, відповідно зазначає Л. Сєрих [8], що архітектоніка (типологія, підхід) для набуття професійних компетентностей педагогів включає як їх самовиховання педагога, так і отримання профільних

знань педагогами за форматом «педагог – дитина». Абриси архітектонічних особливостей набуття художньо-естетичних компетентностей педагогів обумовлено осмисленням поняття «мистецтво» у навчально-науково-пізнавальному просторі; концепція Л. Серих базується на унітарності складових процесу естетико-виховного набуття компетентностей майбутніми педагогами/педагогічними працівниками ЗДО (статичні, прикладні, самовиховні та мистецькі освітньо-педагогічні форми професійного вдосконалення).

Чільне місце у концептуалізації архітектоніки виховання художньо-естетичних ціннісних наративів майбутніх педагогічних працівників ЗДО також відіграє поняття системності [9, с. 80], зокрема, рівень їх теоретичної та практичної підготовленості майбутнього педагога, розуміння ними стилістики естетичного виховання (самовиховання та самоосвіта як органічні складові освітнього процесу) та органічну єдність «Я-концепції» педагога та його альтруїстичних мотивацій. Зауважено, що поняття системно-архітектонічного виховання естетико-художніх цінностей педагогів ЗДО має комплексно-ретроспективний характер формування, адже включає набуті під час особистісного, соціального, інтелектуального становлення цінності у їхній сукупності.

Окреслено, що парадигма набуття майбутніми педагогічними працівниками ЗДО художньо-естетичних уявлень про обставини об'єктивної дійсності та світовлаштування концентрується на т.зв. «індивідуальній педагогічній культурі» окремого педагога. Формація спрямування архітектоніки виховання ЗДО враховує індивідуальний естетичний портрет конкретного педагогічного працівника та допомагає майбутньому вихователю ЗДО у створенні персональної системи вираження цінностей. Мультифакторність персоналії педагога ЗДО зумовлює особисті потреби у вихованості художньо-естетичної культури [9, с. 81].

Визначено, що процес систематичного набуття педагогом естетичних компетентностей, на переконання вітчизняної дослідниці Д. Джоли [11, с. 110-111], відбувається за трьома ознаками – теоретико-естетичною, естетико-поведінковою, естетико-свідомою.

Теоретико-естетичну парадигму (модель) художньо-естетичного становлення педагогічних працівників ЗДО розглядаємо як навчання сукупності знань про теорію поведінки, норми соціальної та суспільної поведінки педагогів, мистецько-історична та історично-виховні засади щодо суспільно-едукативної та едукативно-менторської моралей.

Естетико-поведінкова парадигма (модель) художньо-естетичного становлення педагогічних працівників ЗДО виражає проєкції спілкувальних, культурних, мовних та зовнішньо-стилевих компонентів світосприйняття особистості конкретного педагога.

Естетико-свідома парадигма (модель) художньо-естетичного становлення педагогів ЗДО концентрується на необхідності розвитку таких компетентнісних рис як: естетико-сприйняттєві, естетико-почуттєві, естетико-смакові, поглядові, ідеальні (ідеалістичні), персонально-переконливі концепти особистісно-педагогічної персональної дійсності.

Необхідно також зауважити, що одним із парадигмально-філософських ідеалів набуття художньо-естетичних компетентностей майбутніми вихователями ЗДО, згідно теорії О. Блудовою [12, с. 65] є усвідомлення педагогом призначення педагогічної творчості. Відповідно необхідність професійного розвитку педагогів полягає у неперервному процесі є виховання педагогічно-моральної, емоційно-інтелектуальної культури та розуміння власного місця у системі соціальних зв'язків.

Згідно наукового бачення А. Микуліної та К. Михайлової [13, с. 135-136], у педагогічних працівників ЗДО необхідно сформувати комплекс наративів-стимуляторів вияву індивідуального – причому як щодо власної персоналії, так і щодо персоналій вихованців. Наявність чітких уявлень про навчання та виховання підростаючого покоління виступає у архітектоніці засадою успішності організації процесу виховання художньо-естетичної культури, формування уявно-естетичної та художньо-естетичної точок зору в відповідності вимог соціального замовлення на педагогічних працівників ЗДО.

Відмічено, що органічною частиною художньо-естетичного становлення культури педагогічних працівників ЗДО наукова парадигма вказує на

активізацію та стимулювання процесу незалежного наукового пізнання, яке розглядаємо як формування у педагогів уявлень про персональну модель поведінки та їх ціннісних орієнтацій. Навчально-пізнавальний процес майбутніх педагогів ЗДО має розповсюджуватися як на процес здобуття ними фахової освіти, так і на процес самопізнання. Визначено, що критерієм успішності архітекtonіки процесу наукового пізнання педагогами є їх авторитет у реалізації професійної діяльності, зокрема, у ЗДО [13, с. 135-136].

Проаналізовано архітекtonіку виховання у панівних парадигмах зарубіжних країн у контексті виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. Ключовою ідеєю послідовного виховання навчально-наукових (педагогічних) знань, умінь та навичок педагогів ЗДО вважаємо Д. Свенгера (1983 р.) «Майбутнє естетичного виховання (навчання)» (з англ. – The Future of Aesthetic Education) [14, с. 27] автор пропонує т.зв. «контрадикційно-консервативний» (з англ. – contradictionary conservative) підхід, що до здійснення процесу виховання педагогів дошкільної галузі. На думку автора, природа дошкільної освіти змушує педагога «насаджувати дошкільнику прописні соціальні та соціально-навчальні істини у інтерактивно-ігровому форматі», акцентуючи увагу на встановленні художньо-естетичних імперативів індивідуально-розвиткової карти конкретних особистостей (дошкільників).

Виокремлено скепсис Дж. Гоббса [15, с. 30] щодо можливості існування парадигми «естетичне навчання» в системі набуття професійно-педагогічних умінь, знань та навичок. Дослідження засновано на концепції «навчання систематичності» як педагогічних працівників ЗДО, необхідних навчально-педагогічних (педагогічно-виховних) індивідуальних компетентностей, взаємодіяти із дошкільниками (едукаційно-інтелектуальне та інтелектуально-соціальне виховання останніх є системно-комплексним феноменом, що вимагає педагогічних, психологічних та вже потім – профільних (зокрема, художньо-естетичних) умінь від педагога. Естетико-художнє виховання майбутніх педагогів, на думку Дж. Гоббса, є більш предметно реалізованою категорією, ніж естетико-художнє виховання дитини дошкільного віку; пропонує архітекtonічно-виховну парадигму художньо-естетичного виховання майбутніх педагогічних

працівників ЗДО за принципом концентрації на формуванні «базових» соціально-індивідуальних цінностей майбутніх педагогів без їх впровадження в освітній процес ЗДО. Теорія «дублювання стилістики», на переконання Дж. Гоббса у процесі художньо-естетичного виховання має зворотну природу дії.

Американські дослідники Н. Гаскілл та К. Стенлі у праці (2022 р.) [16, с. 132-133], які визначили необхідним впровадження екстрактивно-субсидіарних (додаткових) елементів художньо-естетичного виховання майбутніх педагогічних працівників ЗДО, серед яких – базові знання когнітивно-особистісного (ментально-персонального) розвитку дошкільника; наявність культурно-політичних та політико-філософських умінь педагога ЗДО, котрі він впроваджує у форматі «педагог-слухач» та «педагог-ознайомлювач»; учені акцентують увагу на своєрідній «ідеальній моделі» художньо-естетичного виховання формату «педагог-дитина», де обидві особистості реалізують власне право на «індивідуальне осягнення прекрасного» на засадах індивідуальності та взаємозалежності. Відтак, процес здобуття професійних навичок виховання педагогами ЗДО у його архітектонічному прояві повинен враховувати аспекти «індивідуальності» – виховання, мислення, процесу аплікації знань, умінь, навичок та відчуттів особистості на реалізацію/втілення/впровадження майбутнім педагогом ЗДО відповідних професійних стандартів взаємодії із дошкільниками.

З'ясовано, що крос-культурний вимір виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО здійснюється на думку Е. Бернс Коулмен [17, с. 58] шляхом «філософського осягнення понять естетики, естетизму та естетичного визнання» як складових мультифакторного набуття ним професійно-педагогічних художньо-естетичних компетентностей виховання культури. Примітно, що «естетичне визнання» авторка пропонує розглядати у органічній сукупності із політичними, соціальними та економічними проявами середовища функціоналу педагогів.

Зауважено, що поняття крос-культурного набуття художньо-естетичної освіти/ «крос-культурної художньо-естетичної освіти» має архітектонічне

спрямування виховання на «педагогічну персоналію» (людиноцентризм, студенто-та учителя центризм. Дослідження представниці Австралійського національного університету Е. Бернс Коулмен[17, с. 66-67] виокремлюють: 1) культурологічне продукування/просування ідей єдності суспільної, ідеологічної та ментально-інтелектуальної моральності (з англ. – «culturally produced values»); 2) формування у майбутніх педагогів т.зв. «естетичного ставлення» – процесу усвідомлення культурно-специфічної мистецької феноменології на основі наявних внутрішніх індивідуальних імперативів соціального позиціонування; 3) стимулювання майбутніх педагогів до усвідомлення, розуміння та детального вивчення «значень мистецьких форм власної етніко-соціальної традиції» з метою передачі відповідних базисних культурно-естетичних та естетико-художніх імперативів дошкільникам у процесі виховання.

Зауважено, що за призначенням архітектоніка процесу розуміння феномену «художньо-естетичної освіти (виховання) майбутніх педагогічних працівників ЗДО в американо-європейській науковій теорії освіти спирається на принципи наукової об'єктивності та критичності.

Так, у дослідженні особливостей художньо-естетичного виховання майбутніх педагогів ЗДО від Й. Форнеса [18, с. 42] визначено «завдання концептуалізації культури як естетичної парадигми». Під «роботою культури» німецький дослідник, представник університету Седертерна Й. Форнес [18, с. 44] пропонує вбачати сукупний комплекс архітектонічних ознак та стандартів виховання майбутніх педагогів, а також – характеристик та атрибутів мистецтва і художньо-творчого доробку (як локально-культурного, так і генерально-культурного), котрі зобов'язаний опрацювати та проаналізувати кожен без виключення представник соціокультурного навчально-науково-пізнавального простору, формує при цьому власне бачення культурно-просторової стратегії соціокультурних універсалій для задоволення потреб сьогодення.

У свою чергу, під «секторизацією культури» Й. Форнес [18, с. 45-46] розуміє естетичний та антропологічний погляд на генераційні аспекти культури, де художньо-естетична антропология – надбудова культурної політики та культурно-інституційного розвитку держави – виступає джерелом естетики та

«високого» художньо-естетичного мистецтва. Завданням архітектонічного вчення для майбутніх педагогів за таких умов є індивідуальне позитивне протиставлення концептів художнього, естетичного та мистецько-образотворчого на основі виокремлення «зерен від полови» – встановлення концептуального призначення художньо-естетичної культури у процесі безпосереднього виховання дошкільників.

Відзначено, що питання естетичного виміру архітектоніки процесу виховання майбутніх педагогічних працівників ЗДО художнім умінням та навичкам є, як «афективною проекцією культурологічної ритміки» крізь призму світосприйняття педагога; сформульовано декілька завдань навчання майбутніх педагогів ЗДО: а) навчання «живої практики спілкування та комунікації із дошкільником»; б) навчання майбутнього педагога ЗДО практикам рефлексування, самодослідження та аналізу власних педагогіко-естетичних практик з метою подальшого розвитку; в) навчання педагога процесу перенесення власного позитивного емоційного досвіду самовдосконалення на архітектонічний контекст виховання (освітнього, суспільно-інклюзивного та інклюзивно-соціального) дітей дошкільного віку тощо [19, с.24-25].

Зазначимо, що розуміння архітектоніки набуття умінь, знань та навичок майбутніми педагогами ЗДО вимагає не лише оволодіння теоретичними основами в процесі навчання, а й «естетизації практичного досвіду, отриманого та примноженого педагогом у процесі безпосередньої взаємодії із дошкільниками». Представники австралійської доктрини Р. Скотт Вебстер та М. Вольфе [19, с.26] зазначають, що «навчання педагога у процесі виховання ним його вихованців», засновано на процесі неперервності та набутті розумово-теоретичних компетентностей дітьми дошкільного віку, педагог ЗДО за таких умов набуває ознак «процедурності» (методики) – адже його становлення є не показником саморозвитку, але й свідченням успішності комунікації формату «педагог-дитина», заснованої на реалізації принципу художньо-естетичної інклюзії (безбар'єрності).

При цьому, проблема виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО освіти за певних умов може набувати методологічних абрисів архітектонічного процесу.

Представниця художньої школи Сполученого Королівства М. Схлатер [20, с.138-139], серед можливостей архітектоніки навчання та виховання педагогічних працівників засобом комунікації із дошкільником наводить:

1) імплементацію специфічного поєднання навчальної та психологічної стійкості педагогів, вміння протидіяти стресовим ситуаціям та перешкоджати ним шляхом проактивної, випереджувальної комунікації із дошкільниками;

2) реалізацію естетико-креаційного підходу до усвідомлення майбутніми педагогами ЗДО персонального місця та ролі у забезпеченні інноваційності освітнього простору, заснованого на інклюзивному ставленні до дитини;

3) «цифровізацію» власного соціо-культурного педагогічного профілю як відповідь на виклики сучасності та, зокрема, високий рівень «діджиталізованості» дошкільників. Крім того, її дослідження британської позиціонують архітектоніку набуття професійних компетентностей педагогів ЗДО як освітньо-методичний конструкт, який на мистецько-культурній та культурно-ресурсній складових соціального самоусвідомлення педагога.

Авторка пропонує плекати у майбутніх педагогічних працівників необхідних умінь «дисциплінарного перетворення педагогічної теорії у педагогічну художньо-естетичну виховну практику», а саме:

а) заохочення педагогів ЗДО вибору усталених соціально-освітніх підходів теоретичного впливу на свідомість дітей дошкільного віку;

б) знання психологічних особливостей дошкільників; в) технологізаційну підтримку педагогів їх «бажання діджиталізувати освітньо-науковий та виховний процеси» [20, с. 139-140].

На рис.4.1 представлено узагальнену закордонно-доктринальну архітектонічну модель художньо-естетичного виховання майбутнього педагога ЗДО.

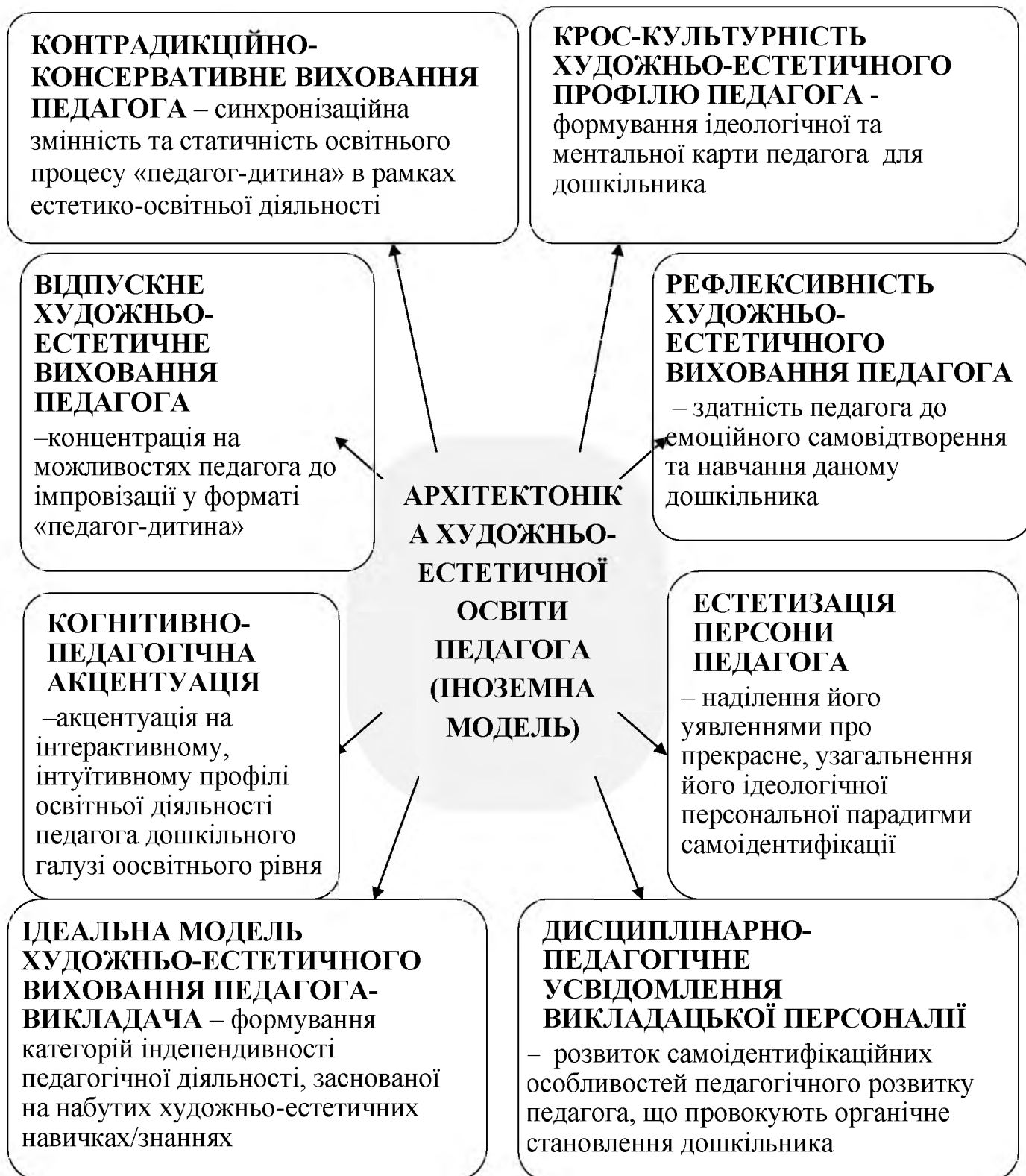

Рис. 4.1 Модель архітектоніки художньо-естетичного виховання майбутніх педагогічних працівників ЗДО (американо- європейська модель)

Таким чином, розуміння феномену архітекtonіки виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО в рамках вітчизняної та закордонної парадигми доводить: по-перше, засадничим критерієм розуміння специфіки архітекtonічної типології професійного опанування педагогами норм, правил та стандартів художньо-естетичного компетентнісного розвитку вважаємо інтегративність особистостей педагогів, що передбачає, формування у педагогічних працівників ЗДО професійних умінь, адаптації під обставини освітньої дійсності (склад групи дітей; аспекти концентрації уваги останніх; уміння сконцентруватись на динамічності переконання тощо) на основі теоретизації наукових педагогічних та професійних знань; по-друге, художньо-естетичний розвиток педагогів ЗДО «орієнтовано на естетичні сенси» як реалізацію ідей прекрасного та соціальної кристалізації чистого у особистісно-персональну модель вихованців; аспекти художньо-естетичного виховання архітекtonіки становлення педагогів ЗДО передбачають урахування обставин (потреб, реалій) сьогодення, серед яких: а) об'єктивна цифровізована дійсність; б) розумова, інтелектуальна та особистісна акселерація дошкільників; в) наявність у дошкільника персональних поглядів, переконань та інтересів як фактор застосування принципу «комунікації та взаємодії» у форматі «педагог-дитина».

Соціальна якість, яка є виявом та водночас результатом свідомого та психоемоційного самоототоження, адекватності індивідууму з іншими особами або соціальною спільнотою і ідеального взірця у ході добору і внутрішнього узгодження інформаційних даних та руху їх потоків щодо власної персони, так і цілісної єдності соціальної і особистісної, які у комплексі взаємодіють з іншими особами та соціальними групами трактуються як ідентичність. Ідентичність є виявом і результатом адекватної ідентифікації у процесі ототожнення власного «Я» з конкретною суспільно-політичною, територіально-географічною, етнічною, національною, мовленнєвою, релігійною і психо-емоційною спільнотою; у сукупності характеризують соціальну структуру особистості, в якій кожний компонент знаходиться в цілісній взаємодії з іншими (тому семантика світогляду і ціннісних орієнтацій не реалізується без самосвідомості), а отже функціонування світогляду та ціннісних орієнтацій особистості не можливо без самосвідомості.

Особистісні ціннісні орієнтації є усукупненням соціальних цінностей складових компонентів мультимодусної орієнтації індивідуума у процесах взаємодії з іншими особами і їх спільнотами у взаємозалежності з персональним життєвим досвідом, які виявляються в якості цілей життєдіяльності і в основних засобах та механізмах їх досягнення і здійснюють регулюючу функцію упорядкування соціальної поведінки особи; виявляється у прихильності особи до певного сприйняття умов і стилю життя і суспільної діяльності, а також притаманні поведінки в довгостроковій перспективі; їх роль полягає у опорних реперах щодо прийняття індивідуально значимих рішень; виокремлюють цільові особистісні орієнтації, які виражають ціннісні ідеали, взірці, цілі та завдання сенсу життєвих орієнтирів – здоров'я, волі та особистої свободи, благополуччя та щастя, а також інструментальні, які забезпечують суспільно-схвальні засоби досягнення цілей, в тому числі колективні щодо професійної підготовки, самоосвіти та самоменеджменту у саморозвитку; ідентифікуються в его-нарративах Людини, у сенсі значенні виявах інтересу, запитах і потребах, очікуваннях і сподіваннях, життєдіяльнісних позиціях, які відносяться до якісно значущих компонентних складових, що забезпечують динамічну спроможну соціальну модель особистості.

Схарактеризовано *соціологічні концепції особистості* як теоретичні концепти соціологічних досліджень змісту, предметної семантики методів вивчення особистості як типових виразів соціально-індивідуального втілення у системі суспільних взаємин і водночас як соціально-типового суб'єкта соціальної взаємодії; сформувалися і отримали інтенсивний поштовх для розвитку з ХІХ століття по ХХ століття.

Фундатор теорії «екології Людини» Р. Парк [21] зауважив, що особа як і суспільство в цілому розвивається одночасно на двох рівнях – біотичному і соціокультурному, і тому чинники, які формують особистість утворюють пірамідальну структуру, фундаментом якої слугує екологія, а верхівка уособлена у моральному порядку, який панує у суспільстві; на кожному послідовно розташованому рівні, а саме екологічному, соціально-економічному, суспільно-

політичному та моральному, індивідуум виявляється асимільованим у соціальний порядок і більш підпорядкований йому більше, ніж на попередньому рівні.

Соціотеорія *символічного інтеракціоналізму* (з англ. – symbolic interactionism) Дж. Міда [22] і Г. Блумера, як його учень, [23] трактують, що базис особистості, її самосвідомості є результатом суспільної взаємодії, у ході якої індивід набуває і привчається розцінювати себе очима інших людей; особистісне становлення у формуванні соціальних якостей відбувається в контенті вияву узагальненого як інакшого, засобами якого соціальний процес впливає на залучених до нього індивідуумів, які надають йому підтримку.

Особистість розглядають як функцію визначеної єдності соціальних ролей, які здійснює індивід у суспільстві Р. Лінтон [24], Р.Мертон [25], Т.Парсонс [26] – основоположники рольової теорії. на думку останнього особистість представляє собою засвоєну в ході навчання систему поведінки, формування і семантику якої набуває при опануванні культурної системи в межах генетичного виду з упорядкуванням за культурними взірцями, і тому в реальному бутті особистість, яка є аналітично незалежною системою водночас синтезує триаду систем організму, культури і соціуму. Автор самореферентних систем соціологічної теорії (аутопойетичних систем) Н.Луман [27] стверджував, що індивідуальний розвитку індивідууму до особистості відбувається під впливом визначних чинників – суспільної системи і комунікації. На протипагу попередніх типів суспільств у сучасному турбулентному ідентичність набувається у індивідуума не завдяки залученню стратифікаційні структури, а за сприяння семантичних систем, які залучають певних людей згідно відповідності їх вимогам і виключають певних індивідуумів, які не відповідають їх умовам. Сформовані у суспільстві особистості вищезазначеним чином виявляються як системи «аутопойесиса», а саме вони є визначним чином власним продуктом і результатом відтворення. Водночас посилюється вплив суспільних змін на індивідуумів, яким інтенсивно нарощується дозволи, які набувають статусу обов'язків у прояві власної ідентичності особистих вподобань, переконань та власних інтересів у цілях прагнень. Диференціація аутопойетичних систем у динамічних умовах виявляє більше незалежності від зовнішнього середовища і одночасно більше залежності

від суспільних вимог в суспільних вимог турбулентної еволюції без передбачення релевантності в якості ідентифікуючого метаряду включення/виключення.

Отже, деякі люди в ході становлення будуть особистостями, а інші лише індивідуумами. Перші залучаються до семантичних систем, а інші знаходяться в стані фізіологічного життя. Наукова проблема особистісної соціології знаходиться в тісному зв'язку з формуванням глобальної системи світового суспільного порядку.

Розкрито, що *особистісна соціалізація* це мультигранний процес усвідомлення та набуття індивідуального соціального досвіду на базі соціально-філософських наукових звань у різних галузях науки і знань, стандартів і цінностей, норм і настанов, еталонів, взірців і ідеалів, що притаманні певним соціальним спільнотам, колективам і угрупованням або суспільству загалом, які забезпечують семантику (функціонал) соціально активного суб'єкта в суспільній взаємодії та за видами діяльності.

Процес особистісної соціалізації є дуальним феноменом у ціленаправлений та неспрямованій формах виразу, де перша – спеціально напрацьований соціальними інститутами (установами, організаціями) та суспільством загалом системний комплекс стратегій, механізмів, засобів релевантного впливу на формування особистості задля забезпечення її відповідності пануючим суспільним (або притаманним певній спільноті чи групі) *цінностей*, інтересів, еталонних взірців, цілей і ідеалів, очікувань їх здобуття (набуття, опанування). Важливим механізмом її (форми) застосування є виховання – набуття свідомого організованого, цілеспрямованого креаційного впливу (спонукання, поступу) на свідомість і поведінку особистості, яка динамічно розвивається з метою формування у неї суспільно усталених понять, ціннісних орієнтирів, настанов, розуміння соціальних стандартів, забезпечення підготовки її до активної життєдіяльності – родинної, професійної, суспільно-гуманітарної, соціально-економічної, екологічнобезпечної та культурної на засадах сталого цивілізаційного розвитку. В зв'язку з вищезазначеним виокремлено етапи особистісної соціальної ідентифікації у процесі соціалізації - немовлят, раннього дошкільного та дошкільного дитинства, молодшого середнього та старшого початкового базового

і профільного шкільного і підліткового віку, юності, зрілості, постпрацеспроможної діяльності.

Конкретизовано, що вагомими чинниками особистісної соціалізації є генетичні (спадкові), екологічні (біогеосферні, антропосферні), психологічні (емоційні, темпераменту, здатності, якості, поведінкові, мотиваційні, рефлексійні тощо), соціально-економічні, суспільно-політичні, культурні, релігійні, родинні.

Базові інституції особистісної соціалізації – це родинна (сім'я), ЗО (ЗДО, ЗВО), виховні групи однолітків, професійний колектив (академічна спільнота, соціальні організації, в тому числі в громадські та інші), соціокультурні форми організації соціалізації особистості.

Неспрямована (не ціленаправлена) форма особистої соціалізації це трансформація, пізнання та опанування соціальних якостей, здібностей, здатностей у ході перебування індивідуума в соціальному середовищі; родинні, компанії однолітків, колективі співробітників, сервісних служб, служб силового і академічного профілю, органів технічного регулювання.

Таким чином можна сформулювати умовивід, що поняття особистісної соціалізації це двосторонній процес, яким передбачено з однієї сторони опанування індивідуумом суспільнокорисного досвіду досягнення ідеалів, орієнтації на взірці цінностей, соціальних стандартів і норм культурні через занурення у соціальне середовище та систему соціальних взаємин з іншими індивідуальними, а з іншого боку – інтенсивне відтворення соціального досвіду та цінностей, наративів і норм поведінки за рахунок соціальної діяльності, особистого опрацювання та особистісної орієнтації цінностей, визначення ціннісної диспозиції та модернізації набутого соціального досвіду.

При здійсненні соціально-філософського аналізу проблем теорії цінностей значну роль відіграє напрям досліджень спеціальної соціологічної теорії, яка вивчає особистість як уособлення соціально-типового вияву та індивідуального втілення системи суспільних взаємин і водночас як суб'єкта (соціально-типового) даних взаємозв'язків; дана теорія називається особистісною соціологією. Сфера вивчення соціальних, історичних, культурних, політичних, управлінських, релігійних соціально-типових компонентів, в тому числі структурної будови

суб'єктного семантичного призначення у суспільно необхідних функціях, які здійснює індивідуум у міжособистій взаємодії інших людей або спільнот, об'єднань, груп.

З позиції особистісної соціології у процесі історичного розвитку індивідуум позиціонується у нерозривній єдності племені як спільноти людей, а в епоху неоліту (VII – VIII століття до н.е.) сприяла цивілізаційному прогресу людства. Паліативний тип індивідууму з ознаками особистості сформувався у VIII – II столітті до н.е. та згідно трактування німецького філософа К. Ясперса [31] названо осьовим часом (з нім. – Achsenzeit). Загалом як система соціальних якостей та здатностей, яка притаманна індивідууму, особистість вималювалася в Античності та потім у Християнстві. Процес особистісної соціалізації розвивався протягом кількох століть та викристалізувався в епоху Відродження. Вважається, що цивілізація особистості сформувалася під впливом буржуазних революцій, які спонукали до виникнення індустріальної цивілізації, під час якої, на думку М.Вебера, із людської спільноти виокремилася особистість здатна до самовдосконалення та самотворення в якості суб'єкта соціальної діяльності, завдяки розвитку підприємництва й активізації індивідуальних досягнень на підґрунті протестантської етики. Значна когорта представників німецької класичної філософії присвятили наукові праці вивченню архітекtonіки та оструктуренності особистості: встановили структурні компоненти – самосвідомість, самооцінювання, індивідуальна активність, мотивація, цілеспрямованість, переконання, наративи, ціннісні орієнтації, ідентичність, соціальна позиція (статус), роль, самоосвіта та реалізація та саморозвиток; визначили, що будова обумовлена системністю дій, в яких задіяна особистість; констатували, що соціальна багатогранність полягає у змістовому наповненні системи особистості і її дій та визначається індивідуальною активністю, ціленаправленістю, здібністю та спроможністю особистісних властивостей, а також соціальною структурою та культурним середовищем її семантики.

Історична ретроспектива панівних функцій особистості Т. Парсонсом визначено як семантика: адаптаційна, самоствалення, енергетична (лібідозна психічна – катектична), світоглядно-пізнавальна, контрольнo-оцінна,

орієнтаційна, аксіологічна, цілевстановлююча та орієнтувальна, врівноважувально-стабілізуюча, варіаційна, мотиваційно-стимулююча, комунікативна, соціально-психологічна (експектакційна). Притаманна специфіка для кожної особистості функціональних взаємин і структурних складових компонентів забезпечує урізноманітнення соціальних ролей, які досліджували соціологи Р.Лінтон, Дж. Мід, Р.Мертон, І.Гофман та приділили значну увагу соціальній класифікації типів особистості. Типологізація особистості у реалізації соціальних якостей різноманітних типів сприяла розвитку концепцій особистісної соціології та забезпеченню соціальних технологій формування особистості для виокремлення практично-корисних аксіологічних орієнтирів у повсякденній життєдіяльності людини. В цілому соціальні типи особистості поділяють на пасіонарні, базові, модальні, авторитарні та демократичні, реактивні і проактивні, маргінальні й мафіозні [22, 24, 29].

Викладено у авторському трактуванні тлумачення поняття «особистості» як суб'єкта свідомої метально-орієнтованої діяльності у ході соціальної взаємодії, розглянуто в якості відносно стійкої цілісності системи комплексу соціальних ознак, які є властивостями індивідууму, а саме як набутих та розвинутих ним у процесі міжособистої взаємодії з іншими особами і є результатом (продукт) суспільного прогресу; вираз суспільної життєдіяльності в якості уніфікованого носія свідомості (насамперед самосвідомості), суб'єкт взаємозв'язків та взаємин між особистостями; носій тілесного абрису певного тіла, втілює притаманні фізіологічні передумови, без яких вона не може сформуватися; визначається не фізіологічним тілом і не особливостями будови мозку, а отже розуму, а цілісної єдності системи соціальної взаємодії з людьми у процесі створення та впровадження у вигляді опредмечених продуктів людської діяльності.

Перетворення індивідууму в особистість при опануванні панівних соціальних норм, пріоритетів, постулатів, цінностей, наративів, настанов та стандартів поведінки, прогресу, розвитку, самосвідомості реалізується у втіленні притаманних соціальних функцій як суб'єкт-суб'єктного учасника соціуму та члена суспільної діяльності.

У процесі соціалізації та соціально-орієнтованого виховання засобами сприйняття та засвоєння соціальних ролей з опануванням розмаїття видів і форм індивідуальної діяльності здійснюється формування, становлення, адаптація та особистісна реалізація з подальшим розвитком; відбувається у соціальному просторі як середовище міжособистісних комунікацій і взаємодій спільнот, колективів, груп, активованих у суспільстві; функціонує та прогресує в якості стійкого інваріантного комплексу усукупнення іманентно- та екстра-персоніфікованих соціальних якостей індивідууму як констант та презентацій унікальних екслюзивів.

Класифікаційні ознаки соціальних якостей особистості утворюють змістове наповнення індивідууму, яке вирізняє їх серед інших, а саме притаманних – самосвідомості, самооцінювання, індивідуальної активності, персональних інтересів, ціленаправленості, власних переконань та установок, цілісних орієнтацій ідентичності, індивідуальної дислокації, притаманних соціальних ролей, статусів, закріплених у особистісних типах. *Особистісні якості* формуються та розвиваються у ході реалізації неподільно у міжособистісних взаємозв'язках цілісної єдності та у динаміці системи соціально-значущих особливостей і характеристик індивідууму як суб'єкта соціальної діяльності та взаємин. Визначні властивості системи особистості виокремлено як цілісна єдність, транспарентність, валентно-перемінна динаміка пристосування, самопізнання, самоосвіта, самоменеджмент, самостановлення, самовизнання та самоврегульованість та актуалізація саморозвитку. Семантика особистісної системи визначено як самоіснування власного «Я» (Его) за комунікативної взаємодії опредмеченої у соціальній діяльності міжособистої взаємодії людей в якості продуценту власних екзистенцій в них. Отже, забезпечує самоствердження власного «Я» в палітрі різноманітних сфер суспільної діяльності та співучості у спільнотах і колективах, у визначених соціальних і соціокультурних формах оструктурування за видами креативної активності [32, 33, 36, 37].

Особливої уваги заслуговує активна *ціннісно-орієнтована* позиція, а саме чеснот і цінностей, гідності, соціальної та екологічної відповідальності за цивілізаційний розвиток, совісті, етики, моралі, естетики, а також цільова

відповідність активізації раціональних дій у досягненні мети при доборі та застосуванні ефективних засобів ноосферно-відповідних адекватних і осмислених цілей у взаємодії з навколишнім середовищем, соціумом за умови вільного вибору активних дій.

Пріоритетним соціальним феноменом (явищем) як визначним за вагою чинником, що спонукає поведінкові мотивації та стимулює до вчинків особистість, а також врегульовує особисте і суспільне життя й одночасно є засобом, способом і результатом самоідентифікації та реалізації індивідууму постає поняття *цінності*.

Фундаментальні особливості наукових досліджень цінностей, а також ціннісних імперативів і орієнтацій з точки зору соціального пізнання узагальнено, а саме у трактуванні : цінності за соціальним змістом як узагальнені уявлення людей про значущі, важливі для них об'єкти, у процесах і явищах, вчинках інших індивідуумів, про цілі і норми, які визначають категорії обов'язкового, морального, прекрасного, гідного, допустимого, прийняттого; ціннісних виразів діяльнісно-практичного та зацікавленого освоєння і набуття людиною приналежності до ціннісного світу – природного і соціального, також у ставленні як до самого себе, так і до інших; цінностей як субпродукту людиноформуючої діяльності індивідуума, спроможної до активного світосприйняття та його перетворення, орієнтованої на взаємодію з навколишнім середовищем і дійсністю і формування ідеалів, взірців, норм і стандартів, які регулюють поведінку, окремих людей, соціальних груп і спільнот в життєво важливих умовах; ціннісного зиску для людини і спільнот в якості категорій або стандартів для вибору важливої і особистісно значимої альтернативи орієнтації у динамічному світі; соціальної дії, яка базується на прагненнях наслідування ціннісних стандартів моралі, естетики, релігії, краси, а також є ціннісно раціональною, оскільки суб'єкт дії раціонально осмислює і послідовно реалізує власні ціннісні орієнтації; системі цінностей притаманна архітектоніка ієрархії, оскільки різні типи і види цінностей мають власне упорядкування та субординаційно взаємодіють між собою, а отже сформована в суспільстві система цінностей забезпечує збереження його моральних устоїв; ціннісні орієнтації здійснюють

регулюючу роль у змінах суспільних трансформацій, однак ієрархія цінностей не залишається усталеною, а знаходиться в залежності від динаміки обставин [38, 39].

Архітектоніка ієрархії цінностей упорядковується співвідношеннями у відповідності сутнісних носіїв і також власне цінностями (модальності). Два комплекси порядків полягають у тому, що *сутнісні носії цінностей* перші мають вираз: речей, також особистостей в тому числі волі пізнання любові або ненависті як – актів; зору, слуху, нюху, тактильності почуття як – функцій; радощів з певного приводу, реакцій реагування на інших особистостей як – відповідних реакцій; спонтанних актів; особливу позицію займають – *власне цінності* модальності в рядах:

а) чуттєвих почуттів – насолоди та страждань, також почуттів відчуття – чуттєвих задоволень;

б) сукупності цінностей вітальних почуттів, а саме якостей протилежних благородному і низменному, також сфери благополуччя та добробуту – життєві сходження висхідні та низхідні (підйому і падіння, спаду), здоров'я і хвороби – на рівні станів, радості та смутку, – відповідних реакцій, і втому числі інстинктивних виявів – страху і мужності, честі та чеснот, імпульсів емоцій гніву, подиву, захоплення;

в) сфери духовних і естетичних цінностей – прекрасного та огидного (спотвореного), етичних цінностей – справедливості та несправедливості, філософські та наукові цінності чистого пізнання істинності, яке превалює над явищами; культурні цінності, віднесені до площини благ як матеріальних носіїв – мистецькі скарби, спадщина наукових інститутів, надбання верховенства права, реліктів і біорізноманіття природної скарбниці, унікальних геохімічних геосферних зон; стани та перетворення, кореляція духовних цінностей – радості і печалі, схвалення та відхилення, прихильності і відрази, поваги і зневаги, симпатії душевної та дружньої підтримки;

г) найзначущим модусом цінності є модальність святого і несвятості, основною класифікаційною ознакою ідентифікації її впливу у предметах, які абсолютизуються предметами, а у співвідношенні з визнаним модусом усі інші

цінності його символізують (є його символами); у якості станів основоположній цінності відповідають почуття блаженства та відчаю, а також відповідні реакції віри і зневіри, благоговіння та поклоніння й її аналогій; на відміну від станів, в яких витоково опановуються цінності святого – любов є актом набуття священного через шанобливу повагу, почитання (також стосовно культів та таїнств).

Порядку рядів власне цінностей модальності та кожному з них, зокрема, притаманні властиві ним чисті особистісні типи – вільний художник (митець) насолоди, вільний дух ведучого або герой, геній і святий (відповідно спільноти – елементарні форми «спільнот», суспільні (держава), правові і культурні спілки суспільства, спільнота любові (церква).

Конкретизовано та представлено з теоретичним тлумаченням ранжування рівнів цінностей в залежності від приналежності того чи іншого ряду до засобів (способів, механізмів) або мети та «дерева цілей» по відношенню до інших запропоновано у праці «Форма життя» Е. Шпрангером [40], поглиблено у роботі - трилогії «Особистість і життя» В.Штерна, який виокремив цілості - цілі та цінності носіїв. Згідно суджень та бачення Е. Шпрангера, форма життя, а отже і поведінка людини залежить від панівної переваги пріоритетно-сміслових ціннісних спрямувань, які він окреслив за типами цінностей:

- наука та наукове пізнання (доведена істинність/аксіома) як методологія теоретичного рівня;
- матеріальна культура, добробут, благополуччя та їх оцінність (економічне опредмечене уречевлення, ціна) як аксіологія матеріально-культурологічного рівня;
- етика самовираження, стилізація і гармонізація мотивів/прагнень (естетичне набуття у бажаних формах стилю, реноме, іміджу) як цінність естетичного рівня;
- публічна та громадська діяльність (соціокультурна організація комунікацій людяності та гуманності, людинолюбства) як аксіогемі соціального рівня;
- мистецтво управління (політика і влада) як аксіологічний процес формування і забезпечення ціннісного світу соціуму;

- аксіологічне пізнання досконалої довершеності Божого творіння (сенси життя, релігійні та конфесійні прагнення та переконання) як аксіоми релігійного рівня.

Тлумачення її змістової сутності та формального виразу існування полягає у *три-аспектності наративів* миротворення, якості та безпеки життя превалюючих наукових суджень, які забезпечують ноосферність освітньої політики. Усталено загальним є розуміння, що цінності виражають суспільні ідеали як вихідні базисні формалізовані положення їх існування; спродуковані суспільні усвідомлення їх *загально-соціального* уявлення щодо аксіологічної доведеності досконалості і беззаперечності у сферах загально-людських істин; довершеної краси, ідеалів справедливості, також усталених історичних постулатів рівноправ'я, демократії, етики та естетики (загальнолюдські цінності у соціальних виявах); *культурні* взірці предметного втілення у вигляді витворів духовної та матеріальної культури суспільних цінностей як ідеалів, які потребують імперативного опредмечення в реальній дійсності буття (культурологічні цінності духовного та матеріального виразу); *соціалізації* індивідууму та його особистісних цінностей, вмотивування поведінки, а також встановлені еталони належного як результат життєдіяльності груп різночинних соціальних категорій (соціальні цінності індивідуального та соціально ангажованого буття категорії приналежності), які особливо актуалізуються в умовах військового стану в Україні.

Класифікаційні ознаки аксіологічної структури цінностей полягають у : *семантичній* ролі функціонування соціальної системи узгоджено з їх диференціюванням та рясністю інтеграції їх позитивного ефективного впливу або підтримки у забезпеченні їх вияву; *соціокультурній* формалізації тезаурусу та технологічності застосування як засобів та інструментів, а також розмежуванні класичних загальнолюдських та неозагальнолюдських (новітніх, сучасних) цінностей; *відповідній якості* для задоволення потреб особистості або індивідів у градації – представницькі (вітальні споживчі, обрядові, традиційні, благополуччя, достатнього комфорту, добробуту та злагоди); комунікативні (інтерактивно-перцептивні, інтераціоналістські, суб'єкт-суб'єктної взаємодії та спілкування); сенсожиттєві (ідентифікації цільового призначення людського буття) – миру,

родини, віри, природи, любові, Життя; нормативно-регулятивні (оцінні, людського ставлення до реальної дійсності – актуальні нині пануючі та потенційні у майбутньому, а також декларативні та чинникові); полірівневі за носієм та масштабністю типізації (світові, регіональні, національні, колективні та індивідуальні, сімейні та локальні, формаційні); акмеологічні за ступенем – самостійного вибору людини неусвідомленого сприйняття (особливо значущі елементи буття, традиційні релігійно-ритуальні, мистецькі), міцності усвідомлення конкретним індивідумом як таксономічно диференційовані, індиферентні, перманентно-абсолютні та тимчасово перемінні. Сімейно-родові аксіоми включають ціннісні типи оцінювання властивих характеристик з метою маркування як критеріїв норм і стандартів, а також як приналежності об'єкту (процесу, явища). Трактуювання поняття «цінностей» – біполярного феномену в контексті позитивної або негативної дії, впливу, релевантності, якості та уречевлення при задоволенні людських потреб та їх застосування у сфері вжитку та життєдіяльності індивідуму (матеріальні та духовні як діяльність, культура – усукупнення цінностей людиною та співтовариством).

Системний аналіз якості оцінювання процесів і явищ як носіїв цінностей людиною визначає їх вагомість, акредитованість/підтвердження або невідповідність власним потребам (очікуванням, уподобанням, смакам, інтересам, орієнтирам, запитам); відповідно оцінювання формалізується в – ухвалях чи осудженні, дискутуванні, критики чи консенсусу, позитивного чи негативного сприйняття, приязні чи неприязні, захопленні (симпатії, любові) чи антипатії (огида), користі чи шкоди, милуванні красою чи спотвореності, доброзичливості чи злобливості, а отже встановлює значущість (класифікація за ступенем інтенсивності ціннісного співставлення), користь (утилітарні властивості і характер матеріалізації та і одуховненості) або збитковість (шкідливість негативно ціннісного відношення людини до опредмечення цінностей) аксіом. *Опанування знаннями ноосферології, квалітології, безпеки й якості життя, правового та цивільного захисту у глобальному соціальному вимірі космополітизму в процесі ноосферогенезу наукового пізнання є переконливим і вмотивовує особистість до дії лише в разі осмислення його значущості та*

необхідності у власній життєспроможності та життєдіяльності, коли запити, мета інтересів, сприйнятих взірців норм та ідеалів особистості (співтовариства) як панівні індикатори (імперативи) є фундаментом і критеріальним апаратом позитивного або негативного відношення до об'єкту оцінювання (процесу або явища) – носія цінностей (духовного феномену людини та предмету довкілля) задля переконливих гарантій миру, злагоди та консолідації для майбутнього сталого цивілізаційного розвитку і, зокрема, соціокультурних форм організації ЗВО.

Система особистісних цінностей як базисних властивостей, на які спирається людина, визначає та демонструє її готовність реалізовувати певні дії для задоволення потреб у якості й безпеки життєдіяльності, її запитів та ціленаправленості поведінки у досягненні мети персональних інтересів. Індикативний характер аксіогем є підтвердженням вияву індивідуума у цілях орієнтованих зусиль і демонстрації ролі об'єктів найбільш вагомих для нього, що визначає семантику інтересів соціальної позиції рівень духовного розвитку та ступінь культур потенціалу людини [40, 41, 42, 43].

Представницький організатор цінностей для управлінців у сфері освіти, науки та інноватики для формування позитивного креативного реноме ЗВО включає основні принципи й усвідомлені переконання в пануючих постулатах індивідуумів (особистостей, осіб, персоналей), які продукують, ухвалюють та апробують ефективність оптимально-раціональних управлінських (політичних, соціально-економічних, еколого-безпечних, інституційних) рішень консолідації демократичних зусиль аксіології європейського та транскордонного вибору згуртованості стратегії сталого розвитку академічного потенціалу цивілізаційних надбань з метою нарощення та впровадження методологічного потенціалу освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм організації ЗВО України для міжконсорціумної та міжінституційної синергії збереження миру, суверенності, територіальної цілісності як держави, так і світового миропорядку.

Аксіологічний критерій це ціннісний підхід до встановлення елітарності або приналежності до кращого, обраного або добірно-селективного; аксіологічний

критерій елітарності ґрунтується на базовому тлумаченні змісту і сенсу дефініції «еліта» (з лат. – *eligere*) означає обирати, а у сучасних превалюючих трактуваннях (з франц. – *elite*) визначено як еталон якостей кращих та обраних. Історично-ретроспективний аналіз дає змогу відслідкувати генезис поняття «еліта» з XVII ст. як критерій купецтва щодо визнаної якості товарів, а у XVIII ст. сприйнято у розумінні приналежності до обраних людей (знаті, вельмож, військових угруповань). Серед галузей наук і знань усвідомлення і використання поняття «елітарності» поширено у насінництві та селекції, генетиці та біології, також його застосовують до виокремлення вищих соціальних категорій суспільної ієрархії. Хоча термін «еліта» до початку XX ст. розлого не застосовувався у системі соціально-гуманітарних та суспільно-політичних наук, його позиція активізувалася у другій половині XX ст. в основному для розкриття та критики капіталізму. Що стосується аксіологічного критерію ідентифікації елітності індивідуумів, уповноважених управляти справами та розвитком суспільства, то окрім аксіологічного виокремлюють також альтиметричний критерій. Усвідомлення приналежності осіб до еліти сприймається як володіння високим інтелектуальним потенціалом, талантами, якостями та здібностями, найвищим рівнем компетентностей та спроможністю для їх застосування на засадах прийнятних норм моралі відповідно у порівнянні вимірної метрики параметрів у етапах суспільного розвитку. Забезпечення сталості розвитку суспільства потребує академічної і управлінської еліти не лише згідно провладної приналежності та публічно адміністративного впливу як критеріальної ознаки альтиметричності, а й встановлення наявності у представників еліти квалітометричних властивостей (якостей) як носіїв та трансляторів цінностей та послідовників аксіологічних надбань академічної та природоохоронної спадщини цивілізації.

Розглянуто кваліфікаційні ознаки аксіологічних властивостей академічної еліти (в тому числі адміністративної та управлінської), які виокремлено у тезаурусі теоретичного соціально-філософського аналізу політичної, управлінської, історичної та соціально-психологічної літератури та систематизовано за працями провідних їх представників: Ж. Бодена як морально-

етичних та високо-інтелектуальних преваг; Х. Ортега-і-Гассета як пріоритетне почуття відповідальності та відчуття спроможності; Л. Фройнда як лідерську здібність і здатність; Г. Дмитренко та Г.Ріктора як беззаперечну авторитетність та професійну підготовку та спеціальну готовність, менеджерську компетентність, моральні та лідерські якості, здоровий спосіб життя та здоров'я, професіоналізм; О. Воронька та М. Пірена як морально-духовні (духовність, добропорядність, чесноти, повага гідності, відповідальність та почуття обов'язку, людяність) та ділові якості професійності (відповідність професійному середовищу та суспільним нормам професійної та соціальної зайнятості, доброчесності, щирості, толерантності, тактовності, альтруїзму, неупередженого ставлення, пунктуальності, шани і поваги до академічної та природоохоронної спадщини, безпеки життєдіяльності, завершеної доведеності релевантності геосферних і соціосферних циклів, майстерності, гостинності), якості набутого досвіду, інтелектуальні здібності громадянського патріотизму і висока духовність; А. Гаврилюк, В. Ребкало як високий рівень культур-потенціалу духовності, моралі, лідерства, патріотизму, громадянської компетентності та соціальної відповідальності.

Цінності публічного управління та адміністрування соціокультурними формами організації академічної сфери усукупнюють основоположні принципи й історично доведені переконання управителів, керівників, менеджерів та адміністраторів, уповноважених обґрунтовувати, розробляти та ухвалювати управлінські рішення в умовах альтернативного вибору розлогої амплітуди варіантності. З точки зору публічного управління та адміністрування в системі освіти, науки й інноватики панують базові підходи до формування основоположних принципів регулювання академічною сферою – правового захисту, політичного верховенства соціального вибору, управління сталістю розвитку. Адже пріоритетним є координаційно-субординаційна взаємодія підпорядкування не безпосередньому керівництву, а правовим постулатам держави та Конституції, що передбачає підзвітність волі громадянського суспільства та політичну відповідальність в сфері освітньої політики. У основному менеджерському підході головними цінностями є ефективність,

раціональна економічність, релевантність якості згідно вимірної метрики квалітології при досягненні максимально бажаних ефектів відповідно до продуктивного потенціалу системи освіти, науки й інноватики.

Аксіологія в сучасних педагогічних доробках розглядається також як основа виховної парадигми закладів загальної середньої освіти (школи), яка дає змогу залучати її концептуальні основи для організації виховання в освітньому процесі. Забезпечення виховання цінностей, які визначають суб'єктивну основу смислового змісту для особистості, і які людина спроможна продукувати у надбанні морально-етичних знань, емоційних переживаннях, апробації власного досвіду міжособистих відношень і комунікацій між людьми та з навколишнім середовищем. Так, у процесі шкільної освіти освітня аксіологія виховання семантично орієнтована на : полікультурну трансляцію; збереження національної спадщини (зокрема академічної та природоохоронної) в умовах глобалізаційного виміру уніфікації культур-різноманіття; забезпечення формування соціоекологічної стабільності наслідування моральних норм і еколого-гуманістичних цінностей суспільного життя; соціалізацію особистості, її адаптацію до складних і напружених ситуацій у техногенних умовах навколишнього середовища [44, с. 86].

Діалектичний взаємозв'язок виховання та навчання узгоджується низкою загальнолюдських та національних цінностей, які ретранслюються у комунікативній взаємодії усіх учасників освітнього процесу.

У розлогодому тлумаченні цінності виступають як специфічні утворення у структурі індивідуальної свідомості, які є ідеальними взірцями й орієнтирами суспільної й особистої діяльності [45, с. 100].

Натомість Л. Панченко констатує, що освіта як система визначається групами цінностей, які демонструють понятійну та структурно-функціональну плюралістичність розуміння самого поняття «цінність у освіті», а саме:

1. Внутрішньо-семантичні цінності освіти, серед яких виокремлює стратегічну – індивідуальність здобувачів освіти щодо суспільних запитів, науково-педагогічні, академічні, цінності оцінювання релевантності освітнього процесу; серед якісних цінностей освіти, які взаємодіють між собою виділяє –

академічні (традиційні у галузях науки і знань), управлінські (освітньо-політичні, організаційно-управлінські у процедурах системи освіти), педагогічні (компетентнісно-орієнтовані у навчально-науково-пізнавальній діяльності), пролонгованої зайнятості (фахівців згідно кваліфікаційних вимог у ієрархічно структурованих стандартах) або самозайнятості.

2. Зовнішньо-семантичні цінності, які диктуються суспільством, державою, відомчим і галузевим фінансуванням та встановлюють вимогу до забезпечення соціального замовлення професійної структури середовищ працевлаштування.

3. Операційні цінності освіти, які сформовано рівнем набуття індивідумом суспільного, когнітивного, симіотичного потенціалу, зокрема, уречевлена цінність освіти (залежність матеріального добробуту від якості освіти); соціальна цінність (освіта як чинник професійної, академічної мобільності); реноме як цінність (професійний статус та розвиток як засіб і запорука суспільного позиціонування).

4. Системоутворючі, соціальнозначимі, сформована і відповідальна (соціальна і екологічна) особистість; формування через призму системи поглядів, загальнолюдських цінностей, вільного самовизначення кожного індивідуму у соціумі [46].

Представлена класифікація передає понятійну поліфонічність сутнісних ознак цінностей, багатогранних підходів до визначення їх структурних компонентів. Визнаючи важливість всіх різновидів цінностей для освітнього процесу, розглянемо, в першу чергу, педагогічні цінності, які сконцентровані на навичках, компетенціях, нормах освітньої (навчально-наукової й інноваційної) діяльності надавачів освітніх, освітньо-наукових послуг і інформаційно-технічних сервісів.

Виокремлено завдяки контент-аналізу, що педагогічні цінності розрізняють за рівнем позиціонування – особистісні, колективні та соціальні; соціально-педагогічні (відображають зміст і семантику цінностей різних соціальних систем, які виявляються у суспільній свідомості через сукупність ідей, уявлень, норм, правил, традицій, регламентів освітньої сфери); колективні (академічні) у вигляді ідей, концепцій, норм, регулюючих за призначенням педагогічну діяльність освітніх інституцій; особистісні як соціально-психологічне явище, яке уособлює

цілі, систему мотивів, ідеалів, установок та світоглядних особливостей ціннісних орієнтацій педагога; аксіологічні «Я» як система ціннісних орієнтацій (когнітивних, емоційно-вольових) в ролі її внутрішнього орієнтира.

Індивідуальна система педагогічних цінностей охоплює: цінності самовизначення особистої ролі в соціумі та професійному середовищі, значення педагогічної праці, її престиж і статус, визнання професійного реноме; цінності комунікативної синергії спілкування, емпатії, любові і прихильності при обміні та морально-етичними духовними цінностями; цінності саморозвитку та самовдосконалення індивідуальної креативності професійно-творчих, кроскультурних здібностей; цінності самореалізації (творчого та інтелектуального потенціалу педагога зі соціальною відповідальністю педагогічного впливу; цінності потенційні для здобуття статусу й кар'єрного зростання, нарощення добробуту (індивідуального, родинного, інституційного) [**Ошибка! Источник ссылки не найден.**, с. 23-24]. Якщо педагогічні цінності характеризують аксіологічний світ викладачів, то «продуковані цінності освіти» визначають так би мовити «кінцевий результат» освітнього процесу – формування творчої, вільної, всебічно розвиненої, інтелектуальної особистості

Як слушно зазначає Г. Павлова, розглядаючи якість освіти як аксіологічну категорію аксіологічними домінантами освітнього простору виступають потенціали Волі (свобода) і креативність (миротворення) особистості: перша – характеризує особисті специфічні вияви суб'єкта, культури і соціуму в цілому; самостановлення і адаптація в освітньому процесі є необхідною умовою внутрішньої самосвідомості в умовах суб'єкт-суб'єктної структури; цінності, які привносяться в академічний простір освіти суспільством, асимілюються внутрішньою структурою свідомості; друга – фундаментальна цінність освіти як творчість, і її філософський аспект усвідомлюється для створення новітніх об'єктів (у якостях, образах, знаннях), ідентифікується у новизні продукування матеріальних чи ідеальних продуктів (в тому числі науково-технічних, проєктно-конструкторських, художньо-естетичних), пов'язаний з екзистенціальною самовіддачею, а не лише з самовираженням або винахідницького діяльністю.

Креативний потенціал особистості базується на творчій самовіддачі та жертвовності заради майбутнього [48, с. 261].

Вочевидь, у структурі «продукованих цінностей освіти» провідну роль займають саме свобода, творчість та відповідальність носіями яких мають бути як окремі особистості, так і цілі соціальні групи, створюючи таким чином у суспільстві підґрунтя для духовного прогресу.

Уточнено, що в цілому педагогічні цінності формуються у «історичній» ретроспективі розвитку суспільства, сфери освіти, науки й інновацій та фіксуються в психолого-педагогічній науці та практиці як форма колективного суспільно-свідомого у вигляді специфічних умов, конструктивних зразків та установок і норм поведінки. У відповідності до динамічних змін потреб соціокультурного простору організації неперервної освіти, професійного розвитку особистості трансформуються, усвідомлюються та корегуються педагогічні цінності. Класифікаційні професійні цінності також не залишаються статичними і пролонговано упорядкованими. Особистий розвиток професійних цінностей відбувається в залежності від епохи історіографії, тобто вони нівелюються, зникають, втрачають актуальність, виникають сучасні неоцінності, оструктурюється їх ієрархія та архітектоніка. Нині архітектоніка професійних цінностей вчителя чи педагога значною мірою трансформується, що обумовлено динамічними суспільними змінами, демократичними перетвореннями, актуалізацією соціокультурного замовленням, цифровізацією, інформатизацією і гуманізацією сучасної неперервної освіти. У ході професійного становлення цінності підлягають верифікації, докомплектування, набувають особистісної пріоритетності, коли особистість спроможна самоідентифікувати себе як педагога у професійних середовищах цільового призначення. У процес формування професійних педагогічних цінностей є етап, який пов'язано з навчально-науково-пізнавальною діяльністю у закладах вищої освіти, коли забезпечується адекватне сприйняття та самооцінювання рівня намагань і прагнень, переходу до якісно нового етапу особистого пізнавального розвитку, виявляються соціально значимі мотиви, уподобання, схильності й прагнення. Семантичне окреслення контурів особистісних цінностей з емоційними переживаннями усвідомлення та фіксації у

професійній діяльності. Практика забезпечення свідчить про те, що відсутність уявлень про професійні перспективи майбутнього фаху знижує активні вияви особистості, гальмує процес формування професійних педагогічних цінностей, дезорієнтовує вияв особистості у власній діяльності [49, с. 247]. Майбутній та діючий педагог повинні бачити у конкретних державних кроках модернізації, що освіта власне по собі є визначальною суспільною цінністю, а праця вчителя чи педагога поступово відновлює соціальний престиж.

Поza як для становлення цінностей в системі освіти вкрай важливе значення набуває аксіологічне наповнення відповідних освітніх, освітньо-наукових, дослідницьких програм, планів, стратегій, у зв'язку з цим В. Скотний зауважує, що від аксіологічного змісту та спрямованості навчальних дисциплін у освітньому процесі залежить духовна, морально-етична та психолого-педагогічна культура здобувачів освіти. Самобутність стану особистості, її соціокультури, трансформація і цільова орієнтація освітнього процесу мають бути націленими на духовний розвиток та креативну діяльність особистості, яка розкриває власні здібності у самовираженні, самореалізації та розвитку для створення умов при саморозкритті інших людей [50, с. 484].

Загалом, утвердження загальнолюдських та національних цінностей у освітньому просторі України є необхідною складовою гуманізації та гуманітаризації сучасної вітчизняної сфери освіти, науки й інноватики.

Національні потреби самобутньої ідентифікації України у пануванні загальнолюдських цінностей сфери освіти, науки й інновацій і системи неперервної освіти нині покликані забезпечити методологічне наповнення всіх ланок освітнього процесу змістом, який сприяв би учителям і педагогам формувати незламні характери, сумління та громадянські чесноти працелюбства, альтруїзму, шанобливого ставлення до інших, – і спонукав би здобувачів освіти приносити користь для держави та народу України. Нині значний інтерес педагогів, учених, дослідників і керівників-адміністраторів організації освітнього процесу для забезпечення сучасних наукових знань аксіологічного змісту, пов'язаних зі трансформаціями в житті українського суспільства.

До причин-чинників, які актуалізують необхідність сприяння здобувачам освіти в соціальній, моральній та психологічній адаптації, відносимо складні ситуації стану соціуму щодо забезпечення доступу до позитивної моделюючої та негативної інформації, яка викликає соціальні, родові, національні, релігійні, гендерні й міжконфесійні конфлікти. Іншим чинником визначено необхідність забезпечення якості рівня гуманітарної освіти дітей, що гальмується без поглиблення, розширення та інтеграції міждисциплінарних, наукових знань з історії, літератури, культури, природознавства, краєзнавства без опанування джерельної бази цінностей та траєкторій їх реалізації в життєтворчості людини [51, с. 103-104].

Можна констатувати, що процес становлення цінностей в системі освіти має свою специфічну етапність та логіку, які обумовлені історичними, духовно-ментальними, соціально-політичними, соціально-гуманітарними та іншими чинниками. Цінності, що утверджуються в освіті як правило в тій або іншій мірі відповідають суспільним запитам на виховання особистості з певними особистісними характеристиками та професійними компетентностями.

Разом з тим, як переконливо доводять науковці, процес виховання цінностей має відбуватися на всіх етапах становлення особистості включаючи дошкільний вік. Відповідно вибір педагогом форм та методів виховання цінностей має враховувати вік об'єкта впливу, але вже з малечку дитина повинна вчитися оцінювати вчинки інших людей у аксіологічній системі координат. Саме через процедуру оцінювання соціальних явищ, подій, людських вчинків відбувається формування ціннісного ставлення до дійсності, зароджуються та стверджуються уявлення про сутність та значення певних цінностей.

Наслідуює вищеозначену логіку Л. Черніченко та зазначає, що ціннісне ставлення відображає внутрішню позицію особистості, взаємодія особистісних і суспільних установок. У дошкільників ціннісні орієнтації виражаються в емоційно-експресивних виявах, в тому числі умовивадах, судженнях і вчинках. Аксіологія знань – форма уособлення об'єктивної реальності, яка сприяє дітям у співставленні об'єктів і явищ навколишнього середовища з усталеним баченням щодо цінностей добра, захисту, безпеки, любові та уявлено соціально значущих

цінностей, які відображають довкілля. Ціннісна орієнтація уможливорює внутрішню і зовнішню координацію вчинків, ґрунтуючись на наявній ціннісній орієнтації особистості. Джерельною основою опанування дошкільниками суспільних цінностей є родинні взаємини з батьками, тому сім'ю розглядають як основу формування системи ціннісних орієнтацій дитини. Надалі носіями і трансляторами цінностей стають вихователі, вчителі, педагоги. Забезпечення передачі сучасних знань про процеси, об'єкти або явища навколишнього середовища в ході спільної навчально-пізнавальної взаємодії педагогів і дітей формує у них соціальну спрямованість, ціннісно-вибіркове ставлення до Природи, суспільства та Світу [50 с. 188].

У перспективі виховання системи ціннісних орієнтацій поетапно відбувається за сприятливих умов набуття особистістю предметних і міждисциплінарних компетентностей як релевантної громадянської, правової, філософської, національної та за галузевим призначенням освіти.

Засобами класичної освіти формуються відповідні ціннісні орієнтації як визнання ідентичності, самокритичності, світоглядності, раціональності, миротворчості, громадянська активність, пошук себе, ініціативність та упевненість у власному потенціалі; чесність та доброзичливість; самостійність у прийнятті індивідуально та суспільно значимих рішеннях; взаємопорозуміння в родині; людяність; працелюбність; вірність; дієва допомога, волонтерство, патронат; природовідповідність і гармонія з Природою; милосердя; людяність та поміркованість, емпатія.

Національна українознавча освіта сприяє формуванню набору ціннісних орієнтирів, зокрема національній самосвідомості природовідповідності; патріотизму громадянської позиції українця; людяності; поваги до національної спадщини, безпеки, рівноправності полікультурної поваги до традицій і вірувань; шанобливого ставлення до рідної мови, культури, історії, досвіду, віку; гостинності; працьовитості; доброчесності; миру та злагоди в родині, державі, суспільстві; культури реноме та іміджу, міжособистого спілкування й морально-етичної та природошанобливої поведінки; бережливого ставлення до Природи, Батьківщини України, рідної землі.

Отже, виховання цінностей у освітньому процесі носить системно-синергетичний характер й базується на принципах наукового пізнання, людинота природоцентризму, патріотизму, толерантності, рівноправності людини тощо.

Важливо, що у процесі професійно-орієнтованої підготовки майбутній педагог здобуває кілька етапів диспозицій: «здобувач» знань про навчально-науково-пізнавальний зміст, семантику, механізми і етапи трансформації опанування ціннісного ставлення людини до навколишнього світу; «пошукач» (дослідник) панівних методологій – методик, форм, методів і засобів формування цінностей та ціннісних орієнтирів людської діяльності; «реалізатор» методики формування ціннісного світогляду дошкільників [51, с. 223-224].

Приділяючи належну увагу вихованню цінностей в процесі виховання, зауважимо, що не меншу значущість для подальшого розвитку особистості має самовиховання, самоосвіта і самоменеджмент професійної життєвої траєкторії.

На думку Л. Нечипоренко, яка вивчала методологію педагогічної культури, самовиховання визначає як свідомий і соціально-спрямований процес робота над собою для вдосконалення індивідуальних якостей, нарощення потенціалу культури і формування цілісного світогляду, нівелювання негативних ознак характеру. Самовиховна робота сприяє формуванню особистості, орієнтованої на вищі ідеали та суспільні взірці [52, с. 63-64].

При цьому, персональна програма самовиховання педагога має складатися зі трьох модулів: системні якості – пізнавальна та громадська ідейність, моральність, професійна спрямованість; спеціальні якості – методологічна орієнтованість на фахову діяльність, психолого-педагогічна, суспільно-політична, природничо-наукова підготовленість до діяльності у професійних середовищах за призначенням, професійний розвиток; індивідуальні ознаки – емпатія, морально-етична рефлексія, вольові якості духу і свободи, екологічна та соціальна культура. Процес оволодіння мистецтвом самоменеджменту та самовдосконалення утверджується у трьох етапах: перший – у ході самовиховання з розумінням особливих функціональних вимог до педагога для здійснення педагогічної діяльності і самооцінювання компетентностей і співвіднесення їх щодо вимог фаху; другий – усвідомлення динаміки змін темпоритму самопізнання і

розроблення власної стратегії й програми дій; третій – самовиховна діяльність, усвідомлення дій педагога для самозміни [53, с. 76].

Відповідно на всіх етапах самовиховання суб'єкти і об'єкти освітнього процесу поглиблюють засвоєння різноманіття цінностей, намагаються реалізувати їх у повсякденному житті та професійній діяльності. Фактично самовиховання цінностей означає не тільки корекцію світоглядних настанов, але й трансформацію поведінки індивіда.

Як правило вибір цінностей учасниками освітнього простору обумовлено низкою об'єктивних та суб'єктивних чинників, до перших можна віднести – політико-правову систему, освітньо-науково-виховну систему, ментальні та історичні особливості народу, академічні та виховні традиції суспільства, рівень культури громадян тощо. Суб'єктивними детермінантами вибору цінностей є: світоглядні особливості індивіда, вплив на нього оточуючого середовища, розвиненість загальної, політико-правової та моральної культури людини, особливості сімейного виховання та ін.

Провідна роль виховання, на думку І.Беха, полягає у твердженні: «Навчись піклуватися про себе сам, щоб не створювати проблем для інших». Вади традиційної системи виховання полягають в загрозі перетворення еталонних цінностей у елементарний індивідуальний егоїзм. Науковець стверджує, що система навчання й виховання, яка заснована на національних цінностях автентичної ідентичності, усуває невизначеність вищезазначених систем виховання й водночас імплементує позитивні елементи позиціонування національної ідеї, яка реалізується незламною титульною нацією українців спільно з іншими національностями задля забезпечення миру, злагоди, безпеки й якості життя та сталого розвитку суспільства. Ноосферний підхід забезпечує вихованцям рівноправний доступ до різних систем цінностей, а система виховання не лише сприяє оволодінню комплексом гуманістичних і нативних цінностей, а й готує майбутнє молоді і тих, хто прагне удосконалення у визначеному соціально-культурному просторі [5353, с. 115-127].

У підсумку зазначимо, ціннісні параметри освітнього простору мають системоутворюючий й інтегруючий характер, спрямовані на розробку

світоглядно-ціннісної підойми як навчання, так і виховання здобувачів освіти та цементується низкою загальнолюдських й національних цінностей, які ретранслюються у комунікативній взаємодії суб'єктів і об'єктів освітнього процесу.

У цілому ми трактуємо цінності в системі освіти як найбільш значущі ідеї, концепції, переконання, принципи, що становлять каркас сучасного освітнього процесу. Структурування цінностей може здійснюватися у вигляді різнокритеріальних класифікаційних систем, а також як внутрішня будова певної ціннісної системи. Традиційно цінності класифікують на загальнолюдські, національні, групові, індивідуальні сутність яких знаходить своє відображення у освітньому процесі.

Майбутні педагогічні працівники мають навчитися обирати цінності, виходячи з ідеалів гуманізму, власних життєвих пріоритетів. В наш час вибір цінностей є і педагогічною, і філософсько-політичною проблемою. Процедура вибору цінностей залежить від політико-правової системи держави, освітньої системи й педагогічних традицій, що утвердились у конкретному суспільстві. На індивідуальному рівні вибір цінностей є складним світоглядним, психологічним та інтелектуальним процесом, який у тому числі визначається діяльністю ЗО.

4.2 Зміст і структура мультимодусу «Організація виховного процесу художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти»

Розроблено, обґрунтовано й впроваджено мультимодус «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти», який включає інтегрований комплекс навчальних дисциплін, спецкурсів та практик для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ОС «Бакалавр» та ОС «Магістр».

Зміст і структуру розробленого мультимодусу укомплектовано за циклами підготовки та складових — навчальних дисциплін.

Для циклу загальної підготовки здійснено добір та розроблено проблемні лекції (далі- ПРЛ), у відповідності з навчальними дисциплінами:

– Українська культура. ПРЛ: 1) Художньо-естетичні надбання української культури; 2) Феноменологія української культури у вихованні дітей дошкільного віку; 3) Національна ідентичність художньо-естетичного виховання, також практичні, семінарські заняття (далі –ПСЗ). ПСЗ: Практичні та самостійні завдання на тему: 1) Національні традиції наукових шкіл виховання», 2) Культурний код української нації у формі навчальних дмскурсів.

– БЖД ПРЛ: 1) Безпека життєдіяльності в умовах воєнного стану. 2) Формування безпекової грамотності у дітей дошкільного віку. ПСЗ: 1)Симіотика та правила безпеки життєдіяльності» у формі демонстраційних наочних зань.

– Етика та естетика: ПРЛ: 1) Художні афермації етики та естетики виховання; 2) Еволюція від модерну до естетики цивілізаційного розвитку; 3)Естетика як наука чуттєвого пізнання та цілісної єдності Універсуму світобудови. ПЛСЗ: 1) Ігрові методи виховання біоетики та екологічної етики у форматі пізнавальних ігор.

Цикл професійної, а саме психолого-педагогічної включає навчальні дисципліни, у яких розроблено і впроваджено форми і види навчання та виховання:

– Педагогічна творчість ПРЛ: 1) Майстерність педагогічної творчості у галузі культури та мистецтва, освіта/педагогіка; 2) Художньо-естетична творчість системної виховної педагогічних працівників. ПСЗ: 1) Педагогічна інноватика у форматі майстер-класів.

– Вступ до спеціальності ПРЛ: 1) Академічна та корпоративна культура професійної зайнятості; 2) Етика професійного спрямування; 3) Формування реноме педагогічних працівників. ПСЗ: 1) Ділові ігри корпоративної комунікації; 2) Діловий етикет у педагогічній та виховній діяльності застосовано навчальний марафон та галерею презентацій .

– Основи наукових знань ПРЛ: 1) Методи та методики дослідження освітньо-наукових і систем виховання; 2) Методологія дослідження виховання

художньо-естетичної культури; 3) Сучасні напрями наукових знань в галузі культури і мистецтва, освіта/педагогіка, соціальні, поведінкові науки; ПЛСЗ: 1) Організація творчих лабораторій; 2) Проектування соціокультурної діяльності у системі виховання художньо-естетичної культури, впроваджено індивідуальні та групові проекти у взаємодії з викладачем.

– Методика ознайомлення дітей з мистецтвом. ПРЛ: 1) Роль мистецтва у художньо-естетичному баченні картину світу; 2) Методика художньо-естетичного наставництва у вихованні дітей дошкільного віку; 3) Художньо-естетичні культурні та субкультурні вияви дитячої творчості/творчості. ПСЗ: 1) Захисти Україну мистецькими крилами, організовано і апробовано відео-конференцію художньо-естетичних творів і доробків, здійснено презентацію.

– Вікова фізіологія і валеологія ПРЛ: 1) Роль валеології у просвітницькій діяльності для створення оптимальних умов росту і розвитку дітей дошкільного віку; 2) Валеологічне бачення фізичного, соціального, духовного і психічного здоров'я дитини; 3) Валеологічна освіта та виховання для здорового способу життя. ПСЗ: 1) Санітарно-гігієнічні аспекти вікової фізіології в побутових умовах і в ЗДО, колоквиум.

– Основи природознавства з методикою виховання до сталого розвитку. ПРЛ: 1) Місце природознавства серед природничих наук і його роль у встановленні природовідповідності виховання; 2) Методи виховання у контексті сталого розвитку; 3) Підходи природоцентризму та людиноцентризму у вихованні дошкільників на засадах сталого розвитку. 4) Освіта для сталого розвитку.

ПЛСЗ: 1) Природа як середовище і феномен походження людини, у форматі індивідуального щоденнику художнього протоколу кліматичного та екологічного стану навколишнього природного середовища; індивідуальні та групові спостереження за параметрами довкілля.

Цикл вибіркового, самостійного вибору ЗВО (поглибленої фахової підготовки) здійснено добір форм і видів навчання та виховання у природовідповідних умовах експериментальних майданчиків навчальних дисциплін :

– Культура мовлення і виразне читання ПРЛ: 1) Ораторське мистецтво та наукове письмо; 2) Комунікативна культура в академічній сфері; 3) Культура спілкування в групах соціальної стратифікації системи виховання. ПЛСЗ: 1) Соціокультурна інноватика комунікацій, у форматі комунікативного тренінгу полікультурного мовлення зі залученням фахівців у сферах ІТ-комунікацій, риторики, спичрайтингу.

– Педагогічна взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною. ПРЛ: 1) Аксиологія педагогічних комунікацій ЗДО з сімейно- родовою сферою; 2) Педагогічний вплив ЗДО на формування художньо-естетичного світогляду дошкільників. ПСЗ: 1) Домашнє навчання та виховання, 2) Сімейно-обрядові традиції національної спадщини у соціокультурних виявах особистості, у форматі сценаріїв та планів.

– Методика і технології соціалізації дітей дошкільного віку ПРЛ: 1) Види соціалізації та соціальної культури; 2) Соціальна відповідальність педагогічних працівників; 3) Методологія соціальних досліджень в галузі знань освіта/педагогіка, культура і мистецтво. ПСЗ: 1) Сфери та етапи соціалізації дітей дошкільного віку, у форматі протоколів метрики соціальної компетентності здобувачів освіти.

Цикл навчальних дисциплін за вибором студента:

– Арт-терапія в роботі з дітьми. ПРЛ: 1) Призначення виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників для семантичної організації арт-терапії в роботі з дітьми; 2) Національні та міжнародні виховні практики у арт- терапії. ПСЗ: 1) Альтернативні техніки арт- терапії, у форматі майстер-класів з творчими особистостями та тренерами, які володіють технологіями арт-терапії.

– Екологічна культура і менеджмент. ПРЛ: 1) Екологія людини та екотрофологія; 2) Екологічний дизайн природних та антропогенно змінених екосистем; 3) Екологія побуту; 4) Екологічне керування та стандартизація. ПЛСЗ: 1) Екологічні мережі та стежки організації дозвіллевої та рекреаційної

діяльності для дітей дошкільного віку, у форматі віртуальних краєзнавчих екскурсій та мікроекспедицій.

– Універсальний дизайн в дошкільній освіті. ПРЛ: 1) Універсум дизайну (речей, простору, сервісу) академічної сфери освіти, науки й інноватики для виховання художньо-естетичної культури; 2) Роль художньо-естетичного дизайну в дошкільній освіті; 3) Індивідуальний дизайн процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників. ПСЗ: 1) Художньо-естетичний дизайн у сфері матеріальної культури; 2) Художньо-естетичний дизайн навколишнього, професійного і соціального середовища; 3) Художньо-естетичний дизайн проектів соціокультурної діяльності, індивідуальні проекти.

Особливу увагу при забезпеченні циклу загальної підготовки надано питанням, які пов'язано з ознайомленням з художньо-естетичними надбаннями української феноменологією української культури у вихованні дітей дошкільного віку; з національними традиціями наукових шкіл виховання; з семіотикою та правилами безпеки життєдіяльності; формуванням безпекової грамотності у дітей дошкільного віку; художніми афермаціями етики та естетики виховання; становленням естетики як науки чуттєвого пізнання та цілісної єдності Універсуму світобудови; спрямовано на розкриття науково-методологічно-пізнавального потенціалу навчальних дисциплін у формуванні соціокультурних універсалій художньо-естетичної вихованості педагогічних працівників ЗДО, набутті необхідної їм науково-практичної, художньо-естетичної та гуманітарної пізнавальної інформації.

Навчальна дисципліна «Українська культура» (90 год.) є нормативною, відноситься до циклу загальної професійної підготовки галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ОС «бакалавр» та ОС «магістр»; включає ПРЛ: Художньо-естетичні надбання української культури; Феноменологія української культури у вихованні дітей дошкільного віку; ПСЗ: Національна ідентичність художньо-естетичного виховання; практичні та самостійні завдання на тему: «Національні традиції наукових шкіл виховання», «Культурний код української нації».

ПРЛ: «Художньо-естетичні надбання української культури» - «Академічна школа мистецтва Т. Шевченка»; «Художньо-естетичне уособлення «Блакитної троянди» Л. Українки»; «Художньо-естетичні абриси в поезії Ліни Костенко».

Мета - ознайомлення з основами сучасної української культури, її духовними пріоритетами та цінностями, світовими шедеврами українського мистецтва; формування творчого мислення; виховання культурних, моральних цінностей; сприяти процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО через засвоєння національних сімейно-обрядових традицій та основ сімейного етикету; ознайомитися із національною специфікою сімейно-обрядових традицій та сімейного етикету; формувати естетичні, духовні та комунікаційні універсалиї через засвоєння національного етико-естетичного досвіду; формувати здатність зберігати та примножувати культурні цінності національної культури, духовні універсалиї засобом національного коду.

Завдання: ознайомити із творчістю Т. Шевченка, Л.Українки, Л.Костенко як національним кодом художньо-літературного культурного потенціалу України в історичному та культурологічному аспектах; вміти визначити характер та напрям мови мистецтва об'єктів відтворення – природи, праці, побуту, світу почуттів людини; на основі аналізу моделі соціальної взаємодії героїв Л. Українки простежити сформованість універсалий загальнолюдських цінностей, емоційної динаміки персонажів літературних та художніх творів; ознайомити студентів із інтерпретацією літературного твору; галереєю образів, самобутнім стилем, ліро-епічними формами та характерними культурно-емоційними параметрами творчості Л. Костенко.

ПРЛ: «Академічна школа мистецтва Т. Шевченка» ознайомлює із художньою творчістю Т. Шевченка: доакадемічний період – малюнки на сюжети з античної історії та історії України («Фракліт», «Геракліт», «Геркулес Фарнезький», «Смерть Богдана Хмельницького та ін.); серія акварельних портретів («Дівчина з собакою», «Невідомий з чубуком» та ін.); академічний період – жанрові композиції («Марія», «Циганка-ворожка», «Катерина»), портрети («Автопортрет», «Портрет невідомого біля фортепіано», портрет подружжя Закревських»); ілюстрації до літературних творів (за повістю М. Гоголя

«Тарас Бульба», Г. Квітки-Основ'яненка «Знахар»), замальовки українських селян («Селянська родина», «На пасіці»), малюнки «Живописної України» («У Києві», «Видубицький монастир у Києві»); післяакадемічний період – пейзаж («На Орелі», «Будинок І. Котляревського в Полтаві»), малюнки Почаївської лаври); дає можливість: актуалізувати знання про особистість Т. Шевченко як живописця, гравера, академіка імператорської академії мистецтв; пригадати яскраві епізоди становлення Т. Шевченко як художника, надати характеристику періодам його творчості: опанування мистецтвом декоративного розпису в ролі підмайстера-малювальника; акварельними портретами («Портрет П. Енгельгардта»); ознайомити з жанровим різноманіттям, технічною виразністю перших картин Т. Шевченко («Хлопчик-жебрак, що дає хліб собаці», «Натурники», перший автопортрет, «Циганка-ворожка»); ознайомити із творчістю Т. Шевченко як ілюстратора книжок у новітній на той час техніці «гальванокаустики»; охарактеризувати серію офортів/гравюр на металі «Живописна Україна», акварельні роботи «Києво-Печерська лавра»; післяакадемічний період художньої творчості Т. Шевченко – майстерне виконання акварельних пейзажів, в два кольори - «Будинок І. Котляревського в Полтаві», «Васильківський форт у Києві», «В Решетилівці».

ПСЗ: підібрати репродукції картин Т. Шевченко, розповісти про історію їх створення (роз'яснити, що привело до їх появи в конкретний період життя поета); надати коротку анотацію твору, охарактеризувати ідею/естетично узагальнену думку автора щодо відображення відповідної концепції світу людини (наприклад, основна частина творів Т. Шевченко доакадемічного періоду (1830-1838рр.) присвячено відображенню високоморальних якостей особистості в історії (наприклад «Смерть Богдана Хмельницького»); зіставити твори Т. Шевченко (5-6), незалежно від жанру, та розкрити, їх характерні виразні засоби для різних періодів творчого шляху Т. Шевченко.

ПРЛ: «Художньо-естетичне уособлення «Блакитної троянди» Л. Українки» акцентуємо увагу студентів на нових гранях творчості Лесі Українки як особистості. Звертаємо увагу на відображення жіночої гуманності та героїзму, висвітлення людської моралі, співвідношення між «нормальним щастям» та

«високої любові», зображенні інтелігенції, її культури, смаків та інтересів. Особливістю проведення лекцій є участь студентів в ролі співавторів лекції. Використовуємо форму «батл літературних рецензентів» (один із рецензентів обгрунтовано визначає найкращі мистецькі достоїнства твору Л. Українки «Блакитна троянда», інший – звертає увагу на «невдачі» твору). У ході лекції використовуємо метод дискусії щодо естетичної проблематики взаємостосунків між поколіннями, філософського осмислення авторкою таких універсалій естетики як добро і зло, краса, ненависть, щастя, ототожнення любові із «червоним» та чимось прекрасним. Прослідити використання прийому символізму та інтертекстуальних асоціацій образу блакитної троянди, таємних символічних рослин. Важливою частиною тематичної рубрики «Художньо-естетичне уособлення «Блакитної троянди» Л. Українки» є спрямування педагогічних працівників ЗДО на втілення образу сучасної жінки в українській літературі - «панні», модерного стилю із шляхетним середовищем («нові композитори», «нові боги»), висвітлення проблеми власного «Я», відповідальності, відповіді на запитання сенсу життя, гуманності та жіночого героїзму.

ПРЛ: «Художньо-естетичні абриси в поезії Ліни Костенко» надає можливість ознайомити педагогічних працівників ЗДО із літературною естетикою Ліни Костенко (історичні романи «Маруся Чурай», «Берестечко», збірки віршів «Проміння землі», «Вітрила», «Сад нетанучих скульптур»), розкрити іманентну природу творчих універсалій, смисловий та культурно-емоційний обшир рецепції універсуму, масштабність образу Людини і Світу у творчості Ліни Костенко.

ПСЗ: «Маловідома Л. Костенко»: ознайомлення з унікальністю та галереєю образів, характерними культурно-емоційними параметрами творчості письменниці. Форма оприлюднення завдання супроводжується декламуванням уривків із літературних творів, листів, спогадів, інсценуванням епізодів із життя письменниці. У формі дискурсу обговорюємо смислові та культурно-емоційні рецепції універсуму творчості Л. Костенко: філософія любові (роман «Маруся Чурай»), ментальна природа українського етносу та краса природи (історичний роман «Берестечко»), моральність та духовність («Вітрила»), роздуми про «слід

роду» на землі («Сад нетанучих скульптур»). Самостійне завдання – написати ремейк до вірша Л. Костенко «Усе моє. Все зветься Україно».

ПРЛ: «Національна ідентичність художньо-естетичного виховання» розкриває сімейно-обрядові традиції (сімейні народні традиції, звичаї, календарна обрядовість), основи сімейного етикету як шлях до виховання культури у дітей дошкільного віку – (моральний, мовленнєво-культурний та поведінковий етикет). На початку лекції викладач знайомить студентів з етнографічними та фольклорними особливостями сімейних народних звичаїв та традицій (сімейні традиції, свята, будні, побут, звичаї, обряди, повір'я, символіка); розкриває етнопсихологічні ознаки національного етикету українців (повага до батьків, естетизм, почуття власної гідності тощо); розповідає про звичаї мовленнєвого етикету українців (зв'язок із культовим зображенням стихій природи, скорочені фрази (добридень та ін.); надає регіональну характеристику виразів правил етикету.

ПСЗ: *Рольова гра «Сімейно-обрядові зацікавинки»* надає можливість ознайомитися із видами національних святкових вітань, формами звернень, зустрічі та прощання (залежно від соціального статусу, особистих стосунків, віку людини, ситуації та ін.); *Самостійне завдання «Національна ідентичність художньо-естетичного виховання»* дозволить у формі тестування закріпити знання національної специфіки сімейно-обрядових традицій та сімейного етикету, пропонуємо розробити тест до теми; вимоги до тесту – десять запитань по темі лекції із трьома варіантами відповіді (а, б, в), тести розмістити на Google Диску; *Практичне завдання скласти довідник «Сучасний мовленнєвий етикет педагогічного працівника ЗДО»* дозволить педагогічним працівникам ЗДО засвоїти правила сучасного мовленнєвого етикету.

Навчальна дисципліна «*Безпека життєдіяльності*» (90 год.) передбачає вивчення основ безпеки життєдіяльності під кутом ПРЛ: «Персональної системи захисту від засобів уражень в умовах воєнного стану»; передбачає ознайомлення з «Атрибутикою правил БЖД: семіотикою видів небезпек та ураження»; розуміння класифікаційних ознак небезпеки (природні, антропогенні, соціальні, політичні); номенклатури небезпек запропонованою Всесвітньою організацією охорони

здоров'я; орієнтування у квантифікації та ідентифікації (ступенях ризику) небезпек; усвідомлення принципів нормування небезпек та рівні дії їх на організм людини та правилами поведінки при радіаційній, хімічній небезпеці в умовах воєнного стану; засоби індивідуальної безпеки; практичне відпрацювання домедичної допомоги, різними способами та видами, при індивідуальному захисті органів дихання у разі отруєння (протигази, респіратори, ватно-марлеві пов'язки, захисний фільтрувальний одяг).

ПСЗ: *карта самостійної роботи* на тему: «Комбіновані ураження» (радіаційні, хімічні, термомеханічні ураження) і розкрити такі питання як: ступень тяжкості; принципи надання першої долікарської допомоги при комбінованих ураженнях; засоби індивідуального захисту в разі надзвичайної ситуації (найпростіші засоби, респіратори, медичні засоби захисту, перев'язувальні матеріали); засоби пожежної безпеки (первинні засоби гасіння пожеж, види вогнегасників та особливості їх застосування); домедична допомога у разі травмування; види та ознаки кровотеч; техніка та методика тимчасового зупинення кровотеч; сучасні перев'язувальні матеріали, асептики та антисептики, підручні засоби бинтування.

ПРЛ: *«Теоретична скринька формування безпекової грамотності у дітей дошкільного віку* поповнюємо вивченням рубрики «Безпекова арифметика дитини у сім'ї, в ЗДО та соціумі» – говоримо про важливе (безпека під час повітряної тривоги – у будівлі, на вулиці, потязі); дитячий рюкзак безпеки; поводження з вибухонебезпечними засобами та хімічно- і біологічно небезпечними матеріалами.

ПСЗ: *«Обговорення випадку»* – підбір короткого випадку із небезпечної життєвої ситуації та підготовка запитань для її обговорення *методом дискусії*; перегляд мультиплікаційних фільмів для дітей ЮНІСЕФ Україна «Про мінну безпеку», «Небезпечні знахідки», «Як поводитись у натовпі», «Дітям про вогонь»; *«Реферативний журнал»* з дисципліни «Безпека життєдіяльності» за темами: екологічний стан навколишнього природного середовища; біобезпека, управління біологічними ризиками. біотериторизм; хімічні речовини, що забруднюють навколишнє природне середовище; проблеми безпеки життєдіяльності;

класифікація джерел небезпеки; класифікація ризиків /небезпек/; збереження психологічного здоров'я як невідємна частина здоров'я людини; надзвичайні ситуації; види надзвичайних ситуацій, що можуть відбутися з людиною у різних видах життєдіяльності; вплив соціальних та політичних небезпек на навколишнє природне середовище; особливості заходів, що проводяться з метою запобігання виникненню надзвичайним ситуаціям у житлових та нежитлових приміщеннях; організація безпеки життєдіяльності у повсякденному житті; планування цивільного захисту об'єкта. плани цивільного захисту; основи проведення рятувальних та інших невідкладних робіт; фізіологічні чинники забезпечення безпеки людини; планування цивільного захисту об'єкта. плани цивільного захисту; законодавчі акти міжнародного гуманітарного права.приклад тестових питань для виявлення рівня засвоєння знань студентів: небезпеки за сферою прояву поділяються на: а) побутові, спортивні, виробничі; б) домашні, виробничі, дитячі, дорослі; в) прийнятні, неприйнятні, виробничі, побутові; токсичні речовини – це речовини, які викликають отруєння всього організму людини: а) так; б) ні; небезпека – це: а) умовна гіпотетична можливість здійснення ситуації, яка може спричинити шкоду людині або іншому аспекту її життя та діяльності; б) створення ситуації, яка може спричинити шкоду людині або іншому аспекту її життя та діяльності; в) умова чи ситуація, яка існує в навколишньому середовищі і здатна спричинити шкоду людині, природному середовищу чи матеріальним цінностям; емоційні стани людини поділяються на: а) стрес, настрої, ставлення; б) стрес, ефект, ставлення; стрес, настрої, афект; максимальний ризик, який не повинен перевищуватись, незважаючи на очікуваний результат – це: а) знехтуваний ризик; прийнятний ризик; гранично – допустимий ризик.

Метою викладання дисципліни «Етика та естетика» є формування у студентів цілісної єдності Універсуму світобудови через оволодіння етико-естетичних категоріями; ознайомлення з історією становлення світової етично-естетичної думки; формування уявлень про сутність категорій етики та естетики досвіду використання етико-естетичний універсалій у процесі виховання художньо-естетичної культури.

Зміст дисципліни підібрано з урахуванням пізнання студентами художніх афермацій етики та естетики виховання, еволюційних етапів цивілізаційного розвитку: від модерну до естетики; оволодіння інтегрованими знаннями з естетики як науки чуттєвого пізнання та цілісної єдності Універсуму світобудови.

ПРЛ: «Еволюція від модерну до естетики цивілізаційного розвитку» спрямовано на ознайомлення з історичними аспектами цивілізаційного розвитку естетики. Під час ознайомленні із еволюцією цивілізаційного розвитку естетики «від епохи античності до постмодернізму» використовуємо метод сторітеллінгу; надаємо короткий огляд історії становлення етико-естетичної культури, розкривемо закони естетики - логосу-вогню (душа як вогняне начало), етикиа щастя/геодонізму, евтімії/щасливого стану, мудрості; досягнення щастя етики Демокрита; пріоритетними дефініціями Сократа (красота відношень, моральні норми); життєвими подорожами Арістотеля та їх впливом на мистецтво; знайомимо з сучасними теоріями естетики; історією світового шедевра «Характеристики людей, звичаїв, думок, часів» Е. Шефтсбі; історією «гібридності етики у філософії Ж. Бодріяра; становлення моральних принципів Р. Мертона; знайомимо зі «задзеркаллям постмодерної етико-естетична культури» в мистецтві, яка характеризується – «змішанням» жанрів, синкретизмом стилей та напрямів культури, свідомістю та сучасними засобами комунікації.

ПСЗ: пізнавальна гра «Знавці естетики» надає можливість педагогічним працівникам ЗДО ознайомитися з варіативністю сучасної естетики (психоаналітична, екологічна, онтологічна, антропологічна, феноменологічна, нейроестетика); існуючими моделями естетики – як створення Бога (філософія Гегеля, Платона, Августина); Людина, яка є суб'єктом естетичного сприйняття та духовної реалізації навколишнього; естетика як абрис феномену мистецтва (види та функції мистецтва), природи та цінностей; естетична свідомість (почуття, уявлення, погляди, ідеї); естетична функціональність, її види (художня творчість, конструювання, дизайн та ін.); етапи формування емоційно-чуттєвого пізнання сфери особистості педагога (інтерналізація, сприйняття, акцентація, оцінювання, організація); естетичне виховання (методи та засоби).

З метою популяризації художніх афермацій етики та естетики у процесі виховання художньо-естетичної культури у дітей дошкільного віку запропановано творчу роботу у формі «Піар акція».

ПСЗ: Наведемо приклади практичних, лабораторних та самостійних завдань на тему: «Ігрові методи виховання біоетики та екологічної етики», пізнавальні ігри: «Відкриті дебати», «Хвилинка роздумів», «Амбасадори біоетики», «Заплутана історія», «Табу біоетики та екологічної етики», «Green Light to Talk - історії щодо проблем в екологічній етиці», «Контраргументи».

Другий цикл мультимодусу «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти» професійної підготовки педагогічних працівників ЗДО спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ОС «Бакалавр» та ОС «Магістр» складають навчальні дисципліни:

Педагогічна творчість (90 год). ПРЛ: 1) Майстерність педагогічної творчості у галузі культури та мистецтва, освіта/педагогіка; 2) Художньо-естетична творчість системної виховної діяльності педагогічних працівників ПСЗ: Педагогічна інноватика творчості, майстер-класи;

Вступ до спеціальності (90 год). ПРЛ: Академічна та корпоративна культура професійної зайнятості: Етика професійного спрямування: Формування реноме педагогічних працівників. ПСЗ: Практичні та самостійні завдання на тему: «Ділові ігри корпоративної комунікації»; «Діловий етикет у педагогічній та виховній діяльності», навчальний марафон.

Основи наукових знань (90 год). ПРЛ: Методи та методики дослідження освітньо-наукових і систем виховання. Методологія дослідження виховання художньо-естетичної культури. Сучасні напрями наукових знань в галузі культури і мистецтва, освіта/педагогіка, соціальні, поведінкові науки. ПЛСЗ: Практичні, лабораторні та самостійні завдання на тему: «Організація творчих лабораторій»; «Проектування соціокультурної діяльності у системі виховання художньо-естетичної культури», індивідуальні та групові проєкти.

Методика ознайомлення дітей з мистецтвом (180 год). ПРЛ: Роль мистецтва у художньо-естетичному баченні картину світу; Методика художньо-естетичного

наставництва у вихованні дітей дошкільного віку; Художньо-естетичні культурні та субкультурні вияви дитячої творчості. ПСЗ: Захисти Україну мистецькими крилами, відео-конференція художньо-естетичних творів і доробків, їх презентація та апробація.

Вікова фізіологія і валеологія ПРЛ: Роль валеології у просвітницькій діяльності для створення оптимальних умов росту і розвитку дітей дошкільного віку; Валеологічне бачення фізичного, соціального, духовного і психічного здоров'я дитини; Валеологічна освіта та виховання для здорового способу життя. ПСЗ: Санітарно-гігієнічні аспекти вікової фізіології в побутових умовах і в ЗДО, колоквиум.

Навчальна дисципліна «Педагогічна творчість» (90 год.) є нормативною, відноситься до циклу професійної підготовки»

Мета навчальної дисципліни полягає у розвитку майстерності педагогічної творчості у галузі культури та мистецтва педагогічних працівників ЗДО; становлення формування художньо-естетичної культури особистості, підготовки до реалізації художньо-естетичної діяльності; творчої особистості, формування соціокультурних універсалій інтегральної особистості педагога.

Особливу увагу на етапі професійної підготовки надано питанням формування майстерності педагогічної творчості у галузі культури та мистецтва, активізації художньо-естетичної творчості системної виховної діяльності педагогічних працівників; формуванню академічної та корпоративної культури професійної зайнятості; виховання етики професійного спрямування, формування репутації педагогічних працівників; оволодіння методами та методиками дослідження освітньо-наукових і систем виховання, методології дослідження виховання художньо-естетичної культури, сучасним напрямом наукових знань в галузі культури і мистецтва, освіта/педагогіка, соціальні поведінкові науки; ролі мистецтва у художньо-естетичному баченні картину світу; методики художньо-естетичного наставництва у вихованні дітей дошкільного віку; художньо-естетичним культурним та субкультурним виявам дитячої творчості, ролі валеології у просвітницькій діяльності для створення оптимальних умов росту і розвитку дітей дошкільного віку; валеологічного бачення фізичного, соціального,

духовного і психічного здоров'я дитини, валеологічної освіти та виховання для здорового способу життя.

ПРЛ: Майстерність педагогічної творчості у галузі культури та мистецтва, освіта/педагогіка спрямовано на поглиблення знань з питань формування майстерності педагогічної творчості у галузі культури та мистецтва, освіта/педагогіка студенти з ознайомленням провідних теорій розвитку майстерності педагогічної творчості у галузі культури та мистецтва: Я.-А. Коменський про майстерність педагогічної творчості, потенціал його різновидів мистецтва у процесі виховання; П. Юркевич «Філософія серця» – формування вміння всі мови «дійсності» перекладати на «мову почуттів»; роль музичної діяльності у формуванні гармонії та духовності; роль мистецьких та педагогічно-мистецьких дисциплін у вихованні художньо-естетичної культури; О. Рудницька – роль мистецтва у розвитку майстерності педагогічної творчості у галузі культури та мистецтва, освіта/педагогіка; М.Лещенко – поняття «мистецька педагогіка» та педагогіка «виховання мистецтвом», мистецькі технології у формуванні художньо-естетичної культури педагогів; О. Войнар – «освіта, виховання засобом мистецтв та для мистецтва»; педагогічний потенціал мистецтва (дидактичний, виховний, розвивальний); використання потенціалу мистецтва і культури у процесі виховання художньо-естетичної культури закладів освіти (дидактика та теорія мистецтва, виховання культурою і мистецтвом)

ПСЗ: вправа «Ваша точка зору», надає можливість сформулювати уявлення студентів про сучасні наукові дослідження з проблеми майстерності педагогічної творчості у галузі культури та мистецтва. Пропонуємо питання: «Що розуміємо під поняттям педагогічна інноватика?», «Чим відрізняються традиційні техніки від інноваційних?», «Чому практики втрачають інтерес до традиційних підходів до виховання?», «Які труднощі виникають в застосуванні педагогічних інноваційних технологій?» ; пропонуємо навести приклади педагогічних технологій з виробничої практики у ЗДО.

ПСЗ: головною метою майстер-класу «Захоплююча подорож у країну майстерності» є формування уявлень про соціальну значущість педагогічної

професії; структуру та зміст педагогічної майстерності; компонентах та складових майстерності педагогічної діяльності; критеріях оцінки майстерності; здатність до педагогічної діяльності (комунікабельність, сприйняття, динамізм особистості, емоційна стабільність, креативність, критерії майстерності, рівні майстерності). Ключові визначення та поняття з теми (майстерність, інновація, творчість, педагог-новатор, художньо-естетичне виховання) пропонуємо записати у «Професійний нотаток».

ПСЗ: відповідно до власної нової формації – «вихователь культуролог новатор», пропонуємо визначити педагогічні інноваційні технології, які б сприяли формуванню соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників.

ПСЗ: Створення власного «Портфоліо майстерності» спонукатиме педагогічного працівника ЗДО напрацьовувати власний досвід педагогічних інновацій. В архіві можуть зберігатися зразки занять, ігор, практичних завдань для дітей, методичні матеріали упровадження педагогічних інновацій з освітніх напрямків БКДО («Дитина в соціумі», «Особистість дитини» «Мовлення дитини», «Дитина у світі мистецтва», «Дитина в природньому доквіллі» .

Навчальна дисципліна «Вступ до спеціальності». ПРЛ: 1) Академічна та корпоративна культура професійної зайнятості; 2) Етика професійного спрямування; 3) Формування реноме педагогічних працівників.

ПСЗ: Практичні та самостійні завдання на тему: «Ділові ігри корпоративної комунікації»; «Діловий етикет у педагогічній та виховній діяльності» у форматі навчальний марафон.

Мета – оволодіння студентами сучасними уявленнями про академічну та корпоративну культуру професійної зайнятості; оволодіння стратегією формування реноме педагогічних працівників ЗДО на підставі засвоєння етичних норм професійного спрямування формування;

ПРЛ: «Академічна та корпоративна культура професійної зайнятості» зорієнтовано на національну відповідність характеру корпоративної культури професійної зайнятості; зміст, функції та моделі корпоративної культури професійної зайнятості (інтегруюча, навчальна, комунікативна, мотиваційна, та

інші.); типи корпоративної культури (Дж. Зонненфельда, К. Камерона і Р. Куїнна, Хенді, У. Оучі, Беку-Коуена); чинники та рівні корпоративної культури професійної зайнятості; цінності корпоративної культури; культура формальних та неформальних відносин; стандартні нормативи корпоративної культури; цінності – основа норм корпоративної культури; лідерство, стилі управління корпоративної культури; стилі управління (демократичний, ліберальний, авторитарний); поняття «академічна культура» як духовна культура, як культура накопичення та передачі знань у ЗВО, як спільнота дослідників, викладачів, студентів; історична довідка розвитку поняття «академічна культура»; особливості національної академічної культури; складові академічна культура професійної зайнятості – концепти, моральні доктрини; варіації академічної культури (сцієнтизм, антисцієнтизм); функції академічної культури (пізнавальна, інформативна, світоглядна, комунікативна, аксіологічна, виховна); сфери соціологічного аспекту клімат освітнього закладу, взаємозв'язок з природою та навколишнім середовищем; самопізнання та саморозвиток індивідууму.

ПРЛ: «Етика професійного спрямування»: професійна етика та моральна свідомість; принципи поведінки, які регулюють діяльність фахівців у педагогічній сфері; етичні стандарти педагогічної діяльності; етичні дилеми, пошук їх рішень; моральні норми та цінності, які регулюють поведінку фахівців у педагогічній професії; обов'язки та відповідальність фахівців перед суспільством, батьками та колегами; професійний такт; офіційні документи, що встановлюють етичні стандарти та правила поведінки для представників певної професії; етичні кодекси. Корпоративна культура; основні принципи, цінності та норми поведінки, що регулюють взаємодію в організації; система спільних цінностей, переконань та звичаїв, що визначають поведінку співробітників у організації; організаційний імідж закладу освіти; особливості корпоративної культури в різних галузях, регіонах та в міжнародному контексті; типові моделі, правила, стандарти поведінки, що прийняті в закладі освіти; цінності, що підривають етичну поведінку і можуть призвести до конфліктів та неефективної роботи, як-от егоїзм, нечесність, безвідповідальність; компетентність і професіоналізм; дотримання норм і правил, що забезпечують безпечні умови праці; вертикальне,

горизонтальне, неофіційне спілкування; функції корпоративного ділового спілкування: інформаційна, мотиваційна, контрольна, соціальна функції; етичні норми корпоративного спілкування.

ПРЛ: «Формування реноме педагогічних працівників» характеристика професійної етики, її сутності; професійний етичний кодекс, стиль та імідж педагога дошкільної галузі; імідж як складова загальної культури педагогічного працівника ЗДО; професійна зовнішність у створенні іміджу педагога ЗДО; тип, стиль одягу, принципи та критерії підбору професійного гардеробу; неформальний одяг у неформальних ситуаціях; невербальні засоби комунікації як складові професійного іміджу педагогічного працівника ЗДО; значення невербальних знаків комунікації в різних країнах. Інформаційна етика - сутність функції; правила збереження необхідних адміністративно -методичних матеріалів.

ПСЗ: ділова ігра: «Капельох взаємодії» сприяє формуванню правил поведінки в колективі, кожен із учасників наповнює капельох власними правилами поведінки в ЗДО, наприклад, «будь ввічливим», «не обговорюй своїх колег», «не підвищуй голос», «не критикуй» та ін.; педагогічний колектив визначає загальні правила ділового етикету ЗДО; «Спілкування без бар'єрів» дозволить сформувати вміння самоконтролю, розуміння стилю та манери поведінки співрозмовника; «Машина часу» поверне в минуле і дозволить дізнатися про традиції ЗДО від педагогів-майстрів; рефлексивний тренінг «Вільний мікрофон» дозволить розібратися у своїх досягненнях у професійній діяльності, визначити своє місце серед колег; «Я знаю більше» дозволить здійснити рефлексію професійної діяльності; учасникам запропоновано закінчити фразу 10 речень: «сьогодні я дізналась...», «я відчула що...», «я навчилася...», «мене здивувало...», «я спробую..» та ін. «Синквейн» до поняття слова «майстерність» здійснюється за наступними правилами: тема– визначається одним словом, опис предмета– визначається двома дієсловами; опис дії – трьома словами прикметниками; відношення до предмету; синонім, яким можна описати предмет.

Навчальна дисципліна «Основи наукових знань» ПРЛ: 1) Методи та методики дослідження освітньо-наукових систем виховання. 2) Методологія

дослідження виховання художньо-естетичної культури. 3) Сучасні напрями наукових знань в галузі культури і мистецтва, освіта/педагогіка, соціальні, поведінкові науки. ПРС: 1) Практичні, лабораторні та самостійні завдання на тему: «Організація творчих лабораторій»; «Проектування соціокультурної діяльності у системі виховання художньо-естетичної культури», у форматі індивідуальні та групові проекти.

Мета – систематизувати та поглибити знання теоретично-методологічних концептів наукових шкіл виховання, опанувати сучасними методиками дослідження виховання художньо-естетичної; формувати академічні соціокультурні універсалії,

ПРЛ: Методи та методики дослідження освітньо-наукових систем виховання: Емпіричні-експеримент (педагогічний, соціальний – створення організаційно-педагогічних умов для об'єкта дослідження (процесу виховання) та встановлення особливостей функціоналу, тенденцій закономірностей та верифікації дослідження) теоретичний, мисленевий, практичного досвіду; спостереження (соціологічні, культурологічні, психолого-педагогічні: нестандартизовані, структуровані, зовнішні, ситуативні, лабораторні, систематичні, епізодичні, випадкові, панельні, наглядові); *аналізу* за видами аналітичної діяльності: за типом об'єкта дослідження та галузі науки і знань – педагогічний аналіз (вивчення процесу виховання), за типом методу – системний (структурно-логічний, функціональний, організаційний для визначення стану і розвитку семантичної системи організації виховання); компаративний (встановлення характерних особливостей освітньо-професійних програм, планів підготовки і виховної роботи педагогічних працівників ЗДО).

ПРЛ: «Методологія дослідження виховання художньо-естетичної культури» особливого значення надано питанням методології дослідження виховання художньо-естетичної культури; її сучасному потрактуванню»; видам методології – фундаментально-філософська, конкретно- та загально-наукового пізнання, оцінювання, практики і експертизи; трансформаційна, системна, синергетична, аксіологічного футуризму, безбар'єрності, соціокультурна, культурологічна, експериментальні підходи до навчання RFCDC; функції методології –

забезпечення наукової, достовірної інформації; принципи дослідження рівнів пізнання у процесі виховання художньо-естетичної культури: за – джерельністю інформаційного базису галузей науки і знань, сферою дії агент-перетворень, світоглядною належністю, історичними епохами розвитку методології, системного аналізу. Розкрито принципи національного виховання – природо-та культурвідповідність, демократизація та гуманізація, народність та етнізація; принципи виховання – людино- та природоцентризму, вчитель-центрований TALIS, цілеорієнтації, зв'язку з життям, єдності свідомості і поведінки, трудової дисципліни і працелюбства, комплексності, колективної єдності, симбіозу, педагогічного впливу та ініціативності вихованця, системності, шани до особистості вихованців та розумно достатньої вимогливості, систематичності послідовності і наступності, єдності інституційних, педагогічних вимог, сімейно-родового та громадського впливу; організаційно-управлінські принципи; поняття «метода дослідження»; класифікація методів: за функціональністю – спостереження, експеримент, узагальнення, логічне структурування та ін.; за способом - ігрові, графічні; за сферою використання – соціальні, естетичні. Розкрито питання змісту та організації проектування дослідження, що сприяють вихованню художньо-естетичної культури (обрання теми, її актуальність досліджуваної проблеми, визначення об'єкта і предмета наукового дослідження, теоретична та практична значущість, достовірність і вірогідність результатів наукового дослідження).

ПРЛ: Національні традиції наукових шкіл виховання – шлях до майстерності» спрямовано на ознайомлення зі дослідженнями фундаментальних методологічних, теоретичних та методичних засад проблем виховання: філософія виховання (В. Андрущенко), виховання зростаючої особистості, «Я центроване» духовне розвивальне виховання (І. Бєх), загальнопсихологічні аспекти культури - школа педагогічної майстерності (І.Зязюн), виховання культурних цінностей (Є. Бондаревськ); психолого-педагогічні закономірності формування творчої особистості педагога (С.Сисоева); соціалізація особистості (Н. Рідей); теоретична школа мистецької освіти (О. Рудницька), виховний інструментарій (І. Підласий); творче освітньо-виховне середовище як компонент виховної системи

(К.Приходченко); взаємодія педагога та вихованців, виховання навичок поведінки, поглядів, переконань (М. Фіцула); виховання дітей раннього віку (Н. Гавриш); моральне виховання (А. Богуш), виховання соціальної етики (Т.Поніманська); емоційно-ціннісне ставлення дітей до творів мистецтва (Г.Сухорукова); інтерактивні технології виховання (Л. Пироженко); сутність етимологічного поняття «наукова школа», її істотні ознаки та критерії визначення, розкриває напрями діяльності наукових шкіл виховання та їх відповідність національним традиціям.

ПЛСЗ: онлайн- зустріч з діячами культури у форматі відеоконференції (орієнтовні теми – «Тенденції використання DALL-E та GPT-3 у вихованні художньо-естетичної культури», «Фольклорні традиції у мистецтві», «Елітарність особистості як одна з домінант виховання художньо-естетичної культури», «Мистецька культура сучасності», «Мистецькі практики у процесі виховання художньо-естетичної культури».

Пропонуємо тематику наукових проектів:

- Педагогічний аналіз художньо-естетичної спадщини А.Макаренка/В.Сухомлинського (на вибір);
- Практиологічний аналіз панівних моделей художньо-естетичної культури;
- Контент-аналіз виховного змісту художніх творів (література/художники/сценарісти).

Навчальна дисципліна «Методика ознайомлення дітей з мистецтвом».

ПРЛ: Роль мистецтва у художньо-естетичному баченні картину світу. Методика художньо-естетичного наставництва у вихованні дітей дошкільного віку. Художньо-естетичні культурні та субкультурні вияви дитячої творчості

ПСЗ: Практичні та самостійні завдання на тему: «Захисти Україну мистецькими крилами», відео-конференція художньо-естетичних творів і доробків, їх презентація та апробація.

Мета – ознайомлення із сучасними методиками художньо-естетичного наставництва у вихованні дітей дошкільного віку засобами мистецтва, виховання мистецьких універсалій.

ПРЛ: Роль мистецтва у художньо-естетичному баченні картину світу: теоретичні основи ознайомлення з мистецтвом, його функціями в процесі виховання художньо-естетичної культури (естетична, гедоністична, естетична, сугестивна, виховна, компенсаторна, катарсична, компенсаторна); інтегративна модель мистецтва, підходи до класифікації видів, форм, жанрів та художньо-стильових напрямків мистецтва (живопис, скульптура, графіка, архітектура, декоративно-прикладне мистецтво); художній твір, його естетично-художня цінність, ідейно-художній зміст і форма; художній образ як формою існування мистецтва; виразні засоби мистецтва (композиція, колір, лінія, світлотінь, деталізація).

ПСЗ: *Відвідування Веб-музею Лувра*, ознайомлення із жанрами живопису (портрет, побутовий жанр, пейзаж, натюрморт, історичний жанр, релігійний жанр, анімалістичний жанр) (https://musei-online.blogspot.com/2010/02/blog-post_27.html). *Нью-Йоркський музей мистецтва* (artsandculture.google.com) – художньо-стильові напрями живопису (класичний, романтизм, імпресіонізм, модернізм, абстракціонізм).

ПРЛ: «Методики художньо-естетичного наставництва у вихованні дітей дошкільного віку» методики та педагогічні технології ознайомлення дітей з мистецтвом: образотворча діяльність (О. Дронова, Н. Голота, К. Демчик, Г. Сухорукова та ін.); творчість дітей дошкільного віку (І. Біла, Т. Житонік, Л. Малагуцці, О. Половіна, М. Шуть та ін.); музичне мистецтво як складова художньо-естетичного наставництва (С. Науменко, Ю. Новгородська, С. Матвієнко та ін.); музейна педагогіка (Ф. Барб-Галль); художньо-продуктивні види діяльності: мистецько-творча (аплікація, ліплення, декоративна та конструктивно-моделювальна); театральна діяльність як пріоритетна умова художньо-естетичного наставництва.

ПСЗ: Художньо-естетичні культурні та субкультурні вияви дитячої творчості: творчість як феномен художньо-естетичної культури; природа і типологічні особливості творчості на різних вікових етапах її залучення; умови активізації творчості; методика та педагогічні технології наставництва до реалізації творчості.

Наведемо декілька завдань Веб-квесту з дисципліни «Методика ознайомлення дітей з мистецтвом»: вирішити кросворд, а ключове слово розмістити на платоформі Moodle; наступне завдання можна дізнатися при використанні програми QR-reader; ознайомитись із електронними сайтами та створити каталог найцікавіших музеїв України; переглянути сайти ЗДО України і визначити коло актуальних проблем з ознайомлення дітей з мистецтвом; інтерактивні тести. Результатом Веб-квесту може бути презентація, що являє собою заключний етап самостійної роботи, що включає: вибір однієї з тем курсу або теми, що відповідає науковим інтересам студента, роботу з сучасними мультимедійними засобами для самостійного пошуку інформації; опрацювання знайденої інформації – анотування та реферування.

ПСЗ: Практичні та самостійні завдання на тему: «Захисти Україну мистецькими крилами» – «Моя вільна Україна», «Моє рідне місто», «Дитячі мрії», «Мій Київ», «Знову цвітуть каштани», «Дерево життя як символ України», «Українська пісня в малюнках дітей», «Фарби Петрівки».

Навчальна дисципліна «Вікова фізіологія та валеологія» .

ПРЛ: 1) Роль валеології у просвітницькій діяльності для створення оптимальних умов росту і розвитку дітей дошкільного віку; 2) Валеологічне бачення фізичного, соціального, духовного і психічного здоров'я дитини; 3) Валеологічна освіта та виховання для здорового способу життя. ПСЗ: Санітарно-гігієнічні аспекти вікової фізіології в побутових умовах і в ЗДО, колоквиум.

Мета – розкрити закономірності розвитку та зміцнення здоров'я дитини; навчити оцінювати стан свого здоров'я та здоров'я інших, визначати фактори, що на нього впливають; надати знання про здоровий спосіб життя та індивідуальні аспекти його організації; сформувати у студентів ціннісні орієнтири на збереження здоров'я і здоровий спосіб життя як важливої складової життєвих цінностей і загальнокультурного світогляду; забезпечити студентів базовими знаннями з теорії та практики підтримки, збереження і зміцнення здоров'я.

ПРЛ: Роль валеології у просвітницькій діяльності для створення оптимальних умов росту і розвитку дітей дошкільного віку. Валеологія як комплексна наукова дисципліна про здоров'я людини. Предмет, завдання та

методи валеології. Місце валеології серед природничих наук та наук про людину. Значення валеології для формування свідомої мотивації людини до здорового способу життя, підвищення рівня здоров'я населення і збереження генофонду нації. Історія пізнання людиною проблем власного здоров'я в контексті розвитку суспільства, науки і культури. Внесок у розвиток валеологічної науки вітчизняних та зарубіжних учених. Поняття про здоров'я, його інтегративний зміст. Складові здоров'я. Здоров'я як практична і філософська проблема. Здоров'я і хвороба. Основні чинники, що впливають на здоров'я. Вплив на стан здоров'я людини соціальних і екологічних чинників. Природне довкілля як середовище життєдіяльності людини. Чинники техногенного забруднення довкілля. Вплив антропогенних порушень біосфери Землі на здоров'я людини. Небезпека екологічних катастроф для існування людства. Екологічний світогляд людини як обов'язковий елемент валеологічного світогляду. Валеологічна діагностика — інструмент оцінки якості і кількості здоров'я. Цілі та задачі валеологічної діагностики здоров'я. Сутність кількісного підходу до оцінки здоров'я. Групи показників, що застосовуються для оцінки здоров'я. Оцінка та самооцінка здоров'я, критерії здоров'я. Основні проблеми в оцінці здоров'я.

ПРЛ: Валеологічне бачення фізичного, соціального, духовного і психічного здоров'я дитини. Розкрито питання поняття психічного здоров'я дитини, проблеми його комплексного вивчення; фізіологічні механізми, що забезпечують функціонування психіки дитини; взаємовплив біологічного і соціального у психічному розвитку; сучасні фактори, які впливають на психічний розвиток дитини; визначення поняття «стресу» та його фізіологічних основ як адаптивної реакції організму; ролі емоцій у розвитку захворювань; значення загальнозміцнювальних заходів для підтримки психічного здоров'я; вплив умов життя на соціальне здоров'я людини; аналіз сучасних кризових явищ і їх вплив на здоров'я батьків і дитини.

ПРЛ: Валеологічна освіта та виховання для здорового способу життя. Міжнародний досвід навчання здоров'я та безпеки життєдіяльності. Програма FRESH (концентрація ресурсів на дієвості програм здоров'я в школі). Стратегія, принципи, положення та напрями діяльності шкіл здоров'я, що працюють за

проектом ВООЗ “Європейська мережа шкіл сприяння здоров’ю” та українсько-канадським проектом “Школи здоров’я”. Досвід реалізації проекту «Школа проти СНІД» як проекту із доведеною ефективністю. Етапи впровадження навчання в галузі здоров’я в систему дошкільної та шкільної освіти і фактори, що забезпечують його ефективність. Традиційні методи навчання у валеології. Нетрадиційні методи навчання. Імітаційні методи активізації навчально-пізнавальної діяльності (інсценування, ділові ігри, аналіз конкретної ситуації, мозкова атака, круглий стіл тощо). Значення активних методів навчання для формування позитивного ставлення учнів до проблем здоров’я і засвоєння відповідних навичок. Навчання здорового способу життя на засадах розвитку навичок. Тренінг як метод групового навчання спілкуватися і жити в суспільстві. Позаурочна робота щодо навчання здоров’я. Форми та види позакласної роботи валеологічного спрямування: індивідуальна, групова і масова. Проект «рівний-рівному». Співпраця з батьками, громадськими організаціями.

ПСЗ: Санітарно-гігієнічні аспекти вікової фізіології в побутових умовах і в ЗДО. Колоквіум на тему: *«Здоров’я дитини та підходи до його формування»* (ембріональний період та фактори, що обумовлюють формування здоров’я дитини в цей час; новонароджений період, грудний вік, дитинство; формування здоров’я дитини в дошкільному віці).

Навчальна дисципліна «Екологічна культура і менеджмент». ПРЛ: 1) Екологія людини та екотрофологія. 2) Екологічний дизайн природних та антропогенно змінених екосистем. 3) Екологія побуту. 4) Екологічне керування та стандартизація. ПЛС: Практичні, лабораторні та самостійні завдання на тему: «Екологічні мережі та стежки організації дозвіллевої та рекреаційної діяльності для дітей дошкільного віку», у форматі віртуальних краєзнавчих екскурсій та мікроекспедицій.

Мета - формування екологічних знань, нового екологічного мислення й свідомості, виховання культури взаємовідносин суспільства і природи; вироблення концептуальної ідеї та засобів проектування.

ПРЛ: Поняття екологічна культура. Вимоги та засади. Коло проблем, що належать до екологічної культури. Методологічні парадигми сучасної екологічної

культури – «інвайроментальність» і «людська виключність». Екологічна діяльність як втілення світовідношення людини, екологічне виховання та формування екологічної свідомості, розвиток особистості. Історичні форми природокористування як прояви екологічної культури. Історія сільськогосподарської діяльності в контексті першої глобальної екологічної кризи, спричиненої впливом людини на природу. Інноваційне природокористування, альтернативне землеробство і тваринництво, формування адекватного відношення людини і природи. Проблема відношення людини до природи в контексті національної культури. Екологічна культура українського етносу, її традиційні риси та сучасний стан. Екологічні рухи, товариства, їх вплив на формування екологічної культури.

Екологія людини та екотрофологія. Основні поняття, закони, принципи та аксіоми; екологія людини: мета і завдання; історичне, філософське та природне уявлення про екологію людини; вплив на людину – адаптогенних, антропогенних, екологічних факторів; біоритми та їх класифікація; соціокультурні, природні, духовні критерії життєдіяльності людини; психологічне здоров'я людини.

Екотрофологія – науковий напрям про харчування людини. Екологічний ефект їжі – біологічні, поведінкові, культурні механізми. Вплив соціально-економічного становища суспільства на якість харчування людини. Правила харчового раціону людини. Адаптація людини до стресогенних факторів. Екологічна культура та моральність. Культура харчування. Індивідуальне завдання – підготувати та розповісти цікавинки про «Етнічні кухні світу» англійською мовою; розповісти про «Традиції української кухні» підготувати декілька фраз англійською мовою, наприклад *fluffy texture* – пухка консистенція, pierogi/ dumplings with potato/ mushrooms/- вареники з грибами/ картоплею/ грибами, potato pancakes (деруни) та ін. Після ознайомлення із традиціями «Етнічних кухонь світу» провести вікторину «Угадай з якої країни страва».

Практичне завдання – розробити технологічну карту та меню для дітей старшого дошкільного віку за критеріями: оригінальність, збалансованість харчових речовин, смакові властивості та енергетична цінність продуктів; продумати подачу страв; навести приклади страв.

Майстер-клас – «Арт-бранч», запропонувати студентам підготувати сезонні фрукти/або овочі, розповісти про корисні продукти; у формі вікторини «Тайни корисної їжі для дітей» розповісти про незнайомі факти про дані продукти; виконати малюнок та намалювати їх з натури; «Педагогічна професія і здоров'я» – ознайомити із факторами впливу на здоров'я педагога; установити взаємозв'язок між професією педагога і його здоров'ям; визначити профілактичні заходи щодо негативного впливу професії на організм людини

Екологічний дизайн природних та антропогенно змінених екосистем. Екологічний дизайн як універсальний спосіб збереження рівноваги між природою і людиною; типи екологічного дизайну «людина-сучасні технології», «людина-людина»; поняття «особистісний простір»; взаємозв'язок екологічного дизайну з декоративно-прикладним мистецтвом, поєднання стилів, колориту; напрямки екологічного дизайну – редизайн (модернізація дизайн-модернізація існуючих предметів); рециклінгу (оновлення старих речей); біодизайну (проектування природопоміrkованих об'єктів); екодизайну (проектування з врахуванням вимог охорони довкілля та економії природних ресурсів) та ін.; приклади екологічного дизайну; екологічне проектування; принципи і методи екологічного дизайну в організації освітнього процесу.

Викладач пропонує студентам розробити колаборативний проєкт «Дизайн екологічного ЗДО» й протрактувати оформлення елементів ландшафту й інтер'єру, описати використані засоби та типи екологічного дизайну, запропонувати архітектурні композиції.

Лабораторний практикум - виконати пошукові ескізи екологічного побутового простору у довільній формі і форматі.

Екологічне керування та стандартизація. Сутність системи екологічного керування та стандартизації; форми в екологічному управлінні/через організацію економічної діяльності та управління безпосередньо природними ресурсами і об'єктами та станом довкілля; органи загальної компетенції і органи спеціальної компетенції; особливості правового регулювання в екологічній сфері; Закон та Директивні рішення про охорону навколишнього природного середовища і використання природних ресурсів; екологічні нормативи та стандарти; екологічна

експертиза, екологічна паспортизація природних і техногенних об'єктів. Правові основи діяльності закладів при використанні різних видів природних ресурсів у відповідності з вимогами екологічної безпеки; нові підходи в екологічному керуванні у вирішенні екологічних і соціальних проблем. Поліпшення бази екологічного планування як шлях удосконалення планування природокористуванням. Комплексне екологічне планування; методи обґрунтування ефективності екологічного планування; екологічна, соціальна та економічна ефективність екологічного керування; оцінка впливу на навколишнє середовище: екологічний моніторинг, екологічний аудит, екологічне страхування, екологічна сертифікація; критерії оцінки.

Арт-терапія в роботі з дітьми. ПРЛ: Призначення виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників для семантичної організації арт-терапії в роботі з дітьми. Національні та міжнародні виховні практики у арт-терапії. ПСЗ: Практичні та самостійні завдання на тему: «Альтернативні техніки арт-терапії», майстер-класи з творчими особистостями

Мета – ознайомлення студентів із сучасними напрямками арт-терапії, практичним застосуванням їх у семантичній організації арт-терапії в роботі з дітьми дошкільного віку, оволодіння методами роботи з різними арт-техніками, виховання мистецьких універсалій.

ПРЛ: Поняття арт-терапії як зцілення мистецтвом, метод, що використовується в роботі з дітьми дошкільного віку; метод самопізнання Історія «джерела арттерапії» (М. Наумбург, А.Гілл, Т. Пасто, Г. Юнг); етапи виникнення та становлення арт-терапії; спрямованість функцій арт-терапії на виховання художньо-естетичної культури: діагностична (виявлення рівня педагогічно-психологічних та виховних проблем); прогностична (прогнозування та реалізація завдань виховання, самовиховання та саморозвитку засобом арт-терапії); організаційно-комунікативна (уніфікація освітніх форм і арт терапевтичних технік з метою сформованості соціокультурних універсалій); мотиваційно-ціннісна (формування художньо-естетичних знань та художніх вмінь, активізація творчості, вирішення внутрішніх конфліктів, саморегуляції почуттів); когнітивна (засвоєння спеціальних знань про види мистецтва, виразних засобах та техніках

арт-терапії); комунікативна (арт-терапія як засіб невербального спілкування; вербалізації емоційних переживань, довіри та символічного висловлювання своїх думок та переживань).

ПРЛ: Призначення виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників для семантичної організації арт-терапії в роботі з дітьми. Надаємо студентам *випереджувальні заняття* з питання міжнародних та вітчизняних практик з арт-терапії та їх значення у виховання художньо-естетичної культури. Наведемо зразки випереджувальних завдань до лекції: «Використання художніх технік у практиці казкотерапії»; «Музична терапія у сучасному ЗДО»; «Драмотерапія як сучасний напрямок психодрами Морено» «Бібліотерапія: теорія та дослідження», «Етнотерапія як національне самовираження», «Ігротерапія як спосіб подолання тривожного стану», «Кольоротерапія та емоції», «Фототерапія – реактив спогадів», «Загадковий світ лялькотерапії» тощо). Наступну частину лекції проводить викладач циклу дисциплін з психології, який розкриває питання використання різних напрямів арт-терапії у системі психолого-педагогічної роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. Діагностичні можливості арт-терапії.

ПСЗ: Важливе місце на практичних заняттях з «Арт-терапії» відводимо знайомству з альтернативними технологіями арт-терапії:

Майстер-клас: Арт-техніки роботи з пластичними матеріалами: історія, принципи, обладнання, форми роботи, символіка відбитків форм на піску; психокорекційна робота, психопрофілактика. Хореотерапія та ритмопластика: історія виникнення хореотерапії. особливості, принципи, етапи ритмопластики; танцювально-рухова терапія для дітей дошкільного віку, методика організації. Терапія сенсорної інтеграції: виникнення та розвиток терапії сенсорної інтеграції; особливості створення відповідного сенсорного простору; рекомендації щодо застосування терапії сенсорної інтеграції. Арт-терапевтичний вплив на дитину засобами народної педагогіки: арт-терапевтичний потенціал українського фольклору, психолого-терапевтичні функції гри. Робота з колажами та масками – правила та техніка роботи з гримом. Театр імпровізації – міфодрама (постановка міфологічних та казкових сюжетів; комедія дель арте (комедія масок,

імпровізацій). Техніки роботи з гримом – парний та індивідуальний грим, «фантазійний грим», ресурсний грим, «маска страху» та ін.). Інтуїтивний живопис – підготовка, принципи, матеріали, техніка виконання. Мандала-терапія, (зентангли, зендудли) в роботі з дітьми дошкільного віку та їх батьками. Нейрографіка – ознайомлення з методикою подолання негативних проявів, забезпечення внутрішнього спокою, саморефлексія. Сінемалогія – як практика перегляду фільмів відповідного жанру.

Самостійна робота: в процесі самостійної роботи з літературою студенти занотовують основні положення у зошит «Скринька майстра», який поповнюється під час самостійної роботи студентів з додатковою психолого-педагогічною та методичною літературою, при підготовці до практичних занять. Зібрані матеріали використовуються під час проведення практичних занять з «Арт-терапії» та в період культурологічної практики; скласти портфоліо за темою «Арт-терапія в корекції відносин дитина-батьки»; підібрати серію психолого-терапевтичних ігор для роботи з дітьми молодшого дошкільного віку; провести одну із них у формі рольової гри в аудиторії.

Пропонуємо орієнтовну тематику проведення «Майстер-класів для дітей та дорослих» з творчими особистостями: «Розпис рюкзачків», «Стринг-арт, виготовлення картин», «Салон краси», «Гончарство», «Кавовий живопис», «Скетчінг», «Дитячий живопис», «Арт-бранч», «Інтуїтивний живопис».

Висновки до четвертого розділу

Розкрито архітектоніку виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО зі застосуванням методологічних підходів і принципів; аспекти їх соціалізації для забезпечення ефективного функціонування неперервної освіти та їх професійного розвитку у ЗДО. Розроблено, обґрунтовано й впроваджено мультимодус «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти».

Складно-організовану системну ієрархію соціокультурної універсалізації вбачаємо у сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників ЗДО, а саме:

– мистецьких (образотворчих і монументально-декоративних, архітектурних, художніх, дизайнерських, театральних, музичних, виконавських, хореографічних тощо), виражених у пластичній системі; як форм художньо-естетичної цілісності виразу спроможності здобувачів освіти/вихованців у набутті, розвитку та оцінюванні досвіду традицій, архітипів творчо розвиваючого простору згідно сучасних напрямів цільових завдань (які не протирічать усталеним надбанням соціокультурного універсуму) для віднайдення нових форм і пріоритетних векторів художньо-естетичної діяльності, нових засобів та інструментів художньо-естетичної виразності культури педагогічної еліти (у соціокультурних універсаліях);

– комунікаційних – універсальних сенсів комунікативної раціональності та раціональної комунікативності у дуальності дискурсу щодо концентрації вимог розумності та універсальності вольового вияву моральної поведінки суб'єкта/суб'єктів; універсалії педагогічних працівників як притаманний їм механізм трансляції культури в умовах цифровізації та інформатизації – суспільної життєдіяльності, системної виховної роботи в закладах освіти (ЗО, ЗВО, ЗДО) та сферах освіти, науки й інноватики, культури та мистецтва для забезпечення художньо-естетичної інкультурації й соціалізації, в тому числі у професійній і соціальній пролонгованій зайнятості; універсалії як засоби інтелектуального вияву механізмів трансляції культури у формах мовленнєвих і немовленнєвих (цифрових, знакових, елементних і процесних) категорій комунікування, а також дискурсивних моделей мовленнєвого перфоменсу (мови програмування, перетворення та систематизації інформаційних потоків), в тому числі інструменту художньо-естетичного світосприйняття та світовідчуття здобувачів освіти/вихованців у сформованості здатностей встановлювати, застосовувати і підтримувати комунікації – мовленнєві, письмові та візуальні (вербальні, невербальні та письмове спілкування); як засоби художньо-естетичної культури та реалізації процесу виховання (естетики побуту, природовідповідності, мистецтва, спеціального навчання та самоосвіти й самоменеджменту) для передачі інформації в соціальних системах та

інформаційного обміну повідомленнями засобами інформації, символів, знаків і образів;

– життєдіяльності, системної виховної роботи в закладах освіти (ЗО, ЗВО, ЗДО) та сферах освіти, науки й інноватики, культури та мистецтва для забезпечення художньо-естетичної інкультурації й соціалізації, в тому числі у професійній і соціальній пролонгованій зайнятості; універсалії як засоби інтелектуального вияву механізмів трансляції культури у формах мовленнєвих і немовленнєвих (цифрових, знакових, елементних і процесних) категорій комунікування, а також дискурсивних моделей мовленнєвого перфоменсу (мови програмування, перетворення та систематизації інформаційних потоків), в тому числі інструменту художньо-естетичного світосприйняття та світовідчуття здобувачів освіти/вихованців у сформованості здатностей встановлювати, застосовувати і підтримувати комунікації – мовленнєві, письмові та візуальні (вербальні, невербальні та письмове спілкування); як засоби художньо-естетичної культури та реалізації процесу виховання (естетики побуту, природовідповідності, мистецтва, спеціального навчання та самоосвіти й самоменеджменту) для передачі інформації в соціальних системах та інформаційного обміну повідомленнями засобами інформації, символів, знаків і образів;

– демократичних – за формалізацією державно-політичної організації освітньо-науково-пізнавальної діяльності соціокультурних форм ЗВО, глобально, демократичної культури освіти (впродовж життя, для сталого розвитку, освіти майбутнього), які знаходять вираз у дотриманні принципів демократії – владній більшості, рівноправності (як громадян в суспільстві, так і всіх учасників освітнього процесу), правовому захисті соціальних гарантій, стандартів верховенства закону, рівнозначному доступі до обрання в представницькі та владні органи; соціальному нагляду за діяльністю правовладних структур (також освітніх, освітньо-наукових, культурно-мистецьких інституцій), праві на участь в управлінській діяльності (суспільній, державній, інституцій, відомчій на рівнях організації та за типами призначення), плюралізмі думок, соціальних позицій щодо забезпечення якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм

організації процесів навчання та виховання у ЗВО (також учасників освітнього процесу); демократичні соціокультурні універсалії реалізуються у формах демократизації – безпосередньої (загалом спільнотою) та представницької (парламентаріями-делегатами); застосовуються у рамковій системі компетенцій Ради Європи для демократичної культури (RFCDC) глобальної освіти, до яких віднесено професійний розвиток вихователів;

– академічних як взаємин (здатності, спроможності) у системі індивідуально–психологічних властивостей, які охоплюють компоненти когнітивних, комунікативних, організаційно-управлінських, морально-вольових і художньо-естетичних здібностей, здатностей до академічної культури, які сприяють ефективності організації процесів професійної підготовки й розвитку, також виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників ЗДО в ЗВО засобами – традицій академізму, наукового письма, ораторського та академічного мистецтва, збереження й наслідування традицій академічної спадщини наукових шкіл підготовки й виховання педагогічної еліти, забезпечення науково-метричного представлення академічної спільноти та позитивного реноме закладів освіти та науки на засадах етосу науки, академічної доброчесності, етики й естетики, ділового етикету та педагогічної майстерності й співробітництва (транскордонного, раціонального, міжінституційного та інституційного), а також публічного управління й адміністрування в громадянському суспільстві демократичної культури глобальної освіти;

– квалітологічних як властивості та зв'язки складових якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм організації, які оцінюються й застосовуються відповідно до умов навколишнього середовища, їх походження, функціонування та споживання загалом, сферах освіти, науки й інноватики культури та мистецтва, зокрема; соціокультурні універсалії квалітологічні – як соціально-філософська категорія вияву характерних рис об'єкту, що обумовлює спільність або відмінність якості й безпеки міжособистісних зав'язків, їм притаманних якісно, але кількісно індивідуальних для кожного об'єкту/його складових; як триєдність складових науки про якість – квалітології (закони, принципи, формування й реалізації якості процесів і явищ), кваліметрії й

метрології (параметральної метрики оцінювання якості й безпеки), теорій управління якістю (закони, принципи способи, системи, методологій й технології організації, управління якістю праці); як предмет якості процесів і явищ, які асимільовані у суспільній практиці соціокультурної організації професійної підготовки та розвитку, також виховання художньо-естетичної культури педагогів/вихователів і здобувачів освіти/вихованців у ЗВО, зокрема культури якості (ділової, корпоративної, споживчої у складових спільної квалітаційної ментальності, відкритості спілкування, доступності інформації, практично корисному досвіду освітніх дослідницьких та соціокультурних практик) й культури безпеки (запобігання ризиків, небезпек, загроз цільового призначення розвитку, також усталеним взірцям аксіології навколишнього середовища, зокрема також громадян, соціуму держави та сталого розвитку, загалом;

– футуристичних – мотиваційні вподобання щодо майбутнього цінностей у передбаченні та запобіганні ризикам і загрозам небезпек індустріально-технічного розвитку цивілізації, її цифровізації, кіберорієнтації, роботизації тощо, у аксіологічній концепції антропоцентричного та культуроорієнтованого майбутнього; особистісні цінності та прогностика їх моделювання щодо ідентифікації аксіологічної спадщини майбутнього, семантичні аксіологічні катализатори/тригери пролонгування або спростування у перспективі аксіологічного футуризму; аксіологічна валентність перспектив вияву амплітуди цінностей, їх векторизації у дислокаціях аксіологічних траєкторій сценаріїв формування аксіологічних систем на основі прогнозів стану та розвитку освітньої аксіології у соціальному вимірі, ґрунтуючись на досвіді минулого; аксіологічні абриси футуризму постіндустріального етапу цифровізації, кібереалізації, роботизації в глобальних екологічних, соціально-гуманітарних, біосоціальних біфуркаціях у системі цінностей майбутнього; аксіологічний потенціал морально-етичних цінностей та антицінностей у прогнозованій перспективі ціннісних аспектів розвитку – аксіогем, які оцінюються у ефектах суб'єкт-суб'єктної взаємодії моральних реципієнтів і активаторів (новаторів); горизонтів методології – аксіології, деонтології, етики, аксіологічного футуризму у потенціалі можливостей майбутнього сфери освіти, науки й інноватики, культури і

мистецтва у європейського простору освіти й наукового дослідництва як рушія сталого цивілізаційного розвитку; горизонтів аксіологічного простору/потенціалу футуристичних можливостей абрисів у складових компонентах аксіології (також освітньої), набір позитивних/негативних переконань, прагнень, які індивідуум або спільнота мотивовані застосовувати, морально-етичні наративи, в яких вони зацікавлені, взаємини вартісної взаємодії між цінностями та суб'єктами, контури аксіологічних трансформацій; морально-етичні інтереси комплектації суб'єктів, трансформації пріоритетів у ранжуванні їх цінностей; реперів трансформацій – інтелектуальні рушії змін індивідуально усвідомлених особистісних і ціннісних орієнтацій, суперечності та невідповідності внутрішньо системної аксіології, раціональні судження та дискурси зі встановленням вияву наслідків впливу цілісних переконань, матеріальні перетворення умов життєдіяльності, внутрішньо системні цінності виховного впливу, цінності зовнішнього відгуку на інформаційно-технологічні педагогічні дії у соціальному вимірі майбутніх перспектив.

Список використаних джерел до четвертого розділу

1. Wheeler D. K. Aesthetic Education and Curriculum. *The Journal of Aesthetic Education*, 1970. Vol. 4 (2): Special Issue: Curriculum and Aesthetic Education. pp. 87-108.
2. Flannery M. Aesthetic Education. *Art Education*, 1973 (published by National Art Education Association). Vol. 26 (5). pp. 10-14.
3. Пирогова Т. Проблема виховання естетичної культури майбутніх педагогів. *Вища освіта України*, 2019. № 1. С. 75-81.
4. Гомеля Н. Формування естетичної культури майбутніх педагогів засобами інформаційно-комунікативних технологій. *Естетика і етика педагогічної дії*, 2015. № 11. С. 153-165.
5. Горщенко Ю. Формування оціннісно-ціннісних суджень студентів у процесі професійної підготовки в умовах вищої школи. *Проблеми підготовки сучасного учителя*, 2014. № 10 (2). С. 132-137.
6. Добровольська О. Естетичне в духовному світі педагога. *Нова парадигма*, 2013. № 116. С. 51-57.
7. Добровольська О. Комплексність як умова ефективності естетичного виховання та самовиховання особистості. *Науковий вісник «Гілея»*, 2013. № 77 (10). С. 231-234.
8. Сєрих Л. Естетичне виховання: освітній простір: монографія. НВВ КЗ СОІППО, Серія «Виховує мистецтво». Суми, 2020. 176 с.
9. Брилін Б., Бриліна В., Гаврилюк О. Естетична культура майбутнього вчителя музичного мистецтва та проблема її розвитку. *Інноваційна педагогіка : теорія та методика професійної освіти*, 2019. № 18 (1). С. 79-82.
10. Думенко В. Особливості естетичного виховання молодших школярів у позакласній роботі: кваліфікаційна робота, спец. 013 «Початкова освіта» ЧНУ ім. Ю. Федьковича, 2022. 92 с.
11. Джола Д. Естетична культура вчителя: сутність, структура, функції. *Культура і вчитель*. ВДПУ, Вінниця, 2003. 287 с.

- 12.Блудова Ю. Художньо-естетичне виховання як один з основних чинників гармонійного розвитку особистості. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*, 2015. № 40 (93). С. 64-70.
- 13.Микуліна А., Михайлова К. Створення педагогічних умов для розвитку естетичної культури у студентів. *Збірник наукових праць ХДУ: Педагогічні науки*, 2018. № 84 (1). С. 135-139.
- 14.Swanger D. The Future of Aesthetic Education. *The Journal of Aesthetic Education*, 1983. Vol. 17 (1). p. 15-30.
- 15.Hobbs J. Is Aesthetic Education Possible? *Art Education: Published By National Art Education Association*, 1977. Vol. 30 (1). pp. 30-32.
- 16.Gaskill N., Stanley K. Aesthetic Education without Guarantees: An Introduction. *PMLA*, 2023. Vol. 138 (1). pp. 127-136.
- 17.Burns Coleman E. Aesthetics as a Cross-Cultural Concept. *Sydney Open Journals*, 2005. Vol. 15 (1). pp. 57-78.
- 18.Fornäs J. The Aesthetic Concept of Culture as Art. *Defending Culture*. Palgrave Macmillan, Cham, 2017. Vol. 9. pp. 35-48.
- 19.Scott Webster R., Wolfe M. Incorporating the Aesthetic Dimension into Pedagogy. *Australian Journal of Teacher Education*, 2013. Vol. 38 (10). pp. 21-33.
- 20.Sclater M. Sustainability and learning: Aesthetic and creative responses in a digital culture. *Comparative & International Education*, 2018. Vol. 13 (1). pp. 135-151.
- 21.Парк Р. Экология человека. Теория общества: фундаментальные проблемы. под ред. А.Ф. Филиппова. Москва: Канонпресс-Ц, 1999. С. 384–400.
22. Мид Дж. Интернализированные другие и самость. Американская социологическая мысль : тексты / под ред. В. И. Добренькова. Москва : МГУ, 1994. С. 224-227.
- 23.Блумер Г. Символический интеракционизм. Москва: Элементарные формы. 2017. 346с.
- 24.Линтон Р. Культурные основания личности. Антология исследований культуры. Символическое поле культуры. Москва: Петроглиф, 2011. С. 74-114.
- 25.Robert K. Merton *The Sociology of Science: Theoretical and Empirical Investigations*. University of Chicago Press, 1973. 605 p.

26. Парсонс Т. Система координат действия: культура, личность и место социального действия. Американская социологическая мысль. Москва. 1996. С.462–478.
27. Луман Н. Глобализация мирового сообщества: как следует системно понимать современное общество. Социология на пороге XXI века. Москва. 1999. С. 141-142.
28. Роджерс К. Р. Взгляд на психотерапию. Становление человека. Москва: Издательская группа «Прогресс», «Универс», 1994. 480 с.
29. Сорокин П. А. _Общедоступный учебник социологии. Статьи разных лет / Ин-т социологии. Москва: Наука, 1994. 560 с.
30. Сорокин П. Человек. Цивилизация. Общество / Общ. ред., сост. и предисл. А. Ю. Согомонов: _Пер. с англ. Москва: Политиздат, 1992. 543 с.
31. Ясперс К. Общая психопатология. Перевод с нем. Л.О. Акопяна. Москва: Практика, 1997. 1056 с.
32. Бабосов Е.М. Прикладная социология. Учебное пособие. Минск: Тетра Системс, 2000. 120с.
33. Кон И.С. Социология личности. Москва: Политиздат. 1967. 383с.
34. Немировский В.Г., Невирко Д.Д. Социология человека : от классических к постклассическим подходам. Издание 2-е, переработанное и дополненное. Москва: Издательство ЛКИ, 2008. 302 с.
35. Бабосов Е. М. Общая социология: Учеб. пособие для студентов вузов. _ 2-е изд., стер. Минск: «ТетраСистемс», 2004. 640 с.
36. Sorokin P.A. Social and cultural dynamics. N.Y.: American book co., 1937. Vol. 3. pp. 81–121.
37. Ядов В.А. Саморегуляция и прогнозирование социального поведения личности : Диспозиционная концепция. 2-е расширенное изд. Москва: ЦСПиМ, 2013. 376 с.
38. Рижак Л. Євроінтеграція вищої освіти України: аксіологічний вимір. *Вісник Львівського університету ім. І. Франка. Філософські науки.* 2008. Вип. 11. С. 27-37.

39. Андрущенко Т. В. Національне та загальнолюдське як домінантні цінності сучасної освітньої політики (європейський контекст). *Мультиверсум. Філософський альманах*. 2015. Вип. 9-10. С. 117-134.
40. Spranger E. *Lebensformen. Geisteswissenschaftliche Psychologie und Ethik der Persönlichkeit Perfect*. Halle: Niemeyer. 1924. 403 S.
41. Балакірева О.М. Трансформація ціннісних орієнтацій в українському суспільстві. *Український соціум*. 2002. №1. С. 21-32.
42. Губернський Л., Андрущенко В., Михальченко М. *Культура. Ідеологія. Особистість : методолого-світоглядний аналіз*. Київ: Знання України. 2002. 580 с.
43. Стрелецкая И.Г. Проблема дефиниции понятия ценности: философский и социогуманитарный контекст. *Вісник Донецького національного університету. Серія Б: Гуманітарні науки* 2007. №1-2. С.23-29.
44. Роман С. Концептуальні основи педагогічної аксіології в контексті шкільної хімічної освіти. *Наукові записки Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка. Серія: Педагогічні науки*. 2013. Вип. 121(1). С. 83-88.
45. Сластенин В.А., Чижакова Г.И. *Введение в педагогическую аксиологию. Учебное пособие для студентов педагогических вузов*. Москва: Академия, 2003. 192 с.
46. Панченко Л. М. *Формування ціннісних орієнтацій молоді в період системної трансформації українського суспільства: дис. ... канд. філос. наук: 09.00.03*. Київ, 2003. 179 с.
47. Гарієвський Ю. В. Педагогічні цінності – об'єкт дослідження педагогічної аксіології. *Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ*. 2013. Вип. 1. С. 19-26.
48. Павлова Г. Якість освіти як аксіологічна категорія. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія»*. Серія: Культурологія. 2012. Вип. 9. С. 257-265.

49. Червінська І. Соціокультурна детермінація професійно-педагогічних цінностей у майбутніх учителів початкових класів. Гірська школа Українських Карпат. 2013. № 10. С. 245-247.
50. Черніченко Л. Д. Педагогічна аксіологія у навчально-виховному процесі інклюзивного закладу дошкільної освіти. *Наука. Освіта. Молодь*. 2015. С. 187-188.
51. Нікора А. О. Теорія аксіологічного підходу в освіті та практика його реалізації в процесі предметно-методичної підготовки майбутнього вчителя-суспільствознавця. *Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Серія : Педагогічні науки*. 2015. № 1. С. 221-226.
52. Нечипоренко Л. С. Педагогічна культура. Харків: ХДУ, 1993. 145 с.
53. Овчаренко Н. В. Філософсько-освітній вимір виховного потенціалу феноменів самоактуалізації та самореалізації особистості. *Грані*. 2015. № 2. С. 48-52.
54. Бех І. Д. Виховання особистості: Сходження до духовності: наукове видання. Київ: Либідь, 2006. 272 с.

РОЗДІЛ 5.

ПРОЄКТУВАННЯ ТА ВЕРИФІКАЦІЯ МОДЕЛІ СЕМАНТИЧНОЇ СИСТЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИХОВАННЯ ХУДОЖНЬО-ЕСТЕТИЧНОЇ КУЛЬТУРИ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЗАКЛАДІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ

5.1. Матриця класифікаційних ознак рівнів оцінювання складових категорій виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників

Розроблено, обґрунтовано та структуровано матрицю класифікаційних ознак рівнів оцінювання складових категорій виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО зі врахуванням наукових надбань видатних національних і зарубіжних учених у контексті розроблення категоріального апарату дослідження за напрямками діагностики рівнів групування зі врахуванням структурних категорій виховання, а саме:

- особисті прагнення активізації досягнення суб'єктивного благополуччя;
- освіченість, досвід та розвиток компетентностей особистості;
- соціалізація, мобільність і спроможність пролонгованої зайнятості особистості;
- духовність, зрілість, естетичний розвиток для якісних перетворень життя особистості;
- природа, аксіологія, семантика культури соціокультурної діяльності та/або життя особистості (Додаток В).

Відповідно до кожного напрямку здійснено добір категорій виховання у показниках. Завдяки застосуванню матричного підходу групування структурних категорій виховання систематизованого у матриці за рівнями оцінювання кожного з показників – особисті прагнення активізації досягнення суб'єктивного благополуччя (емпатія, потреби, мотиви за призначенням, рефлексія); освіченість, досвід та розвиток компетентностей особистості (знання, досвід, рівні за етапами когнітивного розвитку, розвиток інтелектуального потенціалу); соціалізація, мобільність і спроможність пролонгованої зайнятості особистості (соціалізація,

соціальна мобільність, професійна мобільність); духовність, зрілість, естетичний розвиток для якісних перетворень життя особистості (менталітет, естетичний розвиток особистості, зрілість, якісна оцінка рівня особистості у керівництві змін життя); природа, аксіологія, семантика культури соціокультурної діяльності та/або життя особистості (цінності соціокультурної діяльності, особистість, природа особистості і культура життя).

Представлено змістове наповнення напрямів діагностики рівнів зі групуванням структурних категорій виховання у показниках за рівнями – 1–прекаріативний; 2 – несформований; 3 – достатньо середній; 4 – потенційний модерний, 5 – естетично-ефективний.

З опором на дослідження Л. Журавльовою психологічних основ, виокремлено п'ять рівнів розвитку емпатії людини:

1) людина не відчуває емпатію взагалі, а чужі емоції та переживання, викликають лише роздратування чи ворожість; людина здатна до емпатії, але це відчуття не подобається, викликає дискомфорт; людина відчуває емпатію, але її не показує;

2) людина здатна до емпатії, але це відчуття не подобається, викликає дискомфорт;

3) людина відчуває емпатію, але її не показує;

4) людина відчуває емпатію, підтримує іншого на словах, але пасивна у діях;

5) людина не тільки зазнає емпатії, а ще й активно діє [1].

Потреби, як активність особистості, представлено із врахуванням ієрархічної системи потреб людини американського психолога А. Маслоу за рівнями:

1) фізіологія (органічні); безпека – відчуття захищеності та позбавлення остраху та невдач;

2) приналежність і любов – до співтовариства, любити та бути любимим; шана та повага – компетентність, досягнення успіху, схвалення і визнання;

3) пізнавальні – знати, вміти, розуміти, досліджувати; естетичні – естетичне задоволення;

4) естетичні – естетичне задоволення;

5) самоактуалізація – самовизначення, особисте сприйняття [2].

Процес виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО, згідно теорії Л. Кален, розглянуто з позиції «мотивації», яку ранжовано на рівнях:

– свідомі мотиви:

1) матеріальної орієнтації особистості (людина мотивується об'єктами, з якими взаємодіє – речі, місця, час і люди);

2) діяльнісного досвіду (мотиви людини обумовлені діями, пережитими подіями та набутим досвідом);

3) потенційної спроможності (мотиваційні орієнтири розкривають можливості реалізації та досягнення цілей через ресурси, інструменти, набуті навички й уміння та практичний досвід для спілкування з людьми, урядування, любові та матеріального забезпечення);

– неусвідомлені мотиви;

4) ціннісної орієнтації особистості (людина декларує соціально-схвальні цінності для персонального її сприйняття в усталених нормах моралі; знання цінностей інших людей забезпечує важіль впливу у набутті нової якості життя; класифікація цінностей інших);

5) екзистенціального призначення (роль мотиву не завжди пов'язана з цінностями або місією людини – це беззаперечна умова здійснення функціональної ролі; професіонали опікуються власною кваліфікацією для забезпечення кращої ефективності поміж можливих варіантів; віртуозний менеджер здійснює добір і впроваджує інструменти забезпечення ефективності корпоративної роботи; лідер направляє, надає сенс і надихає людей на досягнення сенсу) [3].

Утвердження рефлексії як одного із інтегральних психологічних утворень у персонально-особистісному становленні фахівця, за дослідженнями О.Савченко, представлено у диференціації рівнів:

1) рефлексивного оцінювання індивідуумом реальної ситуації, власних думок, умовиводів і почуттів (відчуттів) у конкретній ситуації, також оцінювання поведінки іншої людини у заданих умовах;

2) рефлексивного проектування архітектоніки суб'єктом будови судження, яке відчуває інша особистість у тотожних заданих умовах, її роздумів щодо ситуації і визначення персональних ролей суб'єктів;

3) включення уявлення думок іншої людини про те, як вона сприймається суб'єктом, а також уявлення про те, як інша людина сприймає думку суб'єкта про самого себе;

4) формування власного уявлення про сприйняття іншою людиною думки суб'єкта з приводу думок іншого про поведінку суб'єкта в тій чи іншій ситуації;

5) передбачення походження думок іншої людини та прогностика трансформування їх в умовиводи при оцінюванні поведінки суб'єкта у невизначених умовах [4].

Імплементацію стандартів адаптованого професійного зростання педагога знаходимо у тематично-рейтинговій системі знань, умінь та навичок особистості означеної В. Бочарніковою на виокремлених рівнях: елементарному; низькому; достатньому; середньому; високому [5].

Усукупнення життєреалізації та життєдіяльності людини в реальних умовах дійсності та їх усвідомлення, на думку О. Хлебнікової, призводить до формування досвіду у майбутніх педагогів, який відносимо до рівнів:

1) акмеологічно центрованого (самооцінювання) – набуття особистого досвіду, притаманні здібності, якості, недоліки та внутрішнього досвіду формування умовиводів, ідей на основі набутих знань;

2) зовнішньо орієнтованого (зовнішнього оцінювання теоретичного і практичного досвіду, набутих здатностей);

3) інтегрованого (системного оцінювання процесу набуття досвіду особистого, суспільного, професійного у готовності до соціокультурної діяльності та зайнятості);

4) експертного (незалежне оцінювання на замовлення уповноваженими експертами щодо ефективності застосування сформованих компетенцій);

5) інспекційного (перевірка уповноважених інституцій щодо відповідності на право, забезпечення якості та безпеки провадження діяльності) [6].

Контекстуація рівнів за етапами когнітивного розвитку означено відповідно теорії когнітивного розвитку Ж. Піаже, а саме:

1) сенсомоторний для висхідних початків (від народження до 2-х років) безпосереднє споглядання за існуванням об'єктів, навіть без їх спостереження; циклічність реакцій вихованців;

2) вступний до операційного (від 2 до 7 років) – виникнення егоцентризму, усвідомлення не причасності до усталених властивостей об'єктів під час особистого впливу або зовнішньої трансформації середовища;

3) власне операційний (від 7 до 11 років), набуття здатностей логічного мислення у конкретних класифікованих ситуаціях та вирішення обернених завдань;

4) технологічний операбельний (від 11 до 15 років), здатність до формалізації операцій та абстрактного мислення, формулювання гіпотез, вирішення ускладнених завдань для досягнення мети запобігання, усунення та передбачення проблемних ситуацій, моделювання та прогнозування їх стану та розвитку;

5) формальний, неформальний та інформальний (від 15 років) усвідомлення необхідності самовдосконалення, саморозвитку (самоосвіта, самоменеджмент) [7].

Розвиток інтелектуального потенціалу особистості, згідно концепт-підходу, визначено на рівнях згідно коефіцієнту інтелекту (IQ), як співвідношенням розумового віку людини до його хронологічного віку, що помножено на 100 (норма середнього значення рівна 100):

1) елементарний нижче 25 балів – потреба у детермінації опіки;

2) низький: 25–49 – набуття елементарних навиків, 50–69 – спроможність до навчання;

3) нижче середнього (70 – 89): 80-89 – інклюзисти; 70-79 – стан, в якому спостерігається порушення незначного інтелектуального розвитку;

4) середній: 90–109;

5) висока інтелектуальна здатність: від 110 до 119 – здібні; від 120 до 139 – непересічні; від 140 балів – обдаровані.

Концептуалізацію феномену, основні функції емоційного інтелекту розглянуто у монографії Е. Носенко [8].

Урахування рівнів соціалізації майбутніх педагогічних працівників теоретизовано відповідно до досліджень І. Рогальської:

- 1) девіативно соціалізаційний – девіативна поведінка субкультурного спрямування;
- 2) частково соціалізаційний – фрагментарність об'єму знань і виховання культури, які вважають частково опанованими для виокремленого напрямку життєдіяльності людини;
- 3) акмеосоціалізаційний – уявлення змісту та шляхів векторизації спільної суспільної соціалізації у статиці та перспективній динаміці, пріоритетні напрями суспільних завдань для різночинних соціальних категорій;
- 4) придатно соціалізаційний – притаманна адекватність для актуалізації власних знань, яка сприяє вирішенню складних проблемних ситуацій;
- 5) суспільно соціалізаційний – відповідність вимогам соціальної групи для ефективної реалізації соціальної семантики представниками соціальних угруповань [9].

Соціальну мобільність, за дослідженнями Г. Бойко, як компонента професійної компетентності майбутнього фахівця-педагога згенеровано за рівнями:

- 1) початкової соціалізації в родинному колі шляхом пізнавального розвитку у дітей до 6-ти років завдяки ігровій діяльності, ідентифікації мовленнєвої та рольової, світосприйняття загалом (віддзеркалення усвідомленості притаманних талантів – музичних, спортивних, образотворчих тощо);
- 2) пізнавальної соціалізації шляхом просвітництва та набуття освіти для осіб віком 8-22 роки, забезпечення саморозвитку особистості, набуття традиційних та неоцінностей у складних соціальних ролях;
- 3) формувальної соціалізації набуття компетентностей шляхом освіти, дослідництва й інноватики, характеризується формуванням критичного, наукового абстрактного та естетичного мислення зі психоемоційними особливостями ціннісної орієнтації соціального реноме і суспільних ролей;

4) соціалізації розвитку шляхом професійного розвитку особистості;

5) самосоціалізації шляхом самовдосконалення та самозайнятості; за видами – міжпоколінна та внутрішньопоколінна; за типами – вертикальна та горизонтальна [10].

Варіабельність компетентнісного органайзеру за цільовим призначенням організації професійних видів діяльності для адаптації, становлення та розвитку в умовах соціальної турбулентності та досягнення професоналізму з пролонгованою зайнятістю та самозайнятістю впродовж життя, представлено у рівнях за доробком В. Гринько:

1) низького рівня – усталена детермінована професійна зайнятість без змінного кола посадових обов'язків та повноважень, також без зміни місця роботи; особистість не вмотивована для кар'єрного росту та нарощення функціоналу і як підсумок – психологічне вигорання, фахова деградація та персональні деформації; характеризує професійну зайнятість особи зі сформованими фаховими компетенціями та їх циклічним застосуванням з незначним комплектом доповненої (дотичної, перехресної) кваліфікації без цільового призначення функціоналу посадових обов'язків;

2) середнього рівня – відповідність вимогам перекваліфікації у певній сфері професійної діяльності, передбачає перекваліфікацію вже сформованих компетентностей з відсутністю вмотивованості до набуття новітніх компетентностей; притаманний свідомо вмотивованим особам з прагненням самовдосконалення сформованих компетентностей для реалізації на більш високому професійному рівні;

3) високого рівня формується за умови самоосвіти у здобутті компетентностей високого рівня професійної реалізації самоменеджменту – майстерності та конкурентоздатності у професійних середовищах різного цільового призначення в умовах соціальної турбулентності;

4) надвисокого рівня індивіда, який здобув компетентності відповідності дотичним середовищам професійної та соціальної діяльності на базисі вже сформованих для продуктивної реалізації та представлення професійної зрілості в складно-організованих системах працевлаштування з високим рівнем надійності

за видами економічної діяльності, що уможливорює висока сформованість синергії культури працівника;

5) вищого рівня реалізації соціальної активності індивідууму з його відгуком агент-перетворення при впливі соціального середовища та навпаки – соціальна впливовість індивідууму на довкілля, коли він виступає чинником впливу; вищий рівень інтегрованості передбачає адаптовану здатність в умовах соціальної турбулентності – соціальну когерентність, активність, суспільний вплив загальнокультурних і професійних компетентностей – професійної самоорганізації; рівень кадрової забезпеченості складно-організованих системах працевлаштування професійно мобільними працівниками [11].

Рівні менталітету, усталених в панівних переконаннях соціокультурних універсалій, знаходимо у наукоємкому доробку О. Ребрової щодо оцінювання рівнів педагогічної ментальності:

1) партикулярно-культурний – сприйняття культури на п рівнів побутовому рівні у звичних взаєминах, традиціях, цінностях, формалізоване оцінювання без рефлексії; спростування загальних, моральних настанов; також концентрація уваги на часткових елементах для позитивного впливу на почуття з метою відображення реальності;

2) акмеологічно-духовний (самості) – притаманна культура позитивної рефлексії певній соціальній категорії (одуховнення, меценатство, формування якості життя);

3) реакційно-соціального відгуку – агент перетворення реформування та політики;

4) соціального конформізму – відповідність усталеним наративам соціуму;

5) метасоціальний – елітарний, узгодження соціальних культурних напрямів з персональними орієнтирами особистості [12].

Рівні фахового означення естетичного розвитку майбутніх педагогів дошкільної галузі, вияву їх найкращих якостей і особливостей, які втілюють і забезпечують пролонговане усталення законів регулювання якості і безпеки життя, представлено згідно потрактування Г. Сотської [13].

Згідно долучення до художньо-естетичної діяльності особистості:

– споглядачам притаманна пасивність прийняття реальної дійсності світобудови та мистецького світобачення, що обмежується персональною вираженістю взаємин та їх оцінювання без ідентифікації високого і низменого, комедійного і драматичного, витонченого і потворного без ідентифікації власної позиції;

– функціонери виявляють дії естетичного призначення; чутливість відображається при оцінюванні, умовиводах дискурсів, виявах прихильності естетичних візрів, тлумаченні персональних вражень та взаємин зі застосуванням мистецького тезаурусу; перетворює реальність та збагачує гармонією дійсність зі застосуванням засобів виразності та художніх технологій;

– креативісти забезпечують креаційність світо-оформлення у творчій реальності застосування інноваційних засобів, механізмів, технологій для художньо-естетичної виразності світосприйняття;

Згідно мотивації спонук прояву художньо-естетичної культури за видами діяльності та пануючих нормативів, практичних рекомендацій, їх регулювання, що забезпечують зростання ефективності завдяки їх наслідування поряд з усвідомленням та майстерністю індивідууму обґрунтовувати їх роль для персонального естетичного розвитку;

Згідно художньо-естетичного сприйняття: індивідууми з багатим художньо-естетичним сприйняттям та психо-емоційним потенціалом – можуть здійснювати аналіз художньо-мистецьких витворів та здатні до індивідуального їх оцінювання за умов цілеорієнтації на усвідомлення прекрасного в разі, коли мистецькі твори формалізують пізнання життя в цілому; сприймають художньо-мистецькі витвори, проте не пов'язують з життям, не схильні до художньо-естетичного розвитку сприйняття та нарощення психо-емоційного потенціалу під впливом культури та мистецтва; художньо-естетичні не достатньо розвинені, в разі коли твори мистецтва не мають впливу на персоналії, а вони в свою чергу не мають мотивації та не вбачають потреби в їх опануванні, оскільки їм притаманна недостатня розвинена психоемоційна сфера почуттів, і тому не мають прагнень до їх пізнання;

Згідно естетичного розвитку індивідууму – є агентами перетворення,

притаманних рис і особливостей функціональної діяльності за взірцями цільових векторів художньо-естетичного виховання; цільове призначення орієнтирів – системна єдність художньо-естетичних виявів; художньо-естетичний світогляд; усвідомлення та застосування культур-мистецького потенціалу особистості як засобу пізнання світобудови та життя; художньо-естетичне позиціонування як персональна спроможність естетичної аксіології особистого ставлення; персональна метрика оцінювання за історико-ретроспективним критеріальним апаратом визнання прекрасного, високодуховного і спотвореного; сформованість художньо-естетичних взірців та ідеалів; сформованість художньо-естетичного смаку та потреба в постійному оновленні вражень; критичність позиції до незважливого ставлення до естетичної формалізації регулювання законів життя, творчо-мистецького потенціалу міжособистої взаємодії та вияву; концептуалізація «Я-стратегії» вияву естетичних законів; квалітологічний підхід до життя та буття у реалізації персональної моделі ініціації, активності, новаторства, саморегуляції «Я-концепції»; перцепція особистості; колористична, музична, художньо-естетична – мистецька грамотність для активного самовияву.

Згідно соціокультурного розвитку на засадах сталості [13].

Виходячи із досліджень американського психолога Г. Олпорта, застасовано параметри зрілості як цілісної єдності високого рівня розвитку фізіологічних, інтелектуальних, психологічних, морально-етичних, соціально-педагогічних, семантичних особливостей особистості, а саме:

1) акмеологічний – масштабування Я-відчуття, нарощується у вікових етапах формування, обумовлюється досвідом людини; цілеорієнтується у персональній я-активності;

2) чуттєвий у ставленні до інших людей (дружба, кохання, приязнь, щирість), передбачає запобігання провладного та авторитарного ставлення нав'язливості у взаєминах з іншими та навіть родиною; емоційної безпеки – особистого сприйняття через переконання, відчуття, почуття інших без небезпек та ризиків емоційного виразу;

3) реалістичний – сприйняття, інтелект та цільові завдання сконцентрованого індивідууму на завданнях за умови нівелювання потягів до

задоволення, гордості, захищеності; в ідеалі уособлює екзистенційно сформовану відповідальність перед суспільством, довкіллям та об'єктивною реальністю;

4) самооб'єктиваційний – сприйняття світу, розуміння його організації з почуттям гумору; адекватність особистості, саморозуміння, ставлення до себе з почуттям гумору;

5) філософський – цілісної єдності філософії, місії, візії та якості життя через я-образи, змужнілістю совісті як керівництва індивідуумом, що базується на особистих притаманних прагненнях у пріоритетах власного програмування [14].

З огляду обґрунтування концептуальності підходів основ розвитку життєтворчої активності особистості впродовж життя, за дослідженнями В.Ямницького, для якісного оцінювання рівнів розвитку особистості для набуття нової якості життя, виокремлено:

1) якості людей на шляху прагнення бути щасливими; початкова стадія обивателів у прагненні індивідуумів детермінованих веселощів, розваг, отримання лише задоволень, що в їх розумінні співвідноситься зі щастям; більш об'ємне розуміння поняття щастя передбачає не лише отримання задоволення, а й розлогу палітру життєвих емоційно-чуттєвих потреб, які необхідні людині для відчуття щастя, тому відповідні особистості знаходяться у постійному стані циклової залежності і безсистемної діяльності, яка не гарантує набуття нової якості життя;

2) якості індивідуумів, які намагаються демонструвати винятковість власного представлення у намаганні бути привабливими для інших за примітивними атрибутами зовнішності, матеріального статусу; для недосвідчених осіб є спокусливими, а для обізнаних зачасти є об'єктом критики та зневаги; намагання позиціонувати власну винятковість призводить до детермінованих моделей нецільової мотиваційної поведінки, що не гарантує досягнення «дерева цілей» у категоріях якості життя; популіські якості досягнення визнання та слави індивідуумами для яких пріоритетом є їх популярність, славоцентровані особистості з атрибутивними ознаками прикрашеного (бажаного) життя, яке ніколи їм не притаманне та не проєктується як притаманне;

3) якості персонального прагнення престижу, реноме та виваженого ампуа; як правило, притаманні спортивним моделям особистості, які постійно змагаються один з одним; якості людей, які прагнуть набути матеріального статусу у грошовому еквіваленті; у переважній більшості до даної категорії оцінювання рівня варто віднести більшість людей, з акцентом на зауваження, що матеріальні перегони не є запорукою траєкторією успіху людини у досягненні нею щастя і нової якості життя, яка виражається не лише у здобутті коштів;

4) якості особистостей, які прагнуть досконалості за рахунок кропіткої праці, яка переважає в їх думках як особистісні сумніви щодо ефекту здобутої якості життя за рахунок сумлінності праці в намаганні перевершити самого себе; також прагнення досягнути ідеальної якості релевантності; лідерські якості людини переконання та впливу на інших у реалізації стратегічних цілей розвитку та принципового перетворення галузей і сфер їх індивідуального впливу у досягненні відповідності конкретно визначених підходів та принципів набуття досвіду та реалізації власних цілей у переконаннях і проєктах (морально-етичний, духовний, психолого-педагогічний досвід особистої стійкості лідера до проблемних ситуацій і реалізації власних стратегій);

5) якості людини, які прагнуть істинного пізнання щастя; індивідууми даної категорії переконані, що прикладені зусилля важливіші здобутих результатів і перекладають відповідальність на Боже провидіння як справедливість того, які старання вони прикладають; переконані, що при зустрічі з Богом їх зусилля оцінено як вклад для суспільного розвитку через аксіологічний зміст життя менш успішних людей – це і є їх мірилом щастя якості людини, які прагнуть істинного пізнання щастя [15].

З огляду на підходи Е. Заредінової щодо формування соціокультурних цінностей у майбутніх педагогів, визначено відповідні рівні сформованості:

1) мезорівень – ідентифікація ціннісних орієнтирів з переважаючим проблемними життєвими ситуаціями у взаємодії Природи та навколишнього середовища (яке домінує над Природою); оцінювання індивідуумом Природи Людини з позицій добра і зла; індивідуальне прагнення людини набути футуристичного змісту у більшому сенсі, ніж досвід минулого чи набутого

сьогодення; оцінювання людиною взаємин з іншою людиною завдяки параметральному позиціонуванню безпосередньою, дотичною та індивідуальною взаємозалежністю;

2) макрорівень – семантичні аксіогемі професійного спрямування в межах фахової компетентності, спроможності та відповідальності у взаєминах зі споживачами учасниками освітнього та виховного процесу, стейкхолдерами, також у професійній, соціальній зайнятості;

3) метарівень – правового забезпечення життєспроможності Волі, свободи, рівності та уникнення дискримінації у соціокультурній діяльності; досягнення консолідації зусиль, солідарності, соціальної та екологічної відповідальності, гарантії Миру та Безпеки у правах на Життя та Волю; уникнення, запобігання та передбачення ризиків та небезпек насильства у відносинах між Людиною та Природою, Людиною та Людиною, дотримання людяності та непорушності міжнародних прав і свобод соціального виміру;

4) мегарівень – соціальних цінностей;

5) надгеосферний рівень – соціокультурні універсалиї (мистецькі, академічні (освіти, науки й інноватики, комунікаційні, квалітаційні (якості й безпеки життя, демократичні та футуристичні) [16].

Спираючись на пріоритетно-ключові риси особистості майбутнього педагога від Г. Дерябіної, І. Табачек за типами особистості виокремлено рівні розвитку потенціалу індивідуум:

1) психо-емоційний забезпечує власне емоційне бачення об'єктів навколишнього середовища, персонально індивідуумів і себе (відображається у прихильному ставленні, коханні, уподобаннях та у протилежних категоріях – ворожості, несприйнятті, відразі, зневаги);

2) когнітивно-пізнавальний забезпечує прийняття та діагностику об'єктів довкілля індивідуумом та іншими людьми, також моніторингово-пізнавальний аспект полягає в усвідомлених виявах сприйнятих індивідуумом морально-етичних цінностей, переконань, схильностей, взірців та універсалий;

3) конативний забезпечує обрання стратегії успіху та моделей поведінки індивідуума, з точки зору аксіологічного змісту обраних ним об'єктів довкілля,

виражених у потребах життєдіяльності, опредмечених у механізмах, способах і засобах здобуття предмету;

4) мультикультуральний зі забезпечення полікультурності міждисциплінарного змісту притаманного та усвідомленого особою у концепціях «мультиверсуму», «всесвітнього плюралізму», «матричної пазловості», «веселки»;

5) культурологічний забезпечує приналежність до сфери суспільної, особистої культури [17, 18].

Трансформуючи теоретичні підходи О. Злобіної, Т. Аболіної щодо особистості як суб'єкта соціокультурних змін, конкретизуємо типологію природа особистості і культури життя на рівнях:

1) умовно-рефлекторний зі співвідношенням та самоідентифікацією психофізіологічних виявів

2) рефлекторний у порівнянні власне фізіологічних та психологічних виявів з масштабуванням небайдужості (болю) за межами усталеного ототожнення;

3) комунікативний у структурі упереджень і комплексів; орієнтаційний сформованих упереджень щодо узгодження нелінійних і механічних психічних реакцій, які цілеорієнтовано на набуття рівноважної сталості особистої і соціальної «я-дислокації» через волю і презентабельність особи;

4) персонально-діяльнісної орієнтації буття на стиль життя, системної орієнтації процесів на рівнях життєдіяльності; виявляється через аксіологічні орієнтації індивідуального сприйняття «картини світу», власного «дерева цілей» для набуття відповідної якості життя і професійної реалізації через прагматизм, гедонізм, діонісизм, ригоризм;

5) соціальний зі забезпечення поведінкової мотивації людини з актуалізацією раціоналізму, психосоціального менеджменту і стратегій планування, семіотико-функціонального вияву, догматизмі упереджень та моделюванні іміджу поведінки, мультикомунікаційному феномені вияву поведінки особистості та культури життя [19, 20].

5.2. Праксеологічний аналіз моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти

Здійснено планування та поетапну реалізацію педагогічного експерименту, який організовано за етапами дослідження: пропедевтичним – стратифікація груп соціальних категорій здобувачів освіти для визначення стратегій мотивації у вихованні культури; аксіологічним – цінності соціалізації для встановлення ціннісних орієнтацій соціалізації, соціологічних концептів, ціннісно-орієнтованих позицій у здобувачів освіти; констатувальним (моніторинговим) для застосування розробленого критеріального апарату диференційованої діагностики результатів навчання і виховання та ранжування контингенту експериментальної площадки на контрольні (далі – КГ) й експериментальні (далі – ЕГ) групи; формувально-художньо-естетичним зі впровадженням та апробацією моделі семантичної системи організації виховання та методики організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО та праксеологічним аналізом розробленої моделі з експертним оцінюванням.

Проектування та обґрунтування моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО здійснено відповідно соціального замовлення на підготовку та розвиток майбутніх фахівців та відповідність їх конкурентоспроможності кон'юктури ринків праці відповідно професійних середовищ майбутньої та пролонгованої зайнятості за типами ЗДО (ясла, ясла-садок, дитячий садок, ясла-садок компенсуючого типу для дітей з особливими освітніми потребами, будинок-дитини – ЗДО системи охорони здоров'я, медико-соціального захисту дітей сиріт і позбавлених батьківського піклування, дитячий будинок інтернатного типу, ясла-садок сімейного типу, ясла-садок комбінованого типу, центр розвитку дитини), державної та недержавної форм власності. Перспективи професійної зайнятості майбутніх педагогічних працівників встановлено згідно можливостей присвоєння кваліфікацій ЗВО експериментальної площадки дослідження та узгоджено зі показником Національного класифікатора України, класифікатором ДК 003:2010

(16.01.2023 р. – остання редакція) та Професійного стандарту «Вихователь закладу дошкільної освіти» (19.10.2021 р.) №755-21– здобувачі ОС «Бакалавр» зі освітньою кваліфікацією – Бакалавр дошкільної освіти. Вихователь закладу дошкільної освіти, які потенційно можуть бути працевлаштовані згідно кодів професій як фахівці, вихователі та асистенти вихователів, відповідно – 3320 фахівці дошкільної освіти, 3330 асистент вихователя, 3340 вихователь, 2332 вихователь закладу дошкільної освіти, 5131 гувернер, 2351.2 вихователь-методист, 2332 методист дошкільного виховання, 23143 організатор культурно-дозвіллевої діяльності, а також узгоджено Міжнародною стандартною класифікацією професій (ISCO-08) – 234 початкова школа та раннє дитинство, 2342 вихователь дітей раннього віку; здобувачі ОС «Магістр» зі освітньою кваліфікацією – Магістр дошкільної освіти. Керівник (директор) закладу дошкільної освіти можуть працевлаштуватися відповідно на посаді – 1210.1 директор дошкільного виховного закладу, 1229.1 завідувач відділу (у складі управління освітою), 1229.4 директор (завідувач) дошкільного навчального закладу, 1493 менеджер (управитель) систем якості (012 Дошкільна освіта), 2332 методист дошкільної освіти/виховання, 2351.2 (20305) вихователь-методист, 3320 фахівці з дошкільної освіти/виховання.

У педагогічному експерименті задіяно 854 здобувачів освіти, з них 429 особи складала контрольна (далі – КГ) та 425 – експериментальна (далі – ЕГ) групи ЗВО – УДУ імені Михайла Драгоманова, ВНУ імені Лесі Українки, УДПУ імені Павла Тичини, ПНУ імені Василя Стефаника та ДДПУ імені Івана Франка.

Система методологічних концептів, яка розкриває зміст і роль мотиваційних процесів у різноманітності сфер суспільної діяльності.

Найбільш знані методологічні концепти:

- природовідповідного вибору намірів людини, які узгоджені з його потребами (в нашому випадку досягнення релевантності якості й безпеки життєдіяльності особистості, спільноти, соціуму) А. Маслоу, який вважав, що архітектоніка очікувань (намірів) узгоджується з ієрархією потреб (насамперед життєдіяльності та спроможності – фізіології людини), де верхівкою мотиваційних потреб слугує самопозиціонування, – усталення особистих мотивів

(як спонук) персональної діяльності; виокремив ключові групи мотивів – лімітуючі (обмежуючі, дефіцитні – фізіологічні) та потреби індивідуального росту й розвитку, які аксіологічно орієнтовано на екзистенціальні прагнення – власної гідності, честі, самоповаги, визнання соціального оточення, якості й безпеки життя, любові, щастя людського буття;

- природонаправленого спрямування досягнення влади, успіху, причетності (визнання) людини, а саме – ціленаправленість її енергії, активності, у відстоюванні власної позиції у досягненні влади без відчуття ризиків та остраху виникнення конфліктів, в тому числі прагнень успіху та визнання індивідуумів, спроможностей з помірним рівнем ризику й небезпеки невдачі, організації координаційно-субординаційної взаємодії уповноважених мотиваторів для оперативного регулювання ініціатив у вирішенні завдань з перебаченням заохочень у відповідності з досягненням мети та результативності діяльності (ефективності, продуктивності науково-дослідної роботи, релевантності результатів в академічній сфері Д.Мак-Келланда;

- комплексного процесного трактування теорії мотивування, релевантність якого залежить від застосованих здібностей, персональних зусиль, здатностей та особистих усвідомлення власної ролі; ступінь особистих докладених зусиль визначає потенційні активи заохочення, а також переконаність в обґрунтованості винагороди та її співвідношення (зусиль/заохочення); згідно моделі Л. Портера і Е.Лоулера досягнуто результати індивідуумів залежить від триади перемінних: витрати зусиль, докладених здібностей та характерних властивостей людини, а також усвідомлення особами власної ролі в процесі професійної діяльності.

Самовизначення власної мотивації (внутрішньої за Деси і Райана, 1987р.)

1. Працюю за вподобанням.
2. Працюю, самовдосконалююсь, пізнаю нове.
3. Прагну працювати, оскільки щиро виконую вподобані завдання/доручення.
4. Працюю і вважаю себе невід’ємною складовою моєї роботи.
5. Труджуся для поліпшення професійних, технологічних навичок і умінь.
6. Прагну кар’єрного зростання.

7. Прагну розвитку професійного потенціалу.

Зовнішня мотивація (за Деси 1972 р.)

1. Виконую роботу, адже маю працювати.
2. Працюю без очевидних очікувань заробітку коштів.
3. Працюю для фінансового благополуччя власного життя.
4. Труджуся та удосконалююсь для визнання серед інших.
5. Труджуся для здобуття подяки/вдячності.
6. Працюю для формування думки, що я професійно відповідаю займаній посаді.
7. Працюю задля досягнення професійного статусу.

Готовність до ризику (за Деветт, 2006р.)

1. Зусилля відповідати вимогам зайнятості.
2. Прагнення утриматись на роботі без докладання зусиль.
3. Свідомі спроби удосконалення з одночасним гальмуванням власних ідей.
4. Намагання покращення роботи збільшує ризики отримати невдачі її апробації.
5. Поліпшення якості реалізації власного функціоналу може гальмувати цикл перепідготовки та підвищення кваліфікації.
6. Професійне стажування та ризики невідповідності виконавської дисципліни в умовах професійної/соціальної зайнятості при виконанні.
7. Соціальна та професійна мобільність.

Автономність (за Ібаррою та Єндрюс, 1993 р.)

1. У конкретному проєкті самостійно вирішую за яким завданням працювати першочергово.
2. Дотримуюсь корпоративної дисципліни при виконанні завдань та визначаю їх траєкторію.
3. Вважаю, що не варто звертати увагу на календарний графік виконання проєкту.
4. Персональна спроможність визначення «дерева цілей» роботи у проєкті.
5. Беру відповідальність за самостійно визначений графік і план роботи
6. Усвідомлюю соціальні виміри впливу професійної діяльності.

7. Прагну соціальної й професійної відповідальності.

Сприйняття підтримки креаційності (за Джорджем і Чжоу, 2001р.)

1. Діагностика прагнень до реалізації творчого потенціалу.
2. Інституційна підтримка та спонукання нарощенню творчого потенціалу.
3. Здатність до креаційної діяльності користується повсякчасно повагою у керівництві проєктами.
4. Система винагород заохочує до інноватики.
5. Публічне визнання новаторів.
6. Пропагування інтересів передових практик педагогічної інноватики.
7. Стимулювання до соціокультурної інноватики, які застосовано.

Задоволення від релевантності професійної діяльності

1. Сприйняття необхідності досягнення результатів у професійній діяльності.
2. Усвідомлення негативної результативності професійної діяльності.
3. Прагнення досягнути релевантності професійної діяльності.
4. Намагання отримати задоволення від релевантності професійної діяльності.
5. Моделювання професійних ситуацій на позитив у досягненні релевантності.
6. Помірковане сприйняття релевантності професійної діяльності.
7. Конативність релевантності професійної діяльності у досягненні успіху розвитку.

Самовдосконалення та управління нею

1. Саморегулювання освітніх траєкторій
2. Самоосвіта
3. Самовиховання
4. Самоменеджмент
5. Акмеологія розвитку
6. Самоодернізація
7. Самоестетика

Анкети оцінювання ОС «Бакалавр»

I. Загально-фундаментальна підготовка бакалаврів

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
1. Українська мова (за професійним спрямуванням)	ПР 01. Вміння визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами					
	КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-6. Компетентність міжособистісної взаємодії. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
2. Історія української державності	ПР 01. Вміння визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами. ПР 12. Вміння організувати повноцінний освітній процес, враховуючи основні закономірності його перебігу. Самооцінка власної діяльності як суб'єкта педагогічної діяльності					
	КЗ-1. Здатність до ідентифікації себе як члена суспільства, громадянина України, розуміння цінностей громадянського суспільства (вільного та демократичного), необхідності його розвинути в рамках верховенства прав і свобод людини. КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою					
3. Українська культура	ПР 01. Вміння визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР 02. Здатність до аналізу та обґрунтування процесів розвитку, навчання та виховання дітей раннього та					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	дошкільного віку з використанням психолого-педагогічної термінології. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами. ПР 12. Вміння організувати повноцінний освітній процес, враховуючи основні закономірності його перебігу. Самооцінка власної діяльності як суб'єкта педагогічної діяльності					
	КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-6. Компетентність міжособистісної взаємодії. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
4. Філософія	ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами. ПР 12. Вміння організувати повноцінний освітній процес, враховуючи основні закономірності його перебігу. Самооцінка власної діяльності як суб'єкта педагогічної діяльності					
	КЗ-1. Здатність до ідентифікації себе як члена суспільства, громадянина України, розуміння цінностей громадянського суспільства (вільного та демократичного), необхідності його розвитку в рамках верховенства прав і свобод людини. КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою					
	КС-1. Здатність працювати з навчальними та науковими джерелами інформації					
5. Іноземна мова	ПР 02. Здатність до аналізу та обґрунтування процесів розвитку, навчання та виховання дітей раннього та дошкільного віку з використанням психолого-педагогічної термінології. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами. ПР 12. Вміння організувати повноцінний освітній процес, враховуючи основні закономірності його перебігу. Самооцінка власної діяльності як суб'єкта педагогічної діяльності					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-5. Компетентність оцінювання та забезпечення якості робіт, що виконуються. КЗ-6. Компетентність міжособистісної взаємодії					
6. Етика та естетика	ПР 01. Вміння визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами					
	КЗ-1. Здатність до ідентифікації себе як члена суспільства, громадянина України, розуміння цінностей громадянського суспільства (вільного та демократичного), необхідності його розвинути в рамках верховенства прав і свобод людини. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-8. Когнітивна компетентність практичного застосування отриманих знань на практиці					
7. Сучасні інформаційні технології	ПР 04. Вміння визначати та розуміти особливості ігрової (провідної) та інших видів діяльності. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами. ПР 12. Вміння організувати повноцінний освітній процес, враховуючи основні закономірності його перебігу. Самооцінка власної діяльності як суб'єкта педагогічної діяльності					
	КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-5. Компетентність оцінювання та забезпечення якості робіт, що виконуються. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
8. Комп'ютерні технології в роботі з	ПР 01. Вміння визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР 02. Здатність до аналізу та обґрунтування процесів					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекеріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	розвитку, навчання та виховання дітей раннього та дошкільного віку з використанням психолого-педагогічної термінології. ПР 05. Вміння організувати взаємодію школи, сім'ї та закладу дошкільної освіти за для цілісного освітнього процесу. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми дошкільного та раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти. ПР 16. Здатність залучати до педагогічних заходів стейкхолдерів: батьків, громадських діячів, фахівців суміжних галузей та ін. для досягнення всебічного розвитку дитини					
	КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою					
	КС-3. Вміння розвивати пізнавальну мотивацію, пізнавальні дії та допитливість у дітей дошкільного і раннього віку. КС-19. Вміння комунікативно взаємодіяти з дітьми, батьками, колегами					
9. Культура мовлення і виразне читання	ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами. ПР 17. Вміння організувати міжсуб'єктну взаємодію і розвивально-міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та соціально-особистісно зорієнтоване спілкування з батьками. ПР 18. Вміти організувати розвивальне предметно-ігрове, мовне, природно-екологічне, пізнавальне, середовище в різних групах раннього і дошкільного віку. ПР-19. Збір та аналіз даних про індивідуальний дитячий розвиток					
	КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою					
	КС-3. Вміння розвивати пізнавальну мотивацію, пізнавальні дії та допитливість у дітей дошкільного і раннього віку. КС-5. Вміння розвинути у дітей дошкільного та раннього віку мовлення як засобу комунікації та взаємодії з дорослими та однолітками					

II. Спеціальна, психолого-педагогічна підготовка бакалаврів

№	Рівні

	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично- ефективний
1. Психологія загальна	ПР 01 Вміти визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами. ПР 12. Вміння організувати повноцінний освітній процес, враховуючи основні закономірності його перебігу. Самооцінка власної діяльності як суб'єкта педагогічної діяльності					
	КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-5. Компетентність оцінювання та забезпечення якості робіт, що виконуються. КЗ-6. Компетентність міжособистісної взаємодії					
	КС-1. Здатність працювати з навчальними та науковими джерелами інформації					
2. Психологія дитяча	ПР 01. Вміння визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР 03. Розуміння природи та усвідомлення вікових особливостей дітей з різними рівнями розвитку, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами та особливості розвитку обдарованих дітей. ПР 13. Здатність керувати якістю освітнього процесу, на основі психолого-педагогічних принципів організації в системі дошкільної освіти та взаємодією з сім'єю. ПР 20. Враховувати різні рівні розвитку дітей при визначенні технологій і методик навчання і виховання, при з'ясуванні зони актуального розвитку дітей та знаходженні зони найближчого розвитку					
	КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-6. Компетентність міжособистісної взаємодії. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
	КС-2. Вміння розвитку у дітей раннього і дошкільного віку базових особистісних якостей (самостійність, самооцінка, самосвідомість, самоповага, ініціативність, довільність, креативність, свобода поведінки)					
3. Психологія дитячої	ПР 04. Вміння визначати та розуміти особливості ігрової (провідної) та інших видів діяльності дітей у дошкільному віці, застосовувати їх в процесах навчання, виховання і розвитку. ПР 15. Вміння визначати зміст і завдання різноманітних видів діяльності у дошкільному і ранньому віці на базі діючих					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	програм дошкільної освіти та наявних знань про етико-естетичні, загальнолюдські культурні цінності, а також культурно-історичний досвід українського народу. ПР 18. Вміння організовувати розвивальне предметно-ігрове, мовне, природно-екологічне, пізнавальне, середовище в різних групах раннього і дошкільного віку. ПР 20. Здатність враховувати різні рівні розвитку дітей при визначенні технологій і методик навчання і виховання, при з'ясуванні зони актуального розвитку дітей та знаходженні зони найближчого розвитку					
	КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
	КС-2. Вміння розвитку у дітей раннього і дошкільного віку базових особистісних якостей (самостійність, самооцінка, самосвідомість, самоповага, ініціативність, довільність, креативність, свобода поведінки). КС-11. Вміння формувати у дітей раннього і дошкільного віку досвід самостійної творчої діяльності та базові уявлення про види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звук, фактура, колір тощо). КС-13. Вміння організовувати та керувати ігровою (провідною), художньо-мовною і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей дошкільного і раннього віку					
4. Психологія педагогічна	ПР 03. Розуміння природи та усвідомлення вікових особливостей дітей з різними рівнями розвитку, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами та особливості розвитку обдарованих дітей. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами ПР 16. Здатність залучати до педагогічних заходів стейкхолдерів: батьків, громадських діячів, фахівців суміжних галузей та ін. для досягнення всебічного розвитку дитини.					
	КЗ-6. Компетентність міжособистісної взаємодії. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями. КЗ-8. Когнітивна компетентність застосувати отримані знання на практиці					
	КС-17. Вміння брати відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних або стресових умовах					
5. Педагогіка	ПР 02. Здатність до аналізу та обґрунтування процесів розвитку, навчання та виховання дітей раннього та дошкільного віку з використанням психолого-педагогічної термінології. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами.					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	ПР 12. Вміння організувати повноцінний освітній процес, враховуючи основні закономірності його перебігу. Самооцінка власної діяльності як суб'єкта педагогічної діяльності					
	КЗ-2. Вміння зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і надбання суспільства, що ґрунтуються на розумінні історії та закономірностей розвитку предметної області, усвідомлення її місця в загальній системі знань про суспільство і навколишній світ, розвитку техніки, технологій і суспільства. Використання різних видів та форм рухової активності для ведення здорового способу життя та активного відпочинку.					
	КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою.					
	КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
6. Педагогіка дошкільна	КС-1. Здатність працювати з навчальними та науковими джерелами інформації					
	ПР 03. Розуміння природи та усвідомлення вікових особливостей дітей з різними рівнями розвитку, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами та особливості розвитку обдарованих дітей.					
	ПР-05. Вміння організувати взаємодію школи, сім'ї та закладу дошкільної освіти за для цілісного освітнього процесу. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми дошкільного та раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти.					
	ПР 09. Вміння застосовувати знання з історії педагогіки та розуміти закономірності процесу розвитку дошкільної освіти, творчо застосовувати їх потенціал у плануванні сучасного освітнього простору закладах дошкільної освіти.					
	ПР 20. Здатність враховувати різні рівні розвитку дітей при визначенні технологій і методик навчання і виховання, при з'ясуванні зони актуального розвитку дітей та знаходженні зони найближчого розвитку					
	КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями.					
	КЗ-8. Когнітивна компетентність застосувати отримані знання на практиці					
	КС-2. Вміння розвитку у дітей раннього і дошкільного віку базових особистісних якостей (самостійність, самооцінка, самосвідомість, самоповага, ініціативність, довільність, креативність, свобода поведінки).					
	КС-18. Вміння шукати, опрацьовувати та застосовувати потрібну освітню інформацію в роботі з дітьми, батьками.					
	КС-20. Здатність до саморозвитку, самоосвіти, до безперервності в освіті та постійне поглиблення					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення освіти в процес, що супроводжує людину впродовж усього життя					
7. Історія дошкільної педагогіки	ПР 01. Вміння визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР 02. Здатність до аналізу та обґрунтування процесів розвитку, навчання та виховання дітей раннього та дошкільного віку з використанням психолого-педагогічної термінології. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами ПР 09. Вміння застосовувати знання з історії педагогіки та розуміти закономірності процесу розвитку дошкільної освіти, творчо застосовувати їх потенціал у плануванні сучасного освітнього простору закладах дошкільної освіти					
	КЗ-2. Вміння зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і надбання суспільства, що ґрунтуються на розумінні історії та закономірностей розвитку предметної області, усвідомлення її місця в загальній системі знань про суспільство і навколишній світ, розвитку техніки, технологій і суспільства. Використання різних видів та форм рухової активності для ведення здорового способу життя та активного відпочинку. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-5. Компетентність оцінювання та забезпечення якості робіт, що виконуються. КЗ-6. Компетентність міжособистісної взаємодії					
8. Вступ до спеціальності	ПР 01. Вміння визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР 03. Розуміння природи та усвідомлення вікових особливостей дітей з різними рівнями розвитку, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами та особливості розвитку обдарованих дітей. ПР 05. Вміння організувати взаємодію школи, сім'ї та закладу дошкільної освіти за для цілісного педагогічного процесу. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми дошкільного та раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти. ПР 17. Вміння організувати міжсуб'єкту взаємодію і					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	розвивально-міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та соціально-особистісно зорієнтоване спілкування з батьками					
	КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-6. Компетентність міжособистісної взаємодії. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
	КС-1. Здатність працювати з навчальними та науковими джерелами інформації					
	9. Вікова фізіологія і валеологія	ПР 01. Вміння визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР 07. Планування освітнього процесу з урахуванням наявних індивідуальних та вікових можливостей дітей дошкільного та раннього віку, включно із дітьми з особливими освітніми потребами та прогнозувати його ефективність. ПР 14. Вміння зберігати та розвивати психофізичне та соціальне здоров'я дітей				
	КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-9. Когнітивна компетентність безпечної діяльності					
	КС-12. Вміння організувати фізичний розвиток дітей дошкільного та раннього віку, і зміцнення здоров'я методами рухових вправ та фізичної активності. КС-14. Здатність формувати у дітей дошкільного і раннього віку комплексу навичок здорового способу життя як базису культури здоров'я особистості					
	10. Основи наукових досліджень	ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами. ПР 12. Вміння організувати повноцінний освітній процес, враховуючи основні закономірності його перебігу. Самооцінка власної діяльності як суб'єкта педагогічної діяльності				
	КЗ-1. Здатність до застосування своїх прав та усвідомлення своїх обов'язків як члена суспільства, розуміння цінності громадянського суспільства (вільне та демократичне) та необхідності його розвинути в рамках верховенства права, прав і свобод людини та громадянина в державі Україна. КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
	1 1	ПР 02. Здатність до аналізу та обґрунтування процесів				

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	розвитку, навчання та виховання дітей раннього та дошкільного віку з використанням психолого-педагогічної термінології. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами. ПР 12. Вміння організувати повноцінний освітній процес, враховуючи основні закономірності його перебігу. Самооцінка власної діяльності як суб'єкта педагогічної діяльності					
	КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
	КС-16. Виховання у дітей дошкільного і раннього віку толерантного ставлення та поваги до оточуючих, попередження та протидія булінгу. КС-19. Вміння комунікативно взаємодіяти з дітьми, батьками, колегами. КС-20. Здатність до саморозвитку, самоосвіти, безперервної освіти та постійне поглиблення загальної та фахової підготовки, трансформування освіти в процес, що супроводжує людину впродовж усього життя					
12. Основи корекційної педагогіки	ПР 02. Здатність до аналізу та обґрунтування процесів розвитку, навчання та виховання дітей раннього та дошкільного віку з використанням психолого-педагогічної термінології. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами. ПР 14. Вміння зберігати та розвивати психофізичне та соціальне здоров'я дітей. ПР 19. Збір та аналіз інформації про індивідуальний розвиток дітей					
	КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-5. Компетентність оцінювання та забезпечення якості робіт, що виконуються. КЗ-6. Компетентність міжособистісної взаємодії					
	КС-2. Вміння розвитку у дітей дошкільного та раннього віку базових якостей особистості (самостійність, самооцінка, самосвідомість, самоповага, ініціативність, довільність, креативність, свобода поведінки). КС-5. Вміння розвинути у дітей дошкільного і раннього віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками та дорослими. КС-10. Складання індивідуальної програми розвитку та					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Песформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	необхідних документів для навчання дітей з особливими освітніми потребами, ознайомленість з методиками: універсальний освітній дизайн та розумне пристосування. КС-12. Вміння організувати фізичний розвиток дітей дошкільного та раннього віку, зміцнення здоров'я методами рухових вправ та фізичної активності					

III. Методична підготовка бакалаврів з навчання та виховання

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний	Естетично-ефективний
1. Природознавство з методикою та навичками освіти сталого розвитку	ПР 12. Вміння організувати повноцінний освітній процес, враховуючи основні закономірності його перебігу. Самооцінка власної діяльності як суб'єкта педагогічної діяльності. ПР 14. Вміння зберігати та розвивати психофізичне та соціальне здоров'я дітей. ПР 18. Вміння організувати розвивальне предметно-ігрове, мовне, природно-екологічне, пізнавальне, середовище в різних групах раннього і дошкільного віку					
	КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
	КС-4. Здатність формувати в дітей дошкільного та раннього віку базових уявлень про природне, соціальне і предметне довкілля, властивості та відношення предметів. Розвиток самоусвідомлення (усвідомлення власного «Я» та його місця у світі). КС-8. Здатність формувати в дітей дошкільного та раннього віку усвідомлення необхідності екологічно безпечної поведінки і діяльності в природі, побуті та довкіллі					
2	ПР 03. Розуміння природи та усвідомлення вікових					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекоративний	Неформований	Достатній середній	Потенційний	Естетично-ефективний
	особливостей дітей з різними рівнями розвитку, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами та особливості розвитку обдарованих дітей. ПР 17. Вміння організувати міжсуб'єктну взаємодію і розвивально-міжособистісне спілкування з дітьми дошкільного віку та соціально-особистісно зорієнтоване спілкування з батьками. ПР 20. Враховувати різні рівні розвитку дітей при визначенні технологій і методик навчання і виховання, при з'ясуванні зони актуального розвитку дітей та знаходженні зони найближчого розвитку					
	КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
	КС-2. Вміння розвитку у дітей дошкільного та раннього віку базових якостей особистості (самостійність, самооцінка, самосвідомість, самоповага, ініціативність, довірливість, креативність, свобода поведінки). КС-3. Вміння розвинути пізнавальну мотивацію, пізнавальні дії та допитливість у дітей дошкільного і раннього віку. КС-5. Вміння розвинути у дітей дошкільного і раннього віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками та дорослими					
3.Методика ознайомлення дітей з мистецтвом	ПР 03. Розуміння природи та усвідомлення вікових особливостей дітей з різними рівнями розвитку, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами та особливості розвитку обдарованих дітей. ПР 04. Вміння визначати та розуміти особливості ігрової (провідної) та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, застосовувати їх в процесах навчання, виховання і розвитку. ПР 15. Вміння визначати зміст і завдання різноманітних видів діяльності дітей дошкільного і раннього віку на базі діючих програм дошкільної освіти та наявних знань про етико-естетичні, загальнолюдські культурні цінності, а також культурно-історичний досвід українського народу. ПР 20. Вміння враховувати різні рівні розвитку дітей при визначенні технологій і методик навчання і виховання, при з'ясуванні зони актуального розвитку дітей та знаходженні зони найближчого розвитку					
	КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-5. Компетентність оцінювання та забезпечення якості робіт, що виконуються. КЗ-6. Компетентність міжособистісної взаємодії					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекоративний	Неформований	Достатній середній	Потенційний	Естетично-ефективний
	КС-9. Здатність розвивати самосвідомі, мнемічні процеси форм мислення та свідомості в дітей дошкільного і раннього віку. КС-11. Вміння формувати у дітей раннього і дошкільного віку досвід самостійної творчої діяльності та базові уявлення про види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звук, фактура, колір тощо). КС-13. Вміння організовувати та керувати ігровою (провідною), художньо-мовною і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей дошкільного і раннього віку					
4. Теорія і методика фізичного виховання дітей дошкільного віку	ПР 03. Розуміння природи та усвідомлення вікових особливостей дітей з різними рівнями розвитку, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами та особливості розвитку обдарованих дітей. ПР 04. Вміти визначати та розуміти особливості ігрової (провідної) та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, застосовувати їх в процесах навчання, виховання і розвитку. ПР 14. Вміння зберігати та розвивати психофізичне та соціальне здоров'я дітей. ПР 22. Дотримання правил умов безпеки життєдіяльності					
	КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями. КЗ-8. Когнітивна компетентність застосування отриманих знань на практиці					
	КС-1. Здатність працювати з навчальними та науковими джерелами інформації					
5. Теорія і методика формування математичних уявлень	ПР 01. Вміння визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР 03. Розуміння природи та усвідомлення вікових особливостей дітей з різними рівнями розвитку, індивідуальні відмінності дітей з особливими освітніми потребами та особливості розвитку обдарованих дітей. ПР 20. Вміння враховувати різні рівні розвитку дітей при визначенні технологій і методик навчання і виховання, при з'ясуванні зони актуального розвитку дітей та знаходженні зони найближчого розвитку					
	КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення.					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний	Естетично-ефективний
	КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями.					
	КЗ-8. Когнітивна компетенція застосування отриманих знань на практиці					
	КС-1. Здатність працювати з навчальними та науковими джерелами інформації					

IV. Безпекова та медична долікарська підготовка бакалаврів

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
1. Педіатрія	ПР 03. Розуміння природи та усвідомлення вікових особливостей дітей з різними рівнями розвитку, індивідуальних відмінностей дітей з особливими освітніми потребами та особливості розвитку обдарованих дітей. ПР 07. Планування освітнього процесу з урахуванням наявних індивідуальних та вікових можливостей дітей дошкільного та раннього віку, включно із дітьми з особливими освітніми потребами та прогнозувати його ефективність. ПР 10. Опанування програмою раннього втручання, розуміння можливості її застосування під час роботи із дітьми з особливими освітніми потребами. ПР 13. Здатність керувати якістю освітнього процесу на основі психолого-педагогічних принципів організації в рамках системи дошкільної освіти та взаємодією з сім'єю					
	КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою					
	КС-2. Вміння розвитку у дітей раннього і дошкільного віку базових особистісних якостей (самостійність, самооцінка, самосвідомість, самоповага, ініціативність, довільність, креативність, свобода поведінки). КС-15. Здатність до індивідуального і різнопланового розвитку дітей дошкільного і раннього віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей					
2. Інклюзивна	ПР 07. Планування освітнього процесу з урахуванням наявних індивідуальних та вікових можливостей дітей дошкільного та раннього віку, включно із дітьми з особливими освітніми потребами та прогнозувати його ефективність.					

	ПР 10. Опанування програмою раннього втручання, розуміння можливості її застосування під час роботи із дітьми з особливими освітніми потребами. ПР 19. Збір та аналіз даних про індивідуальний дитячий розвиток				
	КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою				
	КС-10. Складання індивідуальної програми розвитку та необхідних документів для навчання дітей з особливими освітніми потребами, ознайомленість з методиками: універсальний освітній дизайн та розумне пристосування. КС-15. Здатність до індивідуальних і різнопланових розвитків дітей дошкільного і раннього віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей. КС-16. Вміння виховувати у дітей дошкільного і раннього віку толерантного ставлення та поваги до оточуючих, попередження та протидія булінгу. КС-19. Вміння комунікативно взаємодіяти з дітьми, батьками, колегами				
3. Основи медичних знань	ПР 01. Вміння визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР 07. Планування освітнього процесу з урахуванням наявних індивідуальних та вікових можливостей дітей дошкільного та раннього віку, включно із дітьми з особливими освітніми потребами та прогнозувати його ефективність. ПР 14. Вміння зберігати та розвивати психофізичне та соціальне здоров'я дітей				
	КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-9. Когнітивна компетентність безпечної діяльності				
	КС-12. Вміння організувати фізичний розвиток дітей дошкільного та раннього віку, зміцнення здоров'я методами рухових вправ та фізичної активності. КС-14. Здатність формувати у дітей дошкільного і раннього віку комплексу навичок здорового способу життя як базису культури здоров'я особистості				
	ПР 02. Здатність до аналізу та обґрунтування процесів розвитку, навчання та виховання дітей раннього та дошкільного віку з використанням психолого-педагогічної термінології. ПР 06. Вміння встановлювати зв'язок між педагогічним впливом та досягнутими результатами. ПР 12. Вміння організувати повноцінний освітній процес, враховуючи основні закономірності його перебігу. Самооцінка власної діяльності як суб'єкта педагогічної діяльності. ПР 22. Дотримання правил умов безпеки життєдіяльності				
4. Безпека життєдіяльності	КЗ-1. Здатність до ідентифікації себе як члена суспільства, громадянина України, розуміння цінностей громадянського				

	суспільства (вільного та демократичного), необхідності його розвинути в рамках верховенства прав і свобод людини. КЗ-9. Когнітивна компетентність безпечної діяльності					
	КС-17. Вміння брати відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних або стресових умовах					

V. Професійно-орієнтована підготовка бакалаврів

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекеріативний	Неформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
1. Художня праця та основи дитячого дизайну	ПР 03. Розуміння природи та усвідомлення вікових особливостей дітей з різними рівнями розвитку, індивідуальних відмінностей дітей з особливими освітніми потребами та особливості розвитку обдарованих дітей. ПР 04. Вміння визначати та розуміти особливості ігрової (провідної) та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, застосовувати їх в процесах навчання, виховання і розвитку. ПР 20. Вміння враховувати різні рівні розвитку дітей при визначенні технологій і методик навчання і виховання, при з'ясуванні зони актуального розвитку дітей та знаходженні зони найближчого розвитку					
	КЗ-2. Вміння зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і надбання суспільства, що ґрунтуються на розумінні історії та закономірностей розвитку предметної області, усвідомлення її місця в загальній системі знань про суспільство і навколишній світ, розвитку техніки, технологій і суспільства. Використання різних видів та форм рухової активності для ведення здорового способу життя та активного відпочинку. КЗ-8. Когнітивна компетентність застосування отриманих знань на практиці. КЗ-9. Когнітивна компетентність безпечної діяльності					
	КС-11. Вміння формувати у дітей раннього і дошкільного віку досвід самостійної творчої діяльності та базові уявлення про види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звук, фактура, колір тощо). КС-13. Вміння організовувати та керувати ігровою (провідною), художньо-мовною і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей дошкільного і раннього віку					
2. Сучасні технології в	ПР 03. Розуміння природи та усвідомлення вікових особливостей дітей з різними рівнями розвитку, індивідуальних відмінностей дітей з особливими освітніми потребами та особливості розвитку обдарованих дітей. ПР 04. Вміння визначати та розуміти особливості ігрової (провідної) та інших видів діяльності дітей дошкільного віку, застосовувати їх в процесах навчання, виховання і розвитку.					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Пресаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
3. Аксіологія дитинства	ПР-07. Планування освітнього процесу з урахуванням наявних індивідуальних та вікових можливостей дітей дошкільного та раннього віку, включно із дітьми з особливими освітніми потребами та прогнозувати його ефективність. ПР 17. Вміння організувати міжсуб'єктну взаємодію і розвивально-міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та соціально-особистісно зорієнтоване спілкування з батьками					
	КЗ-2. Вміння зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і надбання суспільства, що ґрунтуються на розумінні історії та закономірностей розвитку предметної області, усвідомлення її місця в загальній системі знань про суспільство і навколишній світ, розвитку техніки, технологій і суспільства. Використання різних видів та форм рухової активності для ведення здорового способу життя та активного відпочинку. КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-5. Компетентність оцінювання та забезпечення якості робіт, що виконуються					
	КС-2. Вміння розвитку у дітей дошкільного та раннього віку базових особистісних якостей (самостійність, самооцінка, самосвідомість, самоповага, ініціативність, довільність, креативність, свобода поведінки). КС-9. Здатність розвивати самосвідомі, мнемічні процеси форм мислення та свідомості в дітей дошкільного і раннього віку					
	ПР 02. Здатність до аналізу та обґрунтування процесів розвитку, навчання та виховання дітей раннього та дошкільного віку з використанням психолого-педагогічної термінології. ПР 15. Вміння визначати зміст і завдання різноманітних видів діяльності дітей дошкільного і раннього віку на базі діючих програм дошкільної освіти та наявних знань про етико-естетичні, загальнолюдські культурні цінності, а також культурно-історичний досвід українського народу. ПР 18. Вміння організувати розвивальне предметно-ігрове, мовне, природно-екологічне, пізнавальне, середовище в різних групах раннього і дошкільного віку					
	КЗ-2. Вміння зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і надбання суспільства, що ґрунтуються на розумінні історії та закономірностей розвитку предметної області, усвідомлення її місця в загальній системі знань про суспільство і навколишній світ, розвитку техніки, технологій і суспільства. Використання різних видів та форм рухової					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прескаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	активності для ведення здорового способу життя та активного відпочинку. КЗ-3. Здатність до аналізу, синтезу отриманих знань та абстрактного мислення. КЗ-4. Комунікативна компетентність усного та письмового спілкування державною мовою. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
	КС-6. Виховання в дітей дошкільного та раннього віку усвідомленого дотримання суспільно визнаних правил поведінки і морально-етичних норм. КС-7. Національно-патріотичне виховання дітей дошкільного та раннього віку (любові до рідної мови, рідного міста Батьківщини, повага до державних символів, звичаїв, традицій, свят, обрядів України). КС-16. Виховання у дітей дошкільного і раннього віку толерантного ставлення та поваги до оточуючих, попередження та протидія булінгу. КС-20. Здатність до саморозвитку, самоосвіти, безперервної освіти та постійне поглиблення загальної та фахової підготовки, трансформування освіти в процес, що супроводжує людину впродовж усього життя					
4.Взаємодія закладів дошкільної освіти з сім'ями дітей	ПР 01. Вміння визначати та розуміти педагогічні принципи та закономірності, зміст, завдання, мету, форми, методи і засоби освіти в роботі з дітьми дошкільної групи; визначення типових ознак освітнього процесу і специфіки розвитку дітей у ранній та дошкільний період. ПР-05. Вміння організовувати взаємодію школи, сім'ї та закладу дошкільної освіти за для цілісного освітнього процесу. Залучати батьків до організації освітнього процесу з дітьми дошкільного та раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти. ПР 16. Здатність залучати до педагогічних заходів стейкхолдерів: батьків, громадських діячів, фахівців суміжних галузей та ін. для досягнення всебічного розвитку дитини. ПР 17. Вміння організовувати міжсуб'єктну взаємодію і розвивально-міжособистісне педагогічне спілкування з дітьми дошкільного віку та соціально-особистісно зорієнтоване спілкування з батьками					
	КЗ-2. Вміння зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і надбання суспільства, що ґрунтуються на розумінні історії та закономірностей розвитку предметної області, усвідомлення її місця в загальній системі знань про суспільство і навколишній світ, розвитку техніки, технологій і суспільства. Використання різних видів та форм рухової активності для ведення здорового способу життя та активного					

№ п/п та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	відпочинку. КЗ-6. Компетентність міжособистісної взаємодії. КЗ-7. Здатність до навчання та оволодіння науковими знаннями					
	КС-6. Виховання в дітей дошкільного і раннього віку свідомого дотримання суспільно визнаних правил поведінки і морально-етичних норм. КС-18. Вміння шукати, опрацьовувати та застосовувати потрібну освітню інформацію в роботі з дітьми, батьками. КС-19. Вміння комунікативно взаємодіяти з дітьми, батьками, колегами					

Анкети

I. Загально-фундаментальна підготовка магістрів

№ та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
1. Філософія освіти	ПРН 1. Володіти навичками особистого та професійного самовдосконалення, задоволення власних та соціальних потреб; вміння виконувати важливі для суспільства завдання та сприяти особистісному розвитку у конкретних історичних та культурних умовах; поважати та уважно відноситися до культурних традицій та історичної спадщини, толерантно ставитися до соціальних та культурних відмінностей між членами суспільства. ПРН 2. Вміти фіксувати, аналізувати та узагальнювати психолого-педагогічні явища у професійній діяльності, встановлювати зв'язок з різними галузями педагогічної діяльності. Розуміти механізми продуктивного (образного, креативного, абстрактного, дискурсивного) мислення. ПРН 4. Володіти навичками управління інноваційною діяльністю в системі вищої, дошкільної освіти: застосовувати методи проектування, моделювання та інноваційних нововведень, вміння розробляти програми апробації та експертизи, організувати реалізацію інноваційних нововведень; створювати умови для проведення експериментального дослідження					
	ЗК-1. Здатність до свідомої та соціально відповідальної діяльності. Виявляти національну і особистісну гідність, громадянську свідомість та активність, зацікавленість процесами розвитку та функціонування громадянського суспільства; виражати і аргументовано відстоювати власну громадянську позицію, незалежну від впливів політичних					

	партій та релігійних течій. ЗК-2. Розуміти цінності та мати повагу до мультикультурності та різноманітності. Здійснювати професійну діяльність на принципах толерантності, заангажованості; вирішувати конфліктні ситуації та надавати підтримку у нестандартних, проблемних і кризових ситуаціях. ЗК-3. Здатність до навчання та оволодіння сучасними знаннями. Розуміти необхідність вдосконалення та розвитку особистісного інтелектуального та загальнокультурного рівня; самостійно набувати і використовувати новітні знання та вміння. ЗК-4. Здатність до креативної генерації новітніх ідей. Проявляти ініціативність та готовість приймати прагматичні та відповідальні рішення в нестандартних ситуаціях; соціальна та етична відповідальність за прийняті рішення					
2. Освітня політика	ПРН 3. Вміти оволодівати професійними навичками за допомогою різних джерел інформації та сучасних комп'ютерних технологій. ПРН 4. Здатність застосувати інновації в системі дошкільної та вищої освіти (проектування, моделювання та обґрунтування нововведень, розробка програм експертизи та апробації, організація реалізації інноваційних нововведень); створення умов для проведення експериментальної роботи. ПРН 5. Вміти ефективно працювати у колективі, володіти навичками міжособистісної взаємодії, контакту між дітьми, батьками та іншими колегами; використовувати системний підхід для суспільно корисних потреб. ПРН 6. Знати сучасні концепції, організаційні форми і засоби дошкільної та вищої освіти; особливості та інструменти психолого-педагогічного супроводу; зміст та види управління його перебігу					

II. Спеціальна, психолого-педагогічна підготовка магістрів

№ та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	ЗК-5. Здатність до командної діяльності, володіти навичками прийняття рішень пріоритетних завдань, спрямовувати зусилля на їх виконання. Вміти вмотивувати суб'єктів соціальної взаємодії на досягнення цілей; будувати діяльність на основі правових, етичних, моральних та духовних норм. Володіти самоорганізованістю та саморегуляцією у педагогічній діяльності. ЗК-6. Здатність до пошук та аналізу інформації з різних ресурсів, з використанням сучасних комп'ютерних технологій ЗК-7. Комунікативна компетентність під час усного та письмового спілкування державною мовою. Вміти досконало володіти усним та письмовим мовленням усіх жанрів і стилів при комунікуванні з учасниками освітнього процесу, з різними професійними та соціальними групами. ЗК-8. Здатність до особистісного та професійного становлення, успішне задоволення власних потреб та потреб соціуму; готовність					

№ та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	виконувати важливі для суспільства завдання та сприяти особистісному саморозвитку в конкретному культурно-історичному середовищі; поважати та дбайливо ставитися до культурних традицій, історичного надбання; толерантність до культурних та соціальних відмінностей					
1. Педагогіка вищої школи	ПРН 1. Володіти навичками особистого та професійного самовдосконалення, задоволення власних та соціальних потреб; вміти виконувати важливі для суспільства завдання та сприяти особистісному розвитку у конкретних історичних та культурних умовах; поважати та уважно відноситися до культурних традицій та історичної спадщини, толерантно ставитися до соціальних та культурних відмінностей між членами суспільства. ПРН 2. Вміти фіксувати, аналізувати та узагальнювати психолого-педагогічні явища у професійній діяльності, встановлювати зв'язок з різними галузями педагогічної діяльності. Розуміти механізми продуктивного (образного, креативного, абстрактного, дискурсивного) мислення. ПРН 3. Вміти оволодівати професійними навичками за допомогою різних джерел інформації та сучасних комп'ютерних технологій. ПРН 4. Здатність застосувати інновації в системі дошкільної та вищої освіти (проектування, моделювання та обґрунтування нововведень, розробка програм експертизи та апробації, організація реалізації інноваційних нововведень); створення умов для проведення експериментальної роботи					
	ЗК-1. Здатність до свідомої та соціально відповідальної діяльності. Виявляти національну і особистісну гідність, громадянську свідомість та активність, зацікавленість процесами розвитку та функціонування громадянського суспільства; виражати і аргументовано відстоювати власну громадянську позицію, незалежну від впливів політичних партій та різних релігійних течій. ЗК-2. Розуміти цінності та мати повагу до мультикультурності та різноманітності. Здійснювати професійну діяльність на принципах толерантності, заангажованості; вирішувати конфліктні ситуації та надавати підтримку у нестандартних, проблемних і кризових ситуаціях. ЗК-3. Здатність до навчання та оволодіння сучасними знаннями. Розуміти необхідність вдосконалення та розвитку особистісного інтелектуального та загальнокультурного рівня; самостійно набувати і використовувати новітні знання та вміння. ЗК-4. Здатність до креативної генерації новітніх ідей. Проявляти ініціативність та готовість приймати прагматичні та відповідальні рішення в нестандартних ситуаціях; соціальна та етична відповідальність за прийняті рішення.					

№ та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
2. Психологія вищої школи	ПРН 5. Вміти ефективно працювати у колективі, володіти навичками міжособистісної взаємодії, контакту між дітьми, батьками та іншими колегами; використовувати системний підхід для суспільно корисних потреб. ПРН 6. Знати сучасні концепції, організаційні форми і засоби дошкільної та вищої освіти; особливості та інструменти психолого-педагогічного супроводу; зміст та види управління його перебігу. ПРН 7 Вміти демонструвати професійні комунікативні навички при обговоренні психолого-педагогічних проблем за допомогою різних видів публічних дискурсів; забезпечувати позитивну психологічну атмосферу, толерантність, культуру спілкування та взаємодії в колективі задля здорового та безпечного простору освіти; ефективна комунікація за допомогою комунікаційних технологій на високому рівні. ПРН 8 Вміти демонструвати професійні та особистісні навички самоактуалізації, задоволення соціальних та власних потреб; виконувати суспільно важливі завдання та сприяти особистісному саморозвитку в певних культурних та історичних умовах; уважно ставитися до культурних традицій, історичної спадщини, дбайливо ставитися до культурних та соціальних відмінностей у суспільстві					
	ЗК-5. Здатність до командної праці. Володіти навичками рішень пріоритетних завдань, спрямовувати зусилля на їх виконання. Вміти вмотивувати суб'єктів соціальної взаємодії на досягнення цілей; будувати діяльність на основі правових, етичних, моральних та духовних норм. Володіти навичками самоорганізованості та саморегуляції у педагогічній діяльності. ЗК-6. Здатність до пошук та аналізу інформації з різних ресурсів, з використанням сучасних комп'ютерних технологій. ЗК-7. Комунікативна компетентність під час усного та письмового спілкування державною мовою. Вміти досконало володіти усним та письмовим мовленням усіх жанрів і стилів при комунікуванні з учасниками освітнього процесу, з різними професійними та соціальними групами. ЗК-8. Здатність до особистісного та професійного становлення, успішне задоволення власних потреб та потреб соціуму; готовність виконувати важливі для суспільства завдання та сприяти особистісному саморозвитку в конкретному культурно-історичному середовищі; поважати та дбайливо ставитися до культурних традицій, історичного надбання і толерантно відноситися до культурних та соціальних відмінностей.					

III. Методична підготовка магістрів з навчання та виховання

№	Програмні результати навчання (ПРН)/	Рівні

	компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
1. Технології галузі дошкільної освіти	ПРН 9. Володіти законодавчою базою щодо функціонування дошкільної освіти в Україні. Володіти знаннями міжнародних та законодавчих актів у галузі дошкільної освіти. Розуміти та завчасно запобігати появі можливих ризиків внутрішнього та зовнішнього характеру у діяльності закладів дошкільної освіти; вміти визначати управління як процес, його принципи та закономірності; мати здатність пояснити організаційну структуру управління, її загальні та спеціальні функції. Орієнтуватись у нормативно-правових документах, які регламентують діяльність закладу дошкільної освіти; знати норми регулювання трудових взаємини у закладах дошкільної освіти. ПРН 10. Знати нормативи щодо забезпечення матеріально-технічної бази закладу дошкільної освіти, знати санітарно-гігієнічний режим продовольчо-виробничої зони, володіти знаннями нормативів і режимів харчування дітей; розуміти як правильно організувати та які необхідні умови для медичного обслуговування дітей, лікувально-профілактичної та оздоровчої роботи. ПРН 11. Володіти знаннями змісту, принципів, передумов, умов, функцій, завдань, методів, форм, видів моніторингу спеціаліста з дошкільної освіти; володіти моніторингом як механізмом вдосконалення діяльності закладу та усієї системи дошкільної освіти в районі (місті). ПРН 12. Вміти ефективно взаємодіяти із соціальними групами, що мають відмінності; забезпечувати спрямований та зворотній зв'язок, контакт з батьками через організацію різних заходів та форм взаємодії; вміти налагоджувати професійну комунікацію із загальноосвітніми навчальними закладами, задля забезпечення продовження освіти.					
	ФК-1. Здатність прогнозування, планування та організації у керуванні закладом дошкільної освіти; визнати стратегічні лінії розвитку; розуміти зміст та характер зовнішніх та внутрішніх ризиків та завчасного їх уникнення. ФК-2. Здатність до правового регулювання та керування адміністративно-господарською частиною закладу дошкільної освіти. ФК- 3. Вміти проводити моніторинг у сфері керування ЗДО та загалом у системі дошкільної освіти. ФК-4. Вміти раціонального використовувати матеріально-технічну базу ЗДО, створювати розвиваюче середовища, яке відповідає особистісно-зорієнтованій моделі освіти дітей дошкільного віку, організувати безпечне середовище для педагогічної та виховної діяльності в ЗДО					

№ та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
2.Проектування та методичний супровід освітнього процесу в ЗДО	ПРН 13. Уміти забезпечувати організацію освітнього процесу у закладі дошкільної освіти, враховуючи принципи дошкільної освіти; знати традиційні та вміти застосовувати інноваційні технології організації методичної роботи; вміти та ефективно виконувати роботу вихователя-методиста, володіти навичками організації роботи методичного кабінету у закладі дошкільної освіти. ПРН 14. Моніторити запити населення щодо послуг дошкільної освіти, проводити облік та порядок прийому, комплектування груп, відрахування та збереження місць за дитиною. ПРН 15. Орієнтуватись в структурі забезпечення науково-методичними матеріалами дошкільних закладів. Знати обов'язки посади методиста управління дошкільної освіти в районні (місті) Розуміти функції науково-методичного центру (методкабінету) в районі (місті); знати про систему підвищення кваліфікації працівників освіти. ПРН 16. Розуміти особливості роботи спеціаліста щодо кадрового забезпечення в системі дошкільної освіти; знати як регулюються трудові відносини всередині колективу; знати правила прийому на роботу, укладання трудового договору, контракту, звільнення працівників відповідно до чинного законодавства					
	ФК- 5. Знати правові засади, завдання та принципи плану та заходів організації ефективної педагогічної взаємодії з: працівниками дошкільного закладу, з батьками, керівництвом та органами самоврядування; формувати індивідуальний стиль менеджера (керівника) на кожному рівні управління, налагоджувати сталу комунікацію; враховувати вплив та зв'язок власної діяльності на загальний результат роботи колективу. ФК- 6. Здатність до проектування освітнього процесу у закладі дошкільної освіти, з використанням сучасних обґрунтованих науково, традиційних та інноваційних методів, засобів, технологій, прийомів; здійснювати методичний супровід освіти у закладі дошкільної освіти; володіти формами та методами методичної роботи, навичками створення умов для безперервності навчання та і підвищення кваліфікації педагогічних працівників. ФК-7. Вміти реалізовувати заходи сприяння розвитку мережі ЗДО у районі (місті). Здатність до аналізу соціального та економічного стану району (міста), вивчення запитів жителів щодо послуг дошкільної освіти, ведення обліку дітей і проводити заходи комплектування закладів дошкільної освіти					

№ та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекеріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
3. Управління в системі дошкільної освіти	ПРН 17 Володіти методикою викладання, проводити вибір доцільних методів, засобів навчання, складати конспекти занять усіх видів; проводити різні види занять та здійснювати самоаналіз виконаної роботи; використовувати сучасні форми, методи, засоби та технологія організації виховної роботи куратора академічної групи; визначати виховний потенціал навчальних дисциплін та спецкурсів з фахової підготовки ; добирати методи та застосовувати механізми оптимальних виховних впливів на студентів під час процесу навчання та позааудиторій час; відкривати потенціал обдарованості, особистісної вартості, динамічності кожного студента. ПРН 18. Демонструвати навички професійної та особистої самоактуалізації, успішного задоволення потреб індивідуального та соціального характерів; працювати та виконувати суспільно важливі завдання , спонукати до особистісного саморозвитку в певних історичних та культурних умовах. ПРН 19. Відповідно до завдань і мети досліджень визначати експериментальну базу дослідження та необхідний комплект експериментальних матеріалів та методів наукового пошуку; вміти готувати наукові роботи (доповіді, статті) залучаючи сучасні інформаційні технології; проектувати діяльність на основі Програмних результатів навчання закладу вищої освіти за додатковою кваліфікацією: «Вчитель- логопед наукового підходу», вміти складати та застосовувати прогностичні моделі, описувати результати кількісного та якісного аналізу педагогічних процесів і явищ; усвідомлювати досягнення минулого у сфері педагогічної думки, узагальнювати сучасні педагогічні практики, ґрунтуючись на об'єктивних закономірних зв'язках в галузі дошкільної та вищої освіти					

№ та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекариативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	ФК-4. Вміти раціонального використовувати матеріально-технічну базу ЗДО, створювати розвиваюче середовища, яке відповідає особистісно-зорієнтованій моделі освіти дітей дошкільного віку, організувати безпечне середовище для педагогічної та виховної діяльності в закладі дошкільної освіти ФК- 5. Знати правові засади, завдання та принципи плану та заходів організації ефективної педагогічної взаємодії з: працівниками дошкільного закладу, з батьками, керівництвом та органами самоврядування; формувати індивідуальний стиль менеджера (керівника) на кожному рівні управління, налагоджувати сталу комунікацію; враховувати вплив та зв'язок власної діяльності на загальний результат роботи колективу. ФК-8. Організувати інноваційну та науково-методичну діяльність в межах системи дошкільної освіти та сприяти до ефективним формам взаємодії у закладах і установах науково-методичного забезпечення дошкільної освіти задля ефективності науково-дослідницької та навчально-методичної функцій. Брати участь у створенні, координації та реалізації міжвідомчих комплексних програм, що підвищують якість управління освітою, у тому числі для осіб з особливими освітніми потребами. ФК-9. Здатність організувати фінансово-господарську діяльність та кадрове забезпечення в системі дошкільної освіти. Здійснювати організаційно-фінансове планування, курування та контроль за фінансово-господарською діяльністю закладів дошкільної освіти в районах (містах), аналізувати якість кадрового забезпечення, підбирати, розставляти працівників дошкільної освіти; сприяти удосконаленню якості підготовки фахівців					

№ та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
4. Управління педагогічною взаємодією з різними соціальними групами	ПРН 9. Володіти законодавчою базою щодо функціонування дошкільної освіти в Україні. Володіти знаннями міжнародних та законодавчих актів у галузі дошкільної освіти. Розуміти та завчасно запобігати появі можливих ризиків внутрішнього та зовнішнього характеру у діяльності закладів дошкільної освіти; вміти визначати управління як процес, його принципи та закономірності; мати здатність пояснити організаційну структуру управління її загальні та спеціальні функції. Орієнтуватись у нормативно-правових документах, які регламентують діяльність закладу дошкільної освіти; знати норми регулювання трудових взаємини у закладах дошкільної освіти. ПРН 10. Знати нормативи щодо забезпечення матеріально-технічної бази закладу дошкільної освіти, знати санітарно-гігієнічний режим продовольчо-виробничої зони, володіти знаннями нормативів і режимів харчування дітей; розуміти як правильно організувати та які необхідні умови для медичного обслуговування дітей, лікувально-профілактичної та оздоровчої роботи. ПРН 11. Володіти знаннями змісту, принципів, передумов, умов, функцій, завдань, методів, форм, видів моніторингу спеціаліста з дошкільної освіти; володіти моніторингом як механізмом вдосконалення діяльності закладу та усієї системи дошкільної освіти в районі (місті).					
	ФК-1. Здатність до прогнозування, планування та організації у керуванні закладом дошкільної освіти; визнати стратегічні лінії розвитку; розуміти зміст та характер зовнішніх та внутрішніх ризиків та завчасного їх уникнення. ФК-2. Здатність до правового регулювання та керування адміністративно-господарською частиною закладу дошкільної освіти. ФК- 3. Вміти проводити моніторинг у сфері керування ЗДО та загалом у системі дошкільної освіти. ФК- 5. Знати правові засади, завдання та принципи плану та заходів організації ефективної педагогічної взаємодії з: працівниками дошкільного закладу, з батьками, керівництвом та органами самоврядування; формувати індивідуальний стиль менеджера (керівника) на кожному рівні управління, налагоджувати сталу комунікацію; враховувати вплив та зв'язок власної діяльності на загальний результат роботи колективу.					

№ та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
5.Методика викладання фахових дисциплін	ПРН 17. Володіти методикою викладання, проводити вибір доцільних методів, засобів навчання, складати конспекти занять усіх видів; проводити різні види занять та здійснювати самоаналіз виконаної роботи; використовувати сучасні форми, методи, засоби та технології організації виховної роботи куратора академічної групи; визначати виховний потенціал навчальних дисциплін та спецкурсів з фахової підготовки ; добирати методи та застосовувати механізми оптимальних виховних впливів на студентів під час процесу навчання та позааудиторний час; відкривати потенціал обдарованості, особистісної вартості, динамічності кожного студента. ПРН 18. Демонструвати навички професійної та особистої самоактуалізації, успішного задоволення потреб індивідуального та соціального характерів; працювати та виконувати суспільно важливі завдання , спонукати до особистісного саморозвитку в певних історичних та культурних умовах.					
	ФК -10. Здатність до проведення різних форм занять у закладі вищої освіти (лекції, практичні, семінарські, тренінги та вебінари лабораторні заняття); вміти поєднувати і реалізовувати навчальні та виховні завдання; використовувати інтерактивні методи навчання; вміти вирішувати психолого-педагогічні ситуації, та спрямовувати до реалізації завдання професійно-педагогічної підготовки. ФК-11. Здатність до інтегрування інноваційних технологій в освітній процес закладу вищої освіти; використовувати вміння, знання новітніх методик, інтерактивних методів, ІКТ для подолання антиінноваційних бар'єрів у педагогічній діяльності та вдосконалювати якість вищої освіти.					
	ПРН 18. Демонструвати навички професійної та особистої самоактуалізації, успішного задоволення потреб індивідуального та соціального характерів; працювати та виконувати суспільно важливі завдання , спонукати до особистісного саморозвитку в певних історичних та культурних умовах					
6. Інноваційні технології у професійній діяльності	ФК-11. Здатність до інтегрування інноваційних технологій в освітній процес закладу вищої освіти; використовувати вміння, знання новітніх методик, інтерактивних методів, ІКТ для подолання антиінноваційних бар'єрів у педагогічній діяльності та вдосконалювати якість вищої освіти					

№ та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
7.Методологія і методи наукових досліджень	ПРН 19. Відповідно до завдань і мети досліджень визначати експериментальну базу дослідження та необхідний комплект експериментальних матеріалів та методів наукового пошуку; вміти готувати наукові роботи (доповіді, статті) залучаючи сучасні інформаційні технології; проектувати діяльність на основі Програмних результатів навчання закладу вищої освіти за додатковою кваліфікацією: «Вчитель- логопед наукового підходу», вміти складати та застосовувати прогностичні моделі, описувати результати кількісного та якісного аналізу педагогічних процесів і явищ; усвідомлювати досягнення минулого у сфері педагогічної думки, узагальнювати сучасні педагогічні практики, ґрунтуючись на об'єктивних закономірних зв'язках в галузі дошкільної та вищої освіти					
	ФК-12. Здатність до наукового аналізу, синтезу, спираючись на логічні аргументи, перевірені факти, організувати дослідно-експериментальну роботу у сфері освіти, презентувати результати передусім у публікаціях.					
8. Організація інформативно-комунікативного простору	ПРН 20 Вміти за допомогою педагогічного інструментарія вивчати індивідуальні особливості, схильності, інтереси дітей з особливими освітніми потребами, виявляти та розкривати їх здібності, таланти. ПРН 21. Вміти застосовувати для дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами програми розвитку, сучасне методичне забезпечення, технології інклюзивної освіти так, складати індивідуальну програму розвитку; проводити аналіз динамік розвитку та відзначати її досягнення. ПРН 22. Здатність до застосування різноманітних інформаційних ресурсів та способів отримання інформації для досягнення професійних цілей. ПРН 23. Вміти будувати процес комунікації з батьками, опікунами, командою фахівців супроводу не порушуючи принципи співробітництва та толерантності.					
	ФК 13. Здатність вивчати індивідуальні особливості, схильності, інтереси дітей з освітніми потребами. ФК 14. Вміти адаптувати навчальні матеріали із врахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної активності дітей з особливими освітніми потребами в рамках інклюзивного освітнього середовища. ФК 15. Проводити навчально-розвивальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, використовувати технології інклюзивної освіти з дітьми, що мають особливі освітні потреби в інклюзивній групі. ФК 16. Здатність працювати разом з фахівцями супроводу дітей, що мають особливі освітні потреби та їхніми батьками.					

№ та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
9. Організація позаурочної діяльності у початковій школі	ПРН 20. Вміти за допомогою педагогічного інструментарія вивчати індивідуальні особливості, схильності, інтереси дітей з особливими освітніми потребами, виявляти та розкривати їх здібності, таланти. ПРН 21. Вміти застосовувати для дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами програми розвитку, сучасне методичне забезпечення, технології інклюзивної освіти так, складати індивідуальну програму розвитку; проводити аналіз динамік розвитку та відзначати її досягнення. ПРН 22. Здатність до застосування різноманітних інформаційних ресурсів та способів отримання інформації для досягнення професійних цілей. ПРН 23. Вміти будувати процес комунікації з батьками, опікунами, командою фахівців супроводу не порушуючи принципи співробітництва та толерантності.					
	ФК 13. Здатність вивчати індивідуальні особливості, схильності, інтереси дітей з освітніми потребами. ФК 14. Вміти адаптувати навчальні матеріали із врахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної активності дітей з особливими освітніми потребами в рамках інклюзивного освітнього середовища ФК 15. Проводити навчально-розвивальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, використовувати технології інклюзивної освіти з дітьми, що мають особливі освітні потреби в інклюзивній групі.					
10. Управління освітнім процесом у початковій школі	ПРН 20. Вміти за допомогою педагогічного інструментарія вивчати індивідуальні особливості, схильності, інтереси дітей з особливими освітніми потребами, виявляти та розкривати їх здібності, таланти. ПРН 21. Вміти застосовувати для дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами програми розвитку, сучасне методичне забезпечення, технології інклюзивної освіти так, складати індивідуальну програму розвитку; проводити аналіз динамік розвитку та відзначати її досягнення. ПРН 22. Здатність до застосування різноманітних інформаційних ресурсів та способів отримання інформації для досягнення професійних цілей. ПРН 23. Вміти будувати процес комунікації з батьками, опікунами, командою фахівців супроводу не порушуючи принципи співробітництва та толерантності					

№ та назва дисципліни	Програмні результати навчання (ПРН)/ компетентності (КЗ – загальні, КС – спеціальні)	Рівні				
		Прекаріативний	Несформований	Достатній середній	Потенційний модерний	Естетично-ефективний
	ФК 13. Здатність вивчати індивідуальні особливості, схильності, інтереси дітей з освітніми потребами. ФК 14. Вміти адаптувати навчальні матеріали із врахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної активності дітей з особливими освітніми потребами в рамках інклюзивного освітнього середовища ФК 15. Проводити навчально-розвивальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, використовувати технології інклюзивної освіти з дітьми, що мають особливі освітні потреби в інклюзивній групі. ФК 16. Здатність працювати разом з фахівцями супроводу дітей, що мають особливі освітні потреби та їхніми батьками.					
11. Актуальні проблеми дидактики початкової школи	ПРН 20 Вміти за допомогою педагогічного інструментарія вивчати індивідуальні особливості, схильності, інтереси дітей з особливими освітніми потребами, виявляти та розкривати їх здібності, таланти. ПРН 21. Вміти застосовувати для дітей дошкільного віку з особливими освітніми потребами програми розвитку, сучасне методичне забезпечення, технології інклюзивної освіти так, складати індивідуальну програму розвитку; проводити аналіз динамік розвитку та відзначати її досягнення. ПРН 22. Здатність до застосування різноманітних інформаційних ресурсів та способів отримання інформації для досягнення професійних цілей. ПРН 23. Вміти будувати процес комунікації з батьками, опікунами, командою фахівців супроводу не порушуючи принципи співробітництва та толерантності					
	ФК 13. Здатність вивчати індивідуальні особливості, схильності, інтереси дітей з освітніми потребами. ФК 14. Вміти адаптувати навчальні матеріали із врахуванням індивідуальних особливостей навчально-пізнавальної активності дітей з особливими освітніми потребами в рамках інклюзивного освітнього середовища ФК 15. Проводити навчально-розвивальні, виховні, соціально-адаптаційні заходи, використовувати технології інклюзивної освіти з дітьми, що мають особливі освітні потреби в інклюзивній групі. ФК 16. Здатність працювати разом з фахівцями супроводу дітей, що мають особливі освітні потреби та їхніми батьками					

**Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання
художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за
мотиваційним критерієм у КГ і ЕГ на констатувальному (моніторинговому)
етапі експерименту, у %**

Розподіл по групам	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Естетично-ефективний	5	5,7	5	5,9	4	4,7	4	4,7	6	7,1	5	5,9	6	7,1	5	5,9	6	6,9	5	5,9
Потенційний модерний	7	8,1	8	9,4	10	11,8	9	10,6	8	9,4	8	9,4	7	8,2	8	9,4	11	12,6	10	11,8
Достатній середній	23	26,4	22	25,9	24	28,2	25	29,4	21	24,7	22	25,9	24	28,2	23	27	21	24,1	23	27
Несформований	34	39,1	33	38,8	30	35,3	29	34,1	33	38,8	32	37,6	33	38,8	34	40	29	33,4	28	32,9
Прекаріативний	18	20,7	17	20	17	20	18	21,2	17	20	18	21,2	15	17,7	15	17,7	20	23	19	22,4
Всього	87	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	87	100	85	100

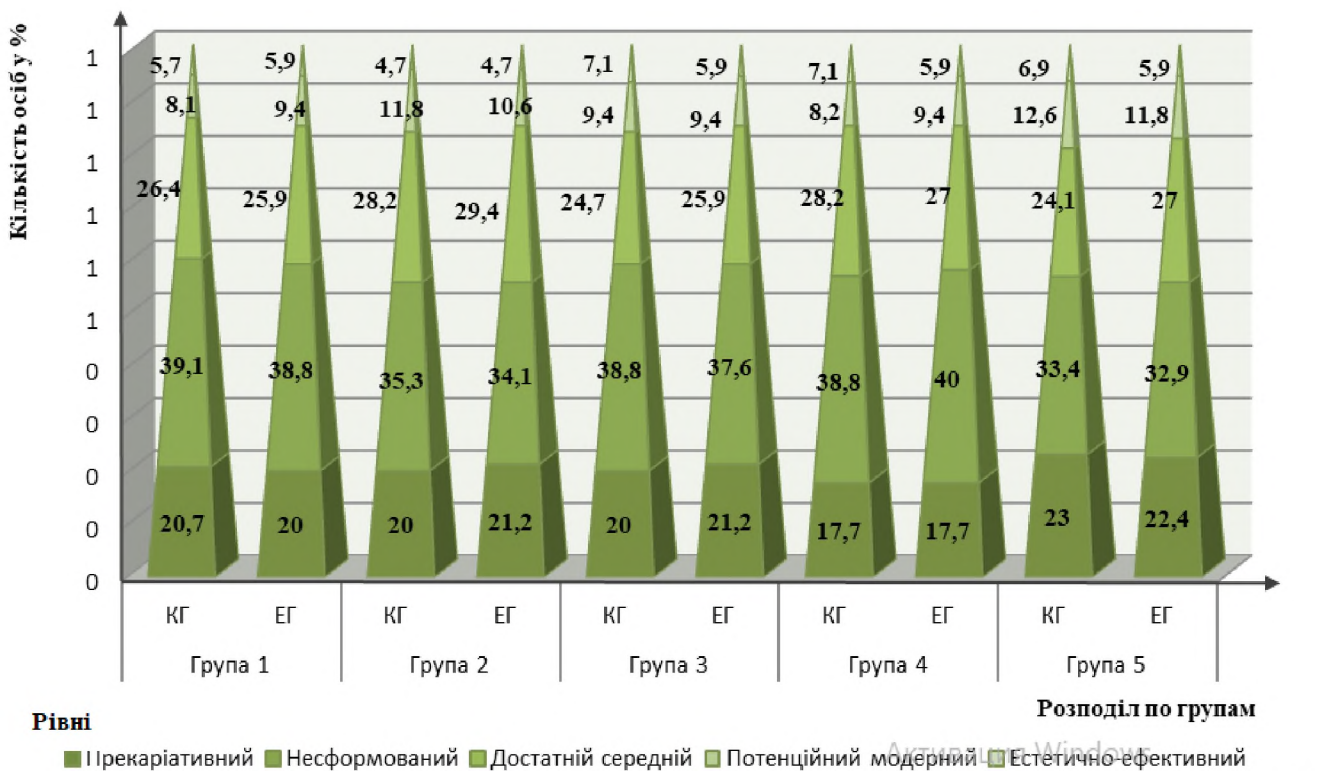
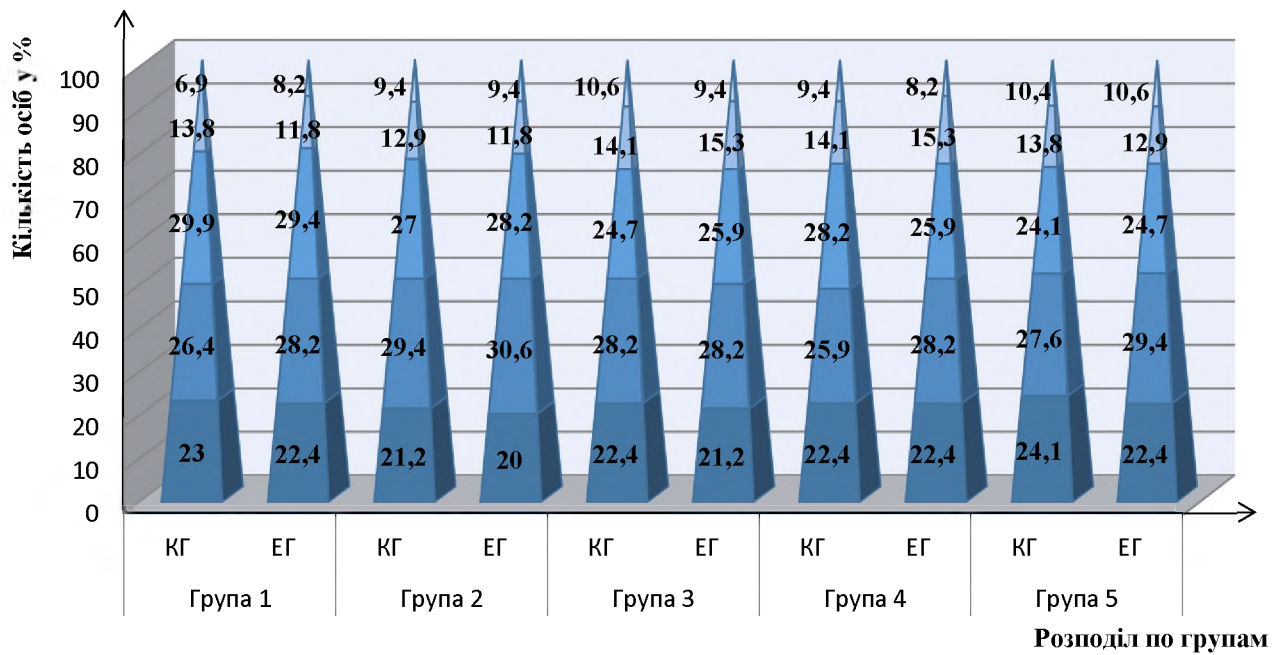

Рис. 5.1. Показники соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за мотиваційним критерієм у КГ і ЕГ на констатувальному (моніторинговому) етапі експерименту, у %

**Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання
художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за
когнітивним критерієм у КГ і ЕГ на констатувальному (моніторинговому)
етапі експерименту, у %**

Розподіл по групам	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
Рівні	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Естетично-ефективний	6	6,9	7	8,2	8	9,4	8	9,4	9	10,6	8	9,4	8	9,4	7	8,2	9	10,4	9	10,6
Потенційний модерний	12	13,8	10	11,8	11	12,9	10	11,8	12	14,1	13	15,3	12	14,1	13	15,3	12	13,8	11	12,9
Достатній середній	26	29,9	25	29,4	23	27	24	28,2	21	24,7	22	25,9	24	28,2	22	25,9	21	24,1	21	24,7
Несформований	23	26,4	24	28,2	25	29,4	26	30,6	24	28,2	24	28,2	22	25,9	24	28,2	24	27,6	25	29,4
Прекаріативний	20	23	19	22,4	18	21,2	17	20	19	22,4	18	21,2	19	22,4	19	22,4	21	24,1	19	22,4
Всього	87	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	87	100	85	100

Рівні

■ Прекаріативний ■ Несформований ■ Достатній середній ■ Потенційний модерний ■ Естетично-ефективний

Рис. 5.2 Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за когнітивним критерієм у КГ і ЕГ на констатувальному (моніторинговому) етапі експерименту, у %

**Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання
художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за
суспільним критерієм у КГ і ЕГ на констатувальному (моніторинговому)
етапі експерименту, у %**

Розподіл по групам	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
Рівні	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Естетично-ефективний	10	11,5	10	11,8	10	11,8	10	11,8	9	10,6	10	11,8	10	11,8	9	10,6	10	11,5	10	11,8
Потенційний модерний	12	13,8	11	12,9	12	14,10	12	14,1	12	14,1	11	12,9	11	12,9	10	11,8	12	13,8	11	12,9
Достатній середній	26	29,9	25	29,4	24	28,2	23	27	22	25,9	23	27,0	24	28,2	24	28,2	22	25,3	21	24,7
Несформований	19	21,8	20	23,5	20	23,5	21	24,7	23	27	22	25,9	21	24,7	22	25,9	23	26,4	24	28,2
Прекаріативний	20	23	19	22,4	19	22,4	19	22,4	19	22,4	19	22,4	19	22,4	20	23,5	20	23	19	22,4
Всього	87	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	87	100	85	100

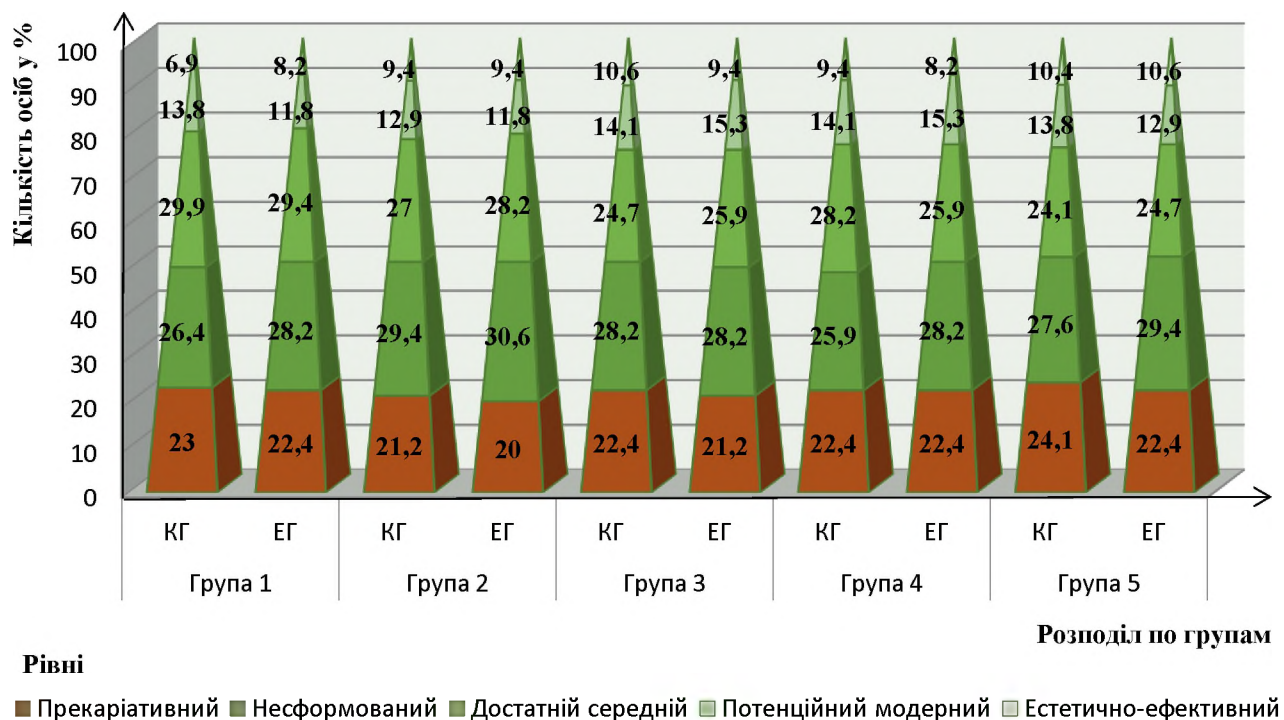

Рис. 5.3. Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за суспільним критерієм у КГ і ЕГ на констатувальному (моніторинговому) етапі експерименту, у %

**Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання
художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за художньо-
естетичним (модерним, культурформувальним) критерієм у КГ і ЕГ на
констатувальному (моніторинговому) етапі експерименту, у %**

Розподіл по групам	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Естетично-ефективний	6	6,9	7	8,2	5	5,9	5	5,9	6	7,1	5	5,9	6	7,1	5	5,9	6	6,9	6	7,1
Потенційний модерний	10	11,5	11	12,9	9	10,6	8	9,4	9	10,6	11	12,9	9	10,6	8	9,4	9	10,3	9	10,6
Достатній середній	33	37,9	31	36,5	31	36,5	30	35,3	32	37,6	31	36,5	30	35,3	30	35,3	32	36,8	33	38,8
Несформований	31	35,6	30	35,3	32	37,6	33	38,8	33	38,8	32	37,6	34	40	34	40	34	39,1	32	37,6
Прекаріативний	7	8,1	6	7,1	8	9,4	9	10,6	5	5,9	6	7,1	6	7,1	8	9,4	6	6,9	5	5,9
Всього	87	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	87	100	85	100

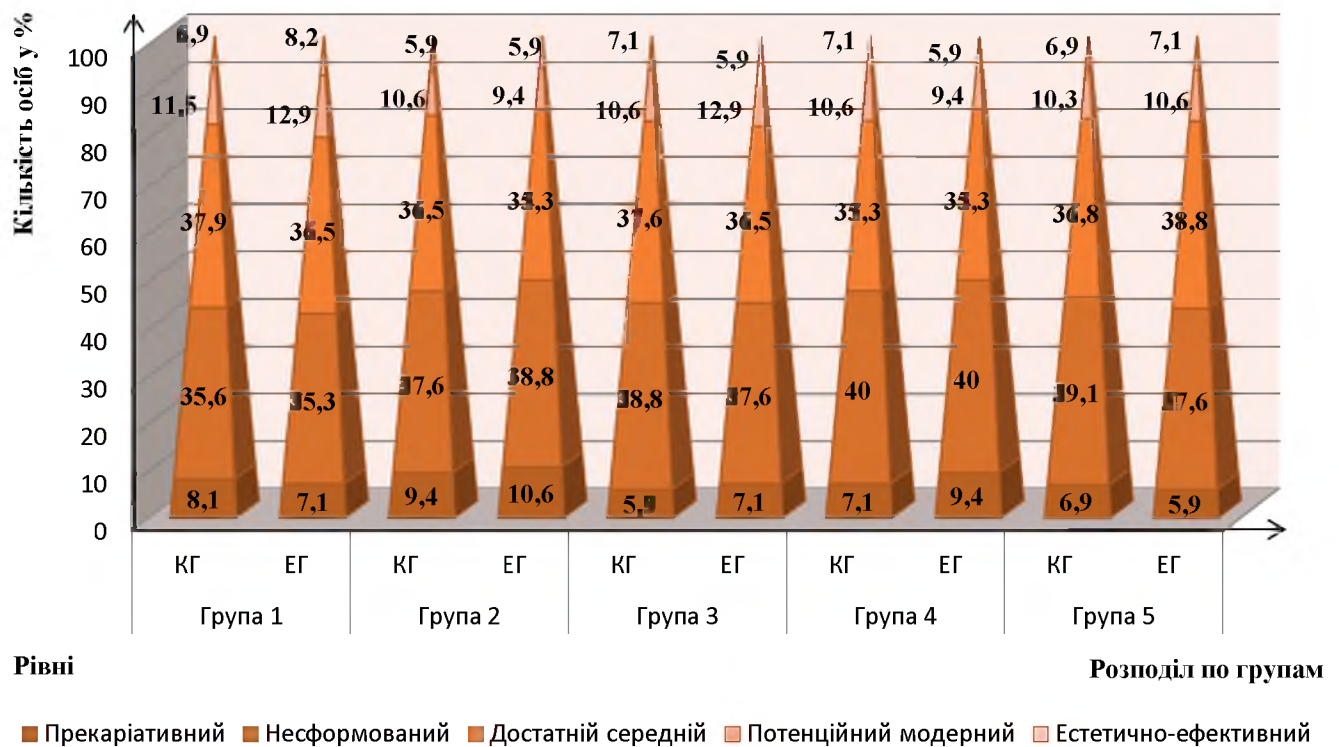

Рис. 5.4 Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за художньо-естетичним (модерним, культурформувальним) критерієм у КГ і ЕГ на констатувальному (моніторинговому) етапі експерименту, у %

**Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання
художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за естетично-
просторовим (аксіологічно моделюючим – футуристичним) критерієм у КГ і
ЕГ на констатувальному (моніторинговому) етапі експерименту, у %**

Розподіл по групам	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Естетично-ефективний	4	4,6	3	3,5	4	4,7	4	4,7	4	4,7	3	3,5	3	3,5	3	3,5	4	4,6	3	3,5
Потенційний модерний	10	11,5	11	13	11	13	11	13	10	11,8	10	11,8	10	11,8	10	11,8	12	13,8	11	13
Достатній середній	26	29,9	25	29,4	26	30,6	26	30,6	26	30,6	27	31,8	26	30,6	27	31,8	26	29,9	27	31,8
Несформований	23	26,4	24	28,2	23	27	24	28,2	23	27	24	28,2	24	28,2	24	28,2	25	28,7	24	28,2
Прекаріативний	24	27,6	22	25,9	21	24,7	20	23,5	22	25,9	21	24,7	22	25,9	21	24,7	20	23	20	23,5
Всього	87	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	87	100	85	100

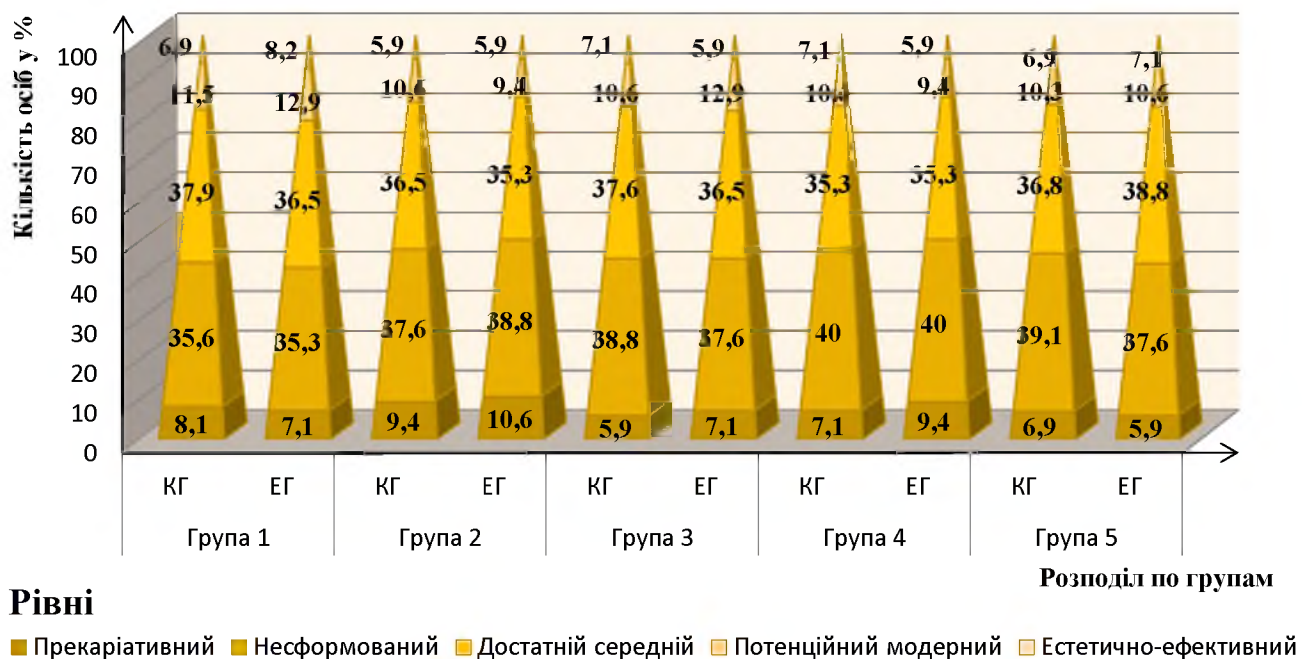

Рис. 5.5 Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за естетично-просторовим (аксіологічно моделюючим – футуристичним) критерієм у КГ і ЕГ на констатувальному (моніторинговому) етапі експерименту, у %

Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО у КГ і ЕГ на констатувальному (моніторинговому) етапі експерименту, у %

Критерії	Мотиваційний				Когнітивний				Суспільний				Художньо-естетичний				Естетично-просторовий			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%	К-сть осіб	%
Естетично-ефективний (А)	27	6,3	24	5,6	40	9,3	39	9,2	49	11,4	49	11,5	29	6,8	28	6,6	19	4,4	16	3,8
Потенційний модерний (В)	43	10,0	43	10,1	59	13,8	57	13,4	59	13,8	55	12,9	46	10,7	47	11,1	53	12,4	53	12,5
Достатній середній (С)	113	26,3	115	27,1	115	26,8	114	26,8	118	27,5	116	27,3	158	36,8	155	36,4	130	30,3	132	31,0
Несформований (D)	159	37,1	156	36,7	118	27,5	123	28,9	106	24,7	109	25,7	164	38,2	161	37,9	118	27,5	120	28,2
Прекаріативний (Е)	87	20,3	87	20,5	97	22,6	92	21,7	97	22,6	96	22,6	32	7,5	34	8,0	109	25,4	104	24,5
Усього:	429	100	425	100	429	100	425	100	429	100	425	100	429	100	425	100	429	100	425	100

**Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання
художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за
мотиваційному критерієм у КГ і ЕГ
на формувально-художньо-естетичному етапі експерименту, у %**

Розподіл по групам	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
Рівні	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Естетично-ефективний	8	9,2	13	15,3	7	8,2	12	14,1	9	10,6	14	16,5	9	10,6	14	16,5	9	10,3	13	15,3
Потенційний модерний	13	14,9	29	34,1	14	16,5	28	32,9	13	15,3	28	32,9	12	14,1	26	30,6	14	16,1	27	31,8
Достатній середній	28	32,2	26	30,6	26	30,6	25	29,4	21	24,7	22	25,9	24	28,2	26	30,6	21	24,1	22	25,9
Несформований	24	27,6	12	14,1	25	29,4	14	16,5	28	32,9	13	15,3	29	34,1	12	14,1	28	32,2	16	18,8
Прекаріативний	14	16,1	5	5,9	13	15,3	6	7,1	14	16,5	8	9,4	11	13	7	8,2	15	17,3	7	8,2
Всього	87	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	87	100	85	100

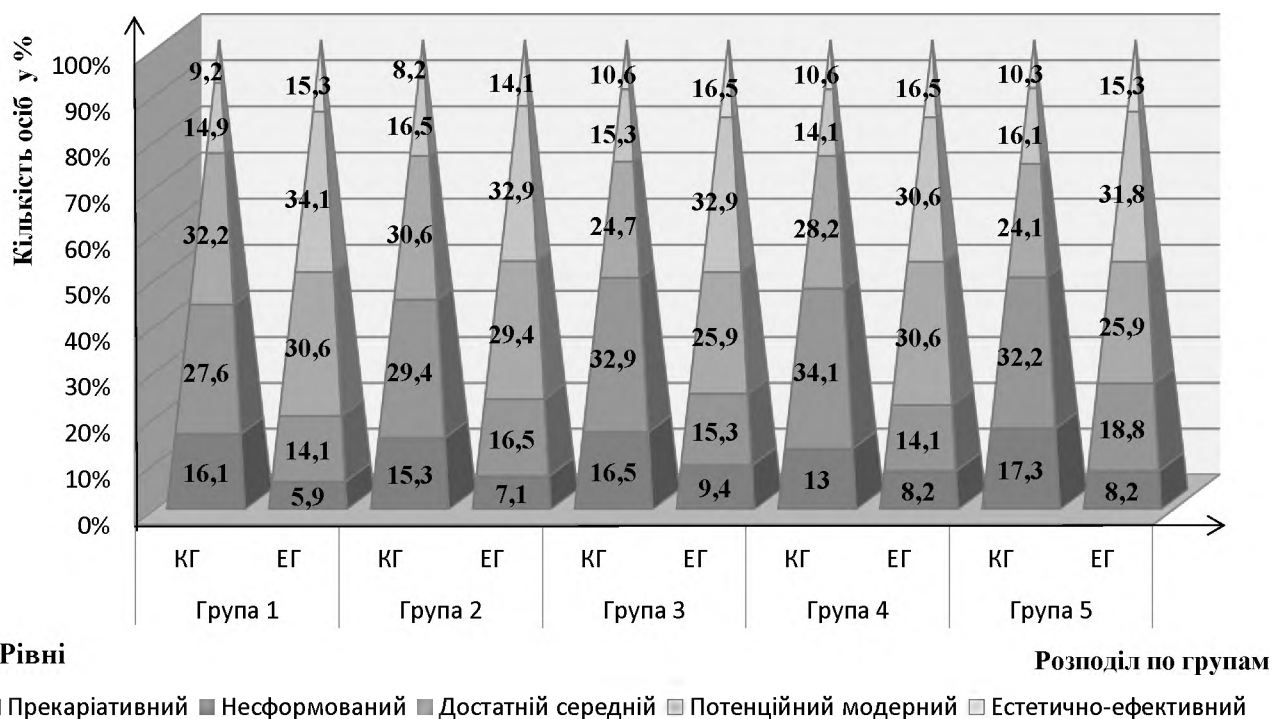

Рис. 5.7. Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за мотиваційни критерієм у КГ і ЕГ на формувально-художньо-естетичному етапі експерименту, у %

**Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання
художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за
когнітивним критерієм у КГ і ЕГ на формульовально-художньо-естетичному
етапі експерименту, у %**

Розподіл по групам	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
Рівні	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Естетично-ефективний	10	11,5	17	20	9	10,6	15	17,6	10	11,8	18	21,2	10	11,8	16	18,8	9	10,4	14	16,5
Потенційний модерний	14	16,1	21	24,7	12	14,1	22	25,9	13	15,3	20	23,5	15	17,6	22	25,9	13	14,9	28	32,9
Достатній середній	26	29,9	25	29,4	26	30,6	26	30,6	22	25,9	26	30,6	25	29,4	27	31,8	22	25,3	23	27,1
Несформований	23	26,4	14	16,5	24	28,2	13	15,3	25	29,4	14	16,5	22	25,9	13	15,3	27	31	12	14,1
Прекаріативний	14	16,1	8	9,4	14	16,5	9	10,6	15	17,6	7	8,2	13	15,3	7	8,2	16	18,4	8	9,4
Всього	87	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	87	100	85	100

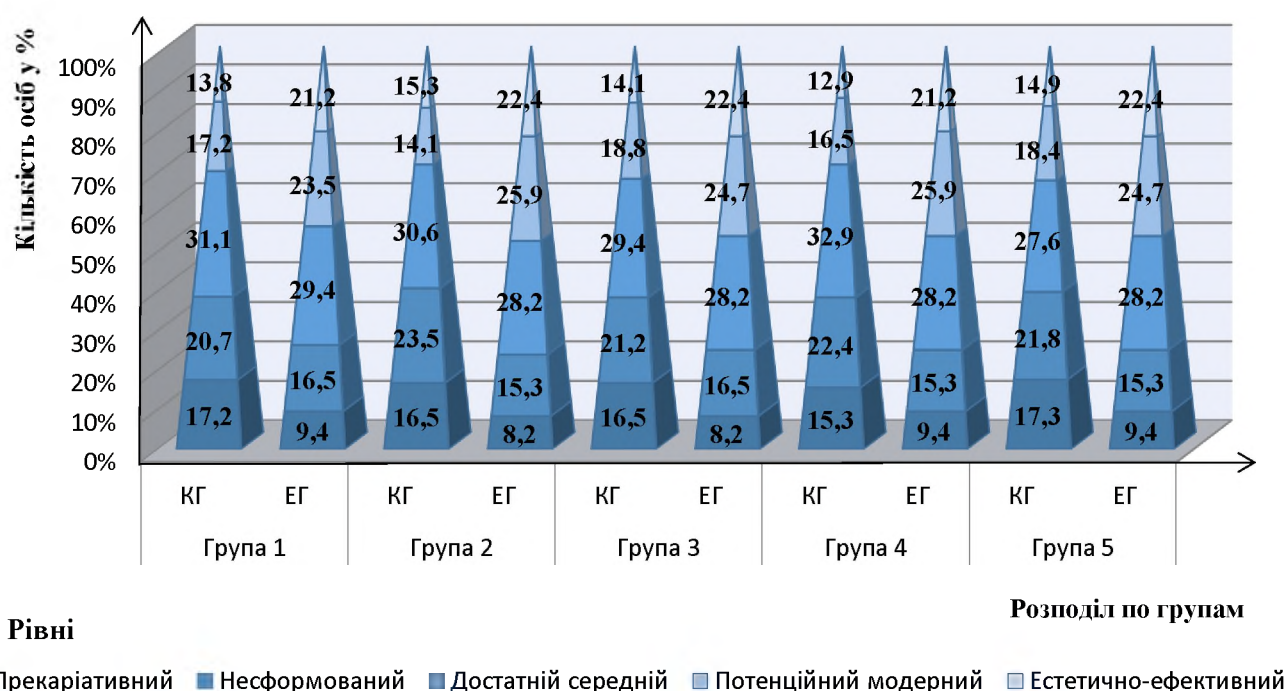

Рис. 5.8 Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за когнітивним критерієм у КГ і ЕГ на формульовально-художньо-естетичному етапі експерименту, у %

**Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання
художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за
суспільним критерієм у КГ і ЕГ на формуально-художньо-естетичному етапі
експерименту, у %**

Розподіл по групам	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
Рівні	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Естетично-ефективний	12	13,8	18	21,2	13	15,3	19	22,4	12	14,1	19	22,4	11	12,9	18	21,2	13	14,9	19	22,4
Потенційний модерний	15	17,2	20	23,5	12	14,1	22	25,9	16	18,8	21	24,7	14	16,5	22	25,9	16	18,4	21	24,7
Достатній середній	27	31,1	25	29,4	26	30,6	24	28,2	25	29,4	24	28,2	28	32,9	24	28,2	24	27,6	24	28,2
Несформований	18	20,7	14	16,5	20	23,5	13	15,3	18	21,2	14	16,5	19	22,4	13	15,3	19	21,8	13	15,3
Прекаріативний	15	17,2	8	9,4	14	16,5	7	8,2	14	16,5	7	8,2	13	15,3	8	9,4	15	17,3	8	9,4
Всього	87	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	87	100	85	100

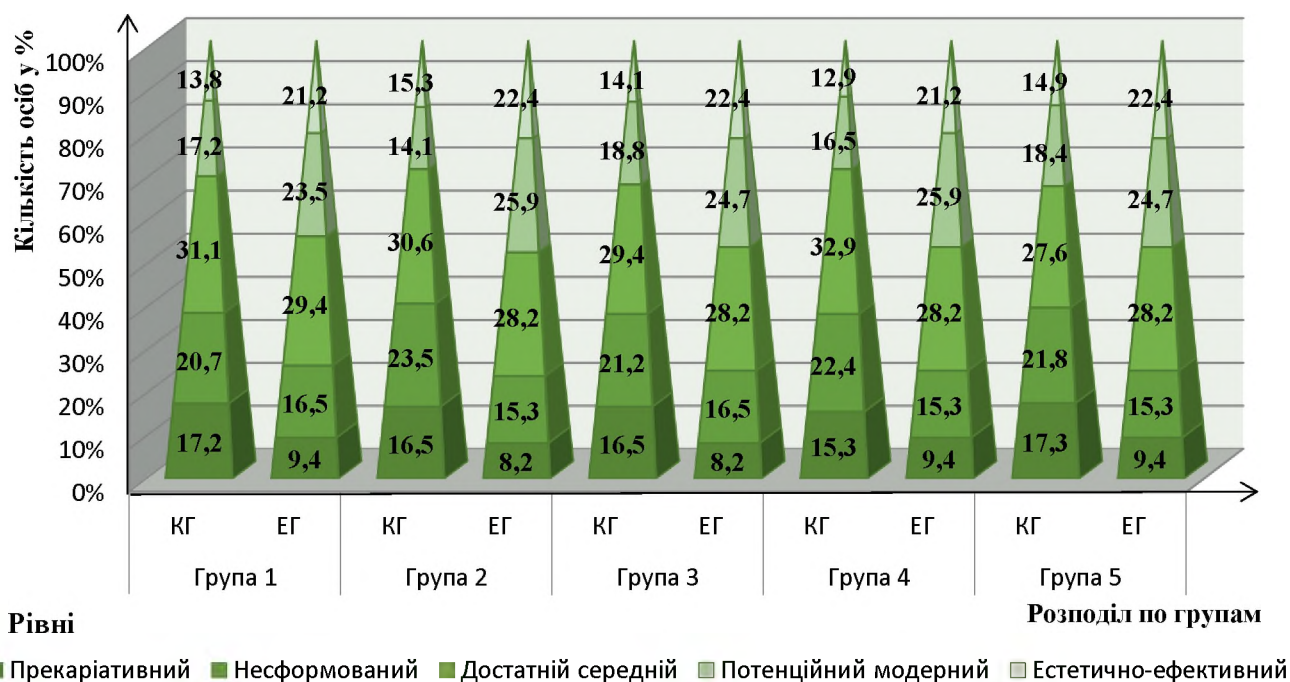

Рис. 5.9 Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за суспільним критерієм у КГ і ЕГ на формуально-художньо-естетичному етапі експерименту, у %

**Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання
художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за художньо-
естетичним (модерним, культурформувальним) критерієм у КГ і ЕГ
на формувально-художньо-естетичному етапі експерименту, у %**

Розподіл по групам	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
Рівні	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Естетично-ефективний	9	10,3	15	17,7	8	9,4	14	16,5	9	10,6	15	17,7	6	7,1	17	20	8	9,2	15	17,7
Потенційний модерний	12	13,8	21	24,7	13	15,3	18	21,2	12	14,1	20	23,5	11	12,9	21	24,7	11	12,6	21	24,7
Достатній середній	30	34,5	31	36,5	32	37,6	32	37,6	32	37,6	32	37,6	30	35,3	30	35,3	31	35,6	32	37,6
Несформований	30	34,5	16	18,8	27	31,8	18	21,2	27	31,8	16	18,8	32	37,6	16	18,8	32	36,8	15	17,7
Прекаріативний	6	6,9	2	2,3	5	5,9	3	3,5	5	5,9	2	2,3	6	7,1	1	1,2	5	5,8	2	2,3
Всього	87	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	87	100	85	100

Рис. 5.10 Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за художньо-естетичним (модерним, культурформувальним) критерієм у КГ і ЕГ на формувально-художньо-естетичному етапі експерименту, у %

Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за естетично-просторовим (аксіологічно моделюючим – футуристичним) критерієм у КГ і ЕГ на формувальньо-художньо-естетичному етапі експерименту, у %

Розподіл по групам	Група 1				Група 2				Група 3				Група 4				Група 5			
	КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ		КГ		ЕГ	
Рівні	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%	к-сть	%
Естетично-ефективний	6	6,9	10	11,8	5	5,9	12	14,1	7	8,2	13	15,3	5	5,9	13	15,3	6	6,9	13	15,3
Потенційний модерний	12	13,8	19	22,4	13	15,3	21	24,7	11	13	20	23,5	11	13	22	25,9	14	16,1	22	25,9
Достатній середній	27	31,1	32	37,6	28	32,9	30	35,3	26	30,6	33	38,8	26	30,6	31	36,5	28	32,2	31	36,5
Несформований	23	26,4	15	17,6	22	25,9	13	15,3	23	27	13	15,3	23	27	12	14,1	22	25,3	12	14,1
Прекаріативний	19	21,8	9	10,6	17	20	9	10,6	18	21,2	6	7,1	20	23,5	7	8,2	17	19,5	7	8,2
Всього	87	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	85	100	87	100	85	100

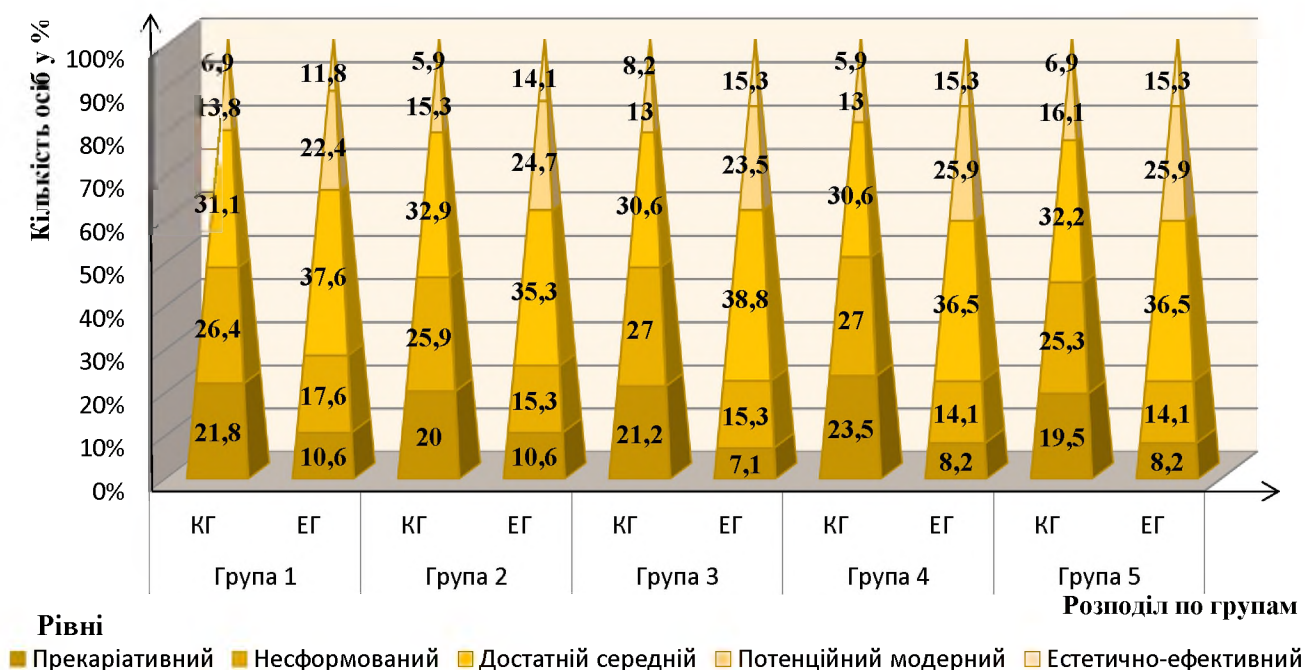

Рис. 5.11. Показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО за естетично-просторовим (аксіологічно моделюючим – футуристичним) критерієм у КГ і ЕГ на формувальньо-художньо-естетичному етапі експерименту, у %

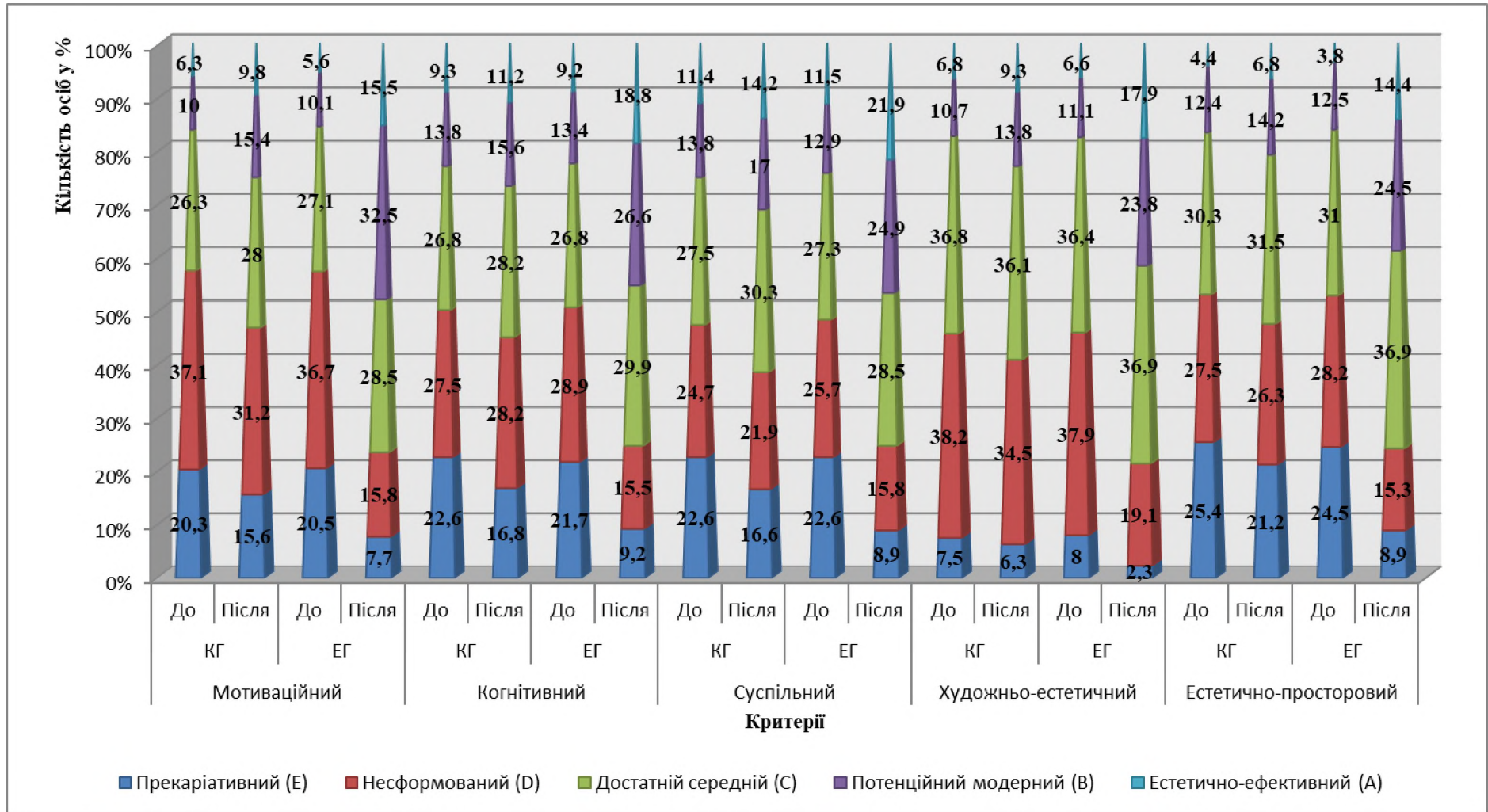

Рис. 5.13. Порівняльний аналіз рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО у КГ і ЕГ до і після педагогічного експерименту, у %

Зведені показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО у КГ і ЕГ на констатувальному (моніторинговому) та формувально-художньо-естетичному етапах експерименту, у %

Рівні	Групи	Критерії														
		Мотиваційний			Когнітивний			Суспільний			Художньо-естетичний			Естетично-просторовий		
		К	Ф	Δ	К	Ф	Δ	К	Ф	Δ	К	Ф	Δ	К	Ф	Δ
Естетично-ефективний (А)	КГ	6,3	9,8	+3,5	9,3	11,2	+1,9	11,4	14,2	+2,8	6,8	9,3	+2,5	4,4	6,8	+2,4
	ЕГ	5,6	15,5	+9,9	9,2	18,8	+9,6	11,5	21,9	+10,4	6,6	17,9	+11,3	3,8	14,4	+10,6
Потенційний модерний (В)	КГ	10,0	15,4	+5,4	13,8	15,6	+1,8	13,8	17,0	+3,2	10,7	13,8	+3,1	12,4	14,2	+1,8
	ЕГ	10,1	32,5	+22,4	13,4	26,6	+13,2	12,9	24,9	+12,0	11,1	23,8	+12,7	12,5	24,5	+12,0
Достатній середній (С)	КГ	26,3	28	+1,7	26,8	28,2	+1,4	27,5	30,3	+2,8	36,8	36,1	-0,7	30,3	31,5	+1,2
	ЕГ	27,1	28,5	+1,4	26,8	29,9	+3,1	27,3	28,5	+1,2	36,4	36,9	+0,5	31,0	36,9	+5,9
Несформований (D)	КГ	37,1	31,2	-5,9	27,5	28,2	+0,7	24,7	21,9	-2,8	38,2	34,5	-3,7	27,5	26,3	-1,2
	ЕГ	36,7	15,8	-20,9	28,9	15,5	-13,4	25,7	15,8	-9,9	37,9	19,1	-18,8	28,2	15,3	-12,9
Прекаріативний (Е)	КГ	20,3	15,6	-4,7	22,6	16,8	-5,8	22,6	16,6	-6	7,5	6,3	-1,2	25,4	21,2	-4,2
	ЕГ	20,5	7,7	-12,8	21,7	9,2	-12,5	22,6	8,9	-13,7	8,0	2,3	-5,7	24,5	8,9	-15,6

Висновки до п'ятого розділу

Розроблено, обґрунтовано та структуровано завдяки теоретичним методам математички та емпіричного дослідження матрицю класифікаційних ознак рівнів оцінювання складових категорій виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників ЗДО зі врахуванням наукових надбань видатних національних і зарубіжних учених у контексті розроблення категоріального апарату дослідження за напрямками діагностики – рівнів зі групування врахуванням структурних категорій виховання.

Відповідно до кожного напрямку здійснено добір категорій виховання у показниках завдяки застосуванню матричного підходу групування структурних категорій виховання систематизованого у матриці за рівнями оцінювання кожного з показників у напрямках:

– особисті прагнення активізації досягнення суб'єктивного благополуччя: емпатія (психологічні основи емпатії – Л. Журавльова), потреби (ієрархічна система потреб людини – А. Маслоу), мотиви за призначенням (особливості трансформування мотивів у процесі професійної підготовки – Л. Кален); рефлексія (утвердження рефлексії як одного із інтегральних психологічних утворень у персонально-особистісному становленні фахівця – О. Савченко);

– освіченість, досвід та розвиток компетентностей особистості: знання (тематично-рейтингова система знань, умінь та навичок майбутнього педагога – В. Бочарнікова), досвід (формування досвіду – О. Хлебнікова), рівні за етапами когнітивного розвитку (етапи когнітивного розвитку особистості – Ж. Піаже), розвиток інтелектуального потенціалу (розвиток інтелектуального потенціалу особистості – Е. Носенко);

– соціалізація, мобільність і спроможність пролонгованої зайнятості особистості: соціалізація (методичні засади соціалізації майбутніх педагогів – І. Рогальська), соціальна мобільність (соціальна мобільність, як компонент професійної компетентності майбутнього фахівця-педагога – Г. Бойко),

професійна мобільність (психологічні засади розвитку професійної мобільності – В. Гринько);

– духовність, зрілість, естетичний розвиток для якісних перетворень життя особистості: менталітет (методологічні основи педагогічної ментальності – О. Реброва), естетичний розвиток особистості (фахове означення естетичного розвитку майбутніх педагогів – Г. Сотська), зрілість (параметри зрілості особистості – Г. Олпорт);

– якісна оцінка рівня особистості у керівництві змін життя: природа, аксіологія, семантика культури соціокультурної діяльності та/або життя особистості: цінності соціокультурної діяльності (розвиток особистості впродовж життя – В. Ямницький), особистість (пріоритетно-ключові риси особистості майбутнього педагога – Г. Дерябіна, І. Табачек), природа особистості і культура життя (типологія природи особистості і культури життя – О. Злобіна, Т. Аболіна).

Здійснено верифікацію ефективності моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО за розробленою методикою (та критеріальним апаратом) диференційної діагностики праксеологічної перевірки організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО (за критеріями – мотиваційний, когнітивний, суспільний, художньо-естетичний (модерний, культурформувальний) та естетично-просторовий (аксіологічно моделюючий – футуристичний) та рівнями – прекаріативний, несформований, достатній середній, потенційний модерний та естетично-ефективний).

Згідно результатів констатувального (моніторингового) етапу експерименту встановлено (у %) показники рівнів сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО у КГ та ЕГ. На формувально-художньо-естетичному етапі педагогічного експерименту показники рівнів соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО встановлено (у %) у КГ та ЕГ відповідно за

розробленим критеріальним апаратом – прекаріативний рівень (відповідно 15,6 і 7,7 % за мотиваційним критерієм, 16,8 і 9,2 % – за когнітивним, 16,6 і 8,9 % – за суспільним, 6,3 і 2,3 % – за художньо-естетичним (модерним, культурформувальним), 21,2 і 8,9 % – за естетично-просторовим (аксіологічно моделюючим – футуристичним)); несформований (31,2 і 15,8 % за мотиваційним критерієм, 28,2 і 15,5% – за когнітивним, 21,9 і 15,8 % – за суспільним, 34,5 і 19,1% – за художньо-естетичним (модерним, культурформувальним), 26,3 і 15,3 % – за естетично-просторовим (аксіологічно моделюючим – футуристичним)); достатній середній (28,0 і 28,5 % за мотиваційним критерієм, 28,2 і 29,9 % – за когнітивним, 30,3 і 28,5 % – за суспільним, 36,1 і 36,9 % – за художньо-естетичним (модерним, культурформувальним), 31,5 і 36,9 % – за естетично-просторовим (аксіологічно моделюючим – футуристичним)), потенційний модерний (15,4 і 32,5 % за мотиваційним критерієм, 15,6 і 26,6 % – за когнітивним, 17,0 і 24,9 % – за суспільним, 13,8 і 23,8 % – за художньо-естетичним (модерним, культурформувальним), 14,2 і 24,5 % – за естетично-просторовим (аксіологічно моделюючим – футуристичним)) та естетично-ефективний рівень (9,8 і 15,5 % за мотиваційним, 11,2 і 18,8 % – за когнітивним, 14,2 і 21,9 % – за суспільним, 9,3 і 17,9 % – за художньо-естетичним (модерним, культурформувальним), 6,8 і 14,4 % – за естетично-просторовим (аксіологічно моделюючим – футуристичним)) критерієм

У ході експертного оцінювання встановлено, що ефективність моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, методики організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО та її диференційованої діагностики праксеологічної перевірки за 100-бальною шкалою експертами оцінено в 87 балів.

Список використаних джерел до п'ятого розділу

1. Журавльова Л. П. Психологічні основи розвитку емпатії людини: дис. ... док. псих. наук: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. Одеса, 2008. 469 с.
2. Maslow A. Motivation and Personality. *Psychological Review*. 1943, Vol. 50 (4), pp. 370–396.
3. Кален Л. М. Особливості трансформування мотивів у процесі професійної переорієнтації вчителів: автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 19.00.01 – загальна психологія, історія психології. Київ, 1998. 23 с.
4. Савченко О. В. Рефлексивна компетентність: методи та процедури діагностики: монографія. Херсон, 2016. 286 с.
5. Бочарнікова В. М. Стимулююча функція контролю знань, умінь і навичок студентів вищої школи. автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 13.00.01 – загальна педагогіка та історія педагогіки. Київ, 1999. 23с.
6. Хлебнікова О. В. Формування досвіду музично-виконавської діяльності у студентів вузів культури: автореф. дис. на здобуття ступеня канд пед. наук: 13.00.02 – теорія і методика навчання музики і музичного виховання. Київ, 2001. 18 с.
7. Піаже Ж., Гінзбург Герберт П. Теорія інтелектуального розвитку Піаже. 1999. 344 с.
8. Носенко Е. Емоційний інтелект: концептуалізація феномену, основні функції: монографія. Київ: Вища школа, 2003. 126 с.
9. Рогальська І. П. Теоретико-методичні засади соціалізації особистості у дошкільному дитинстві: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.05 – соціальна педагогіка. Луганськ, 2009. 47 с.
10. Бойко Г. О. Формування соціальної мобільності вихователів дошкільних навчальних закладів у процесі професійної підготовки: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Львів, 2018. 22 с.

- 11.Гринько В. О. Психологічні засади розвитку професійної мобільності викладача вищої школи: дис. ... канд. пед. наук: 19.00.07 – педагогічна та вікова психологія. Київ, 2012. 201 с.
- 12.Реброва О.Є. Методологічні основи педагогічної ментальності: культурологічний та професійний аспекти: монографія. Київ: НПУ імені М.П. Драгоманова, 2012. 283с.
- 13.Сотська Г. І. Теоретичні і методичні засади формування естетичної культури майбутніх учителів образотворчого мистецтва в педагогічних університетах: автореф. дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ, 2015. 47 с.
- 14.Олпорт Г., Британіка Т., Гордон О. Британська енциклопедія, 2022.
- 15.Ямницький В. М. Психологічні чинники розвитку життєтворчої активності особистості в дорослому віці: автореф. дис. ... д-ра псих. наук: 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. Київ, 2005. 42 с.
- 16.Заредінова Е.Р. Теоретичні і методичні засади формування соціокультурних цінностей студентів в освітньому середовищі вищого навчального закладу): автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 13.00.07 – теорія і методика виховання. Київ, 2020. 566 с.
- 17.Дерябіна Г.В. Психологічні особливості розвитку управлінського потенціалу особистості: автореф. дис. ... канд. псих. наук: 19.00.01 – загальна психологія, історія психології. Київ, 2008. 23 с.
- 18.Табачек І. В. Формування та розвиток особистості сучасного вчителя автореф. дис. ... канд. філос. наук: 09.00.10 – філософія освіти. Київ, 2005. 25 с.
- 19.Злобіна О. Г. Особистість як суб'єкт соціальних змін: автореф. дис. ... д-ра соц. наук: 22.00.03 – соціальні структури та соціальні відносини. Київ, 2005. 34 с.
- 20.Аболіна Т. Г. Моральнісна культура в контексті соціокультурної динаміки (філософсько-етичний аналіз): автореф. дис. ... д-ра філос. наук: 09.00.07 – етика. Київ, 1999. 30 с.

ВИСНОВКИ

1. Завдяки здійсненню структурно-логічного та дефінітивного аналізу офіційного трактування представлення (оприлюднення) майже 20-ти мов країн Світу сформульовано авторське визначення поняття «виховання», а саме:

- результат соціального впливу родини, школи й самовдосконалення, що відображається в моралі, поведінці та культурі особистості;

- процес – навчання/передачі знань і досвіду (репетиторство, наставництво), формування компетентності (навичок і здібностей) для виконання професійних завдань; формування норм і форм поведінки світобачення у прийнятті моральних рішень; плекання якостей, розумових і соціально/поведінкових здібностей людини; цілеспрямовано-організований на передачу між поколіннями соціокультурного досвіду ціннісних орієнтирів для самореалізації прийдешніх поколінь у досягненні гідності, повноправного членства та соціальної відповідальності у суспільстві; забезпечення відповідності соціальним стандартам суспільства; планомірного систематичного удосконалення інтелектуальних, духовних, морально-емоційних, художньо-естетичних здібностей індивідууму, у ході організованого навчання для плекання послідовників, позитивних рис особистості зі сприятливим світобаченням, і характерними моральними та працездатними соціальними навиками взаємодії; культивування аксіогем шани й поваги до Людини, її праці, Природи, Миру і Волі, суспільства, держави; раціональної соціалізації та підготовки до життя, формування та розкриття культурного потенціалу людини;

- дії – соціальної міжособистої взаємодії, заохочення молоді, активного внеску батьків у розвиток підростаючого покоління; свідомі та ненавмисні – наставника/вихователя на розвиток людини; надання світоглядних знань для когнітивного розвитку мисленнєвої здатності, інтелектуальної підготовки для дорослого життя у впливі дорослих на дітей та

підлітків; суб'єкт-суб'єктної взаємодії з усвідомленням масштабів, міри впливу та способів активного впливу у стосунках з іншими людьми;

- допомога – дітям, підліткам, молоді у закладах освіти (просвітницьких і рекреаційних закладів) для здобуття загальних життєвих знань, навичок і усвідомлень для самовизначення в соціумі, саморозвитку та самовдосконалення;

- форма орієнтована на формування соціально бажаної поведінки;

- предметна область – фізичне, екологічне, інтелектуальне, естетичне, морально-етичне, інформаційне, мистецьке, релігійне виховання як активний внесок, розвиток, наставництво, плекання, культивування, системна дія, внесок, вплив, патронат, опіка, допомога, процес і навчання для нарощення художньо-естетичного потенціалу культури якості й безпеки життя соціокультурних форм організації.

Завдяки діагностиці моделей дефінітивного полімовного тлумачення поняття «виховання» встановлені класифікаційні ознаки критеріїв змісту й структури його визначення: I – статус, стандарт, манери, поведінка; II – когнітивність, інтелектуальний розвиток; III – аксіологічність, квалітологічність, духовність; IV – природовідповідність, життєспроможність, життєздатність, безпека життя; V – культура.

2. У авторському баченні тлумачимо «художньо-естетичну культуру педагогічних працівників» як:

- соціально-філософський та психолого-педагогічний *дуальний феномен* художньо-естетичного сприйняття картини Світу, усвідомлення соціальної професійної місії педагога – консолідації зусиль цілісної єдності синергетичної взаємодії учасників освітньо-наукового та виховного процесів організації соціокультурних форм ЗВО зі професійної підготовки та розвитку культур-триумвірату педагогічної еліти (мистецького, естетичного, творчого потенціалу педагогічних працівників і його вияв у семантиці соціокультурних видів діяльності – професійній, виховній, освітній, науково-пізнавальній, комунікативній, безпековій, інформаційній, екологічній) забезпечення

реалізації міжнародних стратегій – «демократичної культури глобальної освіти», екологічної, соціальної і безпекової культури освіти – «сталого розвитку», «впродовж життя», «майбутнього» та національних стратегій культур-орієнтації виховання – **національної безпеки України «Безпека людини – безпека країни»**, зі створення безбар'єрного простору, екологічної та інформаційної безпеки, енергоефективності та конкурентоспроможності, **безпечного кіберпростору**, розвитку вищої освіти в Україні;

- релевантність ефективності цільової (семантичної) системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників як результатів гармонійного соціокультурного розвитку особистості здобувачів освіти (зі сформованою естетичною свідомістю, комплексом естетичного цілеспрямованих прагнень, перетворення Буття, у естетиці Краси матеріального і духовного світу), здатностей і спроможностей до самостійної естетичної і креаційної системно-функціональної діяльності, що забезпечує нарощення їх аксіологічного досвіду для життєвої і соціальної орієнтації у професійно-педагогічних середовищах зайнятості;

- структурно-функціональна складова загальної культури людини у вияві художньо-естетичного змісту, сенсу, аксіології та творчих уявлень про красу і гармонію навколишнього середовища у взаємодії з практично-корисною системно-функціональною виховною діяльністю та у її формах креаційних проявів культури сталого розвитку суспільства на засадах освітньої політики якості й безпеки життєдіяльності соціокультурних форм;

- частина суспільної, природньої та академічної спадщини у соціокультурних універсаліях – мистецьких, освітніх, наукових, інноваційних, квалітаційних, демократичних і футуристичних, які забезпечують по перше – засвоєнню надбання культурного змісту демократизації глобальної освіти майбутнього (видів культур – академічна, праці, етична, національна, сімейна, соціальна, конфесійна, екологічна та комунікативна), аксіогем національного та світового сприйняття Волі до гармонії навколишнього середовища, краси, Миру, Відродження України; по друге – майстерність педагогічних працівників

сучасних формацій (технолог виховних заходів, вихователь-методист, наставник соціальної підтримки і соціокультурних заходів, вихователь-культуролог-новатор, вихователь – менеджер організатор соціокультурного розвитку); по третє – повсякчасне застосування майстерності у соціальній та педагогічній діяльності як творчого вияву художньо-естетичних абрисів навколишньої дійсності для задоволення художньо-естетичних власних запитів і потреб інших.

3. Розроблено, обгрунтовано та візуалізовано семантичну систему організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО та її однойменну модель, яку спроектовано у системній єдності синергії підсистем – цільова, концептуальна, процесуально-функціональна, змістова, організаційно-методична та релевантна.

Цільова підсистема узагальнила триаду мети – стратегічної; виховання та дослідження. Концептуальну підсистему синхронізовано у: концептах – соціально-філософський, аксіологічного футуризму, системної синергії, солідарності і консолідації, безбар'єрності та соціокультурної інноватики; підходах –методології фундаментально-філософської, конкретно- та загально-наукового пізнання, системного управління, оцінювання, практики і експертизи, методології освітньо-педагогічних та соціально-поведінкових наук; підходах до виховання – комплексний та індивідуальний; принципах наукового пізнання та системного аналізу; концептуальних принципах національного виховання – природо-та культурвідповідність, демократизація та гуманізація, народність та етнізація; принципах виховання; принципах організаційно-управлінських.

Процесуально-функціональну підсистему конкретизовано у функціях системної методології виховання, за видами системної виховної діяльності; у метричних формах системної виховної діяльності. Змістову підсистему забезпечено для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальності 012 Дошкільна освіта, ОПП «Дошкільна освіта» розробленим, обгрунтованим та апробованим мультимодусом «Організація процесу виховання художньо-

естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти» для ОС «Бакалавр» у етапах навчання (допрофорієнтаційний, профорієнтаційний, початковий загальноосвітній, формувальний фахово орієнтований, практичного стажування, професійно технологічного становлення та результативний), а також для ОС «Магістр» у етапах навчання (пропедевтичної профілізації, загально- та конкретно- науково-методологічний, семантично науково-пізнавальний, системно-методологічний, технологічний та практичного стажування, моніторинговий, диференційної діагностики, модерної універсалізації та релевантний); у етапах виховання (інтуїтивний (гіпотетичний), скринінговий, концептуально-стратегічний, проєктний (функціональний), планувальний (процесний), моніторинговий (формувальний), диференційно-діагностичний, модернізаційний та релевантний) та циклах виховання (ознайомчий (емпатія, потреби, мотиви за призначенням, рефлексія), становлення – досвіду, розвитку (знання, досвід, рівні етапів когнітивного розвитку та розвиток інтелектуального потенціалу), соціального визначення та мобільності (соціальної та професійної), академічний – духовності, естетичного розвитку, зрілості та якісного оцінювання у керівництві змінами в житті, аксіологічний – соціокультурної діяльності, природи особистості і культури якості і безпеки життя).

Організаційно-методична сприяла забезпеченню реалізації освітньої політики якості й безпеки життя соціокультурних форм виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників у видах виховання, яке здійснено у авторських методиках: організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО за допомогою методів та засобів та диференційованої діагностики праксеологічної перевірки організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО для формування та розвитку видів культури – праці, академічної, етичної, національної, сімейної, соціальної, конфесійної, екологічної та комунікативної. Диференційовано загальні типи особистості та типи особистості з естетичними проявами. Визначено, обґрунтовано та запропоновано соціокультурні

універсалії виховання (мистецькі, комунікаційні, академічні (освіти, науки й інноватики), квалітаційні (якості й безпеки життя), демократичні та футуристичні) та нові формації педагогів ЗДО. Релевантну підсистему представлено розробленим і обґрунтованим критеріальним апаратом диференційованої діагностики виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО у організаційно-педагогічних умовах (демократична культура глобальної освіти; екологічна культура і менеджмент та безбар'єрність виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО). Результатом є сформованість соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО.

4. Обґрунтовано та розроблено критеріальний апарат диференційованої діагностики виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО за критеріями – мотиваційний, когнітивний, суспільний, художньо-естетичний (модерний, культурформувальний) та естетично-просторовий (аксіологічно моделюючий – футуристичний) та рівнями (прекаріативний, несформований, достатній середній, потенційний модерний та естетично-ефективний). Прекаріативний рівень виокремлено у критеріях оцінювання: мотиваційний (особа не має емпатії, переживання інших її дратують, має мотиви матеріальної орієнтації та досвіду, рефлексію до реальної ситуації, фізіологічні потреби безпеки); когнітивний (сенсомоторний, елементарний рівень загального та інтелектуального розвитку); суспільний (належить до дев'ятивної соціалізаційного та початкового рівня соціалізації та дуже низької професійної мобільності); художньо-естетичний (рівень менталітету зі сприйняття культури на побутовому рівні за долученням до художньо-естетичної діяльності (споглядач, функціонер, зрілість Я-відчуття, формування досвіду, якості прагнення щастя, початкова стадія індивідуумів детермінованих веселощів); естетично-просторовий (мезорівень цінностей соціокультурної діяльності, орієнтири вирішення життєвих проблем Природи та довкілля, психоемоційний та умовно-рефлекторний рівень особистості і культури життя зі співвідношенням та самоідентифікацією психофізіологічних

виявів). Несформований рівень визначено у критеріях: мотиваційний (особа здатна до емпатії з дискомфортом, потреби любові, діяльнісний досвід, рефлексія будови судження); когнітивний (знання низького рівня, зовнішнє оцінювання досвіду набутих здатностей, доопераційний рівень когнітивного та інтелектуального розвитку); суспільний (частково соціалізаційний рівень соціалізації, рівень пізнавальної соціалізації шляхом освіти, низький рівень професійної мобільності); художньо-естетичний (менталітету притаманна культура позитивної рефлексії, естетичний розвиток особистості за мотивацією спонук до художньо-естетичної культури, чуттєва зрілість до інших (дружба, кохання, приязнь, щирість, емоційна безпека), якості індивідуумів з демонстрацією винятковості за примітивними атрибутами зовнішності, матеріального статусу); естетично-просторовий (макрорівень цінностей соціокультурної діяльності у семантиці аксіограм професійного спрямування, когнітивно-пізнавальний та рефлекторний рівні сприйняття довкілля та інших людей, фізіологічних та психологічних виявів ототожнення природи особистості і культури життя). Достатній середній рівень встановлено за критеріями: мотиваційний (особа відчуває емпатію, але її не демонструє, має потреби поваги, мотиваційні орієнтири, рефлексія до думок іншої людини); когнітивний (знання достатнього рівня, системна оцінка набуття досвіду особистого, суспільного та професійного, операційний рівень когнітивного та нижче середнього інтелектуального розвитку); суспільний (акмеосоціалізаційний рівень соціалізації набуття компетентностей, середній рівень професійної мобільності); художньо-естетичний (менталітет реакційно-соціального відгуку, згідно художньо-естетичного сприйняття – індивідууми з багатим художньо-естетичним та психо-емоційним потенціалом розвитку особистості, рівень реалістичної зрілості інтелекту та сконцентованого на завданнях, якості персонального прагнення престижу, матеріального статусу щастя і нової якості життя); естетично-просторовий (метарівень цінностей соціокультурної діяльності зі правового забезпечення рівності життєспроможності, досягнення консолідації зусиль солідарності, гарантії

Миру та Безпеки у правах на Життя та Волю, конативний рівень особистості обрання стратегії успіху і моделей поведінки індивідуума, з точки зору аксіологічного змісту потреба життєдіяльності, комунікативний рівень природи особистості та культури життя, сформованого узгодження психічних реакцій на набуття особистої сталості та соціальної «Я-дислокації» природи особистості й культури життя). Потенційний модерний рівень запропоновано у критеріях: мотиваційний (особа здатна до емпатії, але бездіяльна, є естетичні потреби задоволення та мотиви ціннісної орієнтації, рефлексія власних уявлень про сприйняття іншою людиною думки суб'єкта з приводу думок та поведінки інших); когнітивний (знання середнього рівня, незалежна оцінка досвіду уповноваженими експертами, технологічний рівень когнітивного та середній інтелектуальний розвиток); суспільний (придатно соціалізаційний рівень, притаманна адекватність їх соціалізації професійного розвитку, високий рівень професійної мобільності); художньо-естетичний (менталітет відповідає усталеним наративам соціуму, естетичний розвиток індивідууму як агента перетворення, притаманні риси функціональної діяльності за взірцями виховання художньо-естетичного розвитку особистості, рівень самооб'єктивізаційної зрілості сприйняття світу, розуміння його організації з почуттям гумору, лідерські якості переконання та впливу на інших у реалізації цілей розвитку та перетворення галузей і сфер для досягнення власних стратегій); естетично-просторовий (мегарівень цінностей соціокультурної діяльності – соціальних, мультикультуральний рівень особистості міждисциплінарності змісту у концепціях «мультиверсіуму», «всесвітнього плюралізму», «матричної пазловості», «веселки», персонально-діяльнісної та системної орієнтації буття і процесів життєдіяльності, аксіологічні орієнтації індивідуального сприйняття «картини Світу», власного «дерева цілей» для набуття відповідної якості життя і професійної реалізації природи особистості і культури життя). Естетично-ефективний рівень ідентифіковано у критеріях: мотиваційний (особа здатна до дій та емпатії, має акмеологічні потреби, мотиви екзистенціального призначення, рефлексію з прогнозу думок інших та

умовиводів оцінювання їх поведінки у непередбачуваних ситуаціях); когнітивний (знання високого рівня, перевірка досвіду уповноважених інституцій щодо відповідності на право, забезпечення якості та безпеки провадження діяльності, формальний, неформальний та інформальний рівень когнітивного та інтелектуального розвитку); суспільний (суспільно соціалізаційний та самосоціалізації при самовдосконаленні, вищий рівень реалізації професійної мобільності); художньо-естетичний (менталітет – елітарний, зі узгодженням соціокультурних напрямів з персональними орієнтирами, естетичний розвиток особистості на засадах сталості, рівень філософського бачення цілісної єдності місії та якості життя через Я-образи, совість як керівництво індивідумом, що базується на особистих притаманних прагненнях у пріоритетах програмування зрілості, якості пізнання щастя, індивідуми переконані, що прикладені зусилля важливіші здобутих результатів); естетично-просторовий (надгеосферний цінностей соціокультурної діяльності як соціокультурних універсалій (мистецькі, академічні (освіти, науки й інноватики, комунікаційні, квалітаційні (якості й безпеки життя, демократичні та футуристичні), соціальний рівень поведінки раціоналізму людини, психосоціального менеджменту і стратегій планування, функціонального художньо-естетичного вияву особистості та культури життя. Сформовано критеріальний апарат та впроваджено для диференційованої діагностики праксеологічної перевірки організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО у організаційно-педагогічних умовах (демократична культура глобальної освіти; екологічна культура і менеджмент та безбар'єрність виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО).

5. Розроблено, обґрунтовано й впроваджено мультимодус «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників закладів дошкільної освіти», який включає інтегрований комплекс навчальних дисциплін, спецкурсів та практик для галузі знань 01 Освіта/Педагогіка спеціальності 012 «Дошкільна освіта» ОС «Бакалавр» та ОС «Магістр». Зміст і

структуру розробленого мультимодусу укомплектовано у циклах підготовки та складових навчальних дисциплін, відповідно: загальної – «Українська культура», «Етика та естетика», «БЖД»; професійної, а саме психолого-педагогічної – «Педагогічна творчість»; науково-предметної – «Вступ до спеціальності», «Основи наукових знань», «Методика ознайомлення дітей з мистецтвом», «Вікова фізіологія і валеологія», «Основи природознавства з методикою виховання до сталого розвитку»; вибіркової, самостійного вибору ЗВО (поглибленої фахової підготовки) – «Культура мовлення і виразне читання», «Педагогічна взаємодія закладу дошкільної освіти з родиною», «Методика і технології соціалізації дітей дошкільного віку»; вибору студента за спеціалізаціями ОПП «Дошкільна освіта» – «Арт-терапія в роботі з дітьми», «Екологічна культура і менеджмент», «Універсальний дизайн в дошкільній освіті»; також у спецкурсах та факультативах «Організація процесу виховання художньо-естетичної культури у педагогічних працівників закладів дошкільної освіти», «Художньо-естетична культура» і практик (культурологічна, навчальна і виробнича). Зростання сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО уможливлено завдяки розробленню та методичному забезпеченню проблемних лекцій (ПРЛ), практичних і самостійних занять (ПСЗ) та практичних, лабораторних і самостійних занять (ПЛСЗ) згідно ОПП у циклах та дисциплінах підготовки педагогічних працівників ЗДО.

6. Здійснено праксеологічний аналіз моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. У ході формуально-художньо-естетичного етапу дослідження впроваджено та апробовано модель та методику організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО. Встановлено позитивну динаміку сформованості соціокультурних універсалій виховання художньо-естетичного культури педагогічних працівників ЗДО на рівнях за критеріями у %: мотиваційним – естетично-ефективний рівень у КГ (+3,5) та ЕГ (+9,9), потенційний модерний у КГ (+5,4) та ЕГ (+22,4), достатній середній у

КГ (+1,7) та ЕГ (+1,4); когнітивним – естетично-ефективний рівень у КГ (+1,9) та ЕГ (+9,6), потенційний модерний у КГ (+1,8) та ЕГ (+13,2), достатній середній у КГ (+1,4) та ЕГ (+3,1), несформований лише у КГ (+0,7); суспільним – естетично-ефективний рівень у КГ (+2,8) та ЕГ (+10,4), потенційний модерний у КГ (+3,2) та ЕГ (+12,0), достатній середній у КГ (+2,8) та ЕГ (+1,2); художньо-естетичним (модерним, культурформувальним) – естетично-ефективний рівень у КГ (+2,5) та ЕГ (+11,3), потенційний модерний у КГ (+3,1) та ЕГ (+12,7), достатній середній лише у ЕГ (+0,5) та за естетично-просторовим (аксіологічно моделюючим – футуристичним) критерієм – естетично-ефективний рівень у КГ (+2,4) та ЕГ (+10,6), потенційний модерний у КГ (+1,8) та ЕГ (+12,0), достатній середній рівень у КГ (+1,2) та ЕГ (+5,9).

7. Здійснено експертне оцінювання ефективності моделі семантичної системи організації виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО, яке організовано у алгоритмі встановлення ефективності методики організації процесу виховання художньо-естетичної культури педагогічних працівників ЗДО та її диференційованої діагностики праксеологічної перевірки. Підтверджено позитивні результати за 100-бальною шкалою експертами оцінено ефективність семантичної системи організації виховання, методики організації процесу виховання та диференційованої діагностики їх праксеологічної перевірки в 87 балів. Таким чином, завдяки їх впровадженню досягнуто високого педагогічного/виховного ефекту як у формуванні соціокультурних універсалій педагогічної еліти, так і удосконаленні їх професійної підготовки і розвитку з пролонгованою зайнятістю.

ДОДАТКИ

Додаток А
Додаток А1

Порівняльна характеристика загальної частини освітніх програм
ЗВО- експериментальної площадки

ЗВО	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Ступень вищої освіти	Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень , галузь знань 01 – «Освіта/Педагогіка», спеціальність 012 – «Дошкільна освіта».					
Освітня програма		Дошкільна освіта	Дошкільна освіта	Дошкільна освіта.	Дошкільна освіта	Дошкільна освіта
Тип диплому та обсяг ОП		Диплом бакалавра одиничний, 240 кредитів ЄКТС	Диплом бакалавра одиничний, 240 кредитів ЄКТС	Диплом бакалавра одиничний, 240 кредитів ЄКТС	Диплом бакалавра одиничний, 240 кредитів ЄКТС	Диплом бакалавра одиничний, 240 кредитів ЄКТС
Термін навчання		3 роки 10 міс	3 роки 10 міс	3 роки 10 міс	3 роки 10 міс.	3 роки 10 міс.
Галузь знань		01 Освіта/Педагогіка	01 Освіта/Педагогіка	01 Освіта/Педагогіка	01 Освіта/Педагогіка	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність		012 Дошкільна освіта	012 Дошкільна освіта	012 Дошкільна освіта	012 Дошкільна освіта	012 Дошкільна освіта
Професійна кваліфікація, яка присвоюється за ОП (за наявності)		Вихователь закладу дошкільної освіти	Вихователь закладу дошкільної освіти	Вихователь закладу дошкільної освіти	Вихователь закладу дошкільної освіти	Вихователь закладу дошкільної освіти, викладач закладу фахової передвищої освіти
Придатність до працевлаштування		Класифікатор професій (ДК 003: 2010) бакалавр дошкільної освіти	Класифікатор професій (ДК 003: 2010) бакалавр дошкільної освіти 2332 – Вихователь закладу дошкільної освіти 2351.2 – Вихователь-методист 2332 – Методист з дошкільного виховання 3320- Фахівець з дошкільної освіти 3330- Асистент вихователя дошкільної освіти 23143 – Організатор культурно-дозвілєвої діяльності	Випускники, котрі повністю опанували зміст освітньої програми та були успішно атестовані, придатні до працевлаштування на педагогічних посадах (вихователя, асистента вихователя) у закладі дошкільної освіти а також виконувати обов'язки вихователя у системі сімейного виховання.	Класифікатор професій (ДК 003: 2010) бакалавр дошкільної освіти 2332 – 2332 – Вихователь закладу дошкільної освіти 3320- Фахівець з дошкільної освіти International Standard Classification of Occupations 2207 (ISCO-08) – 2342Primary School and and Early Childhood	Види економічної діяльності (за КВЕД 009:2010): Дошкільна освіта, код КВЕД – 85.1; Професійні види робіт (за ДК 003:2010): Вихователь закладу дошкільної освіти, код КП – 2332 Гувернер, код КП – 5131 Викладач закладу фахової передвищої освіти, код КП – 2320

Порівняльна характеристика програмних компетентностей ЗВО – експериментальної площадки

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Стандарт вищої освіти України: перший (бакалаврський) рівень , галузь знань 01 – «Освіта/Педагогіка», спеціальність 012 – «Дошкільна освіта»						
Інтегральна компетентність		Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти та характеризується комплексністю та невизначеністю умов.	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти та характеризується комплексністю та невизначеністю умов	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми в галузі дошкільної освіти з розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку, що передбачає застосування загальних психолого-педагогічних теорій і фахових методик дошкільної освіти, та характеризується комплексністю та невизначеністю умов	Здатність компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в організації та моніторингу освітнього процесу в системі дошкільної освіти або в процесі навчання фахівців із дошкільної освіти в закладах вищої освіти, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Загальні компетентності		КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області,	КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області,	КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця в загальній системі	КЗ-1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. КЗ-2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області,	ЗК 1. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. ЗК 2. Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
		її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. КЗ-6. Здатність до	її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. КЗ-6. Здатність до міжособистісної	знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. КЗ-6. Здатність до міжособистісної	її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. КЗ-3. Здатність до абстрактного мислення. КЗ-4. Здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. КЗ-5. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. КЗ-6. Здатність до міжособистісної	предметної області, її місця в загальній системі знань про природу і суспільство та в розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя. ЗК 3. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. ЗК 4. Здатність спілкуватися державною та іноземною мовою як усно, так і письмово. ЗК 5. Здатність

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
		міжособистісної взаємодії. КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.	взаємодії. КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. КЗ-9. Здатність здійснення безпечної діяльності.	сучасними знаннями. КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності.	взаємодії, роботи в команді КЗ-7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. КЗ-8. Здатність застосовувати знання у практичних цілях. КЗ-9. Здійснення безпечної діяльності до прийняття ефективних рішень у професійній діяльності та відповідального ставлення до обов'язків мотивування людей до досягнення спільної мети. КЗ-10. Здатність спілкуватися іноземною мовою КЗ-11. Здатність виявляти повагу та цінувати	оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт. ЗК 6. Здатність до міжособистісної взаємодії. ЗК 7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. ЗК 8. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 9. Здійснення безпечної діяльності.

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
					українську національну культуру, здатність до вираження національної культурної ідентичності, творчого самовираження КЗ-12 Здатність до творчого пошуку і реалізації нових ідей, до самопрезентації та результатів своєї професійної діяльності; здатність до керування власним життям і кар'єрою, управляти культурними та соціальними проектами, критично мислити	
Спеціальні (фахові компетентності)		КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової	КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової	КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової інформації.	КС-1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової	ФК 1. Здатність працювати з джерелами навчальної та наукової

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатсь-кий національ-ний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
		інформації. КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага). КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку. КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне,	інформації. КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага). КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку. КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне,	КС-2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага). КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку. КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, природне, соціальне довкілля,	інформації. КС-2. здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, ініціативність, свободу поведінки, самосвідомість, самооцінку, самоповагу). КС-3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних ідей у дітей раннього і дошкільного віку КС-4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про предметне, соціальне довкілля,	інформації. ФК 2. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку базових якостей особистості (довільність, самостійність, креативність, ініціативність, свобода поведінки, самосвідомість, самооцінка, самоповага). ФК 3. Здатність до розвитку допитливості, пізнавальної мотивації, пізнавальних дій у дітей раннього і дошкільного віку. ФК 4. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку первинних уявлень про

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
		соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довіллі). КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими. КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки. КС-7. Здатність до національно-патріотичного	соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довіллі). КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими. КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних моральноетичних норм і правил поведінки. КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей	властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довіллі). КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими. КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних морально-етичних норм і правил поведінки. КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей і	дбайливого відношення до предметів; розвитку самосвідомості «Я дитини» і його місце в довіллі). КС-5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими. КС-6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно визнаних моральноетичних норм і правил поведінки. КС-7. Здатність до національно-патріотичного виховання дітей	предметне, природне, соціальне довкілля, властивості і відношення предметів; розвитку самосвідомості («Я» дитини і його місце в довіллі). ФК 5. Здатність до розвитку в дітей раннього і дошкільного віку мовлення як засобу спілкування і взаємодії з однолітками і дорослими. ФК 6. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку навичок свідомого дотримання суспільно

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
		виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів). КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі. КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і	раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів). КС- 8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі. КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і	дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів). КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі. КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку. КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з	раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних звичаїв, свят, обрядів). КС-8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і діяльності в побуті, природі й довкіллі. КС-9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення свідомості в дітей раннього і дошкільного віку.	визнаних морально- етичних норм і правил поведінки. ФК 7. Здатність до національно- патріотичного виховання дітей раннього і дошкільного віку (любов до Батьківщини, рідної мови, рідного міста; інтерес і повага до державних символів України, національних традицій, звичаїв, свят, обрядів). ФК 8. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок екологічно безпечної поведінки і

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатсь-кий національ-ний університет імені Василя Стефаніка	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
		дошкільного віку. КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням. КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності. КС-12. Здатність до	складати індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням. КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності. КС-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і	особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням. КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності. КС-12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності.	КС-10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням. КС-11. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності. КС-12. Здатність до фізичного та	діяльності в побуті, природі й довкіллі. ФК 9. Здатність до розвитку перцептивних, мнемічних процесів, різних форм мислення та свідомості в дітей раннього і дошкільного віку. ФК 10. Вміння складати Індивідуальну програму розвитку та необхідні для навчання дітей з особливими освітніми потребами документи, бути знайомими з універсальним дизайном в освіті та розумним пристосуванням. ФК 11. Здатність до формування в

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
		фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності. КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленневою і художньопродуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку. КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури	дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності. КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленневою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку. КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури (валеологічної	КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленневою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку. КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості. КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з	психічного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності. КС-13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною), художньо-мовленневою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку. КС-14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як	дітей раннього і дошкільного віку елементарних уявлень про різні види мистецтва і засоби художньої виразності (слово, звуки, фарби тощо) та досвіду самостійної творчої діяльності. ФК 12. Здатність до фізичного розвитку дітей раннього і дошкільного віку, корекції і зміцнення їхнього здоров'я засобами фізичних вправ і рухової активності. ФК 13. Здатність до організації і керівництва ігровою (провідною),

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
		здоров'я (валеологічної культури) особистості. КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей. КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу. КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці.	культури) особистості. КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей. КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу. КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці. КС-18. Здатність знаходити,	особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей. КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу. КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці. КС-18. Здатність знаходити, опрацьовувати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками. КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми,	основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості. КС-15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей. КС-16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу. КС-17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних	художньо-мовленневою і художньо-продуктивною (образотворча, музична, театральна) діяльністю дітей раннього і дошкільного віку. ФК 14. Здатність до формування в дітей раннього і дошкільного віку навичок здорового способу життя як основи культури здоров'я (валеологічної культури) особистості. ФК 15. Здатність до індивідуального і диференційованого розвитку дітей раннього і дошкільного віку з особливими

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
		КС-18. Здатність знаходити, опрацювати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками. КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами. КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.	опрацювати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками. КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами. КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.	батьками, колегами. КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини	умовах праці, до швидкого реагування на зміни, гнучність, адаптивність та стресостійкість. КС-18. Здатність знаходити, опрацювати потрібну освітню інформацію, ефективно використовувати ІКТ та електронні освітні ресурси та застосовувати її в професійній діяльності та в роботі з дітьми, батьками. КС-19. Здатність до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами на засадах партнерства та взаємної відповідальності, самоконтролю та толерантної	освітніми потребами відповідно до їхніх можливостей. ФК 16. Здатність до виховання в дітей раннього і дошкільного віку толерантного ставлення та поваги до інших, попередження та протидії булінгу. ФК 17. Здатність нести відповідальність за прийняття рішень у непередбачуваних умовах праці. ФК 18. Здатність знаходити, опрацювати потрібну освітню інформацію та застосовувати її в роботі з дітьми, батьками. ФК 19. Здатність

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
					взаємодії. КС-20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини. КС-21. Здатність до формування у дитини ціннісного ставлення до людей і до самої себе з урахуванням особливостей культури, релігії, статі; мови, необхідних для реалізації свого особистісного потенціалу як члена суспільства.	до комунікативної взаємодії з дітьми, батьками, колегами. ФК 20. Здатність до самоосвіти, саморозвитку, до безперервності в освіті для постійного поглиблення загальноосвітньої та фахової підготовки, перетворення набуття освіти в процес, який триває впродовж усього життя людини.

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
					КС-22. Здатність проводити психолого-педагогічні обстеження з метою вивчення індивідуально-особистісних особливостей дітей, їх психологічної готовності до навчання в школі, відповідності до вікових норм. КС-23. Здатність працювати в команді, здійснювати комплексний корекційно-педагогічний, психологічний та соціальний супровід дітей з особливими освітніми потребами. КС 24 Здатність добирати доцільні технології, методи,	

ЗВО Програмні компетентності	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
					засоби, форми навчання, відповідно до особливостей особистості дитини	

Додаток АЗ

Порівняльна характеристика цільового та освітніх компонентівОПІ ЗВО – експериментальної площадки

ЗВО Критерій	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Мета освітньої програми	Підготовка висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців дошкільної освіти для потреб країни та світу здатних результативно розв'язувати складні освітні завдання, що передбачають ефективний розвиток, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку в закладах системи	Підготовка фахівців до розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку в закладах системи освіти і сім'ї, здатних розв'язувати складні завдання із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти.	Відображення змісту освіти вихователя закладу дошкільної освіти на основі формування його особистісних якостей, інтегральних, загальних та спеціальних (фахових) компетентностей, що забезпечують підготовку фахівців до розвитку, навчання і	Підготовка фахівців до розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку в закладах системи освіти і сім'ї, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти.	Підготовка фахівців до розвитку, навчання і виховання дітей раннього і дошкільного віку в закладах системи освіти і сім'ї, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти.

ЗВО Критерій	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
	освіти і сім'ї, готових розв'язувати складі спеціалізовані завдання, що характеризуються комплексністю психолого-педагогічних умов із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти.		виховання дітей раннього і дошкільного віку в закладах системи освіти і сім'ї, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов із застосуванням теорії і методики дошкільної освіти	теорії і методики дошкільної освіти.	
ОК: Обов'язкові дисципліни навчання (загальна і професійна підготовка).	Українська мова (за спрямуванням) (3 кредити ЄКТС). Історія української державності (3 кредити ЄКТС) Українська культура (3 кредити ЄКТС) Філософія (3 кредити ЄКТС) Іноземна мова (за професійним спрямуванням) (6 кредитів ЄКТС) Етика та естетика (3 кредити ЄКТС)	Історія України (3 кредити ЄКТС). Англійська мова (3 кредити ЄКТС). Філософія (3 кредити ЄКТС). Українська мова за професійним спрямуванням (3 кредити ЄКТС). Основи наукових досліджень (3 кредити ЄКТС). Психологія загальна (3 кредити ЄКТС). Основи	Україна в європейському історичному та культурному контекстах (3 кредити ЄКТС) Українська мова (за професійним спрямуванням) (4кредити ЄКТС) Іноземна мова (за професійним спрямуванням) (12 кредитів ЄКТС) Фізичне виховання (2 кредити ЄКТС)	Вступ до спеціальності "Дошкільна освіта"(3 кредити ЄКТС). Література для дошкільників з практикумом виразного читання (3 кредити ЄКТС) Педагогіка дошкільна з історією (5 кредитів ЄКТС) Психологія дитяча з практикумом (5 кредитів ЄКТС) Психолого-	Історія української державності (3 кредити ЄКТС). Основи медичних знань та педіатрія (5 кредитів ЄКТС). Загальна психологія (6 кредитів ЄКТС). Загальна педагогіка (6 кредитів ЄКТС). Методика роботи з дитячою книжкою та виразне читання (4 кредити ЄКТС). Іноземна мова (18 кредитів)

ЗВО Критерій	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
	Сучасні інформаційні технології (3 кредити ЄКТС). Безпека життєдіяльності (3 кредити ЄКТС). Психологія загальна (4 кредити ЄКТС). Психологія педагогічна (3 кредити ЄКТС). Педагогіка (3 кредити ЄКТС). Вікова фізіологія і валеологія (3 кредити ЄКТС). Педіатрія (3 кредити ЄКТС). Основи медичних знань (4 кредити ЄКТС). Інклюзивна освіта (3 кредити ЄКТС). Основи корекційної педагогіки (3 кредити ЄКТС). Іміджеологія (4кредити ЄКТС) Психологія дитяча (3 кредити ЄКТС). Психологія дитячої	інклюзивного навчання(6 кредитів ЄКТС) Вступ до спеціальності (6 кредитів ЄКТС). Педагогіка дошкільна (9кредитів ЄКТС). Історія дошкільної педагогіки (3 кредити ЄКТС). Основи педагогічної майстерності (3 кредити ЄКТС). Дошкільна лінгводидактика (6 кредитів ЄКТС). Дитяча література (6 кредитів ЄКТС). Основи природознавства з методикою (9 кредитів ЄКТС). Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень (6 кредитів ЄКТС). Теорія та методика	Творчий феномен Лесі Українки (2 кредити ЄКТС) Вікова фізіологія з основами валеології (3 кредити ЄКТС) Оцінювання та забезпечення якості дошкільної освіти 3 кредити ЄКТС) Безпека життєдіяльності у дошкільній освіті 3 кредити ЄКТС) Основи корекційної педагогіки (4 кредити ЄКТС) Вступ до спеціальності (4 кредити ЄКТС) Основи науково-педагогічних досліджень 4 кредити ЄКТС) Інформаційні технології в дошкільній освіті (5кредитів ЄКТС). Психологія загальна (4кредити ЄКТС)	педагогічні засади раннього дитинства (3 кредити ЄКТС) Теорія та методика формування елементарних математичних уявлень дітей дошкільного віку (4 кредити ЄКТС) Теорія і методика фізичного виховання (4 кредити ЄКТС) Ознайомлення дітей з природним довкіллям (4 кредити ЄКТС) Методика керівництва образотворчою діяльністю дітей (4 кредити ЄКТС) Дошкільна лінгводидактика (4 кредити ЄКТС) Основи теорії гендерного виховання дітсй (4 кредити ЄКТС) Здорсв'язбережувальні технології в	Українська мова за професійним спрямуванням (3кредити ЄКТС) Фізичне виховання (позакредитна) Інформаційно-комунікаційні технології (3кредити ЄКТС) Дитяча психологія (6 кредитів ЄКТС) Дошкільна педагогіка (10 кредитів ЄКТС). Художня праця (5 кредитів ЄКТС). Практикум з ігрової діяльності(5 кредитів ЄКТС). Безпека життєдіяльності та основи охорони праці (3кредити ЄКТС). Педагогічна психологія (4 кредити ЄКТС). Філософія (3кредити ЄКТС). Педагогічне партнерство (4кредити ЄКТС) Методика фізичного

ЗВО Критерій	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
	творчості (3 кредити ЄКТС). Педагогіка дошкільна (6 кредитів ЄКТС) Історія дошкільної педагогіки (3 кредити ЄКТС). Вступ до спеціальності (3 кредити ЄКТС). Природознавства з методикою та навичками (6 кредитів ЄКТС). Дошкільна лінгводидактика (6 кредитів ЄКТС). Методика ознайомлення дітей з мистецтвом (6 кредитів ЄКТС). Теорія і методика фізичного виховання дітей (6 кредитів ЄКТС). Сучасні технології в дошкільній освіті (3 кредити ЄКТС). Аксіологія дитинства (3 кредити ЄКТС). Взаємодія закладу	фізичного виховання та валеологічної освіти (6 кредитів ЄКТС). Теорія та методика музичного виховання (3 кредити ЄКТС). Основи образотворчого мистецтва з методикою керівництва зображувальною діяльністю дітей(6 кредитів ЄКТС). Методика проведення занять з народознавства (3 кредити ЄКТС). Педагогіка загальна (6 кредитів ЄКТС). Цифрові технології в освіті (3 кредити ЄКТС). Психологія дітей раннього і дошкільного віку (9 кредитів ЄКТС). Основи спеціальної педагогіки (6	Психологія педагогічна та дитяча (4 кредити ЄКТС). Педагогіка : Педагогіка загальна (5кредитів ЄКТС). Родинна педагогіка (6 кредитів ЄКТС). Основи соціального гувернерства (5 кредитів ЄКТС). Історія дошкільної педагогіки (5 кредитів ЄКТС). Педагогіка дошкільна (10 кредитів ЄКТС). Практикум з дошкільної педагогіки (3,5 кредити ЄКТС) Педагогічна майстерність вихователя дітей раннього і дошкільного віку(3 кредити ЄКТС) Педагогіка порівняльна (3 кредити ЄКТС)	зкладах освіти (3 кредити ЄКТС). Теорія і методика музичного виховання з (4 кредити ЄКТС) Навчання і виховання в різновікових групах (3 кредити ЄКТС) Ознайомлення дітей з суспільним довіллям (4 кредити ЄКТС) Теорія і методика виховання дітей з особливими освітніми потребами (3 кредити ЄКТС). Теорія і методика співпраці з родинами (4 кредити ЄКТС). Наступність та перспективність у роботі з дошкільниками та молодшими школярами (3 кредити ЄКТС). Методика навчання дітей іноземної мови	виховання та валеологічної освіти дітей дошкільного віку (8 кредитів ЄКТС). Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень(4 кредити ЄКТС). Дошкільна лінгводидактика (4 кредити ЄКТС) Вікова фізіологія та гігієна (3 кредити ЄКТС) Методика ознайомлення дітей дошкільного віку із довіллям (6 кредитів ЄКТС). Методика арт-освіти дітей дошкільного віку (5 кредитів ЄКТС) Робота з дітьми, що мають особливі потреби (3 кредити ЄКТС) Разом 127 кредитів ЄКТС

ЗВО Критерій	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
	дошкільної освіти з сім'ями дітей (3 кредити ЄКТС). Разом 132 кредити ЄКТС	кредитів ЄКТС) Психолого-педагогічний супровід (3 кредити ЄКТС). Безпека життєдіяльності та цивільний захист (3 кредити ЄКТС). Організація і керівництво закладами дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС). Разом 132 кредити ЄКТС	Інноваційні педагогічні технології у дошкільній освіті (3 кредити ЄКТС) Методика формування уявлень про довкілля (4 кредити ЄКТС) Дошкільна лінгводидактика (4 кредити ЄКТС) Методика логіко-математичного розвитку (4 кредити ЄКТС) Методика фізичного виховання (4 кредити ЄКТС) Методика мистецької освіти (3,5 кредити ЄКТС) Методика формування творчо спрямованої особистості (3 кредити ЄКТС) Організація ігрової діяльності дітей раннього і дошкільного (3	(3 кредити ЄКТС). Інноваційні технології дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС). Разом 132 кредити ЄКТС	

ЗВО	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Критерій			кредити ЄКТС) Разом 132 кредити ЄКТС		

ЗВО	Критерій	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені лесеї України	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
	Практична підготовка	Навчальна педагогічна практика. Дитина раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти (6 кредитів ЄКТС). Навчальна педагогічна практика. Дитячий простір закладу дошкільної освіти (6 кредитів ЄКТС). Виробнича. Дитина в формах освітньої взаємодії (12 кредитів ЄКТС). Виробнича. Дитина в різних видах діяльності в закладі дошкільної освіти (12 кредитів ЄКТС). Виробнича. Альтеративна практика у сучасному закладі дошкільної освіти (12 кредитів ЄКТС). Разом 48 кредитів ЄКТС	Навчальна практика (6 кредитів ЄКТС) Виробнича практика (42 кредити ЄКТС). Разом 48 кредитів ЄКТС	Практика педагогічна (виробнича): Навчальна педагогічна практика. Дитина раннього віку в умовах закладу дошкільної освіти (6 кредитів ЄКТС). 9 У закладах дошкільної освіти (літня) 7,5 У закладах альтернативного здобуття дошкільної освіти 7,5 У закладах дошкільної освіти (групах дошкільного віку) 9 Разом 48 кредитів ЄКТС	Навчальна педагогічна практика (18 кредитів ЄКТС). Виробнича педагогічна практика (30 кредитів ЄКТС). Разом 48 кредитів ЄКТС	Навчальна (ознайомлювальна) практика (8 кредитів ЄКТС). Виробнича (педагогічна практика) (45 кредитів ЄКТС). Разом 53 кредити ЄКТС
Загальний	обсяг	180 кредитів ЄКТС	180 кредитів ЄКТС	180 кредитів ЄКТС	180 кредитів ЄКТС	180 кредитів ЄКТС

ЗВО	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Дрогобицький державний педагогічний університет імені Івана Франка
Критерій					
обов'язкових компонентів					
ВК: Вибіркові дисципліни (блоки) навчання	60 кредитів ЄКТС	60 кредитів ЄКТС	60 кредитів ЄКТС	60 кредитів ЄКТС	60 кредитів ЄКТС

Додаток Б

Додаток Б1

Порівняльна характеристика загальної частини ОПП ЗВО (012 Дошкільна освіта)

ЗВО	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	стандарт вищої освіти України: другий (магістерський) рівень , галузь знань 01 – «освіта/педагогіка», спеціальність 012 – «дошкільна освіта».					
ступінь вищої освіти	Магістр					
освітня програма		Дошкільна Освіта	Дошкільна Освіта	Дошкільна Освіта	Дошкільна Освіта	Дошкільна Освіта
диплом магістра, одиничний, 90 кредитів ЄКТС		диплом магістра, одиничний, 90 кредитів ЄКТС	диплом магістра, одиничний, 90 кредитів ЄКТС	диплом магістра, одиничний, 90 кредитів ЄКТС	диплом магістра, одиничний, 90 кредитів ЄКТС	диплом магістра, одиничний, 90 кредитів ЄКТС
термін навчання		1 рік 4 місяці	1 рік 4 місяці	1 рік 4 місяці	1 рік 4 місяці	1 рік 4 місяці

ЗВО критерій	Стандарт вищої освіти України	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
галузь знань		01 освіта/ педагогіка	01 освіта / педагогіка	01 освіта / педагогіка	01 освіта / педагогіка	01 освіта/ педагогіка
спеціальність		012 Дошкільна освіта	012 Дошкільна освіта	012 Дошкільна освіта	012 Дошкільна освіта	012 Дошкільна освіта.
освітня кваліфікація		магістр з дошкільної освіти	магістр з дошкільної освіти	магістр з дошкільної освіти	магістр з дошкільної освіти	магістр з дошкільної освіти
придатність до працевлаштування		викладач закладу вищої освіти; 23 викладачі; 231 викладачі університетів та закладів вищої освіти; 2310 викладачі університетів та закладів вищої освіти; 2310.2 інші викладачі університетів та закладів вищої освіти; інспектор з до-шкільного виховання; 1210 керівники підрозділів у сфері освіти та виробничого навчання; 1210.1 директор дошкільного виховного закладу; 1229.1 завідувач відділу (у складі управління осві-	1229.4 керівник (директор) закладу дошкільної освіти; 2332 вихователь закладу дошкільної освіти; методист з дошкільного виховання. 2351.2 методист 2351,2 (20305) вихователь-методист; 2332 (23476) методист з дошкільного виховання; 2352 (22568) інспектор - методист; 2352 (22595) інспектор з дошкільного виховання, поза-шкільної роботи; 5131 гувернер; 1493	1210.1 керівник (директор) закладу дошкільної освіти; 1229.4 керівник (директор) закладу дошкільної освіти; 2322 викладач закладу фахової передвищої освіти; 2352; інспектор з дошкільного виховання, позашкільної роботи; 2332 вихователь закладу дошкільної освіти; 2332 методист дошкільної освіти	2332 вихователь закладу дошкільної освіти; 2332; методист дошкільної освіти; 1210.1; 1229.4 керівник (директор) закладу дошкільної освіти; 2351.2, 2030.5 вихователь-методист	1210.1 керівник (директор) закладу дошкільної освіти; 1229.4 керівник (директор) закладу дошкільної освіти; 2322 викладач закладу фахової передвищої освіти; 2352 інспектор з дошкільного виховання, позашкільної роботи; 2332 вихователь закладу

ЗВО критерій	Стандарт вищої освіти україни	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
		тою); 1229.4 директор (завідувач) закладу дошкільної освіти; 1493 менеджер (управитель) систем якості (012 Дошкільна освіта); 2332 методист з дошкільного виховання; 2351.2 методист; 2351.2 (20305) вихователь-методист; 2352 (22595) інспектор з дошкільного виховання; 2352 (22568) інспектор-методист; 3320 фахівці з дошкільного виховання. 2340 вчитель-логопед.	менеджер (управитель) згідно з international standard classification of occupation 2008 (isco-08); магістр може обіймати такі посади: 1341 child care services managers; 1345 education managers; 2351 edu-cation methods specialists			дошкільної освіти; 2332 методист дошкільної освіти

Порівняльна характеристика програмних компетентностей ЗВО – експериментальної площадки

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
інтегральна компетентність	здатність приймати рішення у розгалуженій системі вищої освіти; комплексно усвідомлювати і вирішувати багаторівневі складні проблеми і задачі психолого-педагогічного змісту; передбачати розвиток інтелекту особистості з метою налагодження продуктивної педагогічної співпраці з іншими людьми на базі ґрунтовних сучасних професійних знань; здатність навчатися, перенавчатися упродовж життя; готовність до педагогічної діяльності у міждисциплінарних середовищах, професійного володіння інноваційними методами навчання з використанням ІКТ і	здатність компетентно розв'язувати складні педагогічні й проблеми в організації та моніторингу освітнього процесу в системі дошкільної освіти або в процесі навчання фахівців із дошкільної освіти в закладах вищої освіти, що передбачає проведення досліджень та здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог	здатність компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в організації та моніторингу освітнього процесу в системі дошкільної освіти або в процесі навчання фахівців із дошкільної освіти в закладах вищої освіти, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог	здатність компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в організації та моніторингу освітнього процесу в системі дошкільної освіти або в процесі навчання фахівців із дошкільної освіти в закладах вищої освіти, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог	здатність компетентно розв'язувати складні задачі й проблеми в організації та моніторингу освітнього процесу в системі дошкільної освіти або в процесі навчання фахівців із дошкільної освіти в закладах вищої освіти, що передбачає проведення досліджень, та/або здійснення інновацій у ситуаціях, що характеризуються невизначеністю умов і вимог

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	медіа, включаючи програмування та інформаційну гігієну; саморозвитку та самоорганізації на основі усвідомлення власного образу й професійної ідентичності; відповідальності у педагогічній діяльності з дотриманням норм професійної етики у взаємодії з іншими				
загальні компетентності (ЗК)	ЗК-1 здатність діяти соціально відповідально та свідомо. виявляти національну й особистісну гідність, громадянську свідомість та активність, дбати про розвиток і функціонування громадянського суспільства; мати і обстоювати власну громадянську позицію незалежно від впливу політичних партій і різ-	КЗ-1 здатність діяти соціально, відповідально та свідомо. КЗ-2 здатність генерувати нові ідеї (креативність). КЗ-3 здатність проведення дослідження на відповідному рівні. КЗ-4 здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. КЗ-5 здатність працювати в команді. КЗ-6 ці-	КЗ-1 здатність діяти соціально відповідально та свідомо. КЗ-2 здатність генерувати нові ідеї (креативність.) КЗ-3 здатність проведення досліджень на відповідному рівні. КЗ-4 здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. КЗ-5 здатність працювати в команді КЗ-6. цінування та повага	КЗ-1. здатність діяти соціально відповідально та свідомо; реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства і громадянина держави, усвідомлювати свої обов'язки і відповідальність перед суспільством / громадою за результати професійної діяльності,	КЗ-1. здатність діяти соціально відповідально та свідомо. КЗ-2. здатність генерувати нові ідеї (креативність). КЗ-3. здатність проведення досліджень на відповідному рівні. КЗ-4. здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. КЗ-5. здатність працювати в команді. КЗ-6. цінування та повага різноманітності та мультикультурності

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	них конфесій. ЗК-2 цінування та повага різноманітності та мультикультурності. здійснювати професійну діяльність за принципами толерантності, безоціночності іншої особистості; вирішувати конфліктні ситуації і надавати підтримку в нових, проблемних і кризових ситуаціях. ЗК-3 здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями. мати потребу вдосконалювати і розвивати свій інтелектуальний і загально-культурний рівень; самостійно набувати і використовувати нові знання і уміння. ЗК-4 здатність генерувати нові ідеї. бути готовим проявляти ініціативу і приймати доцільні та	нування та повага різноманітності та мультикультурності	різноманітності та мультикультурності	усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні. КЗ-2. здатність генерувати нові ідеї (креативність); виявлення ініціативи та підприємливості. КЗ-3. здатність проведення досліджень на відповідному рівні. КЗ-4. здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу. КЗ-5. здатність працювати в команді. КЗ-6. цінування та повага різноманітності та	

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	відповідальні рішення в проблемних ситуаціях; діяти в нестандартних ситуаціях і нести соціальну й етичну відповідальність за прийняті рішення. ЗК-5 здатність працювати в команді, вміння ставити актуальні завдання, спрямовувати свої зусилля на досягнення цілей, вмотивувати всіх суб'єктів соціальної взаємодії на їх розв'язання; будувати свою діяльність відповідно до моральних, духовних, етичних і правових норм, працюючи в команді. володіти навичками самоорганізації і саморегуляції. ЗК-6 здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел, володіти практичними			мультикультурності. КЗ-7. здатність володіти практичними способами пошуку інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, хмарних технологій, баз даних та ін. КЗ-8. здатність до професійного спілкування іноземною та українською мовами. КЗ-9. здатність усвідомлювати важливість дотримання етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої)	

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	способами пошуку наукової і професійної інформації з використанням сучасних комп'ютерних засобів, хмарних технологій, баз даних і знань. ЗК-7 здатність спілкуватися державною мовою як усно, так і письмово. досконало володіти всіма стилями і жанрами усного і письмового мовлення для комунікації з суб'єктами освітнього процесу, з різними соціальними і професійними групами. ЗК-8 здатність до особистісної і професійної самоактуалізації, успішного задоволення індивідуальних і соціальних потреб; готовність діяти та виконувати суспільно значущі завдання та сприяти особистісному			діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень. КЗ-10. здатність до розуміння вагомості ролі мови як чинника національної ідентифікації, як інструмента оволодіння знаннями та освоєння досвіду, засобу спілкування і впливу	

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	саморозвитку в конкретних культурно-історичних умовах; здатний з повагою та дбайливо ставитись до історичної спадщини і культурних традицій, толерантно сприймати соціальні і культурні відмінності у суспільстві				
спеціальні (фахові) компетентності (СК)	КС-1 здатність здійснювати прогностичні, планувально-організаційні функції в управ-лінні закладом дошкільної освіти; визначати стратегічні лінії розвитку закладу дошкільної освіти; передбачати можливі ризики зовнішнього і внутрішнього характеру та завчасно уникати їх негативного впливу. КС-2 здатність здійснювати правове регулювання та управління адміністративно-	КС-1 здатність організовувати освітній процес у закладах дошкільної освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій. КС-2 здатність здійснювати методичний супровід освітньої діяльності закладу дошкільної освіти. КС-3 здатність до психолого-педагогічного керівництва особистісним	КС-3. здатність до психолого-педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами. КС-4 готовність до організації фінансово-господарської діяльності закладів дошкільної освіти. КС-5 здатність створювати та впроваджувати в	КС-1 здатність організовувати освітній процес у закладах дошкільної освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій. КС-2. здатність здійснювати методичний супровід освітньої діяльності закладу дошкільної освіти. КС-3. здатність до психолого-педагогічного керівництва	КС-1 здатність організовувати освітній процес у закладах дошкільної освіти з використанням сучасних засобів, методів, прийомів, технологій. КС-2. здатність здійснювати методичний супровід освітньої діяльності закладу дошкільної освіти. КС-3. здатність до психолого-педагогічного керівництва особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	господарською діяльністю закладу дошкільної освіти. КС-3 здатність здійснювати моніторингову діяльність в управлінні ЗДО і системою дошкільної освіти. КС-4 здатність зміцнювати та раціонально використовувати матеріально-технічну базу закладу дошкільної освіти, створювати розвивальне середовище відповідно до особистісно-зорієнтованої моделі освіти дітей дошкільного віку, сприяти організації безпечних умов для навчання, виховання дітей та охорони праці в закладі дошкільної освіти. КС-5 здатність на основі знань правових засад, завдань і принципів планувати та організувати	розвитком дітей раннього та дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами. КС-4 готовність до організації фінансово-господарської діяльності закладів дошкільної освіти. КС-5 здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти. КС-6 здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психо-	практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти. КС-6 здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості. КС-7 здатність до організації співпраці закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців до партнерства з батьками. КС-8 здатність здійснювати нормативно-правове регулювання	особистісним розвитком дітей раннього і дошкільного віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами. КС-4 готовність до організації фінансово-господарської діяльності закладів дошкільної освіти. КС-5 здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти. КС-6 здатність здійснювати	віку, зокрема, дітей з особливими освітніми потребами. КС-4 готовність до організації фінансово-господарської діяльності закладів дошкільної освіти. КС-5 здатність створювати та впроваджувати в практику наукові розробки, спрямовані на підвищення якості освітньої діяльності та освітнього середовища в системі дошкільної, зокрема, інклюзивної освіти. КС-6 здатність здійснювати просвітницьку діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості. КС-7 здатність до організації співпраці закладу дошкільної освіти з різними соціальними

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	ефективну педагогічну взаємодію з працівниками закладу дошкільної освіти, з батьківською спільнотою та органами управління і самоврядування; КС-6 формування індивідуального стиля менеджера (керівника) на усіх рівнях управління дошкільною освітою та вміння налагоджувати професійну комунікацію; враховувати зв'язок і вплив власної діяльності на сумарний результат роботи колективу. КС-7 здатність до проектування освітнього процесу закладу дошкільної освіти, з використанням сучасних, науково обґрунтованих, традиційних та	лого-педагогічної компетентності вчителів, педагогів вищої школи, батьків, громадськості. КС-7. здатність до організації співпраці закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців до партнерства з батьками. КС-8. здатність здійснювати нормативно-правове регулювання діяльності закладу дошкільної освіти, керуючись законодавчими документами та основами професійної етики. КС-9 здатність до самоосвіти,	діяльності закладу дошкільної освіти, керуючись законодавчими документами та основами професійної етики. КС-9 здатність до самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці. КС-10 здатність до постійного самовдосконалення на основі застосування моніторингових умінь у професійно-педагогічній діяльності. КС-11 здатність творчо осмислювати освітній процес у закладі дошкільної освіти, добирати методи та засоби ефективної педагогічної	діяльність з метою підвищення психолого-педагогічної компетентності вихователів, батьків, громадськості. КС-7 здатність до організації співпраці закладу дошкільної освіти з різними соціальними інституціями, категоріями фахівців до партнерства з батьками. КС-8 здатність здійснювати нормативно-правове регулювання діяльності закладу дошкільної освіти, керуючись законодавчими документами та основами професійної етики. КС-9 здатність до рефлексії, самоосвіти,	інституціями, категоріями фахівців до партнерства з батьками. КС-8 здатність здійснювати нормативно-правове регулювання діяльності закладу дошкільної освіти, керуючись законодавчими документами та основами професійної етики. КС-9 здатність до рефлексії, самоосвіти, самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці. КС-10 здатність здійснювати моніторингову діяльність з метою підвищення якості надання освітніх послуг у системі дошкільної освіти. КС-11 здатність до розробки та впровадження у

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	інноваційних засобів, методів, прийомів, технологій; КС-8 здійснення методичного супроводу освітньої діяльності закладу дошкільної освіти; КС-9 володіння методами та формами методичної роботи, вміння створювати умови для безперервного навчання та ефективного підвищення кваліфікації педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. КС-10 готовність до реалізації заходів щодо розвитку мережі закладів дошкільної освіти у районі (місті). КС-11 здатність аналізувати соціальний та економічний стан району (міста), вивчати запит населення щодо послуг дошкільної освіти, ве-	самовдосконалення, само реалізації в професійній діяльності та до конкурентоспроможності на ринку праці.	взаємодії, що характеризується невизначеністю умов	самовдосконалення, самореалізації в професійній діяльності та до конкурентної спроможності на ринку праці. КС-10 здатність здійснювати моніторингову діяльність з метою підвищення якості надання освітніх послуг у системі дошкільної освіти. КС-11 здатність до розробки та впровадження у професійній діяльності інновацій, спрямованих на підвищення якості дошкільної освіти. КС-12 здатність дотримуватися у фаховій діяльності норм професійної етики та керуватися загальнолюдськими цінностями. КС-13	професійній діяльності інновацій, спрямованих на підвищення якості дошкільної освіти СК-12 датність керувати роботою управління освіти щодо кадрового забезпечення системи дошкільної освіти району (міста) СК-13 дійснювати аналіз якості кадрового забезпечення, підбір, розстановку працівників дошкільної освіти; сприяти підвищенню якості фахової підготовки кадрового складу СК-14 здатність брати участь у створенні, координації та реалізації комплексних міжвідомчих програм для підвищення управління якістю освіти, в тому числі для осіб з особливими освітніми потребами. СК-15 здатність

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	сти облік дітей і комплектувати заклади дошкільної освіти, сприяти вдосконаленню мережі ЗДО. КС-12 здатність організувати науково-методичну та інноваційну діяльність в системі дошкільної освіти та сприяти ефективним формам взаємодії закладів і установ науково-методичного забезпечення дошкільної освіти для реалізації навчально-методичної і науково-дослідницької функцій. готовність брати участь у створенні, координації та реалізації комплексних міжвідомчих програм для підвищення управління якістю освіти, в тому числі для осіб з особливими освітніми потребами. КС-13			здатність створювати умови для ефективного функціонування команди психолого-педагогічного супроводу. КС-14 здатність проектувати зміст освітнього процесу, використовуючи ефективні технології роботи з дітьми з особливими освітніми потребами. КС-15 здатність створювати комфортне освітнє середовище, вільне від насильства, булінгу та мобінгу. КС-16 здатність здійснювати моніторинг власної педагогічної діяльності, визначати індивідуальні професійні потреби	здійснювати моніторингову діяльність в управлінні ЗДО і системою дошкільної освіти. Ск-16 здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів у професійній діяльності.

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	готовність до організації фінансово-господарської діяльності та кадрового забезпечення системи дошкільної освіти. здійснювати організаційно-фінансове планування, а також управління та контроль за фінансово-господарською діяльністю закладів дошкільної освіти в районі (місті) та аналіз якості кадрового забезпечення, підбір, розстановку працівників дошкільної освіти; сприяти підвищенню якості фахової підготовки кадрового складу. СК-14 здатність проводити різні форми занять у закладі вищої освіти (лекції, семінарські, практичні, лабораторні заняття, тренінги та вебінари; поєднувати і реалі-			та навчатися впродовж життя	

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	зовувати навчальні та виховні завдання; використовувати інтерактивні методи навчання; розв'язувати психолого-педагогічні ситуації, спрямовані на реалізацію завдань професійно-педагогічної підготовки. СК-15 здатність впроваджувати інноваційні технології в освітній процес педагогічних закладів вищої освіти; ефективно використовувати педагогічні знання, уміння, оновлені методики, інтерактивні методи, ІКТ для розв'язання проблеми подолання антиінноваційних бар'єрів у професійній діяльності та вдосконалення якості вищої освіти. СК-16 здатність до наукового аналізу,				

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	синтезу на основі логічних аргументів, перевірених фактів та організації дослідно-експериментальної роботи у сфері освіти, представляти її результати передусім у публікаціях				

Додаток БЗ

Порівняльна характеристика цільового та освітніх компонентів ОПП ЗВО – експериментальної площадки

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
мета програми	набуття інтегральних, загальних та спеціальних (фахових, предметних) компетентностей щодо здійснення інноваційної викладацької, управлінської, моніторингової, адміністративної, фінансово-економічної, соціальної та пси-	забезпечити фундаментальну і теоретичну практичну підготовку висококваліфікованих конкурентоспроможних фахівців за спеціальністю 012 Дошкільна освіта, спрямовану на оволодіння	підготовка професіоналів, здатних розв'язувати складні завдання дошкільної освіти, що потребують досліджень та/або інновацій. фахова підготовка (професійно-педагогічна, організаційно-управлінська,	освітня програма скерована на підготовку висококваліфікованих конкурентоспроможних на світовому ринку праці фахівців, менеджерів дошкільної ланки освіти, які володіють гнучкими вміннями творчо і самостійно на рівні сучасних	підготовка професіоналів, здатних розв'язувати складні завдання дошкільної освіти, що потребують досліджень та/або інновацій. фахова підготовка (професійно-педагогічна, організаційно-управлінська, науково-дослідницька) у галузі дошкільної освіти, що забезпечує можливості

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	хологічної діяльності у закладах дошкільної та вищої освіти.	грунтовними знаннями, вміннями та навичками для виконання професійних завдань і обов'язків науково-дослідницького та інноваційного характеру в системі дошкільної освіти; здатністю до самостійного вирішення завдань науково-практичної діяльності; навичками критично оцінювати та застосовувати на практиці теоретичні постулати й інноваційні методи; спроможністю до самостійного професійно-особистісного зростання	науково-дослідницька) у галузі дошкільної освіти, що забезпечує можливості працевлаштування у закладах дошкільної освіти усіх типів та форм власності, керівних структурах дошкільної освіти	європейських вимог продукувати інноваційні освітні ідеї та розв'язувати складні задачі і проблеми управління, організаційно-адміністративної, методичної, моніторингової діяльності у закладі дошкільної освіти, у тому числі з інклюзивним навчанням	працевлаштування у закладах дошкільної освіти усіх типів та форм власності, керівних структурах дошкільної освіти.

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
Обов'язкові компоненти ОП (загальна і професійна підготовка)	Філософія освіти (3 кредити); Освітня політика і лідерство (3 кредити) ЄКТС); Психолого-педагогічні технології (3 кредити ЄКТС); Організація наукових досліджень (3 кредити ЄКТС); Управління в організації дошкільної освіти (4 кредити ЄКТС); Проектування та методичний супровід освітнього процесу в закладі дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС); Інноваційні технології у професійній діяльності педагога дошкільної освіти (4 кредити ЄКТС); Комунікативний курс англійської мови (4 кредити ЄКТС); Методика викладання фахових дисциплін (4	Сучасні інформаційні технології (3 кредити ЄКТС); Методологія та організація наукових досліджень (2 кредити ЄКТС); Організація та управління дошкільною освітою (3 кредити ЄКТС); Іноземна мова (за професійним спрямуванням (3 кредити ЄКТС); Сучасні парадигми і технології дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС) Менеджмент дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС); Методична робота в закладах дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС); Психолого-педагогічне керівництво особистісним	Актуальні проблеми сучасної дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС); Менеджмент дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС); Соціальне партнерство ЗДО (3 кредити ЄКТС); Теорія і технологія науково-педагогічних досліджень (4 кредити ЄКТС); Інклюзивна освіта дітей раннього і дошкільного віку (4 кредити ЄКТС); Нормативні засади організації дошкільної освіти (4 кредити ЄКТС); Фінансово-господарська діяльність ЗДО (4 кредити ЄКТС); Методичний супровід освітньої діяльності ЗДО (3 кредити ЄКТС); Керівництво особистісним розвитком дітей раннього та дошкільного віку (4,5	Філософія та соціологія освіти (3 кредити ЄКТС); Ділова іноземна мова (4 кредити ЄКТС); Методологія наукових досліджень в галузі (3 кредити ЄКТС); Академічна риторика (3 кредити ЄКТС); Менеджмент дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС). методична робота в дошкільній освіті (4 кредити ЄКТС); Моніторинг якості дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС). Педагогічні технології дошкільної освіти для дітей з/без особливих освітніх потреб (4 кредити ЄКТС); Педагогічне партнерство 3	Філософія освіти (3 кредити); Сучасні інформаційні технології (3 кредити ЄКТС); Іноземна мова (3 кредити ЄКТС); Управління закладами освіти (за типом закладу) (3 кредити ЄКТС); Організація діяльності закладів дошкільної освіти різних типів (5 кредитів ЄКТС); Теорія дошкільної освітології (4 кредити ЄКТС); Педагогічна філософія батьківства (5 кредитів ЄКТС); Методологія наукових досліджень в дошкільній освіті (4 кредити ЄКТС); Разом: 39 кредитів

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
	кредити ЄКТС); Організація інклюзії в закладі дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС); Педагогічне партнерство з різними соціальними інституціями (3 кредити ЄКТС) Разом: 30 кредитів ЄКТС	розвитком дітей дошкільного віку та дітей з ООП (3 кредити ЄКТС); Педагогічне партнерство ЗДО з різними соціальними інституціями (3 кредити); Організація педагогічного процесу в ЗДО різного типу освіти (3 кредити ЄКТС) Разом: 30 кредитів ЄКТС	кредити ЄКТС); Педагогічна творчість та самоменеджмент організатора дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС); Організаційно-управлінська діяльність у дошкільній освіті (4 кредити ЄКТС) Разом: 43,5 кредитів єктс	різними соціальними інституціями (3 кредити ЄКТС) Разом 31 кредит ЄКТС	
практична підготовка	Організаційно-методична практика (6 кредитів ЄКТС) Науково-дослідницька (15 кредитів ЄКТС) Переддипломна практика (3 кредити ЄКТС) Разом: 24 кредити ЄКТС	Виробнича практика в закладах дошкільної освіти (6 кредитів єктс) Педагогічна практика в системі дошкільної освіти (методично-управлінська) (9 кредитів ЄКТС) Науково-педагогічна (3 кредити ЄКТС)	Організаційно-методична практика (9 кредитів); Науково-дослідницька практика (10,5 кредитів ЄКТС) Разом: 19,5 кредитів	Виробнича педагогічна практика (18 кредитів ЄКТС) Разом: 18 кредитів	Практична підготовка «Організаційноадміністративна робота в закладах дошкільної освіти» (3 кредити ЄКТС); Практикум з комунікаційної культури фахівця дошкільної освіти (3 кредити ЄКТС);

Програмні компетентності	Український державний університет імені Михайла Драгоманова	Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника	Волинський національний університет імені Лесі Українки	Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини	Державний вищий навчальний заклад «Добаський державний педагогічний університет»
		Науково-дослідницька (15 кредитів ЄКТС) Разом: 33 кредити ЄКТС			Практична підготовка «Інспекторськометодична у відділі освіти» (6 кредитів ЄКТС); Практикум з педагогічної риторики (6 кредитів ЄКТС) Разом: 18 кредитів
загальний обсяг освітньої програми	90 кредитів	90 кредитів	90 кредитів	90 кредитів	90 кредитів
загальний обсяг вибіркових компонентів	24 кредити	24 кредити	24 кредити	23 кредити	24 кредити

Матриця класифікаційних ознак рівнів оцінювання складових категорій процесу виховання художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників

Напрями діагностики рівнів - особисті прагнення активізації досягнення суб'єктивного благополуччя			
Структурні категорії виховання			
Емпатія	Потреби	Мотиви за призначенням	Рефлексія
1 людина не відчуває емпатію взагалі, а чужі емоції та переживання, викликають лише роздратування чи ворожість;	1. фізіологія (органічні); безпека – відчуття захищеності та позбавлення страху та невдач;	Свідомі – 1. матеріальної орієнтації особистості (людина мотивується об'єктами, з якими взаємодіє – речі, місця, час і люди);	1. рефлексивне оцінювання індивідумом реальної ситуації, оцінювання власних думок, умовиводів і почуттів (відчуттів) у конкретній ситуації, оцінювання поведінки іншої людини у заданих умовах;
2. людина здатна до емпатії, але це відчуття не подобається, викликає дискомфорт;	2. приналежність і любов – до співтовариства, любити та бути любимим; шана та повага – компетентність, досягнення успіху, схвалення і визнання;	2. діяльнісного досвіду (мотиви людини обумовлені діями, пережитими подіями та набутим досвідом);	2. рефлексивне проектування архітектоніки суб'єктом щодо судження, яке відчуває інша особистість у тотожних заданих умовах, її роздуми щодо ситуації і персональні ролі суб'єкта;
3. людина відчуває емпатію, але її не показує;	3. пізнавальні – знати, вміти, розуміти, досліджувати;	3. потенційної спроможності (мотиваційні орієнтири розкривають можливості реалізації та досягнення цілей через ресурси, інструменти, набуті навички і уміння та практичний досвід для спілкування з людьми, влади, любові та матеріального забезпечення);	3. включає уявлення думок іншої людини про те, як вона сприймається суб'єктом, а також уявлення про те, як інша людина сприймає думку суб'єкта про самого себе;
4. людина відчуває емпатію, підтримує іншого на словах, але пасивна у діях;	4. естетичні – естетичне задоволення;	Неусвідомленні – 4. ціннісної орієнтації особистості (людина декларує соціально-схвальні цінності для персонального її сприйняття в усталених нормах моралі; знання цінностей інших людей забезпечує важіль впливу у набутті нової якості життя для інших осіб; класифікація цінностей інших - мистецтво);	4. укладає у собі уявлення про
5. людина не тільки зазнає емпатії, а ще й активно діє	5. самоактуалізація – самовизначення, особисте сприйняття		

		5. екзистенціального призначення (роль мотиву не завжди пов'язана з цінностями або місією людини – це беззаперечна умова здійснення функціональної ролі; професіонали опікуються власною кваліфікацією для забезпечення кращої ефективності поміж можливих варіантів; віртуозний менеджер здійснює добір і впроваджує інструменти забезпечення ефективності корпоративної роботи; лідер направляє, надає сенс і надихає людей на досягненню сенсу)	сприйняття іншою людиною думки суб'єкта з приводу думок іншого про поведінку суб'єкта в тій чи іншій ситуації;
			5. передбачає походження думок іншої людини та прогностика трансформування їх в умовиводи при оцінюванні поведінки суб'єкта у невизначених умовах

Напрями діагностики рівнів - освіченість, досвід та розвиток компетенцій особистості

Структурні категорії виховання

Знання	Досвід	Рівні за етапами когнітивного розвитку	Розвиток інтелектуального потенціалу
1. елементарний ;	1. акмеологічно центрований (самооцінювання) – набуття особистого досвіду, притаманні здібності, якості, недоліки та внутрішнього досвіду формування умовиводів, ідей на основі набутих знань;	1. сенсомоторний для висхідних початків (від народження до 2-х років) безпосереднє споглядання за існуванням об'єктів, навіть без їх спостереження; циклічність реакцій вихованців;	1. елементарний нижче 25 балів – потреба у детермінації опіки;
2. низький;			2. низький: 25–49 – набуття елементарних навиків, 50–69 – спроможність до навчання;
3. достатній;			3. нижче середнього (70 – 89):
4. середній;			80-89 – інклюзисти;
5. високий			70-79 – стан, в якому спостерігається порушення незначного інтелектуального розвитку;
	2. зовнішньо орієнтований (зовнішнього оцінювання теоретичного і практичного досвіду, набутих здатностей);	2. вступний до операційного (від 2 до 7 років) – виникнення егоцентризму, усвідомлення не причастності до усталених властивостей об'єктів під час особистого впливу або зовнішньої трансформації середовища;	4. середній: 90–109;
	3. інтегрований (системного оцінювання процесу набуття досвіду особистого, суспільного, професійного у готовності до соціокультурної діяльності та зайнятості);	3. власне операційний (від 7 до 11	5. висока інтелектуальна здатність: від

	4. експертний (незалежне оцінювання на замовлення уповноваженими експертами щодо ефективності застосування сформованих компетенцій);	років), набуття здатностей логічного мислення у конкретних класифікованих ситуаціях та вирішення обернених завдань;	110 до 119 – здібні; від 120 до 139 – непересічні; від 140 балів – обдаровані
	5. інспекційний (перевірка уповноважених інституцій щодо відповідності на право, забезпечення якості та безпеки провадження діяльності)	4. технологічний операбельний (від 11 до 15 років), здатність до формалізації операцій та абстрактного мислення, формулювання гіпотез, вирішення ускладнених завдань для досягнення мети запобігання, усунення та передбачення проблемних ситуацій, моделювання та прогнозування їх стану та розвитку;	
		5. формальний, неформальний та інформальний (від 15 років) усвідомлення необхідності самовдосконалення, саморозвитку (самоосвіта, самоменеджмент)	

Напрями діагностики рівнів - соціалізація, мобільність і спроможність пролонгованої зайнятості особистості

Структурні категорії виховання

Соціалізація	Соціальна мобільність	Професійна мобільність
1. девіативно соціалізаційний – девіативна поведінка субкультурного спрямування;	1. рівень початкової соціалізації в родинному колі шляхом пізнавального розвитку у дітей до 6-ти років завдяки ігровій діяльності ідентифікації мовленнєвої, рольової, світосприйняття загалом (віддзеркалення усвідомленості притаманних талантів – музичних, спортивних, образотворчих тощо);	1. низький рівень – усталена детермінована професійна зайнятість без змінного кола посадових обов'язків та повноважень, також без зміни місця роботи; особистість не вмотивована для кар'єрного росту та нарощення функціоналу і як підсумок – психологічне вигорання, фахова деградація та персональні деформації; характеризує професійну зайнятість особи зі сформованими фаховими компетенціями та їх циклічним застосуванням з незначним комплектом доповненої (дотичної, перехресної) кваліфікації без цільового призначення функціоналу посадових обов'язків;
2. частково соціалізаційний – фрагментарність об'єму знань і виховання культури, які вважають частково опанованими для виокремленого напрямку життєдіяльності людини;	2. рівень пізнавальної соціалізації шляхом освіти, науки й інноватики	2. середній рівень – відповідність вимогам перекваліфікації у певній сфері професійної діяльності, передбачає перекваліфікацію вже сформованих компетентностей з відсутністю вмотивованості до набуття новітніх компетентностей; притаманний свідомо вмотивованим особам з прагненням самовдосконалення сформованих компетентностей для реалізації на більш високому професійному рівні;
3. акмеосоціалізаційний –		

уявлення змісту і шляхів векторизації спільної суспільної соціалізації у статичній та перспективній динаміці, пріоритетні напрями суспільних завдань для різночинних соціальних категорій;	для осіб віком 8-22 роки, забезпечення саморозвитку особистості, набуття традиційних та неоцінностей у складних соціальних ролях;	3. високий рівень формується за умови самоменеджменту та самоосвіти у здобутті компетентностей високого рівні професійної реалізації самоменеджменту – майстерності і конкурентоздатності у професійних середовищах різного цільового призначення в умовах соціальної турбулентності;
4. придатно соціалізаційний – притаманна адекватність для актуалізації власних знань, яка сприяє вирішенню складних проблемних ситуацій;	3. рівень формувальної соціалізації, набуття компетентностей шляхом освіти, науки й інноватики, характеризується формуванням критичного, наукового абстрактного та естетичного мислення зі психоемоційними особливостями ціннісної орієнтації соціального реноме і суспільних ролей;	4. дуже високий рівень індивіда, який здобув компетентності відповідності дотичним середовищам професійної та соціальної діяльності на базисі вже сформованих для продуктивної реалізації та представлення професійної зрілості складно-організованих системах працевлаштування з високим рівнем надійності за видами економічної діяльності, що уможливорює висока сформованість синергетичної культури працівника;
5. суспільно соціалізаційний – відповідність вимогам соціальної групи для ефективної реалізації соціальної семантики представниками соціальних угруповань	4. рівень соціалізації розвитку шляхом професійного розвитку особистості;	5. вищий рівень реалізації соціальної активності індивідууму з його відгуком агент-перетворення при впливі соціального середовища та навпаки – соціальна впливовість індивідууму на довкілля, коли він виступає чинником впливу; вищий рівень інтегрованості передбачає адаптовану здатність в умовах соціальної турбулентності – соціальну когерентність, активність, суспільний вплив загальнокультурних і професійних компетентностей – професійної самоорганізації. Рівень кадрової забезпеченості складно-організованих систем працевлаштування професійно мобільними працівниками
	5. рівень самосоціалізації шляхом самовдосконалення та самозайнятості. Види – міжпокоління і внутрішньопокоління, за типами - вертикальна та горизонтальна	

Напрями діагностики рівнів - духовність, зрілість, естетичний розвиток для якісних перетворень життя особистості

Структурні категорії виховання

Менталітет	Естетичний розвиток особистості	Зрілість	Якісна оцінка рівнів особистості у керівництві змін життя
Рівні менталітету: б) партикулярно-культурний – сприйняття культури на побутовому рівні у звичних взаєминах, традиціях, цінностях, формалізоване оцінювання без	1. Згідно долучення до художньо-естетичної діяльності: 1.1. споглядачам притаманна пасивність прийняття реальної дійсності світобудови та мистецького світобачення, що обмежується персональною вираженістю взаємин та їх оцінювання без ідентифікації високого і низького, комедійного і драматичного, витонченого і потворного без ідентифікації власної позиції; 1.2. функціонери виявляють дії естетичного призначення; чутливість	б) акмеологічний – масштабів Я-відчуття, нарощується у вікових етапах формування, обумовлюється досвідом людини; цілеорієнтується у персональній Я-активності;	Якісне оцінювання рівнів особистості для набуття нової якості життя. 1. Якості людей на шляху прагнення бути щасливими; початкова стадія обивателів у прагненні індивідуумів детермінованих веселощів, розваг, отримання лише задоволень, що в їх розумінні співвідноситься зі щастям; більш об'ємне розуміння поняття щастя передбачає не лише отримання задоволення, а й розлогу палітру

рефлексії; спростування загальних, моральних настанов; також концентрація уваги на часткових елементах для позитивного впливу на почуття з метою відображення реальності;	відображається при оцінюванні, умовиводах дискурсів, виявах прихильності естетичних взірців, плумаченні персональних вражень та взаємн з застосуванням мистецького тезаурусу; перетворює реальність та збагачує гармонією дійсність зі застосуванням засобів виразності та художніх технологій;	7) чуттєвий у ставленні до інших людей (дружба, кохання, приязнь, ширість), передбачає запобігання провладного та авторитарного ставлення нав'язливості у взаєминах з іншими та навіть родинно; емоційної безпеки – особистого сприйняття через переконання, відчуття, почуття інших без небезпек та ризиків емоційного виразу;	життєвих емоційно-чуттєвих потреб, які необхідні людині для відчуття щастя, тому відповідні особистості знаходяться у постійному стані циклової залежності і безсистемної діяльності, яка не гарантує набуття нової якості життя;
7) акмеологічно-духовний (самості) - притаманна культура позитивної рефлексії певній соціальній категорії (одуховнення, меценатство, формування якості життя);	1.3. креативісти забезпечують креативність світоформування у творчій реальності застосування інноваційних засобів, механізмів, технологій для художньо-естетичної виразності світосприйняття;	8) реалістичний – сприйняття, інтелект та цільові завдання сконцентрованого індивідууму на завданнях за умов нівелювання потягів до задоволення, гордості, захищеності; в ідеалі уособлює ексистенційно сформовану відповідальність перед суспільством, докільям та об'єктивно реальністю;	2.якості індивідуумів, які намагаються демонструвати винятковість власного представлення у намаганні бути привабливими для інших за примітивними атрибутами зовнішності, матеріального статусу; для недосвідчених осіб є спокусливими, а для обізнаних за часту є об'єктом критики та зневаги; намагання позиціонувати власну винятковість призводить до детермінованих моделей нецільової мотиваційної поведінки, що не гарантує досягнення «дерева цілей» у категоріях якості життя; популярські якості досягнення визнання та слави індивідуумами, для яких пріоритетом є їх популярність, славоцентровані особистості з атрибутивними ознаками прикрашеного (бажаного) життя, яке ніколи їм не притаманне та не проєктується як притаманне;
8) реакційно-соціальний відгук – агент перетворення реформування та політики;	2. згідно мотивації спонук прояву художньо-естетичної культури за видами діяльності згідно пануючих нормативів, практичних рекомендацій, їх регулювання, що забезпечують зростання ефективності завдяки їх наслідування поряд з усвідомленням та майстерністю індивідууму обґрунтовувати їх роль для персонального естетичного розвитку;	9) самооб'єктивіаційний – сприйняття світу, розуміння його організації з почуттям гумору; адекватність особистості, само розуміння, ставлення до себе з почуттям гумору;	3. якості персонального прагнення престижу, реноме та вираженого амлту; як правило, притаманні спортивним моделям особистості, які постійно змагаються один з одним; якості людей, які прагнуть набуття матеріального статусу у грошовому еквіваленті; у переважній більшості до даної категорії оцінювання рівня варто віднести більшість людей, з акцентом на зауваження, що матеріальні перегони не є запорукою траєкторії успіху людини у досягненні нею щастя і нової якості життя, яка виражається не лише у здобутті коштів;
9) соціальний конформізм-відповідність усталеним наративам соціуму;	3.згідно художньо-естетичного сприйняття: індивідууми з багатим художньо-естетичним сприйняттям та психо-емоційним потенціалом – можуть здійснювати аналіз художньо-мистецьких витворів та здатні до індивідуального їх оцінювання за умов цілеорієнтації на усвідомлення прекрасного в разі, коли мистецькі твори формалізують пізнання життя в цілому; сприймають художньо-мистецькі витвори, проте не пов'язують з життям, не схильні до художньо-естетичного розвитку сприйняття та нарощення психо-емоційного потенціалу під впливом культури і мистецтва; художньо-естетичні не достатньо розвинені, в разі коли твори мистецтва не мають впливу на персоналії, а вони в свою чергу не мають мотивації та не вбачають потреби в їх опануванні, оскільки їх притаманна недостатня розвинена психоемоційна сфера почуттів, і тому не мають прагнень до їх пізнання;	5. філософський – цілісної єдності філософії, місії, візії та якості життя через Я-образи, змужнілістю совісті як керівництва індивідуумом, що базується на особистих притаманних прагненнях у пріоритетах власного програмування	4.якості особистостей, які прагнуть досконалості за рахунок кропіткої праці, яка переважає в їх думках як особистісні сумніви щодо ефекту здобутої якості життя за рахунок сумлінності праці в намаганні перевершити самого себе; також прагнення досягнути ідеальної якості релевантності; лідерські якості людини переконання та впливу на інших у реалізації стратегічних цілей розвитку та принципового перетворення галузей і сфер їх індивідуального впливу у досягненні відповідності конкретно визначених підходів та принципів набуття досвіду і реалізації власних цілей у переконаннях і проєктах (морально-етичний, духовний, психолого-педагогічний досвід особистості стійкості лідера до проблемних ситуацій і реалізації власних стратегій);
10) метасоціальний – елітарний, узгодження соціальних культурних напрямів з персональними орієнтирами особистості	4. згідно естетичного розвитку індивідуумів – є агентами перетворення, притаманних рис і особливостей функціональної діяльності за взірцями цільових векторів художньо-естетичного виховання; цільове призначення орієнтирів – системна єдність художньо-естетичних виявів; художньо-естетичний світогляд; усвідомлення та застосування культур-мистецького потенціалу особистості як засобу пізнання світобудови та життя; художньо-естетичне позиціонування як персональна спроможність естетичної аксіології особистого ставлення; персональна метрика оцінювання за історико-ретроспективним критеріальним апаратом визнання прекрасного, високодуховного і спотвореного; сформованість художньо-естетичних взірців та ідеалів; сформованість художньо-естетичного смаку та потреба в постійному оновленні вражень; критичність позиції до незважливою ставлення до естетичної формалізації регулювання законів життя, творчому-мистецького потенціалу міжособистої взаємодії та вияву; концептуалізація «Я-стратегії» вияву естетичних законів; квалітологічний підхід до життя та буття у реалізації персональної моделі ініціації, активності, новаторства, саморегуляції «Я-концепції»; перцепція особистості; колористична, музична, художньо-естетична – мистецька грамотність для активного самовияву	5. якості людини, які прагнуть істинного пізнання щастя; індивідууми даної категорії переконані, що прикладені зусилля важливіші здобутих результатів і перекладають відповідальність на Боже провидіння як справедливість того, які старання вони прикладають; переконані, що при зустрічі з Богом їх зусилля оцінено як вклад для суспільного розвитку через аксіологічний зміст життя менш успішних людей – це і є їх мірилом щастя, якості людини, які прагнуть істинного пізнання щастя	5. якості людини, які прагнуть істинного пізнання щастя; індивідууми даної категорії переконані, що прикладені зусилля важливіші здобутих результатів і перекладають відповідальність на Боже провидіння як справедливість того, які старання вони прикладають; переконані, що при зустрічі з Богом їх зусилля оцінено як вклад для суспільного розвитку через аксіологічний зміст життя менш успішних людей – це і є їх мірилом щастя, якості людини, які прагнуть істинного пізнання щастя
	5. згідно соціокультурного розвитку на засадах сталості		

Напрями діагностики рівнів - природа, аксіологія, семантика культури соціокультурної діяльності та/або життя особистості

Структурні категорії виховання

Цінності соціокультурної діяльності

Особистість

Природа особистості і культура життя

1. мезорівень – ідентифікація ціннісних орієнтирів з переважаючим проблемними життєвими ситуаціями у взаємодії Природи та Навколишнього середовища (яке домінує над Природою); оцінювання індивідуумом Природи Людини з позицій добра і зла; індивідуальне прагнення людини набуття футуристичного змісту у більшому сенсі, ніж досвід минулого чи набутого сьогодні; оцінювання людиною взаємин з іншою людиною завдяки параметральному позиціонуванню безпосередньою, дотичною та індивідуальною взаємозалежністю	1. психо-емоційний забезпечує власне емоційне бачення об'єктів навколишнього середовища, персонально індивідуумів і себе (відображається у прихильному ставленні, коханні, уподобаннях та у протилежних категоріях – ворожості, несприйнятті, відразі, зневаги);	1. умовно-рефлекторний зі співвідношенням та самоідентифікацією психофізіологічних виявів;
2. макрорівень – семантичні аксіогемі професійного спрямування в межах фахової компетентності, спроможності та відповідальності у взаєминах зі споживачами учасниками освітнього та виховного процесу, стейкхолдерами, також у професійній, соціальній зайнятості;	2. когнітивно-пізнавальний забезпечує прийняття та діагностику об'єктів довкілля індивідуумом та іншими людьми; моніторингово-пізнавальний аспект полягає в усвідомлених виявах сприйнятих індивідуумом морально-етичних цінностей, переконань, схильностей, взірців та універсалій.	2. рефлекторний у порівнянні власне фізіологічних та психологічних виявів з масштабуванням небайдужості (болю) за межами усталеного ототожнення; 3. комунікативний у структурі упереджень і комплексів; орієнтаційний сформованих упереджень щодо узгодження нелінійних і механічних психічних реакцій, які цілеорієнтовані на набуття рівноважної сталості особистої і соціальної «Я-дислокації» через волю і презентабельність особи;
3. метарівень – правового забезпечення життєспроможності волі, свободи, рівності та уникнення дискримінації у соціокультурній діяльності; досягнення консолідації зусиль, солідарності, соціальної та екологічної відповідальності, гарантії Миру та Безпеки у правах на Життя та Волю; уникнення, запобігання та передбачення ризиків та небезпек насильства у відносинах між Людиною та Природою, Людиною та Людиною, дотримання людяності і непорушності міжнародних прав і свобод соціального виміру;	3. конативний забезпечує обрання стратегії успіху і моделей поведінки індивідуума, з точки зору аксіологічного змісту обраних ним об'єктів довкілля, виражених у потребах життєдіяльності, опредмечених у механізмах, способах і засобах здобуття предмету.	4. персонально-діяльній орієнтації буття на стиль життя, системної орієнтації процесів на рівнях життєдіяльності; виявляється через аксіологічні орієнтації індивідуального сприйняття «картини Світу», власного «дерева цілей» для набуття відповідної якості життя і професійної реалізації через прагматизм, гедонізм, діонісизм, ригоризм;
4. мегарівень – соціальних цінностей	4. мультикультуральний зі забезпечення полікультурності міждисциплінарного змісту притаманного та усвідомленого особою у концепціях «мультиверсуму», «всесвітнього плюралізму», «матричної пазловості», «веселки»	5. соціальний зі забезпечення поведінкової мотивації людини з актуалізацією раціоналізму, психосоціального менеджменту і стратегій планування, семіотико-функціонального вияву, догматизмі упереджень та моделюванні іміджу поведінки, мультикомунікаційному феномені вияву поведінки особистості та культури життя
5. надгеосферний – соціокультурні універсалії (мистецькі, академічні (освіти, науки й інноватики), комунікаційні, квалітаційні (якості й безпеки життя, демократичні та футуристичні)	5. культурологічний забезпечує приналежність до сфери суспільної, особистої культури	

СПИСОК ПУБЛІКАЦІЙ ЗДОБУВАЧА ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Наукові праці, в яких опубліковано основні наукові результати дисертації

Монографії

1. **Ходунова В.Л.** Професійна компетентність працівників закладів дошкільної освіти: ключові дефініції крізь призму наукових досліджень. *Управління системами післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія/* за заг. ред. Н.М. Рідей. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2019. С. 500-510.
2. **Ходунова В.Л.** Культура: теоретичні підходи до тлумачення поняття. *Методологія неперервної освіти та наукового дослідження: колективна монографія/* за заг. ред. Н.М. Рідей, Е.В. Лузік. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2020. С. 401-415.

Статті у наукових фахових виданнях України

3. Сергієнко В., **Ходунова В.** Підготовка фахівців дошкільної освіти в умовах зміни освітньої парадигми: досягнення, протиріччя, перспективи. *Професіоналізм педагога: теоретичні й методичні аспекти: збірник наукових праць.* 2018. Вип. 8 (1). С. 16-26.
4. **Khodunova V.L.** Development of general culture in preschool teachers by means of multimedia = Розвиток загальної культури педагогів закладів дошкільної освіти засобами мультимедіа. *Вісник Національного авіаційного університету. Серія: Педагогіка. Психологія: збірник наукових праць.* 2019. Том 81(4). С. 64-70.
5. **Ходунова В.Л.** Використання мультимедійних ресурсів для підвищення професійної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Вісник Черкаського національного університету імені Богдана Хмельницького.* 2020. № 1. С.110-116.

6. **Ходунова В.Л.** Дистанційне навчання педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип 24. (2). С. 241-245.
7. **Ходунова В.Л.** Історичні передумови розвитку неперервної освіти педагогічних працівників закладів дошкільної освіти в Україні (1917-1985 рр.). *Інноваційна педагогіка*. 2021. Вип. 34. С. 17-22.
8. **Ходунова В.Л.** Правове регулювання професійної діяльності педагогічних працівників дошкільної освіти. *Наука і техніка сьогодні. Серія: Педагогіка*. 2022. № 7 (7). С. 220-233.
9. **Ходунова В.Л.** Генезисні витоки поняття «еліта» у просторі наукового дискурсу. *Наукові інновації та передові технології. Серія: Педагогіка*. 2022. № 9 (11). С. 240-251.
10. **Ходунова В.Л.** Естетична культура: теоретичний аспект. *Наукові перспективи. Серія: Педагогіка*. 2022. № 5(23). С. 469-483.
11. **Ходунова В.Л.** Візуалізація: новий поворот у сучасній культурі. *Актуальні питання в сучасній науці. Серія: Педагогіка*. 2022. № 3(3). С. 411-424.
12. **Ходунова В.Л.,** Олексієнко О. В. Методологічні аспекти нарощення потенціалу понятійно-категоріального апарату духовної культури та її системний мультидисциплінарний аналіз. *Гуманітарні студії: педагогіка, психологія, філософія*. 2022. № 2 (13). С. 47-54.
13. **Ходунова В.Л.** Теоретичний аналіз сутності художньої культури. *Науковий вісник Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка. Серія: Педагогічні науки / за заг. ред. В. Є. Бенери*. Кременець: ВЦ КОГПА ім. Тараса Шевченка, 2022. Вип. 15. С. 161-171.
14. **Ходунова В.Л.** Науковий пошук у теорії виховання: пріоритети, досягнення, проблеми. *Вісник науки та освіти. Серія: Педагогіка*. 2022. № 5(5). С.469-503.

15. **Ходунова В.Л.** Гра в системі професійного становлення сучасного фахівця. *Наукові інновації та передові технології. Серія: Педагогіка.* 2023. № 1(15). С.460-471.
16. **Ходунова В.Л.** Художньо-естетичне виховання педагогічних працівників ЗДО. *Наукові записки. Серія: Педагогічні науки.* 2022. Вип. 207. С. 350-354.
17. **Ходунова В.Л.** Педагогічні технології: інтерпретація поняття. *Вісник науки та освіти. Серія: Педагогічні науки.* № 1(7) 2023. С. 660-677.
18. **Ходунова В.Л.** Гейміфікація як інновація в освіті. *Наукові інновації та передові технології. Серія: Педагогічні науки.* 2023. № 2(16). С. 407-418.
19. **Ходунова В.Л.** Інноваційний потенціал ігрових технологій. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах.* Запоріжжя. 2023. № 86. С.97-101.
20. **Ходунова В.Л.** Архітектоніка культури в аксіологічному вимірі *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Педагогічні науки.* 2023. №1(54). С. 33-37
21. **Ходунова В.Л.** Генеза поняття «цінність»: теоретико-методологічний аспект. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.* 2023. № 60 (4). С.231-235.
22. **Ходунова В.Л.,** Олексієнко А. В., Назарчук О. М., Калініченко Т. М. Роль освіти в сучасному світі: дослідження трансформації професії педагога. *Академічні візії.* 2023 № (18). С.1-9.

***Статті у зарубіжних наукових періодичних виданнях і виданнях,
віднесених до міжнародних наукометричних баз даних***

23. **Khodunova V.L.** Professional-personal qualities as a basis for development of professional competence of the educator = Професійно-особистісні якості як основа розвитку професійної компетентності педагога. *Zhytomir Ivan*

Franko State University Journal. Pedagogical Sciences. 2019. Vol. 4 (99). pp. 13-19. (*Index Copernicus*).

24. **Ходунова В.Л.** Реалізація компетентнісного підходу як одного з інструментів професійного розвитку працівників закладів дошкільної освіти. *Молодий вчений.* 2019. № 2 (66). С. 140-143. (*Google Scholar, Index Copernicus, OUCI, Vernadsky National Library, Research Bible, CrossRef*).

25. Рідей Н., Цимбал С., Снегірьов І., Фендьо О., **Ходунова В.** Актуальні проблеми у сфері цивільного захисту: дотримання стратегій інноваційного розвитку економіки України. *Financial and credit activity problems of theory and practice.* 2022. №4 (45). pp. 416–424. (*Web of Science*)

26. Ridei N., Tymoshenko V., Tytova N., **Khodunova V.**, Biletska A. Organization of Professional Training of Communication Management and Communications Specialists = Організація професійної підготовки фахівців з управління комунікацій та зв'язку. *Journal of Education, Technology and Computer Science.* 2022. №. 3 (33). pp. 109-117. (*Index Copernicus*).

27. Ridei N., **Khodunova V.**, Voronova G., Tsymbal S., Bondar N. A social and philosophical analysis of the values of European education = Соціально-філософський аналіз цінностей європейської освіти. *Amazoni ainvestiga.* 2022. Vol. 11 (58). pp.194-201 (*Web of Science*).

28. Ridei N., Tytova N., Snegirew I., Tsymbal S., **Khodunova V.** Socio-cultural forms of sustainable harmonization of civilizational perspectives in political discourse: implementation in public administration and management in Ukraine = Соціокультурні форми сталої гармонізації цивілізаційних перспектив у політичному дискурсі: впровадження в державне управління та менеджмент в Україні. *Synesis.* 2023. V. 15 (4). pp.360-373. (*Web of Science*).

29. Ridei N., Tytova N., **Khodunova V.**, Sydorenko T., Voronova G., Communication strategies in the management of socio-cultural activities: analysis and optimization of the impact of globalization on regional development in Ukraine = Комунікаційні стратегії в менеджменті соціокультурної діяльності: аналіз та оптимізація впливу глобалізації на регіональний розвиток в Україні. *Credit*

activity problems of theory and practice. 2024. Т.1 № 54 pp. 509-524. (*Web of Science*).

Наукові праці, які засвідчують апробацію матеріалів дисертації

30. **Ходунова В.Л.** Професійна компетентність сучасного працівника закладу дошкільної освіти. *Основні напрями розвитку педагогічної науки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. 07-08 грудня 2018 р., Рівне. С.170-172.

31. **Ходунова В.Л.** Формування професійної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти в системі неперервної освіти. *Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції*. 04-05 жовтня 2018 р., Слов'янськ. С. 191-195.

32. **Ходунова В.Л.** Професійна компетентність працівників закладу дошкільної освіти у контексті сучасної наукової парадигми. *Роль інновацій в трансформації образу сучасної науки: збірник матеріалів II Міжнародної науково-практичної конференції*. 28-29 грудня 2018 р., Київ. С. 78-81.

33. **Ходунова В.Л.** До проблеми професійного розвитку вихователів закладів дошкільної освіти. *Педагогічні науки; історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджень: збірник матеріалів науково-практичної конференції*. 29-30 березня 2019 р., Дніпро. С. 54-59.

34. **Ходунова В.Л.** Освіта дорослих як важлива складова неперервної освіти. *Wiadomości o postępie naukowym i rzeczywistych badaniach naukowych współczesności: kolekcja prac naukowych «ΛΟΓΟΣ» z materiałami Międzynarodowej naukowo-praktycznej konferencji*, Kraków, 17 czerwca 2019 r. Tom 6. pp.74-78.

35. **Ходунова В.Л.** Теоретичні основи освіти дорослих. *Збірник матеріалів науково-практичної конференції «Інновації в освіті: сучасні методи та їх практичне застосування*. 21-22 червня 2019 р., Харків. С. 68-73.

36. **Ходунова В.Л.** Неперервна освіта у міжнародному освітньому просторі. *Challenges in science of nowadays Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference*. 26-28 December 2019, Washington (USA). pp. 133-139.

37. **Ходунова В.Л.** Мультимедійна компетентність як передумова розвитку професійної компетентності педагога. *Priority directions of science development: The 3rd International scientific and practical conference*. 28-29 December 2019, Lviv, Ukraine. С. 477-481.

38. **Ходунова В. Л.** Неперервна педагогічна освіта як філософська категорія. *Problems and achievements of modern science: coll. of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with materials of the International scientific-practical*. 13 December 2019, Valetta, Republica Malta. Vol. 3. pp. 51-55.

39. **Ходунова В.Л.** До питання про професійну компетентність педагогічних працівників ЗДО: сутність і зміст. *Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень: збірник матеріалів науково-практичної конференції*. 20 березня 2020 р., Херсон. С. 82-84.

40. **Ходунова В.Л.** Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти як складової неперервної освіти: аналіз законодавчої бази України. *Science, society, education: topical issues and development prospects: abstracts of the 5th International scientific and practical conference*. 12-14 April 2020, Kharkiv, Ukraine. pp. 508-512.

41. **Ходунова В.Л.** Ретроспектива розвитку компетентнісного підходу. *Innovative development of science and education. The 2nd International scientific and practical conference ISGT Publishing House*. 26-28 April 2020, Athens, Greece. pp. 376-380.

42. **Ходунова В.Л.** До питання періодизації становлення системи неперервної освіти педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Наукове забезпечення технологічного прогресу XXI сторіччя: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції*. 01 травня 2020 р., Чернівці. Т. 4. С. 19-22.

43. **Ходунова В.Л.** Інформаційно-комунікаційна компетентність педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти: матеріали міжнародної науково-практичної конференції*. 14 травня 2020 р., Глухів. С. 257-259.

44. **Ходунова В.Л.** Мультимедійні технології в освітньо-інформаційному середовищі закладу дошкільної освіти. *The 6th International scientific and practical conference «Science, society, education: topical issues and development prospects»*, 10-12 May 2020, Kharkiv, Ukraine. pp. 654-657.

45. **Ходунова В.Л.** Компетентнісний підхід в системі післядипломної педагогічної освіти України. *Сучасні стратегії розвитку університету в контексті євроінтеграції: матеріали XXV міжнародної науково-практичної конференції*. 21 – 22 травня 2020 р., Київ. С. 163-169.

46. **Ходунова В.Л.** Комп'ютерна грамотність педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *Public communication in science: philosophical, cultural, political, economic and IT context: collection of scientific papers «ΛΟΓΟΣ» with proceedings of the international scientific and practical conference*. 15 May 2020, Houston USA, V. 4. pp.55-57.

47. **Ходунова В.Л.** Дистанційне навчання педагогічних працівників закладів дошкільної освіти: нова освітня реальність. *Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві: матеріали міжнародної науково-практичної конференції НПУ імені М.П. Драгоманова*. 29-30 травня 2020 р., Київ. С. 289-292.

48. **Ходунова В.Л.** Інформаційна культура як важлива складова неперервної освіти педагогічних працівників закладів дошкільної освіти. *«European scientific discussions» Potere della ragione Editore: the 6-th International scientific and practical conference*, 25-27 April 2021, Rome, Italy. pp.301-305.

49. **Ходунова В.Л.** Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти засобами мультимедійних технологій (на прикладі Фінляндії). *Formation of innovative potential of world science:*

collection of scientific papers «SCIENTIA» with proceedings of the i international scientific and theoretical conference. 7 May 2021, Tel Aviv, State of Israel. V.2, pp.60-62.

50. **Ходунова В.Л.** Проблема культури в сучасному науковому просторі. *Матеріали міжнародної конференції «Дошкільна освіта в епоху постмодернізму: європейський досвід, інноваційні практики».* НПУ імені М.П. Драгоманова. 27-29 жовтня 2022 р., Київ. С.14-17.

51. **Ходунова В.Л.** Естетична культура педагогічних працівників закладу дошкільної освіти як особистісна категорія: наукова інтерпретація. *Current Issues and Prospects for the Development of Scientific Research Scientific Collection «Inter Conf»*, 19-20 October 2022, Orléans, France. pp. 127-134.

52. **Ходунова В.Л.** Духовна культура: до генези поняття. *Modern science: innovations and prospects.* 11-13 December 2022, Stockholm, Sweden. С.286-290.

53. **Ходунова В.Л.** Дослідження окремих аспектів генезису поняття «культура». *Scientific Trends and Trends in the Context of Globalization: 5th International scientific and practical conference.* 19-20 February 2023, Умео, Швеція. С.169-175.

54. **Ходунова В.Л.** Генезисні витoki поняття «гра». *Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку: матеріали XXIX Міжнародної науково-практичної конференції.* 07 лютого 2023р., Теплице (Чехія). С. 342-347.

55. **Ходунова В.Л.** Культурологічний підхід у формуванні художньо-естетичної культури майбутніх педагогічних працівників закладу дошкільної освіти. *Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність: матеріали III Міжнародної наукової конференції.* 18 серпня 2023, Житомир. С. 211-213.

Наукові праці, які додатково відображають наукові результати дисертації

56. **Ходунова В.Л.** Неперервність професійного розвитку педагогічних кадрів на засадах освітнього менеджменту і маркетингу. *Мультимодусні засади післядипломної освіти для сталого розвитку: колективна монографія* / за заг. ред. Н.М. Рідей, В.П. Сергієнко. Київ: Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2018. С. 635-641.

57. **Ходунова В.Л.** Розвиток професійної компетентності педагогічних працівників закладів дошкільної освіти засобами мультимедійних технологій (на прикладі Фінляндії, Швеції, Норвегії, Данії). *Theoretical foundations of the functioning of Education. Ways to improve the effectiveness of educational activities: collective monograph* / Baranovska O. – etc. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2021. P.148-154.

58. **Ходунова В.Л.** Правовий аналіз нормативного регулювання неперервної педагогічної освіти: міжнародний і вітчизняний досвід. *Pedagogy and psychology of postmodernism: values, competence, digitalization: Collective monograph* / edition of professor Anna Tsvietkova – Aerzen: Heilberg IT Solutions UG (haftungsbeschränkt) InterGING Verlag, 2021. pp. 54-67.

59. **Ходунова В.Л.** Досвід використання інноваційних педагогічних технологій у навчанні майбутніх вихователів під час воєнного стану. *Теоретичні і технологічні засади професійної підготовки здобувача вищої освіти до формування соціально успішної особистості у дитинстві: колективна монографія* / за заг. ред. проф. В. П. Андрущенко. Київ: Вид-во УДУ імені Михайла Драгоманова, 2023. С. 322-340.

ВІДОМОСТІ ПРО АПРОБАЦІЮ РЕЗУЛЬТАТІВ ДИСЕРТАЦІЇ

№ п/п	Назва конференції, конгресу, симпозіуму, семінару, школи	Місце та дата проведення	Форма участі
1.	Основні напрями розвитку педагогічної науки: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції	Рівне, 07-08 грудня 2018	Публікація, заочна форма участі
2.	Професіоналізм педагога в умовах освітніх інновацій	Слов'янськ, 04-05 жовтня 2018	Публікація, заочна форма участі
3.	Роль інновацій в трансформації образу сучасної науки	Київ, 28-29 грудня 2018	Публікація, заочна форма участі
4.	Педагогічні науки; історія розвитку, сучасний стан та перспективи досліджен	Дніпро, 29-30 березня 2019	Публікація, заочна форма участі
5.	Wiadomości o postępie naukowym i rzeczywistych badaniach naukowych współczesności	Краков 17 червня 2019	Публікація, заочна форма участі
6.	Інновації в освіті: сучасні методи та їх практичне застосування	Харків, 21-22 червня 2019	Публікація, заочна форма участі
7.	Challenges in science of nowadays Proceedings of the 1st International Scientific and Practical Conference	Вашінгтон 26-28 грудня 2019	Публікація, заочна форма участі
8.	Priority directions of science development	Львів 29 грудня 2019	Публікація, заочна форма участі
9.	Problems and achievements of modern science	Valetta, Republica Malta 13 December 2019	Публікація, заочна форма участі
10.	Технології, інструменти та стратегії реалізації наукових досліджень	Херсон, 20 березня 2020	Публікація, заочна форма участі
11.	Science, society, education: topical issues and development prospects	Харків, 12-14 квітня 2020	Публікація, заочна форма участі
12.	Innovative development of science and education	Атхенс (Греція), 26-28 квітня	Публікація, заочна форма участі

		2020	
13.	Наукове забезпечення технологічного прогресу XXI сторіччя	Чернівці, 01 травня 2020	Публікація, заочна форма участі
14.	Актуальні проблеми технологічної і професійної освіти:	Глухів 14 травня, 2020	Публікація, заочна форма участі
15.	Science, society, education: topical issues and development prospects	Харків, 10-12 травня 2020	Публікація, заочна форма участі
16.	Сучасні стратегії розвитку університету в контексті євроінтеграції	Київ, 21 - 22 травня 2020	Публікація, заочна форма участі
17.	Public communication in science: philosophical, cultural, political, economic and IT context	Хьюстон (США) 15 травня 2020	Публікація, заочна форма участі
18.	Актуальні проблеми неперервної освіти в інформаційному суспільстві	Київ, 29-30 травня 2020	Публікація, заочна форма участі
19.	Science, society, education: topical issues and development prospects	Харків, 12-14 квітня 2020	Публікація, заочна форма участі
20.	European scientific discussions” Potere della ragione Editore	Рим (Італія)	Публікація, заочна форма участі
21.	European scientific discussions” Potere della ragione Editore	Тель Авів (Ізраїль) 7 травня 2021	Публікація, заочна форма участі
22.	Дошкільна освіта в епоху постмодернізму: європейський досвід, інноваційні практики	Київ, 27-29 жовтня 2022	Публікація, заочна форма участі
23.	Українська мова вчора, сьогодні, завтра в Україні і світі	Київ, 09 листопада 2022	Публікація, заочна форма участі
24.	Психолого-педагогічний і соціальний супровід дитинства в контексті сучасної парадигми освіти	Слов'янськ, 27 жовтня 2022	Додаткова апробація без тез
25.	Current Issues and Prospects for the Development of Scientific Research	Орлеан (Франція), 19-20 жовтня, 2022	Публікація, заочна форма участі

26.	Психологічний супровід особистості в умовах сучасних викликів постмодерного суспільства: теоретичні засади та прикладні аспекти	Дніпро, 25 листопада 2022	Додаткова апробація без тез
27.	Modern science: innovations and prospects,	Стокгольм (Швеція), 11-13 грудня 2022	Публікація, заочна форма участі
28.	Педагогіка у відкритому освітньо-науковому просторі: сутність, проблеми, майбутнє	Київ, 18-19 листопада 2022	Додаткова апробація без тез
29.	Scientific Trends and Trends in the Context of Globalization	Умео (Швеція), 19-20 січня 2023	Публікація, заочна форма участі
30.	Сучасні аспекти модернізації науки: стан, проблеми, тенденції розвитку	Теплице (Чехія), 07 лютого 2023	Публікація, заочна форма участі
31.	Модернізація педагогічної освіти у глобальному вимірі безпеки соціально-турбулентного світу	Київ, 16 лютого 2023	Додаткова апробація без тез
32.	Actual problems of educator creative personality forming in the context of preschool and primary education continuity	Вінниця, 28- 29 березня 2023	Додаткова апробація без тез
33.	Актуальні проблеми психології розвитку особистості	Київ, 12 травня 2023	Додаткова апробація без тез
34.	Комплексний підхід до модернізації науки: методи, моделі та мультидисциплінарність	Житомир, 18 серпня 2023	Публікація, заочна форма участі
35.	Передові технології реалізації освітніх ініціатив	Переяслав, 7 лютого 2024	Додаткова апробація без тез